

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟΝ ΜΕΓΑ
ΤΗΣ
ΜΟΥΣΙΚΗΣ.

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟΝ ΜΕΓΑ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

ΣΥΝΤΑΧΘΕΝ ΜΕΝ ΠΑΡΑ
ΧΡΥΣΑΝΘΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΔΙΡΡΑΧΙΟΥ
ΤΟΥ ΕΚ ΜΑΛΥΤΩΝ
ΕΚΛΟΘΕΝ ΔΕ
ΥΠΟ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ Γ. ΠΕΛΟΠΙΔΟΥ
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΟΥ
ΔΙΑ ΦΙΛΟΤΙΜΟΥ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΤΩΝ ΟΜΟΓΕΝΩΝ.

Κάμμοι δὲ διὰ τῶτα φαίνεται φιλοσοφητέον εἶναι περὶ
Μουσικῆς· καὶ γὰρ Πυθαγόρας ὁ Σάμιος, τηλικαύτην
δόξαν ἔχων ἐπὶ φιλοσοφίᾳ, καταφανής ἐστιν ἐκ πολλῶν
ὃ παρέργως ἀψάμενος Μουσικῆς· ὅς γε καὶ τὴν τῷ Παντὸς
ἔσσαν διὰ Μουσικῆς ἀποφαίνει συγκεκμημένην ΠΛΑΥΣ. φύλ. 632.

ΕΝ ΤΕΡΓΕΣΤΗ,
ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΜΙΧΑΗΛ ΒΑΙΣ
(MICHELE WEIS)

1832.

Μωσικὰ δὲ, καὶ ἅ τὰς ἀγεμὼν φιλοσοφίαι, ἐπὶ τῇ
τῆς ψυχᾶς ἐπανορθώσει ταχθεῖσαι ὑπὸ Θεῶν τε καὶ
νόμων, ἐθλζοντι καὶ πείθοντι, τὰ δὲ καὶ ποταναγκάζοντι,
τὸ μὲν ἄλογον τῷ λογικῷ πείθεσθαι τῷ δ' ἄλόγῳ θυμὸν
μὲν προῶν εἶμεν, ἐπιθυμίαν δὲ ἐν ἡρεμῇσει. ΠΛΑΤ.
Τιμ. Δοκ. φύλ. 28.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

Ιδού τέλος πάντων, φίλτατοι ὁμογενεῖς! ἀναφαίνεται καὶ βιβλίον διδασκτικὸν τῆς Μουσικῆς ἐπιστήμης. Τῷ πολυτίμῳ τέτῳ Συγγράμματι ἤθελεν ἴσως στερεῖσθαι τὸ Ἰένος ἐπὶ πολὺ, ἂν δὲν ἤθελεν ὑπάρξει εἰς τοὺς καθ' ἡμᾶς χρόνους ὁ πολυμαθέστατος καὶ μουσικώτατος ἕτος ἀνὴρ, ὁ Πανιερώτατος, λέγω, ἅγιος Διδάχαις Κύριος Χρῦσανθος.

Καθὼς ὅλα τὰ ἐπιστημονικὰ συγγράμματα δύνανται νὰ χορηγήσωσι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ὠφελειάν τινα εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος, ἔτω καὶ τὸ ἀνὰ χεῖρας ὃχι ὀλίγον θέλει ὠφελήσῃ, ὥς πραγματευόμενον περὶ ἐπιστήμης, ἣτις μάλιστα συντείνει εἰς δοξολογίαν ΘΕΟΥ, εἰς εὐπρέπειαν τῆς ἱερᾶς ἡμῶν Ἐκκλησίας, καὶ εἰς τὸν ἐξευγενισμόν τῆς Ἀνθρωπότητος κατὰ τὰς μαρτυρίας τῶν φιλοσόφων.

Οὗτος λοιπὸν ὁ φιλογενέστατος Κύριος Χρῦσανθος, καὶ οἱ συναδελφοί τε Κύριοι, Γρηγόριος, καὶ Χερμέζιος, ὁ μὲν Πρωτοψάλτης, ὁ δὲ Χαρτοφύλαξ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, μικρὸν πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως ἐνωθέντες, καὶ συσχεφθέντες φιλοσόφως καὶ ἐπιστημονικῶς, ἀνεκάλυψαν τὸν Χρόνον εἰς τὴν Μουσικὴν, καὶ ἐπροσδιώρισαν τὴν καταμέτρησιν καὶ διαίρεσιν αὐτῆς πολλαχῶς (διότι χωρὶς τέτῳ ἔδεν κατορθεῖται εἰς τὴν Μουσικὴν.) ἐπροσδιώρισαν τὰ διαστήματα τῶν ἐπὶ Τόνων διὰ συστηματικῶν Κλιμάκων καθ' ὅλα τὰ γένη τῆς Μουσικῆς· τὰ διαστήματα τῶν Φθορῶν, δι' ὧν γίνεται ἡ μετάβασις καὶ ἡ μεταβολὴ ἀπὸ ἡχου εἰς ἡχον, ἀπὸ γένους εἰς γένος, καὶ ἀπὸ κλί-

μακος εἰς κλίμακα μετέβαλαν τῆς Μουσικῆς Χαρακ-
τῆρας ἀπὸ συμβόλων εἰς γράμματα· καὶ, ἐν ἐνὶ λόγῳ,
καθυπέβαλαν εἰς κανόνας τὴν πρὶν ἀκανόνιστον μὲν,
ἀλλὰ πολυποικιλομελῆ Μουσικὴν μας μετ' ὅσον ἀ-
ξιοθαύμαστον.

Τίς δύναται νὰ ἀντείπῃ εἰς τῆτο, ὅταν βλέπῃ
εἰς τὰς ἐντελεῖς τῆς Μεθόδου ταύτης τὴν ἰκανότητα
τῇ νὰ ψάλλωσιν ἀπαράλλακτα, ξένα καὶ ἀνήκοντα
εἰς αὐτὰς ~~μὴ~~ ^{ἐν} τόνισμένα μὲ τὰς ἡμετέρας Μουσι-
κὰς χαρακτῆρας, καὶ νὰ γράφωσι παρομοίως τὰ
τοιαῦτα, ὅταν διὰ μόνης τῆς ἀκοῆς γίνωνται γνω-
στὰ εἰς αὐτὰς; οὐδείς βέβαια. Δικαίως λοιπὸν πρέ-
πει νὰ ὀνομασθῶσιν οἱ σεβάσμιμοι ἔτοι ἄνδρες
ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ! (*)

*) Οἱ τρεῖς ἔτοι διδάσκαλοι, ὅταν ἀνεφάνησαν ἐφευρεταὶ ταύ-
της τῆς νέας Μεθόδου κατὰ τὰς 1814, δὲν εἶχον τοιαῦτα
ἀξιώματα· ἀλλ' ὁ μὲν Κύριος Χρῦσανθος ἦτον Ἀρχιμαν-
δρίτης, ὁ δὲ Κύριος Γρηγόριος Λαμπαδάριος. Κατὰ δὲ
τὰς 1819, ὁ μὲν Χρῦσανθος ἠξιώθη τῇ Ἀρχιερατικῇ βα-
θμῇ· ὁ δὲ Γρηγόριος διετέθη τὸν μακαρίτην Μανολάκην
τὸν Πρωτοψάλτην, καὶ ἔγινε Πρωτοψάλτης κατὰ τὴν τά-
ξιν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας· εἰς δὲ τὸν Κύριον Χουρ-
μούζιον ἐδόθη τὸ ἀξίωμα τῷ Χρυσοφύλακος.

Οὗτοι, ~~ὡς οὐ πρότερον καθυπέβαλαν~~ εἰς κανόνας τὴν
Μουσικὴν, εἰδοποιήσαν ἀμέσως τὸ Κοινὸν τῆς Μεγάλης
Ἐκκλησίας· καὶ ἐπίτηδες διὰ τῆτο Ἱερᾶς Συνόδου ἐπὶ τῆς
Πατριαρχείας Κυρίλλου Ζ. τῷ ἐξ Ἀνδριανουπόλεως γενομένης,
συνεδρίαζόντων καὶ τῶν ἐπιφανεστέρων τῷ Γένους, ἐπροβλή-
θη τὸ νέον τῆτο ἐφεύρημα. Καταπειθεῖσα δὲ ἡ Σύνο-
δος ἀπὸ τῆς ἰσχυρῆς λόγου καὶ τὰς βεβαίας ἀποδείξεις
τῶν τριῶν Μουσικῶν διδασκάλων, περὶ τῷ κανονισμῷ τῆς
τέχνης (ἐπειδὴ κατ' ἀρχὰς ὑποπτεύετο ὅτι τάχα οἱ Διδά-
σκαλοι ἐξήτουν νὰ καινοτομήσιν τὴν ἱερὰν Ψαλμωδίαν.)
ἐθέσπισεν, ἵνα, ὁ μὲν Γρηγόριος ὁ Λαμπαδάριος καὶ
Χουρμούζιος Γεωργίου παραδίδωσι τὸ Πρακτικὸν μέρος

Παρεκτὸς ὁμως ταύτης τῆς παρὰ τῶν τριῶν Διδασκάλων μεγίστης πρὸς ἡμᾶς εὐεργεσίας, καὶ κατ' ἰδίαν ὁ πολυμαθὴς Κύριος Χρῦσανθος ἐξηργέτησεν ἐπὶ τὸ Ἔθνος, συγγράψας μὲ φιλοσοφικὸν νῦν τοῦτο τὸ διδασκτικὸν ἅμα καὶ φιλολογικὸν τῆς μουσικῆς ἐπιστήμης σύγγραμμα.

τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς· ὁ δὲ Ἀρχιμανδρίτης Χρῦσανθος, τὸ Θεωρητικὸν μέρος αὐτῆς.

Ἐουστήθη λοιπὸν διὰ τῆτο σχολεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον παρεχωρήθη νὰ κατοικῇ καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν ἀνθρώπων μαθητῶν. Ἐδιωρίσθησαν ἔφοροι τῆς σχολῆς, καὶ μισθὸς διὰ τὰς διδασκάλους. ~~Κατάλθουσιν πανταχοῦ Παναγιώτικα ἐγκύκλια γράμματα~~ εἰς τὰς κατ' ἐπαρχίας Ἀρχιερεῖς ἵνα, ὅσοι ποθῇ νὰ σπουδάσουν τὴν Μουσικὴν ἀμισθὶ κατὰ νέαν Μεθόδον, μεταβῶσιν εἰς Κωνσταντινέπολιν, ὅπου μετὰ δύο ἐτῶν διδασκαλίαν θέλουν γένει ἐγκρατεῖς τῆς Μεθόδου. Ἐτρέξαν λοιπὸν πανταχόθεν μαθηταὶ πάσης τάξεως καὶ ἡλικίας· ἔξ αὐτῶν μερικοὶ εὐδοκίμησαντες ἀρκετὰ, μετέβησαν ἐκεῖθεν ἄλλος εἰς μίαν πόλιν καὶ ἄλλος εἰς ἄλλην· ὅπου συστήσαντες ἰδιαίτερα σχολεῖα, μετέδιδαν ἐλλεικρινῶς τὸ τάλαντον, ὅπερ τοῖς ἐνεπιστεύθη.

Εἰς τὰς ἐντελεῖς τῆς Μεθόδου μαθητὰς, ἀφ' ὧ ἐ γίνοντο αἱ ἐξετάσεις των, ἐδίδετο γράμμα ἀποδεκτικὸν ὑπογεγραμμένον παρὰ τῶν τριῶν Διδασκάλων, καὶ παρὰ τῶν Ἐφόρων τῆς Σχολῆς, τὸ ὁποῖον ἐγράφετο ἕτως.

„ Ἡμεῖς οἱ ὑπογεγραμμένοι διδασκαλοὶ τῆς ἐν τῇ Βασιλευούσῃ ταύτῃ ~~γενικῆς~~ Μουσικῆς Σχολῆς δηλοποιούμεν, πρὸς ὅς ἀνήκει, ὅτι ὁ Παναγιώτης Πελοπίδης Πελοποννήσιος χρηματίσας παρ' ἡμῶν μαθητῆς, εὐδοκίμησεν ἀποχρόντως, καὶ εἶναι ἱκανὸς, ἵνα ὅπου ἂν ἀπέλθῃ, διδάσκῃ καὶ παραδίδῃ τὸ, τε πραγματικὸν τῆς παρ' ἡμῶν διδασκομένης νέας καὶ κανονικῆς μεθόδου τῆς Μουσικῆς, καὶ ὅσα μεθοδικῶς ἀπαιτῶνται πρὸς εἰσαγωγὴν θεωρητικὴν αὐτῆς. Ὅθεν καὶ εἰς ἑκδίξιν τούτου καὶ παρὰστασις ἐκδίδεται ἡ παρῶσα ἡμετέρα διδασκαλικὴ ἀπόδειξις, ἐπικυρωθεῖσα καὶ παρὰ τῶν Ἐφόρων τῆς Μουσικῆς τῆς σχολῆς κατὰ τὸ σύνθηδες.

„ Ἐν Κωνσταντινπόλει 1818, Σεπτεμβρίῳ 28. “

(Ἔπονται αἱ ὑπογραφαὶ τῶν Διδασκάλων καὶ τῶν Ἐφόρων.)

Λέξασθε τῷτο λοιπόν, φίλοι Μουσικολογιάται, καὶ εὐχαριστήσατε τὴν ἄκραν ἐπιθυμίαν ἣν εἴχετε δι' ἐν τοῖς τοῖτον διδασκτικὸν βιβλίον τῆς τέχνης σας. Μάθετε εἰς τὸ ἐξῆς τί εἶναι Ρυθμὸς, τί εἶναι Πᾶς καὶ Μέτρον (*) εἰς τὴν Μουσικὴν. Μάθετε τί εἶναι Ἑμφασις ρυθμικὴ, καὶ μὴν ἀπορεῖτε πλέον εἰς τὴν σημασίαν τῶν τοιούτων λέξεων. Μάθετε τὴν τέχνην τῆς Μελοποιίας, καὶ τὸν τρόπον τῷ συνθέτειν τὰς μελωδίας με λόγον ἐπιστημονικώτατον, διὰ νὰ ἦσθε ἱκανοὶ νὰ προσενῆτε εἰς τὰς ἀκροατάς σας τὴν χαρὰν, τὴν λύπην, τὴν χαύνωσιν, καὶ πᾶν ἄλλο ψυχικὸ πάθος αἰσθηματικὸν καὶ νὰ καυχᾶσθε ὅτι ἦσθε τέλειοι Μουσικοὶ, εἰδότες τὰ περὶ τὴν Μουσικὴν.

Πολλοὶ ἐκ τῶν Μουσικῶν μας, ἐπειδὴ ἔφθασαν νὰ γένωσιν ἐγκρατεῖς τῆς ἀκριβοῦς τοῦ Χρόνου καταμετρήσεως, καὶ τῆς γνώσεως παντὸς Φθορᾶς διαστήματος, (τὸ ὁποῖον εἶναι τῷ ὄντι ἀξιέπαινον εἰς ἕκαστον Μουσικόν, ὅταν φθάσῃ νὰ γένῃ ἐγκρατὴς

Ἡ σχολὴ ἐπεκράτησεν ἕως εἰς τὰς 1820' διότι κατ' αὐτὸ τὸ ἔτος ὁ μὲν Κύριος Χρυσανθος μετέβη εἰς τὴν ἐπισημάντη Διδασκαλίαν νὰ ποιῶν τὸ ὁποῖον τῷ ἐνέπιστευθῇ ποίμνιον· ὁ δὲ Κύριος Γρηγόριος ἐπλήρωσε τὸ κοινὸν χρέος, καὶ διεδέχθη αὐτὸν ὁ Κύριος Κωστής ὁ Βυζάντιος· ὁ δὲ Κύριος Χουρμυζιὸς ἐγκαταλείπει τὸν ἑαυτοῦ, ἐδίδθη εἰς ἄλλας ἐπισημείας ἐργασίας. Διὰ τῆς συνεργείας τοῦ ἐπιστήθῃ εἰς τὸ Πατριωτικὸν καὶ Μουσικὸν τυπογραφεῖον, ὅπου ἐξέδωκεν ἀρχετὰ μουσικὰ ἔγγραφα, τὰ ἀναγκαιότερα εἰς τὰς ψάλτας, καὶ ἐλύτρωσε πολλὰς ἀπὸ τὸ πολυμοχθὸν τῆς τῶν ἀντιγραφῆς. Τοῖς τοῖτον καλὸν ἔκαμε καὶ ὁ Μουσικολογιώτατος Κύριος Πέτρος ὁ Ἐφέσιος μαθητὴς τῆς αὐτῆς Σχολῆς διατρίβων εἰς Βουκορέστιον.

- *) Ἡ περὶ Ρυθμοῦ, Χρόνων, Ποδῶν καὶ Μετρῶν σαφειστάτη καὶ ἀκριβεστάτη ἐκδοσις γενομένη παρὰ Μουσικῶν ἑλλογίμων, ἀναμφισβόλως θέλει ὠφελήσῃ ἰδιαιτέρως καὶ τοὺς σπουδάζοντας τὰ ποιητικὰ συγγράμματα τῶν προγόνων μας.

τῶν τῶν δύο.) νομίζον ὅτι εἶναι καὶ τέλειοι Μουσικοί. Τοῦτο δὲν προέρχεται βέβαια ἀπὸ ἐπίμονον πείσμα, ἢ ἔπαρσιν, ἀλλὰ ἀπὸ ὀλιγομάθειαν· διότι στερούμενοι διδακτικῆς βιβλίας τῆς τέχνης των, δὲν δύνανται νὰ προχωρήσωσι περαιτέρω ἀπὸ ὅσα κατὰ παράδοσιν ἔλαβαν.

Ὁ Συγγραφεὺς διαιρεῖ τὸ πόνημά του εἰς δύο μέρη, εἰς Διδακτικὸν καὶ Ἱστορικόν. Καὶ εἰς μὲν τὸ Διδακτικὸν μέρος διαλέγεται σοφώτατα περὶ Μουσικῆς Θεωρητικῆς καὶ Πρακτικῆς, καὶ ἀποδεικνύει ἀναντιρρήτως καὶ ἐπιστημονικῶς, ὅσα ἀπαιτῶνται εἰς ταύτην τὴν ὕλην καὶ ὁμιλῶν διεξοδικῶς περὶ Ἀρμονίας εἰς τὸ τελευταῖον Κεφάλαιον, δίδει τέλος τῷ Διδακτικῷ μέρους μὲ ἓν παράδειγμα σημειωμένου μὲ τὰς Εὐρωπαϊκὰς Νότας, καὶ παρὰ τῷ ἰδίου διὰ τῶν ἡμετέρων Μουσικῶν Χαρακτήρων μεταφρασμένον διὰ τῷ ὁποίου δίδει ἀκριβῆ ἰδέαν εἰς τὸν Ἕλληνα Μουσικόν, καὶ περὶ τοῦ πῶς γράφεται ἡ Ἀρμονία, τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα μόνον ἔμεινεν εἰς ἡμᾶς, τὸ δὲ πρᾶγμα εἰς τὰς Εὐρωπαϊκὰς.

Εἰς δὲ τὸ Ἱστορικὸν ἐπαριθμεῖ τὰς Μουσικοὺς ὅσοι πρὸ τῆς Κατακλυσμῆ καὶ μετ' αὐτὸν ὑπῆρξαν ἕως τῶν ἡμερῶν μας, ἀναφέρων καὶ πολλὰς ἐκ τῶν Εὐρωπαϊκῶν. Διαιρεῖ δὲ αὐτὰς εἰς τρεῖς ἐποχάς. Καὶ εἰς μὲν τὴν πρώτην, ἀναφέρει τὰς, ὅσοι ὑπῆρξαν πρὸ τῆς Κατακλυσμῆ μέχρι τοῦ Σοφῆ Σολομῶντος. Εἰς δὲ τὴν Δευτέραν, τὰς Ἕλληνας — καὶ προκαταλέγων ἐνταῦθα, ὡς πρώτους εὐρέτας τῆς παρ' Ἑλλήσι Μουσικῆς, ἀπὸ μὲν τοὺς Θεοὺς, τὸν Ἀπόλλωνα, ἀπὸ δὲ τὰς ἀνθρώπους, τὸν Ἀμφίωνα, φθάνει μέχρι τῆς Χριστιανικῆς Ἐποχῆς, ἐξιστορῶν αὐτὰς χρονολογικῶς, καὶ ὃ, τι ἕκαστος αὐτῶν ἐφεύρε, καὶ τι περὶ Μουσικῆς συνέγραψεν. — Εἰς δὲ τὴν Τρίτην, τὰς διαπρέφαντας Ἐκκλησιαστικὰς Μουσικὰς καὶ ἀρχίζων ἀπὸ τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν Δα-

μασκηνόν, ὡς ἀρχαιότερον διδάσκαλον καὶ πρωτεργόν τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς, καταντᾷ ἕως εἰς τὴς ἐθνικῆς μας χρόνους, καταλέγων χρονολογικῶς καὶ κατὰ ἀλφάβητον, ὅσους διδασκάλους καὶ ἐφευρετὰς ψαλμοῦδιων ὁ χρόνος ἀνέδειξεν.

Μεταξὺ τῆς Διδακτικοῦ καὶ Ἱστορικῆς παρεισάγει δὲ ἐκτεταμένων ὑποσημειώσεων ἐπισήμους φιλολογικὰς τινὰς διατριβάς, τὰ πλεῖστα ἐπωφελεῖς εἰς τὸν καθ' ἑνᾶ, εἴτε μουσικόν, εἴτε μὴ, καὶ μάλιστα εἰς πολλὰς τῶν ἡμετέρων λογίων, οἱ τινες ἀγνοῦν μέχρι τῆς σήμερον τὰς ἀρχὰς τοῦλάχιστον τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς, καὶ ἐπομένως τὴν ἕως τῶν ἡμερῶν μας συνέχειαν αὐτῆς, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι ὀλίγον ἀξιοπεριεργον εἰς αὐτὰς, καὶ εἰς τὸν Ἱερὸν Σύλλογον. Ἐνταῦθα δίδει τέλος καὶ τῇ Ἱστορικῇ μέρει, μὲ ἐν μικρὸν παρόρημα, ὅπου συμβούλευει σοφώτατα τὸν Μουσικόν πῶς πρέπει νὰ μετέρχεται τὸ ἐπάγγελμά του, καὶ ὁποῖα φυσικὰ προτερήματα ἀναγκαῖον εἶναι νὰ ἔχῃ.

Τὸ Σύγγραμμα τῆτο ἔλαβα πρὸ ἐτῶν δώδεκα μαθητεύων εἰς Κωνσταντινέπολιν ἀπὸ τὸν φηθέντα Ἐλλόγιμον Συγγραφέα του, καὶ σεβάσμιόν μου Καθηγητήν. Ποθῶν δὲ ἔκτοτε τὴν διάδοσίν του εἰς τὸ Κοινόν, ἢ ἀπ' αὐτὸν τὸν ἴδιον, ἢ ἀπ' ἄλλον τινά, καὶ ἀποτυχὼν ταύτης τῆς ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἐφάρσεώς μου, μόλις τελευταῖον ἐγὼ εἰς τὸν τρέχοντα ἐνιαυτὸν ἐδυνήθην νὰ ἐκτελέσω τῆτο τὸ κοινωφελές ἔργον, δι' ἰδίας ὅχι μικρᾶς χρηματικῆς δαπάνης, καὶ ὅχι ὀλίγης κόπης. Διότι ὁ Τυπογράφος ἐτερόγλωσσος ὢν, καὶ ἀσυνείθιστος εἰς ἔκδοσιν τοιαύτης πολυμόχθου καὶ πολυτρόπου βίβλου, διὰ τὸ ποικίλον τῶν χαρακτήρων τῆς Μουσικῆς μας, ἐχρειάζετο καθ' ἡμέραν ἀπὸ ἐμὲ συνεχῇ καὶ κατὰ πολλὰ ἐπίπονον ὁδηγίαν. Οἱ κόποι μου δὲν ὁμοιάζουν μὲ τοὺς κόπους τῶν

ἄλλων ἐκδοτῶν. Μ' ὅλα ταῦτα ἐγὼ δὲν ἐσυλλογίσθην τοῦτο, διὰ νὰ μὴ μείνῃ πλέον ἐν τῷ κρυπτῷ τοῖστῳ ἐπωφελές καὶ πολύτιμον σύγγραμμα, τῶρα μάλιστα ὅτε ἡ φίλη ἡμῶν ΠΑΤΡΙΣ ἀνεγείρεται.

Ἀποδέξασθε λοιπὸν, φίλτατοι ὁμογενεῖς, τὰς ταπεινὰς ἐνδείξεις τῆς ὑπὲρ τῆ Κοινῆς συμφέροντος προθυμίας μου. Εὐγνωμονεῖτε πρὸς τὸν Συγγραφέα, διότι ἐκπλήρωσε τὸ πρὸς τὸ Ἕθνος ὀφειλόμενον χρέος του, — ὅς τις καὶ εὐχεται δι' ἐμὲ νὰ ἴδῃ ἀνταξίως καρποὺς τῶν κόπων του, διὰ νὰ καυχᾶται τελάχιστον, ὅτι αὐτὸς πρῶτος ἔγινεν αἷτιος τῆς ἀμίλλης τῶν, ὅσοι εἰς τὸ ἔξης ἀποφασίσαν νὰ συγγράψωσι περὶ Μουσικῆς μετὰ γενικωτέρας ἰδέας, — καὶ ἀγαπᾶτε εὐνοϊκῶς τὸν φίλον σας Ἐκδότην.

Τεργέστη 1832 Ἀπριλίου 6.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Γ. ΠΕΛΟΠΙΔΗΣ
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΟΣ.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ
ΤΟΥ Α. ΒΙΒΛΙΟΥ.

ΜΕΡΟΣ Α.

ΚΕΦ. Α.	Πῶς Ὁρίζεται καὶ Διαιρεῖται ἡ Μουσική §. 1.
„ Β.	Περὶ τῆ κατὰ μέλος Ποσοῦ §. 14.
„ Γ.	Περὶ Χαρακτήρων τῶν Φθόγγων . . §. 27.
„ Δ.	Περὶ Συνθέσεως τῶν Χαρακτήρων §. 37.
„ Ε.	Περὶ Παραλλαγῆς §. 43.
„ ΣΤ.	Περὶ Διαστημάτων §. 50.
„ Ζ.	Περὶ Συμφωνίας §. 55.
„ Η.	Περὶ τῆ Διαπασῶν Συστήματος §. 59.
„ Θ.	Περὶ τῆ Τροχῆ §. 66.
„ Ι.	Περὶ τινων ἰδιωμάτων τῶν Φθόγγων τῆ Τροχῆ. §. 77.
„ ΙΑ.	Περὶ Τριφωνίας §. 87.
„ ΙΒ.	Περὶ Μορτηριῶν τῆ Διατονικοῦ Γένους. . . §. 101.

ΤΟΥ Β. ΒΙΒΛΙΟΥ

ΚΕΦ. Α.	Περὶ τῆς ἐν τῇ Μελωδίᾳ Ποιότητος §. 112.
„ Β.	Περὶ Ὑποστάσεως §. 116.
„ Γ.	Περὶ τῶν Ἀχρόνων Ὑποστάσεων §. 129.
„ Δ.	Περὶ Διαφορᾶς ἐκδοχῆς τῶν Φθόγγων τῶν Χαρακτήρων §. 137.

ΚΕΦ. Ε.	Περὶ Ῥυθμοῦ §. 144.
„ ΣΤ.	Περὶ Χρόνων §. 147.
„ Ζ.	Περὶ Ποδῶν . §. 155.
„ Η.	Περὶ Μέτρων . §. 161.
„ Θ.	Περὶ Ῥυθμῶν §. 173.
„ Ι.	Παρακαταλογὴ τῶν Ὀθωμανικῶν Ῥυθμῶν. . §. 179.
„ ΙΑ.	Περὶ Εμφάσεως Ῥυθμικῆς §. 183.
„ ΙΒ.	Περὶ Τρόπων τῶν Ῥυθμῶν . . §. 189.
„ ΙΓ.	Περὶ Μεταβολῆς ἐν Ῥυθμοῖς §. 193.
„ ΙΔ.	Περὶ Ῥυθμοποιίας. §. 198.
„ ΙΕ.	Περὶ Χειρονομίας §. 208.

ΤΟΥ Γ. ΒΙΒΛΙΟΥ

ΚΕΦ. Α.	Περὶ τῶν κατὰ Μουσικὴν Γενῶν §. 217.
„ Β.	Περὶ Ἡμιτόνων §. 229.
„ Γ.	Περὶ τῆς ἐν Φθόγγοις Διαφορᾶς §. 235.
„ Δ.	Περὶ Χρωματικῆς Γένους . . §. 240.
„ Ε.	Περὶ Φθόγγων τῆς Χρωματικοῦ Γένους §. 246.
„ ΣΤ.	Περὶ Παραλλαγῆς τῆς Χρωματικῆς Γένους . §. 253.
„ Ζ.	Περὶ τῆς Ἐναρμονίας Γένους . . . §. 257.
„ Η.	Περὶ Χρωῶν . §. 265.

ΚΕΦ. Θ'. Πόσαι αἱ δυνα-
ταὶ Χρόαι . . . §. 271.

ΤΟΥ Δ'. ΒΙΒΛΙΟΥ

ΚΕΦ. Α'. Περὶ Ἦχου . §. 278.

„ Β'. Περὶ τῶν Ὁκ-
τῶ Ἦχων κατὰ
Μανουὴλ Βρυέν-
ννον. §. 285.

„ Γ'. Περὶ τῶν Ὁκ-
τῶ Ἦχων κατὰ
τὸς Ψαλμωδῆς . §. 298.

„ Δ'. Περὶ τῶν Συ-
στατικῶν τῶν Ἦ-
χων. §. 301.

„ Ε'. Περὶ τῶν Ἀπη-
χημάτων §. 307.

„ ΣΤ'. Περὶ τῆ Πρώ-
του Ἦχου. . . . §. 318.

„ Ζ'. Περὶ τῆ Δευτέ-
ρου Ἦχου §. 326.

„ Η'. Περὶ τῆ Τρί-
του Ἦχου §. 333.

„ Θ'. Περὶ τῆ Τετάρ-
της Ἦχου §. 340.

„ Ι'. Περὶ τῆ Πλαγί-
ας Πρώτου Ἦχου . §. 348.

„ ΙΑ'. Περὶ τῆ Πλα-
γίου Δευτέρας Ἦ-
χου §. 355.

ΚΕΦ. ΙΒ'. Μερὶ τῆ Βα-
ρύτος Ἦχου . . . §. 362.

„ ΙΓ'. Περὶ τῆ Πλα-
γίου Τετάρτης Ἦ-
χου §. 369.

„ ΙΔ'. Περὶ Μεταθέ-
σεως καὶ Φθορῶν §. 377.

ΤΟΥ Ε'. ΒΙΒΛΙΟΥ.

ΚΕΦ. Α'. Περὶ Μελο-
ποιίας §. 389.

„ Β'. Πῶς ξιμελλίζον-
το αἱ Μελωδίαί §. 400.

„ Γ'. Τωρινὸς Τρό-
πος τῆ μελίξιν . §. 409.

„ Δ'. Περὶ Μουσικῶν
Ὀργάνων. . . . §. 432.

„ Ε'. Διαθέσεις τῶν
ἐκροωμένων τῆς
Μουσικῆς. . . . §. 438.

„ ΣΤ'. Χρησὶς τῆς
Μουσικῆς §. 445.

„ Ζ'. Περὶ Ἀρμο-
νίας. §. 452.

ΜΕΡΟΣ Β'. Σελ.

Ἀφήγησις Περὶ Ἀρχῆς καὶ
Προόδου τῆς Μουσικῆς . Ι. 1.
Πῶς Προσιτέον τῇ Μου-
σικῇ LVI. 82.

Τὰ ἐξῆς δύο σημεῖα 2 & προφέρονται ὡς ν' ὅθεν αἰτιαθεὶς
λεαθεὶς 2α2α -- ἀντὶ ἀνναγες νεανες νανα.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΥ ΠΡΩΤΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α.

Πῶς Ὁρίζεται καὶ Διαιρεῖται ἡ Μουσική.

§. 1.

Μουσική εἶναι ἐπιστήμη μέλους, καὶ τῶν περὶ μέλος συμβαινόντων (α).

α) Ὁ μὲν Ἀριστείδης ἔτως ὁρίζει τὴν Μουσικὴν. Ὁ δὲ Πλάτων ἔτω· Μουσική ἐστι τρόπων μίμημα βελτιόνων ἢ χειρόνων ἀνθρώπων. Νικηφόρος δὲ ὁ Βλεμνύδης, ἔτω· Μουσική ἐστι γνῶσις ποσοῦ διωρισμένου ἐν σχέσει. Ὁ δὲ Ἑρμῆς, ἔτω· Μουσική ἐστι τάξις πάντων τῶν πραγμάτων.

Οἱ παλαῖοι *μεγάλως ἐφιλονέικουν* πρὸς ἀλλήλους περὶ τῆς φύσεως, τοῦ ὑποκειμένου, τῆς πλατύτητος, καὶ τῶν μερῶν τῆς Μουσικῆς· διότι εἰς τῆτο τὸ ὄνομα ἔδιδον μίαν ἔννοιαν πολὺ πλατυτέραν ἀπ' ὅ,τι δίδομεν ἡμεῖς· ἐπειδὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς Μουσικῆς ἐνόησαν ὅχι μόνον τὸ ἄσμα, τὴν ποίησιν, τὸν χορὸν, ἀλλὰ, καὶ τὴν σπουδὴν ὅλων τῶν ἐπιστημῶν· ὅθεν οἱ Ἀθηναῖοι κατὰ τὸν Ἡσύχιον, ἔδιδον εἰς ὅλας τὰς τέχνας τὸ ὄνομα τῆς Μουσικῆς· ὅθεν καὶ φιλόμουσοι ἀπλῶς οἱ φιλολόγοι. Οἱ δὲ περὶ Πυθαγόραν καὶ Πλάτωνα ἔλεγον, ὅτι τὸ πᾶν ἐν τῷ κόσμῳ ἐστὶ Μουσική. Λέγουσι δὲ καὶ οἱ φιλόσοφοι· Μουσική θεία, Μουσική κοσμική, Μουσική ἑρμηνεία, Μουσική ἀνθρωπίνη, Μουσική ἐνεργητική, σκεπτική, ἐκφαντορική, ὁργανική, ὥδική, καὶ τλ.

§. 2. Μέλος δὲ εἶναι σειρά φθόγγων, διαδεχομένων ἀλλήλους, ἀρρακόντων τῇ ἀκοῇ (α).

§. 3. Φθόγγος δὲ εἶναι, φωνῆς πτώσις ἐμμελῆς, ἐπὶ μίαν τάσιν ἤγουν ὁ φθόγγος εἶναι εὐγαλμα φωνῆς ἢ ἀπὸ ἀνθρωπίνου σώματος, ἢ ἀπὸ ἀνυλοῦ, ἢ ἀπὸ χορδῆς, ὅσης ἐπάνω εἰς ἓν τέντωμα. Διότι ἡ φωνὴ ἢ τις ἐυγαίνει ἀπὸ τὴν χορδὴν, ἐν ᾗ αὐτὴ τείνεται, δὲν λέγεται Φθόγγος, ἐπειδὴ γίνεται ἐπάνω εἰς πολλὰς τάσεις. Ἡ δὲ πτώσις τῆς φωνῆς πρέπει νὰ εἶναι παρακτικὴ μέλῃς· διότι μία μόνη πτώσις φωνῆς ἀπὸ χορδῆς, εἰς παραγωγὴν μέλῃς μὴ ἀφορώσα, δὲν λέγεται φθόγγος, ἀλλὰ νόφος ὅς τις ἐυγαίνει ματαίως. Ἐἵναι δὲ οἱ φθόγγοι τὸ ὑποκείμενον, ἢ ἡ ὕλη τῆς Μουσικῆς. Αὐτοὶ εἴτε ἀπὸ ἀνθρωπίνου σώματος ἐκπίπτουσιν, εἴτε ἀπὸ ὀργάνων ἐμπνευστῶν, ἢ ἐντατῶν, ἢ κρουστῶν, εἶναι δυνατόν νὰ διακρίνονται ἀκριβῶς, καὶ νὰ διαγινώσκωνται ἀπτάιως ἀπὸ τοὺς καλὰς μουσικοὺς πάντοτε παρομοίως· καὶ διὰ τῆτο εἶπεν ὁ Ἀριστείδης ἐπισήμην τὴν Μουσικὴν. (β).

§. 4. Τῷ δὲ μέλῃς τὸ μὲν λέγεται τέλειον, τὸ δὲ, ἀτελὲς καὶ μελωδία. Καὶ μελωδία μὲν εἶναι ἄρρυθμος πλοκὴ φθόγγων, ἀνομοίων κατὰ τὴν ὀξύτητα καὶ βαρύτητα· μέλος δὲ τέλειον εἶναι, ἐκεῖνο ὅπερ συνίσταται ἀπὸ μελωδίας, ρυθμοῦ, καὶ λέξιν (γ)· τὸ δὲ ἰσρὸν μέλος λέγεται Ψαλμωδία (δ).

α) Κατὰ δὲ τὸν Βακχεῖον, μέλος ἐστίν, ἄνεσις καὶ ἐπίτασις, δι' ἐμμελῶν φθόγγων γινόμενη.

β) Ὁ μὲν Εὐκλείδης ἔτιω ὀρίζει τὸν φθόγγον· ὁ δὲ Βακχεῖος ἔτιω φθόγγος ἐστὶ φωνῆς πτώσις ἐπὶ μίαν τάσιν μέλῃς· ὁ δὲ Ψελλός, ἔτιω φθόγγος ἐστὶ, φωνῆς ἀδιασάτε ἐναρμόνιος τάσις.

γ) Ἀριστείδ. βιβλ. α', σελ. 28.

δ) Ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς Ψαλμωδίας ὑπάρχοντα ὅλα τὰ ἐκκλησιαστικὰ μέλη, οἶον, Ἄσμα, Ὠδὴ, Κοντάκιν, Τροπάριον, Ἀπολυτίκιον, Ὑπακοή, Οἶκος, Στιχηρὸν, Αἵνοι, Μακαρισμοί, Κοινωνικὸν, Χερσβικὸν, καὶ τὰ λοιπά.

§. 5. Συμβατικά δὲ τῷ μέλῳ γνωρίζομεν δύο, πο-
σὸν καὶ ποιόν· διὰ τῆτο καὶ οἱ χαρακτήρες, δι' ὧν
γράφεται τὸ μέλος, ἐξετάζονται διττῶς, ἵνα γράψωσι
τὸ πᾶν τῷ μέλῳ.

§. 6. Μελίζειν δὲ εἶναι, τὸ νὰ ἐφευρίσκη τις μέ-
λος, καὶ νὰ τὸ προσαρμόζῃ εἰς τὰς λέξεις τροπαρίῳ, ἢ
εἰς καὶ τῶν λοιπῶν, γράφων αὐτὸ μὲ τὰς μουσικὰς
χαρακτῆρας.

§. 7. Ἄδει δὲ τις ἢ ψάλλει λοιπὸν ἀτέχνως, ὅποιος
ἀγνοῶν τὰς κανόνας τῆς Μουσικῆς, ἐνγάζει πολλὰς
φθόγγας, οἵ τινες διαδέχονται ἀλλήλους, καὶ ἀρέσκει εἰς
τὰς ἀκροατὰς (α). Ἐντέχνως δὲ ψάλλει, ὅποιος γνω-
ρίζων τὰς κανόνας τῆς Μουσικῆς, προσφέρει τὸ μέλος
ὅπερ παρισταῖ διὰ τῶν χαρακτῆρων, καθὼς ἐφθασε

α) Ὅταν σοχαζώμεθα διὰ τὴν ἀρέσκειαν, τὴν ὁποίαν ἡ Μουσι-
κὴ προσκενῇ εἰς μίαν ἀπὸ τὰς αἰσθήσεις, εἰς τὴν ἀκοὴν
δηλαδὴ, σπανίως εὐρίσκειται νὰ ἀρέσκη περισσότερον ὁ ἀ-
τέχνως ψάλλον παρὰ ὁ ἐντέχνως. Εἶναι δὲ δυνατόν νὰ
εὐρωμεν τὸ ἴδιον μέλος, εἰς ἄλλας μὲν ἀρεσόν· εἰς ἄλλους
δὲ μὴ τοῖστον, καὶ μάλιστα εἰς ἁλλοδαπεῖς ἀκροατὰς, τῶν
ὁποίων ἡ ἀκοὴ δὲν εἶναι συνηθισμένη νὰ ἀκῇ παρόμοια
μέλῃ· ἐπειδὴ κάθε τόπος ἔχει καὶ Μουσικὴν ἰδιαιτέραν ὁ-
ποσὴν, ἥτις ἀρέσκει εἰς μόνους τοὺς ἐντοπίους. Ὅθεν ὅσω
περισσότερον ἕνας Μουσικῶς ἐνασχολεῖται εἰς τὴν γνώρισιν
καὶ διατριβὴν τούτων τῶν διαφορῶν μουσικῶν ἔξων, τό-
σω περισσότερον δύναται νὰ εὐρίσκη μέλη ποικίλα καὶ
δραστήρια· διότι παντὸς ἔθνους ἡ Μουσικὴ πλατεῖ καί ποικιαν
δραστηρίτητα, ἀνάλογον μὲ τὴν φυσικὴν του κλίσιν. Φεῖ-
ναι, τὰ τῷ ὄντι Γαλλικὰ ὑποσχήματα εἶναι ἐπιχαρῆ καὶ
ἐπικουφα, καὶ ἐνθάδε τὴν ὀρεξίν τῆ χορεύειν μετὰ ζωη-
ρότητος ἱκανῆς εἰς παράρτησιν χαρῆς, ὅχι ὅμως ἕως εἰς
κούρασιν· αἱ δὲ Βρεττανικαὶ εἶναι ἐξορμητικαί, διὰ τὸ νὰ
ἔχωσι κάποιαν λαβρότητα, καὶ διερεθίζουσι τὸν χορευτὴν
εἰς τρέξιμον, καὶ εἰς τὸ νὰ χορεύῃ ἕως νὰ κουρασθῇ· αἱ
δὲ Πολωνικαὶ εἶναι σεμεναὶ καὶ σοβαραὶ καὶ νοσημώτερον
εἶναι νὰ περιπατῇ τις κατ' αὐτοὺς, παρὰ νὰ χορεύῃ, ὡ-
σὰν αὐτοί.

νὰ τὸ διδασθῇ· ἐπισημονικῶς δὲ ψάλλει μόνον ὁ τέλειος Μουσικὸς (α).

§. 8. Τέλειος δὲ Μουσικὸς λέγεται, ὅποιος δύναται μὲν νὰ ψάλλῃ, προξενῶν ἢ τέρψιν, ἢ θλίψιν, ἢ ἐνθουσιασμόν, ἢ χαύνωσιν, ἢ ἐξόρμησιν, ἢ θάρσος, ἢ δέος, ἢ κἀνένα ἀπὸ τὰ λοιπὰ, ἃ τινὰ δύνανται νὰ κινῶσι τὴν ψυχὴν εἰς κἀνένα πάθος. Δύναται δὲ νὰ μελίξῃ, γινώσκων ἀκριβῶς τὰ περὶ τὸ μέλος συμβαίνοντα· τατέσιν ὅσα θεωροῦνται τριγύρω εἰς τὸ μέλος, φθόγγους, διαστήματα, τόνους, ἤχους, συστήματα, ὁυθμούς, ἁρμονίαν, λέξιν, καὶ τὰ λοιπὰ.

§. 9. Διαιρεῖται δὲ ἡ Μουσικὴ εἰς Θεωρητικὴν καὶ εἰς Πρακτικὴν. Καὶ Θεωρητικὴ μὲν εἶναι ἡ γνώρισις τῆς ὕλης τῆς Μουσικῆς· δηλαδὴ τὸ νὰ γνωρίσῃ τις τὰς διαφορὰς σχέσεις τῆς τε βαρέως πρὸς τὸ ὀξύ (δι' ὧν γνωρίζεται τὸ ποσὸν τοῦ μέλους), καὶ τοῦ ταχέος πρὸς τὸ βραδύ, μετὰ τοῦ τρόπου τῆς ἐξαγωγῆς τῶν φθόγγων (δι' ὧν γνωρίζεται τὸ ποιὸν τοῦ μέλους)· καὶ ἡ γνώρισις τῆς δυνάμεως, ἢ τις δίδοται εἰς τοὺς χαρακτηῖρας διὰ νὰ γράφηται τὸ μέλος (β).

α) Ὁ δὲ Βακχεῖος λέγει· Μουσικὸς ἐστίν, ὁ εἰδὼς τὰ κατὰ τὰς μελωδίας συμβαίνοντα. Ἦθελον δὲ οἱ παλαιοὶ, νὰ εἶναι ὁ Μουσικὸς, φιλόσοφος, καὶ ποιητής, καὶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τῆς πρώτης τάξεως· διότι ἡ Μουσικὴ αὐτῶν ἔπρεπε νὰ εἶναι ἱκανὴ νὰ κινῇ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀκροατοῦ εἰς τοιαῦτα πάθη, οἷα ἐξήτει ἡ χορεία τῶν καιρῶν· ἤγαν ἔπρεπε νὰ δύναται „ νέων ψυχὰς πλάττειν τε καὶ ὁυθμίζειν “ ἐπὶ τὸ εὖσχημον. „ Πλάτ.

β) Ὁ Πορφύριος ἀφῆκεν ἄλλην διαιρέσιν τῆς Μουσικῆς, λέγων, ὅτι διαιρεῖται εἰς τὴν Ῥυθμικὴν, διὰ τὰς κινήσεις τοῦ χοροῦ· εἰς τὴν Μετρικὴν, διὰ τὰς καταλήξεις καὶ τὸν ἀριθμὸν· εἰς τὴν Ὁργανικὴν, διὰ τὴν χρῆσιν τῶν ὀργάνων· εἰς τὴν Ποιητικὴν, διὰ τὴν ἁρμονίαν καὶ τὸ μέτρον τῶν εἰχῶν· εἰς τὴν Ὑποκριτικὴν, διὰ τὰς θέσεις τῶν μίμων· καὶ εἰς τὴν Ἀρμονικὴν, διὰ τὸ ἔσμα.

Δύναται δὲ τινὰς νὰ διαιρῇ τὴν Μουσικὴν, εἰς Φυσικὴν

§. 10. Πρακτικὴ δὲ εἶναι ἡ δύναμις ἣ τις βάλλει τὰς ἀρχὰς τῆς Θεωρίας εἰς πρᾶξιν ἡγουν τὸ νὰ δύναται τις νὰ μεταχειρίζεται τὴν ἐγνωσμένην ὕλην τῇ Μουσικῆς, ψάλλων, καὶ διὰ τῶν χαρακτήρων γραφῶν αὐτήν.

§. 11. Ὑποδιαίρεται δὲ ἡ μὲν Θεωρητικὴ εἰς τὴν γνώρισιν τῆς σχέσεως τῶν φθόγγων, καὶ τοῦ μέτρου τῶν διασημάτων, περιλαμβάνουσα καὶ τὴν ἔξιν τῶν χαρακτήρων, δι' ὧν γράφονται καὶ εἰς τὴν κατανόησιν τοῦ χρόνου, ὅς τις ἐξοδύεται εἰς τὸ μέρος, περιλαμβάνουσα καὶ αὐτὴ τὰ αὐτά. Ὡν τὴν μὲν πρώτην ὠνόμαζον οἱ ἀρχαῖοι Ἀρμονικὴν διότι διδάσκει, εἰς τὴ συνίσταται ἡ Ἀρμονία, ἀνορύπτουσα τὰ θεμέλια αὐτῆς, καὶ ἀποκαλύπτουσα τοὺς τρόπους, καθ' οὓς οἱ φθόγγοι διατιθέασιν τὸ οὖς ἀρεστῶς τὴν δὲ δευτέραν, Ῥυθμικὴν διότι ἐκλαμβάνει τοὺς φθόγγους, ἀφορῶσα εἰς τὸν χρόνον, καὶ περιέχουσα τὴν ἐκθεσιν τῶν ποδῶν καὶ εἰδῶν τῶν ῥυθμῶν, διατραπεῖ τὰ μακρὰ

καὶ εἰς Μιμητικὴν. Καὶ ἡ μὲν Φυσικὴ περιορίζεται εἰς μόνην τὴν φύσιν τῶν φθόγγων, καὶ δὲν ἀποβλέπει εἰς τὰ νοήματα, ἕτε προξενεῖ εἰς τὴν ψυχὴν καμμίαν ἐντύπωσιν ὅμως δίδει αἰσθήματα μᾶλλον ἢ ἥττον ἐδάρεστα. Τοιαύτη ἐστὶν ἡ μουσικὴ τῆς ψαλμοδίας, ἡγουν τῶν ἀσμάτων, τῶν ὕμνων, τῶν ᾠδῶν, καὶ ὁλῶν ἐκείνων, ὅσα δηλαδὴ δὲν εἶναι ἄλλα, παρὰ μόνον συνάψεις φθόγγων ἐμαέλων καὶ ἐν γένει πᾶσα Μουσικὴ μελωδική. Ἡ δὲ Μιμητικὴ, διὰ λογισμάτων ζωηρῶν, ἐντόνων, καὶ, διὰ τὰ εἶπω, ὁμιλούντων, ἐκτίθησιν ὅλα τὰ πάθη ζωγραφίζει ὅλας τὰς εἰκόνας δίδει ὅλα τὰ ὑποκείμενα διδάσκει ὅλην τὴν φύσιν μὲ τὰς σοφὰς αὐτῆς ἐκμιμήσεις καὶ φέρει εἰς τὴν καρδίαν τῶ ἀνθρώπου αἰσθήματα, ἃ τινὰ δύνανται νὰ τὸν ταράττωσιν.

Ὁ δὲ Ἀριστείδης διαιρεῖ τὸ πᾶν τῆς Μουσικῆς εἰς Θεωρητικόν, καὶ εἰς Πρακτικόν ὑποδιαίρει δὲ τὸ μὲν Θεωρητικόν εἰς φυσικόν, καὶ εἰς τεχνικόν. Καὶ τῷ μὲν φυσικοῦ δεικνύει μέρη δύο, τὸ ἀριθμητικόν, καὶ τὸ ὁμώνυμον τῇ γένει, ὃ καὶ περὶ τῶν ὄντων διαλέγεται τῷ δὲ τεχνικοῦ μέρη τρία ἁρμονικόν, ῥυθμικόν, καὶ μετρικόν. Τὸ δὲ Πρακτικόν τέ-

καὶ βραχέα, καὶ βραδέα καὶ ταχέα μέρη τοῦ χρόνου.

§. 12. Ἡ δὲ Πρακτικὴ, εἰς τὴν Μελοδοϊαν εἰς τὴν ὁποίαν ἀναφέρεται ὄχι μόνον ἡ χρῆσις διαφορῶν μελῶν, ἀλλὰ καὶ τὸ ποιεῖν ἴδια μέλη, τοῖς ἀκροαταῖς ἀρέσκοντα· καὶ εἰς τὴν Ρυθμοποιϊαν, ἥ τις δίδει τὴν χρῆσιν τῶν κανόνων τοῦ ἐφαρμόζειν τὰ μέτρα τῶν χρόνων καὶ τοὺς ὅρθμους ἐπὶ τῶν φθόγγων τῆς μελωδίας, ἵνα τὸ τέλειον μέλος ἀπαρτισθῇ.

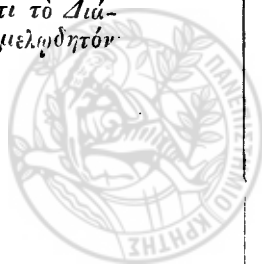
§. 13. Γένη μὲν τῆς Μουσικῆς παρέδοσαν εἰς ἡμᾶς οἱ Ἀρχαῖοι τρία. Διατονικόν, Χρωματικόν, καὶ Ἐναρμόνιον. Ὡν τὸ μὲν Διατονικόν εἶναι τὸ φυσικώτερον, πρεσβύτερον, καὶ ἐυκολώτερον· τὸ δὲ Χρωματικόν, τεχνικώτερον, δεύτερον, καὶ δυσκολώτερον· τὸ δὲ Ἐναρμόνιον, ἀκριβέστερον, ἔσχατον, καὶ δυσκολώτατον (α). Συστήματα δὲ τρία. Διαπασῶν, Τροχόν, καὶ Τριφωνίαν.

μνεται εἰς χρησικὸν τῶν προειρημένων, καὶ εἰς τὸ τούτων ἑξαγγελτικόν. Καὶ τὰ μὲν χρηστικὰ μέρη, Μελοδοϊα, Ρυθμοποιϊα, Ποίησις· τοῦ δὲ ἑξαγγελτικῆς, Ὁργανικόν, φθικόν, καὶ Ὑποκριτικόν.

Οἱ Εὐρωπαῖοι σὴνηθίζουσι νὰ διαιρῶσι τὴν Μουσικὴν ἀπλούστατα εἰς Μελωδίαν καὶ εἰς Ἀρμονίαν. Καὶ μελωδίαν μὲν λέγουσι τὸ μέλος ὅπερ ψάλλεται ἀπὸ ἑνα μόνον ἀνθρώπου· Ἀρμονίαν δὲ τὸ μέλος ὅπερ ψάλλεται ἀπὸ πολλοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι δὲν κρατοῦσι τὸ αὐτὸ ἴσον, ἀλλὰ ἄλλος μὲν βαρύτερον, ἄλλος δὲ ὀξύτερον, καὶ ἄλλος ἔτι ὀξύτερον. Ὁ δὲ ὅρθμος λογίζεται κατ' αὐτοὺς σχολή τις περιωρισμένη, εἰς τὸ ποιεῖν ἑνα κλάδον τῆς Μουσικῆς μερικώτερον.

- α) Πᾶν γὰρ τὸ λαμβανόμενον μέλος τῶν εἰς τὸ ἡρμοσμένον, ἥτοι διάτονόν ἐστιν, ἢ ἑναρμόνιον. Πρῶτον μὲν ἓν καὶ πρεσβύτατον αὐτῶν θετέον τὸ Διάτονον· πρῶτον τε αὐτοῦ ἢ τὰ ἀνθρώπου φύσις προτυγχάνει· δεύτερον δὲ, τὸ Χρωματικόν· τρίτον δὲ καὶ ἀνώτατον, τὸ Ἐναρμόνιον· τελευταίῳ γὰρ αὐτῷ καὶ μόλις μετὰ πολλῶ πόνου συνεθίζεται ἢ αἰσθῆσις. Ἀριστόξ. ἁρμον. στοιχ. α.

Τέτων τῶν τριῶν γενῶν φυσικώτερον μὲν ἐστὶ τὸ Διάτονον· πῶσι γὰρ καὶ τοῖς ἀπαδεύτοις παντάπασιν μελωδητόν

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

Περὶ τοῦ κατὰ τὸ μέλος ποσοῦ ἤτοι περὶ φθόγγων.

§. 14.

Τὸ ποσὸν ὅπερ θεωρεῖται εἰς τὸ μέλος, εἶναι ἡ Ἀνάβασις, ἡ Κατάβασις, καὶ ἡ Ἰσότης. Εἰς τὸ Διατονικὸν λοιπὸν γένος κατὰ τὸ Διαπασῶν σύστημα, Ἀνάβασις μὲν εἶναι σειρὰ φθόγγων, ψαλλομένων διὰ τῶν ἑξῆς συλλαβῶν κατὰ ταύτην τὴν τάξιν, οἶον,

πα, βου, γα, δι, κε, ζω, νη, Πα.

§. 15. Κατάβασις δὲ εἶναι σειρὰ φθόγγων, ψαλλομένων κατὰ τὴν ἐναντίαν τῆς ἀναβάσεως τάξιν, οἶον,

Πα, νη, ζω, κε, δι, γα, βου, πα.

§. 16. Ἡ μὲν Ἀνάβασις λέγεται καὶ ἄνοδος, καὶ ἐπίτασις, καὶ ὀξύτης· ἡ δὲ Κατάβασις λέγεται καὶ κάθοδος, καὶ ἄνεσις, καὶ βαρύτης· αὕτη δὲ ἡ σειρὰ τῶν φθόγγων λέγεται *Κλίμαξ*.

§. 17. Ἰσότης δὲ λέγεται σειρὰ φθόγγων, ψαλλομένων διὰ τῆς αὐτῆς συλλαβῆς, μήτε ὀξυνομένων, μήτε βαρυνομένων· οἶον,

παπαπα, ἡ διδιδι, ἡ ζωζωζω.

ἔστι τεχνικώτατον δὲ, τὸ Χρῶμα· παρὰ γὰρ μόνοις μελωδεῖται τοῖς πεπαιδευμένοις· ἀκριβέστερον δὲ τὸ Ἐναρμόνιον· παρὰ γὰρ τοῖς ἐπιφανεστάτοις ἐν Μουσικῇ τετύχηκε παραδοχῆς· τοῖς δὲ πολλοῖς ἔστιν ἀδύνατον. Ἀριστείδης, 19.

§. 18. Ἵνα δὲ καὶ σχεδιάσωμεν παραδειγματικῶς ἐν εἵδει κλίμακος τὴν σειρὰν τῶν φθόγγων, τῶν ὀξυνομένων καὶ βαρυνομένων, προκείσθω τὸ ἐξῆς διάγραμμα· τὸ ὁποῖον ἀρχόμενοι ψάλλειν, λέγομεν πα· ἀπ' αὐτοῦ δὲ ἐρχόμεθα εἰς τὸν βου· ἀπὸ δὲ τοῦ βου, εἰς τὸν γα· ἀπὸ δὲ τοῦ γα εἰς τὸν δι· ἀπὸ δὲ τοῦ δι εἰς τὸν κε· ἀπὸ δὲ τοῦ κε εἰς τὸν ζω· ἀπὸ δὲ τοῦ ζω εἰς τὸν νη· καὶ ἀπὸ τοῦ νη εἰς τὸν Πα. Καὶ πάλιν ἀπὸ τοῦ Πα ἐπιστρέφομεν εἰς τὸν νη· καὶ ἀπὸ τοῦ νη εἰς τὸν ζω· καὶ οὕτω καθεξῆς ἕως νὰ φθάσωμεν εἰς τὸν πρῶτον πα.

Ἡ Διατονικὴ Κλίμαξ

κατὰ τὸ Διαπασῶν Σύστημα, ἐν ᾗ διδάσκονται οἱ ἀρχάριοι τὸ ποσὸν τῆς μελωδίας.

	π'		Πα
	ῥ	12	
	ν'		νη
	ῥῥ	7	
	ζ'		ζω
	κ	9	
	ῥ		κε
	Δ	12	
	δ'		δι
		12	
	ῥῥ		γα
	β	7	
	κ		β8
	π	9	
	ῥ		πα

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ.

ΦΘΟΓΓΟΙ.

§. 19. Διὰ τὴν ψάλλη δὲ τὴν κλίμακα ταύτην ὁ ἀρχάριος ὁρθῶς, πρέπει νὰ τὴν διδαχθῇ ἀπὸ Μουσικὸν Ἕλληνα διότι ὁ ἄλλοεθνής Μουσικὸς προσφέρει τοὺς φθόγγους διαφόρως διὰ τὴν ἐθνικὴν του συνήθειαν, μὴ μεταχειριζόμενος τὰ διαστήματα τῶν τόνων καθ' ἡμᾶς.

§. 20. Τῆς μὲν πα συλλαβῆς τὸ στοιχεῖον α, σημαίνει, ὅτι ὁ πα εἶναι πρῶτος φθόγγος τῆς Κλίμακος· τῆς δὲ βου συλλαβῆς τὸ στοιχεῖον β σημαίνει, ὅτι ὁ βου εἶναι δεύτερος φθόγγος τῆς Κλίμακος· καὶ τὰ λοιπὰ ἀναλόγως.

§. 21. Οἱ δὲ Ἑυρωπαϊοὶ παριστῶσι τὴν ἑαυτῶν κλίμακα, τὴν ὁποίαν ὀνομάζουσι καὶ Γάμμα, διὰ τῶν ἐξῆς συλλαβῶν,

λα, σι, ουτ, ρε, μι, φα, σολ, Λα'

καὶ ἄρχονται ψάλλειν αὐτὴν ἀπὸ τῆς ουτ, προσφέροντες ἄλλους μὲν φθόγγους ὁμοίως μετ' ἡμᾶς, καὶ ἄλλους διαφόρως (α). Ὅθεν εἰ μὲν ὑποτεθῇ, ὅτι ὁ πα ἀναλογεῖ τῷ λα, ὁ μὲν βου ἀναλογήσῃ τῷ σι καὶ τὰ ἐξῆς ὁμοίως. Εἰδὲ ὑποτεθῇ, ὅτι ὁ πα ἀναλογεῖ τῷ ρε, ὁ μὲν βου ἀναλογήσῃ τῷ μι· οἱ δὲ λοιποὶ, τοῖς λοιποῖς κα-

- α) Τὴν διαφορὰν τῶν φθόγγων ἐν τῷ Τρίτῳ Βιβλίῳ σαφηνίζομεν. Τὰς δὲ ἐπὶ τὰ συλλαβὰς τῶν φθόγγων ἔλαβεν ὁ Γοῦτὶ ἀπὸ τῆς ἀκροστιχίδος ἐνὸς ὕμνου, ἀναφερομένου εἰς τὸν Πρόδρομον Ἰωάννην. Μετεχειρίσθη δὲ αὐτὰς ἐν τῇ Μουσικῇ κατὰ τὸ ἀκθ' ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ· τοιούτῃ 268 ἔτη μετὰ τὸν Λαμιασκήρον Ἰωάννην· μολοντί λεγούσιν, ὅτι ὁ Γοῦτὶ μετεχειρίσθη μόνον τὰς ἑξ συλλαβὰς· ἡ δὲ ἑβδόμη προσετέθη ὕστερον. Ἀπεδέχθησαν δὲ αὐτὸ κοινῶς ὅλοι οἱ Μουσικοὶ τῶν Ἑυρωπαϊῶν, καὶ διαφόρους προσθήκας ἐπὶ τὸ κρεῖττον ποιήσαντες, τὸ μεταχειρίζονται ἕως τῆς σήμερον.

θεξῆς. Πιθανώτερά δὲ φαίνεται ἡ πρώτη ὑπόθεσις ἀπὸ τὰ ὄργανα, καὶ ἀπὸ τὴν πολλὴν χρῆσιν.

§. 22. Ὅταν ζητηθῇ ἀνάβασις ὑπὲρ τὰς ἐπτά φθόγγους, τότε ψάλλομεν καὶ ἄλλους ἀνιόντας φθόγγους, παριστωμένους ὅμως διὰ τῶν αὐτῶν συλλαβῶν λέγοντες τὸν μὲν ὄγδοον φθόγγον Πα· τὸν δὲ ἔννατον, Βου· καὶ τοὺς λοιποὺς καθεξῆς· Γα, Δι, Κε

§. 23. Ὅταν ζητηθῇ κατάβασις ὑπὲρ τοὺς ἐπτά φθόγγους, τότε ψάλλομεν καὶ ἄλλας κατιόντας φθόγγους, παριστωμένους ὅμως διὰ τῶν αὐτῶν συλλαβῶν λέγοντες τὸν μὲν ὄγδοον ἐπὶ τὸ βαρὺ φθόγγον πα· τὸν δὲ ἔννατον νη· καὶ τοὺς λοιποὺς καθεξῆς, ζω, κε, δι, γα, βου, πα.

§. 24. Συνεχῆς μὲν λέγεται ἡ ἀνάβασις καὶ ἡ κατάβασις, ὅταν ἡ σειρὰ τῶν φθόγγων συγκροτῇται ἀπὸ φθόγγους οἱ τινες διαδέχονται ἀλλήλους ἀμέσως ὡς παβου γαδι· ἢ πανηζωκε.

§. 25. Ὑπερβατὴ δὲ λέγεται ἡ ἀνάβασις, καὶ ἡ κατάβασις, ὅταν ἡ σειρὰ τῶν φθόγγων συγκροτῇται ἀπὸ φθόγγους, οἱ τινες διαδέχονται ἀλλήλους ἐμμέσως μὲν, ὅμως οἱ ἐνμέσῳ φθόγγῳ σιωπῶνται· ὡς πα δι νη· ἢ δι βου ζω.

§. 26. Ἡ μὲν ὑπερβατὴ ἀνάβασις καὶ κατάβασις εἶναι πολυειδής· ἡ δὲ συνεχὴς εἶναι μονοειδής. Ὅθεν ὅταν δοθῶσι δύο φθόγγοι κατὰ τὸ συνεχές, τὸ ποσὸν τῆς ἀποστάσεώς των εἶναι 1· ὅταν ὅμως δοθῶσι κατὰ τὸ ὑπερβατὸν, τὸ ποσὸν τῆς ἀποστάσεώς των εἶναι καὶ 2, καὶ 3, 4, καὶ τὰ λοιπά. Λογαριάζεται λοιπὸν τὸ ποσὸν τῆς ὑπερβατῆς ἀναβάσεως καὶ καταβάσεως διὰ τῆς Κλίμακος οὕτως· ὅταν δοθῶσι δύο φθόγγοι οἱ πα δι, καὶ ζητεῖται τὸ ποσὸν τῆς ἀποστάσεώς των, θεωροῦμεν εἰς τὴν Κλίμακα, πόσους φθόγγους ὁ δι ἀπομακρύνεται τοῦ πα, καὶ εὗρίσκονται τρεῖς· πα, βου γα δι· ἄρα τὸ πα δι ποσὸν εἶναι τρία· οὕτω καὶ τὸ πα ζω ποσὸν εἶναι πέντε· καὶ τὰ λοιπά

ἀναλόγος ἐξετάζονται ἴμόνον ὁ φθόγγος, ἀπὸ τὸν ὁποῖον μετροῦνται οἱ ἄλλοι, δὲν λαμβάνεται εἰς τὸ μέτρομα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ χαρακτήρων τῶν φθόγγων.

§. 27.

Οἱ χαρακτῆρες, οἱ τινες παριστῶσι τοὺς φθόγγους τοῦ γραφομένου μέλους, ἡγουν δι' ὧν γράφεται τὸ ποσὸν τῆς μελωδίας, εἶναι δέκα· γράφονται δὲ καὶ ὀνομάζονται οὕτως.

Ἰσον	—	ο	
Ὀλίγον	—	α	
Πεταστὴ	∪	α	} Ἀνιόντες
Κεντήματα	∪	α	
Κέντημα	∪	β	
Ὑψηλὴ	∪	δ	
Ἀπόστροφος	∩	α	} Κατιόντες
Ὑποξέση	∩	2	
Ἐλαφρὸν	∩	β	
Χαμηλὴ	∩	δ	

§. 28. Διαιροῦνται δὲ εἰς Ἀνιόντας, εἰς Κατιόντας, καὶ εἰς Οὐδέτερον. Καὶ Οὐδέτερος μὲν εἶναι εἷς, τὸ

ἴσον· Ἀνιόντες δὲ πέντε τὸ Ὀλίγον, ἡ Πεταστή, τὰ Κεντήματα, τὸ Κέντημα, καὶ ἡ Ὑψηλή. Κατιόντες δὲ, τέσσαρες· ἡ Ἀπόστροφος, ἡ Ὑποῤῥοή, τὸ Ἐλαφρόν, καὶ ἡ Χαμηλή.

§. 29. Ἐξαγγέλλουσι δὲ τοὺς φθόγγους οἱ χαρακτηρες, ἀφ' ἑαυτῶν μὲν ἀορίστως· ἐπειδὴ κάθε χαρακτηρ ὑπέρχεται κάθε ἓνα φθόγγον· ἀπὸ δὲ τοῦ ἡγουμένου, ὀρισμένως· καθὼς γίνεται φανερόν ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα.

§. 30. Τὸ ἴσον οὔτε ἀνάβασιν, οὔτε κατάβασιν φανερόνει, ἀλλὰ ἰσότητα· καὶ τοῦτο δηλοῖ τὸ μηδὲν ὕπερ κεῖται ἔμπροσθέν του· ἔξαγγέλλει δὲ τὸν φθόγγον τοῦ ἡγουμένου.

§. 31. Τὸ μὲν Ὀλίγον, ἡ Πεταστή καὶ τὰ Κεντήματα, φανερόνουσι τὸν ἀπὸ τοῦ ἡγουμένου πρῶτον ἀνιόντα φθόγγον· ἡ δὲ Ἀπόστροφος, τὸν ἀπὸ τοῦ ἡγουμένου πρῶτον κατιόντα φθόγγον· καὶ τοῦτο δηλοῖ τὸ α, ὕπερ κεῖται ἔμπροσθέν των.

§. 32. Ἡ Ὑποῤῥοή φανερόνει δύο συνεχεῖς φθόγγους κατιόντας ἀπὸ τοῦ ἡγουμένου· καὶ τοῦτο δηλοῖ τὸ 2, ὕπερ κεῖται ἔμπροσθέν της.

§. 33. Τὸ μὲν Κέντημα φανερόνει τὸν δεύτερον ὑπερβατῶς ἀνιόντα φθόγγον· τὸ δὲ Ἐλαφρόν τὸν δεύτερον ὑπερβατῶς κατιόντα φθόγγον ἀπὸ τοῦ ἡγουμένου· καὶ τῷτο δηλοῖ τὸ προκείμενον β.

§. 34. Ἡ μὲν Ὑψηλή φανερόνει τὸν τέταρτον ὑπερβατῶς ἀνιόντα φθόγγον· ἡ δὲ Χαμηλή, τὸν τέταρτον ὑπερβατῶς κατιόντα φθόγγον· καὶ τοῦτο δηλοῖ τὸ προκείμενον δ.

§. 35. Γράφοντες λοιπὸν τὴν μελωδίαν, διὰ μὲν πάσης τῆς ἰσότητος μεταχειρίζομεθα τὸ ἴσον· διὰ δὲ πάσης τῆς συνεχοῦς ἀναβάσεως, τὸ Ὀλίγον, τὰ Κεντήματα, καὶ τὴν Πεταστήν· διὰ δὲ πάσης τῆς συνεχοῦς καταβάσεως, τὴν Ἀπόστροφον, καὶ τὴν Ὑποῤῥοήν.

§. 36. Ἡ δὲ ἐπερβατὴ ἀνάβασις καὶ κατάβασις, ἐπειδὴ γίνεται κατὰ πολλοὺς τρόπους, γράφεται μὲ τοὺς αὐτοὺς μὲν χαρακτήρας, ὅμως ὄχι πλέον ἀπλοῦς, ἀλλὰ συνθέτους· διότι ἡ σύνθεσις δύναται νὰ ἀυξάνῃ τὸ ποσὸν τῶν χαρακτήρων κατὰ τὴν χρεῖαν ὀρισμένως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ συνθέσεως τῶν Χαρακτήρων.

§. 37.

Σύνθεσις τῶν Χαρακτήρων εἶναι, τὸ νὰ συμπλέκωνται αὐτοὶ ἀναμεταξύ των ἐναρμόστως, ὥστε νὰ παριστῶσιν ὀρισμένως τὰ διάφορα ποσὰ τῶν φθόγγων (§. 26.). Διότι καθὼς οἱ γραμματικοὶ διαφόρως συντιθέντες τὰ γράμματα, ποιοῦσι τὰς συλλαβάς· οὕτω καὶ οἱ μουσικοὶ ποικιλοτρόπως μὲν, ὅμως ὀρισμένως συντάσσοντες τοὺς χαρακτήρας, ποιοῦσι τὰς συνθέσεις, δι' ὧν ἐντελῶς χαρακτηρίζεται τὸ γραφόμενον μέλος.

§. 38. Ἀπὸ τοὺς δέκα χαρακτήρας ἄλλοι μὲν δύνανται νὰ γράφωνται ἀσυνθέτως, ἥγουν μόνοι τες, καὶ ἄλλοι ὄχι. Καὶ ἀσυνθέτως μὲν δύνανται νὰ στέκωνται, τὸ Ἴσον, τὸ Ὀλίγον, ἡ Πεταστὴ, ἡ Ἀπόστροφος, καὶ ἡ Χαμηλή· οἱ δὲ λοιποὶ χαρακτήρες ἀδυνατοῦσι μὲν νὰ γράφωνται μόνοι τους· συντιθέμενοι δὲ μὲ ἄλλους, ἀυξάνουσι τὴν ποσότητάτων, κατὰ τὴν ὁποίαν θέσιν λάχωσιν· οἷον τὸ Κέντημα συντιθέμενον μὲ τὸ Ὀλίγον, εἰμὲν κεῖται ἐμπροσθεν

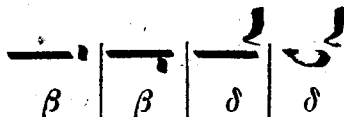

αὐτοῦ ἔτω —|, φανερόναι τὸν δεύτερον ὑπερβα-
τὸν ἀνιόνττα φθόγγον· ἰδὲ οὕτω —|, τὸν τρίτον.

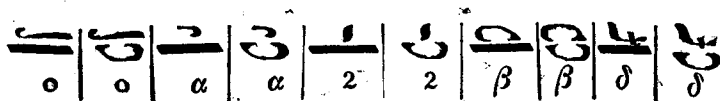
§. 39. Τὸ Ὀλίγον καὶ ἡ Πεταστὴ ὑποτάσσονται
ἀπὸ ὅλους τοὺς χαρακτῆρας, πλὴν τῶν Κεντημάτων·
ὁ δὲ ὑποτασσόμενος χαρακτήρ χάνει τὴν ποσότητά
του, καὶ λογαριάζεται ἡ ποσότης τοῦ ὑποτάξαντος·
οἷον, ὅταν ἡ Ὑψηλὴ τεθῇ ἐπὶ τοῦ Ὀλίγου οὕτως
—|, ἡ ποσότης τοῦ Ὀλίγου χάνεται, καὶ λογαριά-
ζεται ἡ ποσότης τῆς Ὑψηλῆς.

§. 40. Τὸ Ἐλαφρόν, ὅταν ὑποτάξῃ τὴν Ἀπόστρο-
φον οὕτω —|, προφέρει τοὺς δύο φθόγγους συ-
νεχῶς, καὶ ὑποτίθεται εἰς τὸν πρῶτον Γοργόν· καὶ
χάνει τὴν δύναμιν τοῦ νὰ καταβαίνειν ὑπερβατῶς.

§. 41. Τὸ Ὀλίγον καὶ ἡ Πεταστὴ ὑποτάσσονται
ὑπὸ μὲν τοῦ Κεντήματος καὶ τῆς Ὑψηλῆς ἐν τοιαύ-
τῃ θέσει·

ὑπὸ δὲ τοῦ Ἰσου καὶ τῶν κατιόντων χαρακτῆρων ὑ-
ποτάσσονται, ὅταν τιθῶνται ἐπάνωθεν αὐτῶν ἔτω.

§. 42. Ἰδοὺ σοι καὶ Πίναξ, ὅπου δεικνύεται πῶς
ἡ σύνθεσις αὐξάνει τὸ ποσὸν τῶν χαρακτῆρων ἀπὸ
τοῦ ἐνὸς ἕως τῶν δεκαπέντε. Γίνωσκε δὲ, ὅτι τὰ
μὲν γράμματα φανερόνουσι τὸ ὑπερβατόν· οἱ δὲ ἀ-
ριθμοὶ, τὸ συνεχές.

ο | ο | ο α | α α | 2 | 2 | β | β

β α | γ | δ | δ α | ε | ε α | 5 | 5 α

ζ | η | θ | ι | ια | ιβ | ιγ | ιδ

ιε

ο | ο | α | β | γ | δ | ε | 5 | 5

η | θ | ι | ια | ιβ | ιγ | ιδ | ιε

α | 2 | 2 | β | 2 | α α | β α | 2 α | 2 2 | γ

γ | γ | 3 | 3 | δ | 4 | ο 4 | ε | 5

ζ | η | θ | ι | ια | ιβ | ιγ | ιδ | ιε

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Περὶ Παραλλαγῆς τοῦ Διατονικοῦ Γένους.

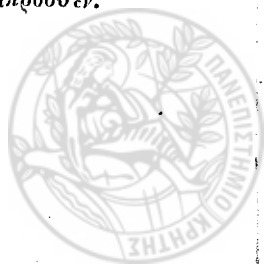
§. 43.

Παραλλαγή εἶναι, τὸ νὰ ἐφαρμόζωμεν τὰς συλλαβὰς τῶν φθόγγων ἐπάνω εἰς τοὺς ἐγκεχαραγμένους χαρακτήρας, ὥστε βλέποντες τοὺς συντεθειμένους χαρακτήρας, νὰ ψάλλωμεν τοὺς φθόγγους· ἐνθα ὅσον οἱ πολυσύλλαβοι φθόγγοι ἀπομακρύνονται τοῦ μέλους, ἄλλο τόσον οἱ μονοσύλλαβοι ἐγγίζουσιν αὐτοῦ. Διότι ὅταν μάθῃ τινὰς νὰ προσφέρῃ παραλλακτικῶς τὸ μουσικὸν πόνημα ὁρθῶς, ἀρκεῖ ν' ἀλλάξῃ τὰς συλλαβὰς τῶν φθόγγων, λέγων τὰς συλλαβὰς τῶν λέξεων, καὶ ψάλλει αὐτὸ κατὰ μέλος.

§. 44. Διὰ τὴν πρᾶξιν τῆς Παραλλαγῆς γίνωσκε, ὅτι πρὸ πάντων ἐν παντὶ μέλει κεῖται μαρτυρία, ἣ ὁποία δεικνύει, ποῖος γίνεται ἀρχή, διὰ νὰ προσδιορισθῶσιν οἱ ἐξῆς φθόγγοι τῆς μελωδίας, οἱ τινες διὰ τῶν χαρακτήρων παριστῶνται. Μετὰ δὲ τὴν μαρτυρίαν κεῖνται οἱ χαρακτῆρες τῶν φθόγγων, οἱ τινες δηλοῦσιν ἡ ἰσότητα, ἡ ὀξύτητα, ἡ βαρύτητα· καὶ ταύτας τὰς δύο, ἡ συνεχεῖς, ἡ ὑπερβατὰς· ὅτι καὶ ἂν δηλώσι, παρατήρησον τὸ ποσὸν, ὅπερ ἔχουσιν οἱ χαρακτῆρες ἡ ἀφ' ἑαυτῶν, ἡ ἀπὸ τῆς συνθέσεως, καὶ εἰπὲ τὸν ἀνήκοντα φθόγγον ὥς φανερωθῇ τοῦτο καὶ μὲ πρᾶξιν ἐπὶ τὸ συνεχὲς πρῶτον (α).

§. 45. Εἰς τὴν Παραλλαγὴν τοῦ Διατονικοῦ γένους κεῖται μαρτυρία ἡ π_q , ἣ τις δείχνει, ὅτι ὁ πα φθόγ-

α) Περὶ Μαρτυριῶν ὁμιλοῦμεν πλατύτερον ἐν τοῖς ἔμπροσθεν.

γος γίνεται ἀρχή· καὶ ἐπειδὴ ὁ προκείμενος χαρακτήρ
 δηλοῖ ἰσότητα πρόφερε τὸν πα φθόγγον ἐπὶ τοῦ Ἰαθ·
 ἔπειτα ἐπὶ τῶν δύο Ἀποστροφῶν ἐφαρμοσον τῆς δύο
 κατιόντας φθόγγους νη ζω· μετέπειτα ἐπὶ τῶν τριῶν
 Ὀλίγων ἐφαρμοσον τοὺς τρεῖς ἀνιόντας φθόγγους,
 νη πα βου· καὶ πάλιν ἐπὶ τῶν δύο Ἀποστροφῶν, τοὺς
 δύο κατιόντας φθόγγους, πα νη· καὶ καθ' ἑξῆς οὔτω
 ποιεῖς, ἕως νὰ φθάσῃς εἰς τὸν ἔσχατον φθόγγον πα.

Ἡ κατὰ τὸ συνεχές Παραλλαγή τοῦ Διατονικοῦ
 Γένους.

π
 9

Πα νη ζω νη	πα βου πα νη	πα βου γα βου
πα βου γα δι	γα β8 γα δι	κε δι γα β8
γα δι κε ζω	κε δι γα δι	κε ζω νη ζω
κε δι κε ζω	νη πα νη ζω	κε δι κε ζω
νη ζω κε δι	γα δι κε ζω	κε δι γα βου
γα δι κε δι	γα β8 πα βου	γα δι γα β8
πα νη πα βου	γα β8 πα νη	ζω νη πα 9

π

§. 46. Ἐπὶ δὲ τὸ ὑπερβατὸν, εἰπὼν τὸ Ἰαον πα,
 διὰ τὸ Κέντημα λέγεις γα, καὶ διὰ τὴν Ἀπόστροφον
 βου καὶ πάλιν διὰ τὸ Κέντημα δι, καὶ διὰ τὴν Ἀπό-

στροφον γὰ καὶ τὰ λοιπὰ ἀναλόγως κατὰ τὰ ποσὰ,
ἄτινα συμπίπτουσι, παρατηρεῖς καὶ ποιεῖς ἕως τέλους.

Ἡ κατὰ τὸ ὑπερβατὸν Παραλλαγή τοῦ Διατονικοῦ Γένους.

Πα γα βε δι γα κε δι ζω κε νη ζω πα πα
 ζω νη κε ζω δι κε γα δι βε γα πα πα
 δι βου κε γα ζω δι νη κε πα πα
 κε ζω γα δι πα πα κε βου ζω γα
 νη δι πα πα δι νη γα ζω βου κε
 πα πα ζω βου νη γα πα πα γα
 νη βου ζω πα πα νη βου πα πα βου
 νη πα πα πα πα πα

§. 47. Εἴτε γοῦν τὸν δεύτερον φθόγγον δεικνύει τῶν χαρακτήρων ἡ σύνθεσις, εἴτε τὸν τρίτον, εἴτε τὸν τέταρτον, καὶ τὰ λοιπὰ, πρέπει καὶ εὐρεθῇ ὁ φυσικὸς

ἐκεῖνος φθόγγος, καὶ αὐτὸς μόνον νὰ προφερθῇ ὑπερβατῶς· χρειάζεται ὅμως εἰς τὴν προφορὰν τῶν ὑπερβατῶν φθόγγων μεγάλη προσοχή, καὶ ἀρκετὴ γύμνασις· διότι πρέπει ν' ἀποκτήσῃ ὁ μαθητὴς τὴν ἕξιν καὶ τῶν δύο τούτων· τοῦ νὰ ἡξεύρῃ δηλαδὴ ποῖος εἶναι ὁ τέταρτος, ἢ ὁ πέμπτος καὶ οἱ λοιποὶ ἀπὸ τοῦ δοθέντος φθόγγου· καὶ τοῦ νὰ δύναται νὰ προφέρῃ εὐκόλως αὐτὸν εὐρεθέντα· δίδει δὲ ταῦτα καὶ τὰ δύο ἢ συνεχῆς γύμνασις, καὶ πολυχρόνιος τριβή.

§. 48. Οἱ διδάσκαλοι γυμνάζουσι τοὺς μαθητὰς τὴν Παραλλαγὴν μὲ τὸ νὰ γράφωσιν ὑπὸ τοὺς χαρακτῆρας τὰς συλλαβὰς τῶν φθόγγων· καὶ ἐπειδὴ γίνεται τοῦτο διὰ τὴν εὐκολίαν, καὶ ὅχι διὰ τὴν τελείαν μάθησιν, πρέπει νὰ ἐξαλείφωσι τὰς συλλαβὰς τῶν φθόγγων, καὶ νὰ ἀφίνωσι μόνους τοὺς χαρακτῆρας, διὰ νὰ συνηθίσωσιν οἱ μαθητὰς εἰς τὸ νὰ βλέπωσι τοὺς χαρακτῆρας, καὶ νὰ προφέρωσι τοὺς φθόγγους.

§. 49. Κάθε μέλος τὸ ὁποῖον δοθῇ εἰς τὸν μαθητὴν διὰ νὰ τὸ διδαχθῇ, πρῶτον πρέπει νὰ μάθῃ νὰ τὸ ψάλλῃ παραλλαγῇ ἀσφαλῶς· καὶ ὕστερον ἀντὶ τῶν συλλαβῶν τῶν φθόγγων, νὰ λέγῃ τὰς συλλαβὰς τῶν λέξεων τοῦ μέλους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

Περὶ Διαστημάτων.

§. 50.

Διάστημα εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον περιέχεται ἀπὸ δύο φθόγγους ἀνομοίους κατὰ τὴν ὀξύτητα καὶ βαρύτητα.

τα (α) ἤγουν ἐν τοῖς φθόγγοις δι κε, εὐρίσκεται μὲν ὀξύτης, ὅταν ψάλλωνται δι κε' εὐρίσκεται δὲ βαρύτης, ὅταν ψάλλωνται κε δι' ταύτας ἐπὶ μιᾷ χορδῇ ἢ πείρα δίδωσιν ἀπὸ τὰ διάφορα μήκη· διότι τὸ μέρος τῆς χορδῆς, τὸ ὁποῖον πατεῖται ἐπὶ τῆς Πανδοῦριδος (β) διὰ νὰ ἡχήσῃ τὸν δι, εἶναι ἐπιμηκέστερον ἐκείνου, εἰς ὃν πατεῖται διὰ νὰ ἡχήσῃ τὸν κε ὥστε ἐὰν ἀπὸ τοῦ ἐπιμηκεστέρου μέρους τῆς χορδῆς, ὅθεν ἐκπίπτει ὁ δι, φαντασθῇς ὅτι ἀφαιρεῖται τὸ ἐλαττον μέρος αὐτῆς, ὅθεν ἐκπίπτει ὁ κε, τὸ λείψανον ἔσται τὸ διάστημα τῶν δύο φθόγγων δι κε.

§. 51. Ἐν τῇ συνεχεῖ σειρᾷ τῶν ὀκτώ φθόγγων τῆς Διατονικῆς Κλίμακος

πά βον γα δι κε ζω νη Πα,
διακρίνουσιν οἱ μουσικοὶ διαστήματα ἐπὶ πά βον,
βου γα, γα δι, δι κε, κε ζω, ξω νη, νη Πα· τὰ ὁποῖα

- α) Τοῦ Εὐκλείδου εἶναι αὐτὸς ὁ ὀρισμὸς· ὁ δὲ Ἀριστόξενος ἔ-
τως ὁρίζει τὸ διάστημα· Διάστημά ἐστι τὸ ὑπὸ δύο φθόγ-
γων ὀρισμένον, μὴ τὴν αὐτὴν τάσιν ἔχοντων. Ὁ δὲ Ἀ-
ριστείδης, οὕτω Διάστημά ἐστι μέγεθος φωνῆς, ὑπὸ δυοῖν
φθόγγων περιγεγραμμένον. Ὁ δὲ Φιλόσοφος Γανδέντιος,
οὕτω Διάστημά ἐστι τὸ ὑπὸ δύο φθόγγων περιεχόμενον.
- β) Ἀπὸ τὰ μελωδικὰ ὄργανα ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον φαίνεται εὐκο-
λότερον εἰς δίδαξιν, καὶ τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται σαφέστερον
διὰ τὴν γνώρισιν τῶν τόνων, ἡμιτόνων, καὶ ἀπλῶς ὅλων
τῶν διαστημάτων, εἶναι ἡ Πανδοῦρις· ὀνομάζεται δὲ καὶ
Πανδοῦρα, καὶ φάνδουρος· καθ' ἡμᾶς δὲ Ταμποῦρα, ἢ
ταμπούρ. ἔχουσα δὲ δύο μέρη, τὴν σκάφην, καὶ τὸν ζυ-
γὸν ἐπὶ τῷ ζυγοῦ δίδει νὰ δεσμῶνται οἱ τόνοι, καὶ τὰ ἡμί-
τονα· εἶναι δὲ Τρίχορδον, καὶ ἡ μὲν πρώτη χορδὴ βομβεῖ
τὸν δι· ἡ δὲ δευτέρα τὸν ἐπ' αὐτὸν γα· καὶ ἡ τρίτη τὸν ὑπ'
αὐτὸν πα· αἱ δὲ χορδαὶ ἀθίχτως ὑπερίστανται, τοῖς κο-
λάφοις τεινόμεναι καὶ ἀνιέμεναι· καὶ μὲ τοὺς δακτύλους
τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς πατούμεναι ἐπὶ τῶν δεσμῶν τῶν τό-
νων, καὶ μὲ τοὺς τῆς δεξιᾶς πληττόμεναι μὲ πληκτρῶν,
ἐκπέμπουσιν ὅλους τοὺς φθόγγους.

καθ' ἡμᾶς μὲν ὀνομάζονται ὅλα τόνοι· κατὰ δὲ τὰς ἀρχαίους Ἑλλήνας, τὰ μὲν πέντε ὀνομάζοντο τόνοι· τὰ δὲ δύο, ζω νη, βου γα, λείμματα· κατὰ δὲ τοὺς Εὐρωπαίους, τὰ μὲν δύο, κε ζω, βου γα, ὀνομάζονται ἡμίτονα· τὰ δὲ λοιπὰ πέντε τόνοι.

§. 52. Ὁ Τόνος σημαίνει δύο· τὸν τόπον τῆς χορδῆς, ὅθεν ἐκπίπτει ὁ φθόγγος· καὶ ἐν ἀπὸ τὰ ἐπτὰ διαστήματα τῆς διατονικῆς κλίμακος· καὶ ἐπὶ μὲν τῆς πρώτης σημασίας ὁρίζεται ἀπὸ τὸν Εὐκλείδην ἕττω· τόνος ἐστὶ τόπος τις τῆς φωνῆς ἀπλατῆς, δεκτικὸς συστήματος· ἐπὶ δὲ τῆς δευτέρας σημασίας διακρίνεται ἀπὸ ἡμᾶς τριχῶς· τόνος μείζων, τόνος ἐλάσσων, καὶ τόνος ἐλάχιστος.

§. 53. Ὁ μείζων τόνος ἔχει λόγον πρὸς μὲν τὸν ἐλάσσονα τόνον, ὅν τὰ 12 πρὸς τὰ 9· πρὸς δὲ τὸν ἐλάχιστον, ὅν τὰ 12 πρὸς τὰ 7· ἄρα καὶ ὁ ἐλάσσων τόνος ἔχει λόγον πρὸς μὲν τὸν μείζονα τόνον, ὅν τὰ 9 πρὸς τὰ 12· πρὸς δὲ τὸν ἐλάχιστον, ὅν τὰ 9 πρὸς τὰ 7· ἐπομένως καὶ ὁ ἐλάχιστος τόνος ἔχει λόγον πρὸς μὲν τὸν μείζονα τόνον, ὅν τὰ 7 πρὸς τὰ 12· πρὸς δὲ τὸν ἐλάσσονα, ὅν τὰ 7 πρὸς τὰ 9· ὥστε ἂν ὑποτεθῇ ὅτι τὸ διάστημα τοῦ μείζονος τόνου εἶναι ἴσον μὲ 12 γραμμὰς, τὸ διάστημα τοῦ μὲν ἐλάσσονος τόνου εὐρίσκεται ἴσον μὲ 9 γραμμὰς, τοῦ δὲ ἐλάχιστου τόνου εὐρίσκεται ἴσον μὲ 7 γραμμὰς.

§. 54. Ἀπὸ τὰ διαστήματα τῆς Διατονικῆς Κλίμακος

πα βου γα δι κε ζω νη Πα,
τὸ μὲν πα βου εἶναι τόνος ἐλάσσων· τὸ δὲ βου γα, τόνος ἐλάχιστος, τὸ δὲ γα δι τόνος μείζων· τὸ δὲ δι κε, τόνος μείζων· τὸ δὲ κε ζω, τόνος ἐλάσσων· τὸ δὲ ζω νη, τόνος ἐλάχιστος· καὶ τὸ νη Πα τόνος μείζων· Ἄρα μείζονες μὲν τόνοι εἶναι τρεῖς· γα δι, δι κε, νη Πα· ἐλάσσονες δὲ, δύο· πα βου, κε ζω· καὶ δύο ἐλάχιστοι· βου γα, ζω νη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ΄.

Περὶ Συμφωνίας.

§. 55.

Συμφωνία ἐστὶ κατὰ τὸν Εὐκλείδην, πῶσις κατὰ τὸ αὐτὸ καὶ κρᾶσις δύο φθόγγων, διαφερόντων ὀξύτητι καὶ βαρύτητι. Δηλαδή Συμφωνία εἶναι, τὸ νὰ πίπτωσιν εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν δύο φθόγγοι, καὶ μολονότι εἶναι ὁ ἓνας ὀξύτερος τοῦ ἄλλου, νὰ γίνηται ἑνώσις αὐτῶν ἥγουν προσβάλλοντες εἰς τὴν ἀκοὴν, νὰ διακρίνηται μὲν ὁ ἓνας ἀπὸ τὸν ἄλλον, νὰ προσεγῶσιν ὅμως εἰς αὐτὴν ἐν αἴσθημα εὐπαράδεκτον ἐν ταυτῷ καὶ εὐάρεστον τὴν συνήχησιν, ἥγουν.

§. 56. Ἐξετάζοντες οἱ Μουσικοὶ τὸ ἀποτέλεσμα δύο φθόγγων, οἳ τινες πίπτουσιν εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν, διακρίνουσι τὸν συνδιασμόν αὐτῶν τετραχῶς (α) Ὀμόφωνον, Σύμφωνον, Παράφωνον, καὶ Διάφωνον. Καὶ ὁμόφωνοι μὲν λέγονται δύο φθόγγοι, οἳ τινες μῆτε κατὰ τὴν ὀξύτητα, μῆτε κατὰ τὴν βαρύτητα διαφέρουσιν ἀλλήλων, ἅμα προφερόμενοι οἷον, πα πα.

Σύμφωνοι δὲ λέγονται δύο φθόγγοι, οἳ τινες προφέρονται μὲν εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν, τὸ δὲ μέλος τῷ βαρυτέρου εἶναι τὸ αὐτὸ μὲ τὸ τοῦ ὀξυτέρου καὶ τὸ μέλος τοῦ ὀξυτέρου εἶναι τὸ αὐτὸ μὲ τὸ τοῦ βαρυτέρου· ὅταν δηλαδή ἐν τῇ προφορᾷ δύο φθόγγων παρεμφαίνεται κρᾶσις τρόπον τινὰ καὶ ἐνότης αὐ-

- α) Εἰς ἕνα φθόγγος συμφωνίαν οὐ ποιεῖ. Συμφωνία δὲ εἶσι κατὰ τὸν Ἀριστόξενον τέσσαρες ἢ Διατεσσάρων, νη γὰ ἢ Διαπέντε, νη δε ἢ Διαπασῶν, νη Νη καὶ πᾶν συμφωνον διάστημα προστιθέμενον τῇ Διαπασῶν.

τῶν (α)· οἶον, πα Πα. Διάφωνοι δὲ λέγονται δύο φθόγγοι, οἵτινες προφέρονται μὲν εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν, τὸ δὲ μέλος τοῦ βαρυτέρου δὲν φαίνεται τὸ αὐτὸ μὲ τὸ τοῦ ὀξυτέρου· οὔτε τὸ μέλος τοῦ ὀξυτέρου, τὸ αὐτὸ μὲ τὸ τῆ βαρυτέρου· ὅταν δηλαδὴ δὲν ἐμφαίνωσιν καμμίαν κρᾶσιν πρὸς ἀλλήλους, ἅμα προφερόμενοι· οἶον, πα βου.

Παράφωνοι δὲ λέγονται δύο φθόγγοι, οἵτινες εἶναι μέσον συμφώνου καὶ διαφώνου· ἐν δὲ τῇ κρούσει

φαινόμενοι σύμφωνοι· οἶον· νη βου.

§. 57. Ἐκ τοῦ αποτελέσματος τοῦ συνδιασμοῦ τῶν φθόγγων, γνωρίζονται εἰς ἡμᾶς τὴν σήμερον συμφωνίαι τέσσαρες

ἡ Διατριῶν,	βου δι.	19
ἡ Διατεσσάρων	νη γα.	28
ἡ Διαπέντε,	νη δι.	40
καὶ ἡ Διαπασῶν,	νη Νη. (β).	68.

α) Οὕτω μὲν λέγει Γαυδέντιος ὁ φιλόσοφος· ὁ δὲ Πυθαγορικός Νικόμαχος λέγει οὕτως· ἵνα ὥσιν οἱ φθόγγοι σύμφωνοι, δεῖ αὐτοὺς συγκρυσθέντας, ἐν τι εἶδος ἀποτελεῖν φθόγγον τῇ ἀκοῇ, οὔτε τῆς ὀξύτητος ὑπερβαλλούσης, καὶ αὐτὴν παρεμφαινούσης, οὔτε τῆς βαρύτητος· ἀλλ' οἷον εἰ κοράσεως τοιαύτης γενομένης, ὥς τῶν κεκραμένων μὴ ἐπικρατεῖν θατέρου θάτερον, μηδὲ τὴν αὐτοῦ δύναμιν παρεμφαίνειν, ἢ ὑπερβάλλουσιν τὴν θατέρου τῆς θατέρου, ἢ ἐλλείπουσαν τῆς θατέρου· ἐὰν γὰρ ἡ ἀκοὴ τοῦ βαρέος μᾶλλον ἐν τῇ συγκρούσει ποιῇ τὴν ἀντίληψιν, ἢ πάλιν τοῦ ὀξέος, ἀσύμφωνόν ἐστι τὸ τοιοῦτον.

Ἐν δὲ ταῖς συμφωνίαις καὶ ὁμοῦ κρούονται (αἱ χορδαί), καὶ ἐναλλάξ, ἥδεως προσέεται τὴν συνήχησιν ἢ Ἀισθησις. Πλούταρχος.

β) Ἡ Διατριῶν δὲν ἐτάττετο ὑπὸ τῶν παλαιῶν εἰς τὴν τάξιν τῶν συμφωνιῶν· περὶ δὲ τῶν λοιπῶν συμφωνιῶν ἔδιδον λόγους δι' ἀριθμῶν τοὺς ἐξῆς, καθὼς ἀναφέρει ὁ Γαυδέντιος.

§. 58. Ἐμπεδοῦνται δὲ αὐταὶ αἱ τέσσαρες συμφωνίαι ἐπὶ τῆς ἐξῆς πείρας. Ὅταν κρουσθῇ παχεία χορδὴ τετραχόρδου τινὸς ὁργάνου, μῆκος ἔχοντος ἰκανόν, ἀκούεται ὁ Βόμβος (β), ἡ ὁγδόη αὐτοῦ καὶ ἄλλοι δῶνται φθόγγοι ἐντοιαύτῃ διαδοχῇ

1 † † † † † † †
γα Γα νη Γα κε Νη βου .

Ἄν οἱ τοιοῦτοι φθόγγοι διακρίνονται ἐπὶ τῆς παχείας καὶ ἐπιμήκους χορδῆς, ὑπάρχουσιν ἄρα καὶ ἐπὶ πάσης ἄλλης χορδῆς, καὶ διὰ τὴν συμφωνίαν γίνονται ἀνεπαίσθητοι.

Λόγοι δὲ εἰσιν ἐν ἀριθμοῖς ὑψημένοι τῶν συμφωνιῶν, καὶ δοκιμασθέντες ἀκριβῶς πάντα τρόπον, τῆς μὲν διὰ τεσσάρων, ἐπίτριστος ὃν ἔχει τὰ 24 πρὸς τὰ 18' τῆς δὲ διὰ πέντε, ἡμιόλιος ὃν ἔχει τὰ 24 πρὸς τὰ 16' τῆς δὲ Διαπασσῶν, διπλάσιος ὃν ἔχει τὰ 24 πρὸς τὰ 12' τῆς δὲ Διαπασσῶντε ἅμα καὶ διὰ τεσσάρων, διπλασιεπιδιμίορος ὃν ἔχει τὰ 24 πρὸς τὰ 9' καὶ τῆς μὲν Διαπασσῶν καὶ διὰ πέντε τριπλάσιος ὃν ἔχει τὰ 24 πρὸς τὰ 8' τῆς δὲ δις διαπασσῶν, τετραπλάσιος ὃν ἔχει τὰ 24 πρὸς τὰ 6' τὴν δὲ ἀρχὴν τῆς τούτων εὐρέσεως Πυθαγόραν ἰστοροῦσι λαβεῖν.

Μανουὴλ δὲ ὁ Βρονέννος ἀναφέρει τοιαῦτα. Ὅσοι μὲν τῶν φθόγγων θεωροῦνται ἐν λόγῳ διπλασιῶν καὶ τετραπλασιῶν, οὗτοι καλοῦνται γενικῶς μὲν Σύμφωνοι· εἰδικῶς δὲ, Ἀντίφωνοι. Ὅσοι δὲ πάλιν ἐν ἡμιολίῳ καὶ τριπλάσιῳ, οὗτοι γενικῶς μὲν Σύμφωνοι· εἰδικῶς δὲ, Παράφωνοι. Ὅσοι δὲ ἐν ἐπίτριστῳ καὶ διπλασιεπιδιτρίτῳ, οὗτοι γενικῶς ἅμα καὶ εἰδικῶς, Σύμφωνοι.

- β) Βόμβος κατὰ τὸν Σουῖδαν λέγεται ὁ ἦχος τῶν μελισσῶν ὡνομάσθη δὲ καὶ ὁ φθόγγος Βόμβος διὰ τὸ βαρύν· λέγεται καὶ βομβοειδὲς μέλος, τὸ ἐν βαρεῖσι φθόγγοις περαινόμενον· ὁ δὲ Γερασηνὸς Νικόμαχος παράγει καὶ βομβυκέστερον. „Ἐφ' ἐκάτερον ἄκρον τοῦ Αἰσδιπασσῶν δυσέμπτωτος γίνεταί ἡ φωνή, εἰς μὲν κοκκισμὸν κατὰ τὸ νητοειδές· εἰς „ δὲ βηχίαν κατὰ τὸ βομβυκέστερον τῶν ὑπ' αὐτῶν, „ Ὅρα καὶ (§. 99.)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η΄.

Περὶ τοῦ Διαπασῶν συστήματος.

§. 59.

Σύστημα κατὰ τὸν Εὐκλείδην εἶναι ἐκεῖνο, ὅπερ περιέχεται ἀπὸ διαστήματα περισσότερα ἀπὸ τὸ ἐν. Εἶναι δὲ συστήματα τρία· Ὀκτάχορδον, Πεντάχορδον, καὶ Τετράχορδον. Καὶ τὸ μὲν Ὀκτάχορδον, τὸ ὁποῖον λέγεται καὶ Διαπασῶν, περιέχει διαστήματα ἑπτὰ, καθ' ἡμᾶς μὲν ὄντα τόνοι· κατὰ δὲ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας, τὰ μὲν πέντε, τόνοι, τὰ δὲ δύο, λείμματα. Περιορίζονται δὲ τὰ ἑπτὰ διαστήματα ἀπὸ φθόγγους ὁκτώ,

πα βου γα δι κε ζω νη Πα.

§. 60. Ὅταν διπλασιασθῶσι τὰ ἑπτὰ διαστήματα τοῦ Διαπασῶν, πα βου γα δι κε ζω νη Πα Βου Γα Δι Κε Ζω Νη Πα, τὰ μὲν πρῶτα ἑπτὰ διαστήματα εἶναι τοῦ Διαπασῶν συστήματος· τὰ δὲ δεύτερα, τῷ Δισδιαπασῶν ὅθεν καὶ ἐὰν τριπλασιασθῶσι, τὰ τρίτα διαστήματα λέγονται τοῦ Τρισδιαπασῶν.

§. 61. Ὁ Πα εἶναι τέλος μὲν τοῦ Διαπασῶν ἀρχὴ δὲ τοῦ Δισδιαπασῶν, εἰς τὸ ὁποῖον ἐπέχει τὸν τόπον, ὃν εἶχεν ὁ πα εἰς τὸ Διαπασῶν διὰ καταμέτρησιν τῷ πα βου διαστήματος. Ζητεῖται δὲ ὁ Πα εἰς τὸ Διαπασῶν διὰ καταμέτρησιν τοῦ νη Πα διαστήματος.

§. 62. Διὰ τὴν συμφωνίαν τῶν φθόγγων τοῦ Διαπασῶν, τὴν ὁποίαν ἔχουσι μὲ τοὺς φθόγγους τοῦ Δισδιαπασῶν, καὶ Τρισδιαπασῶν, καὶ ἐτι διὰ τὴν ὁμοιότητα τῶν διαστημάτων, διὰ τῶν αἰτῶν συλλαβῶν παριστῶμεν τοὺς φθόγγους καὶ τοῦ Διαπασῶν,

καὶ τοῦ Διοδιαπασῶν, καὶ τοῦ Τριοδιαπασῶν, καὶ
καθεξῆς. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος φθόγγος τοῦ Διαπασῶν,
συμφανεῖ τῷ πρῶτῳ φθόγγῳ τοῦ Διοδιαπασῶν, καὶ
τοῦ Τριοδιαπασῶν· ὁ δὲ δεύτερος, τῷ δευτέρῳ καὶ
ὁ τρίτος τῷ τρίτῳ, καὶ καθεξῆς.

§. 63. Τὰ διαστήματα τῶν φθόγγων τοῦ Διαπασῶν ἔχουσι λόγον πρὸς ἄλληλα, οἷος ἐξεφράσθη (§. 51, καὶ 53.). Ὅθεν δεσμοῦνται οἱ τόνοι τοῦ Διαπασῶν συστήματος ἐπὶ τοῦ κανόνος, ἢ ἐπὶ τῆς πανδουρίδος τοῦτον τὴν τρόπον (α).

Ἐπειδὴ αἰροῦσι τὴν χορδὴν ὑπαγάγια δύο, τὸ μὲν ἐπὶ τοῦ ζυγοῦ, τὸ δὲ ἐπὶ τῆς σάφης, ἐν ἐκείνῳ μὲν γράψαι τὸν $\Delta 1$, καὶ ἐν τούτῳ τὸ O · καὶ διέλε εἰς ἑννέα μέρη τὸ διάστημα $\Delta 1 \text{ O}$, καὶ ποιῆσαι τὸν δεσμὸν ἐπὶ τοῦ πρώτου μέρους τοῦ ἀπὸ τοῦ $\Delta 1$, καὶ γράψαι τὸν κε.

Εἶτα διέλεε εἰς δώδεκα μέρη τὸ διάστημα τὸ ἀ-
πὸ τοῦ κε ἕως τοῦ Ο, καὶ ποιήσας τὸν δεσμὸν ὁμοίως,
γράψαι τὸν ζω.

Ἐπειτα διέλε εἰς τέσσαρα τὸ Δι Ο διάστημα, καὶ ποιήσας τὸν δεσμὸν ἐπὶ τοῦ πρώτου μέρους τοῦ ἀπο τοῦ Δι, γράψαι τὸν νη (β).

α) Ὁ Εὐκλείδης λέγει *Κανόνα* τὸ ὄργανον, ὅπερ τὴν σήμερον
ὀνομάζομεν *μονόχορδον*. Τοῦτο ὅλον ἦτο *μία χορδή τετα-*
μένη ἐπὶ σανίδας, τῆς ὅποιας τὸ μήκος διηγεῖτο οὕτως,
ὥστε νὰ δεικνύνται εὐκόλως ὅλα τὰ διαστήματα.

Κλαύδιος ὁ Πτολεμαῖος καὶ Μανονῆλ ὁ Βρονέννος ὁμι-
λοῦσι πλατύτατα περὶ τῆς κατατομῆς τοῦ Κανόνος καὶ τῆς
διαιρέσεως αὐτοῦ διὰ τὰ τρία γένη καὶ τῶν εἰδῶν αὐτῶν.

β) Τὰ διαστήματα, δι κε, κε ζω, ζω νη, ὅτι ἔχουν λόγον τοιούτον, 12, 9, 7, δεικνύεται ἐντεῦθεν ὡς δι κε : κε ζω :: 12 : 9, ἤγουν 4 : 3. ἀλλὰ μὴν ὡς 4 : 12 :: 3 : 36 :: 4 : 36 χ, ἄρα 4 . 36 χ = 12 . 36 . 3. ἄρα χ = 9.

"Όταν ὅλη ἡ χορδὴ ὑποτεθῇ 27, τῷ μὲν Δι' ἀναλογεῖ τὸ

Μετέπειτα διέλε εἰς ἑννέα μέρη τὸ νη Οὐδιάνημα,
καὶ ποιήσας τὸν δεσμὸν ὁμοίως, γράψε τὸν πα.

Ἰστέρον διέλεε εἰς δώδεκα μέρη τὸ πα. Ο διαστήμα, καὶ ποιήσας ὁμοίως τὸν δεσμὸν, γράψε τὸν ββ.

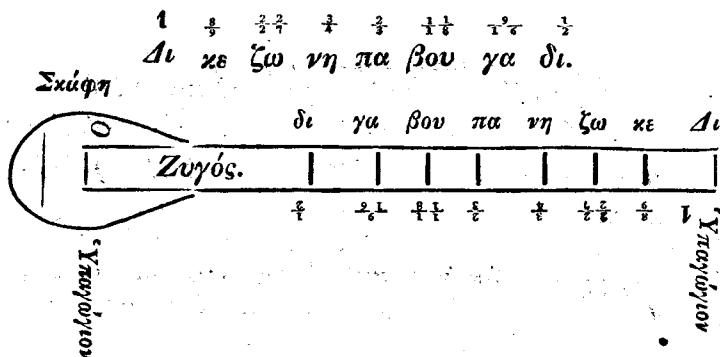
Τέλος πάντων διέλε εἰς δύο μέρη τὸ Δι Ο διάστημα, καὶ ποιήσας τὸν δεσμὸν καὶ γράψας τὸν δι, διέλε εἰς ὀκτὼ τὸ διάστημα δι Δι, καὶ ποιήσας τὸν δεσμὸν, γράψε τὸν γα· καὶ οὕτως ἔχεις τοὺς τόνους τοῦ Διαπασῶν δεδεμένους ἐπὶ τῆς πανδουρίδος.

§. 64. Τοῦ δὲ Δισδιαπασῶν τὰ διαστήματα τῶν τόνων δεσμοῦνται ἐπὶ τοῦ κατόνου, τῇ ἀπολήψει τῶν ἡμίσεων διαστημάτων τῶν τόνων τοῦ Διαπασῶν ὅλον ὁ τόνος δι κε τοῦ Δισδιαπασῶν ζητεῖ διάστημα ἴσον μὲ τὸ ἥμισυ τοῦ τόνου Δι κε τῆ Διαπασῶν· πάλιν ὁ τόνος κε ζω τοῦ Δισδιαπασῶν ζητεῖ διάστημα ἴσον μὲ τὸ ἥμισυ τοῦ τόνου κε ζω τῆ Διαπασῶν· ὥσαύτως καὶ οἱ λοιποὶ τόνοι. Τῆ δὲ Τριδιαπασῶν τὰ διαστήματα τῶν τόνων δεσμοῦνται τῇ ἀπολήψει τῶν ἡμίσεων διαστημάτων τῶν τόνων τῆ δις Διαπασῶν καὶ τοῦ τετράκις Διαπασῶν, ἀναλόγως.

§. 65. Οἱ λόγοι οἱ πρὸς τὴν δὴν χορδὴν ἔχουσι τὰ διάφορα μήκη αὐτῆς τῆς χορδῆς, ἔνθα γίνονται οἱ δεσμοὶ τῶν τόνων, καὶ ὅθεν ἐκπίπτει κάθε φθόγγος, δι' ἀριθμῶν οὕτως ἐκφράζονται.

37 κλάσμα, ἤγουν τὸ 1. τῷ δὲ κε, τὸ 34, ἤγουν τὸ 3.
 τῷ δὲ ζω, τὸ 32. καὶ τῷ νη, τὸ 4. ἄρα καὶ τῷ διαστή-
 ματι ζω νη, τὸ 128. διότι 4 — 34 = 108 — 108 =
 128. ὅθεν ὡς δι κε: ζω νη :: 3: 128. ἀλλὰ μὴν ὡς 4:
 12 :: 128: X. ἄρα 4 X = 128 :: 128: X ὥστε X = 32
 32 = 7.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ΄.

Περὶ τοῦ Τροχοῦ.

§. 66.

Τὸ δὲ Πεντάχορδον, τὸ ὁποῖον λέγεται καὶ Τροχὸς, περιέχει διαστήματα τέσσαρα, τὰ ὁποῖα καθ' ἑμᾶς μὲν εἶναι τόνοι· κατὰ δὲ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας, τὰ μὲν τρία ἦσαν τόνοι· καὶ τὸ ἐν λείμμα. Περιορίζονται δὲ τὰ τέσσαρα διαστήματα ταῦτα ἀπὸ φθόγγου πέντε.

πα βου γα δι Πα, καθ' ἡμᾶς· κατὰ δὲ τοὺς ἀρχαίους

τε τα τη τω Τε.

Οἱ δὲ Ἑκκλησιαστικοὶ μουσικοὶ παρίστων τὰ τέσσαρα ταῦτα διαστήματα ἐν μὲν ἀναβάσει διὰ τῶν τεσσάρων λέξεων, αἰαααα, βεαααα, γααα, αγία (α).

α) Περὶ μὲν τῶν πολυσυλλάβων φθόγγων πληροφορούμεθα ἀκρι-

ἐν δὲ καταβάσει διὰ τῶν ἐξῆς, αἵτινες εἶναι σχεδὸν ὅμοιοι, αααες, βεχεαες, ααααες, βεααγιε. Αὗται δὲ αἱ ὀκτὼ λέξεις λέγονται φθόγγοι τοῦ Τροχοῦ.

§. 67. Τροχὸν λέγουσιν οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ μουσικοὶ μίαν μέθοδον, μετὴν ὁποῖαν ἀναβαίνουνσι καὶ καταβαίνουνσι διατονικῶς τὰ διαστήματα τοῦ Πενταχόρδου, διὰ τῶν εἰρημένων ὀκτὼ λέξεων, ἥ πολυσυλλάβων φθόγγων (α).

§. 68. Κατασκευάζεται δὲ ὁ Τροχὸς, ἂν ἐν τῷ τυχόντι κύκλῳ τέσσαρες διάμετροι τέμνωσιν ἀλλήλας καὶ ἐπὶ τὸ πέρας μιᾶς αὐτῶν γραφῇ ὁ ϵ καὶ ἐπὶ τὸ τῆς

βῶς ἀπὸ τὴν παραλλαγὴν Ἰωάννου μαῖστορος τοῦ Κονκουζέλη· περὶ δὲ τῶν τε τα τη τω φθόγγων ὁμιλεῖ πλατύτα ὁ Ἀριστείδης· ἔνθα δεικνύει καὶ τὴν ἐκλογὴν τῶν φωνηέντων, ε α η ω, καὶ τὴν προτίμησιν τοῦ τ, ἀπὸ ὅλα τὰ σύμφωνα.

Παράγεται δὲ τὸ μὲν αζζααες ἀπὸ τοῦ ἀνα ἄνες, τετέστιν ἀναξ ἄφες· τὸ δὲ βεααες, ἀπὸ τοῦ ναι ἄνες· τὸ δὲ ζαζα, ἀπὸ τοῦ ἀνα ἄνα· τὸ δὲ ααγια, ἀπὸ τοῦ ἄγιε· τὸ δὲ ὅλον οὕτως ἔχον, ἀναξ ἄφες, ναι ἄφες ἀναξ ἀναξ ἄγιε, ἐνυχὴ ἔστι πρὸς Θεὸν ἀναφερομένη.

Κωνσταντῖνος ὁ Παροφυρογέννητος λέγει, ὅτι τὸ μὲν ζαζα σημαίνει θεεθεέ· τὸ δὲ ἄγια, σῶσον δὴ· ποιεῖ δὲ καὶ μίαν λέξιν ἐκ τῶν δύο σύνθετον, νανίαία.

Οἱ Ἀραβες ἔχουσι διὰ φθόγγους τὰς ἐξῆς λέξεις, ταζιζι, ταζιζι, βακνα, ταζιζι, ταζιζι, ταζιζι, βακνα· αἱ ὁποῖαι ἔχουσι πολλὴν ὁμοιότητα μετὰ τοὺς ἑδικούς μας φθόγγους· ὅθεν ἢ ἐκεῖνοι παρήγαγον τοὺς φθόγγους τῶν ἀπὸ τοὺς ἑδικούς μας, ἢ ἡμεῖς ἀπὸ τοὺς ἑδικούς τῶν.

α) Ὁ Τροχὸς περὶ οὗ ὁ λόγος, εὐρίσκειται γεγραμμένος εἰς ὅλα τὰ παλαιὰ Ἀναστασιματάρια· ἐπειδὴ πρὸ πάντων οὕτως ἐδιδάκτετο εἰς τοὺς ἀρχαίους μαθητάς, καὶ δι' αὐτοῦ ἐμάνθανον τὴν ἀνάβασιν καὶ κατὰβασιν τῶν φθόγγων, καὶ κατ' αὐτὸν ἐγίνοντο τὰ περισσώτερα μέλη τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, καὶ ἀπ' αὐτοῦ διωρισθῆσαν καὶ οἱ ὀκτὼ ἥχοι τῆς Ἐκκλησίας.

§. 69. *Ψάλλομεν δὲ τούτους τοὺς φθόγγους κατὰ*
 τὸν *Τροχόν*, ἀρχόμενοι ἀπὸ τοῦ $\overset{\text{L}}{\text{q}}$, καὶ προφέροντες
 αὐτὸν αῶα, μὲ τὸ μέλος τὸ ὁποῖον παριστῶσιν οἱ
 χαρακτῆρές του· εἴτα ἐλθόντες ἐπὶ τὸν $\overset{\text{L}}{\text{z}}$, προφέ-
 ρομεν αὐτὸν *λεαλες* ἐμμελῶς· ἔπειτα ἐλθόντες εἰς τὸν
 ῶῶ, προφέροντες αὐτὸν *ῶαῶ* ἐμμελῶς· μετέπειτα ἐλ-
 θόντες ἐπὶ τὸν $\overset{\text{L}}{\text{d}}$, προφέροντες αὐτὸν *αγια* ἐμμελῶς·
 καὶ στραφέντες εἰς τὸ ἄλλο πέρασ, εὐρόντες τὸν $\overset{\text{L}}{\text{z}}$,
 προφέροντες αὐτὸν *ααλες* μὲ τὸ μέλος του· μεταβάν-
 τες δὲ εἰς τὸν *ἤτος*, προφέροντες αὐτὸν *λελεαλες*
 μὲ τὸ μέλος του· μεταβάντες δὲ εἰς τὸν $\overset{\text{L}}{\text{q}}$, προ-
 φέρομεν αὐτὸν *αααλες* μὲ τὸ μέλος του· καταντήσαν-
 τες δὲ καὶ εἰς τὸν $\overset{\text{L}}{\text{d}}$, προφέροντες αὐτὸν *λεαγια* μὲ
 τὸ μέλος του· καὶ ἐντεῦθεν στραφέντες εἰς τὸ ἄλλο
 πέρασ, εὐρόντες τὸν $\overset{\text{L}}{\text{q}}$, προφέροντες αὐτὸν αῶα·
 ὡς προεῖρηται.

α, Ἐν τῇ παραλλαγῇ παριστῶμεν τοὺς μονοσυλλάβους φθόγγους δι' ἐνὸς χαρακτῆρος, καὶ εἰς χαρακτῆρ ἑξαγγέλλει ἓνα φθόγγον· ὁμοίως εἰς τοὺς πολυσυλλάβους φθόγγους δὲν θεωρεῖται μία ὀξύτης, ἢ μία βαρύτης, διὰ τὰ παρὰ γὰρ ἑκαστός ἀπὸ μίαν πτώσιν φωνῆς κατὰ τὸν ὁρισμὸν (§. 3.), ἀλλὰ πολλὰ· ὅθεν οὔτε μὲ ἓνα χαρακτῆρα γράφονται, ἀλλὰ μὲ πολλούς. Διὰ τοῦτο οἱ μονοσύλλαβοι φθόγγοι ἐφάνησαν χρησιμώτεροι παρὰ οἱ πολυσύλλαβοι εἰς τοὺς ἀρχαίους· οἱ ὅποιοι πρέπει νὰ τοὺς διδάσκωνται καὶ νὰ τοὺς μαθάνωσιν οὕτως, ὥστε νὰ τοὺς ἐντυπώνωσιν εἰς τὴν φαντασίαν ὡς ἄσειστον θεμέλιον. Καὶ ἀφ' οὗ ἐγγυμασθῶσιν εἰς αὐτοὺς ἀρκετὰ, τότε νὰ διδάσκωνται καὶ τοὺς πολυσυλλάβους· οἱ ὅποιοι τοὺς χρησιμεύουσι καὶ εἰς ἄλλα πολλὰ, περὶ ὧν ἔξης λέγομεν, καὶ εἰς τὸ νὰ διατηρῶσι τὴν προφορὰν τῶν μονοσυλλάβων ἑλληνικῇ, ἵνα μὴ συμφύρῃται δηλαδὴ τῇ τῶν Εὐρωπαίων προφορᾷ· διότι ἂν δεθῇ ἡ προφορὰ τῶν ἡμετέρων μονοσυλλάβων φθόγγων μὲ τὴν τῶν πολυσυλλάβων, γίνεται μονιμωτέρα.

§. 70. Ἀλλ' οὕτω τέσσαρας μὲν φθόγγους ψάλλομεν ἀνιόντες· τέσσαρας δὲ κατιόντας. Εἰδὲ θέλομεν νὰ ἀναβαίνωμεν καὶ περισσότερον, ἐλθόντες εἰς τὸν ξ , οὐ στρεφόμεθα εἰς τὸν ζ , ἀλλ' εἰς τὸν η , καὶ οὕτω προχωροῦμεν. Εἰ δὲ θέλομεν νὰ καταβαίνωμεν καὶ περισσότερον, φθάσαντες ἐπὶ τὸν ξ , οὐ στρεφό-

μεθα εἰς τὸν ἥ, ἀλλ' εἰς τὸν ∞ , καὶ οὕτω προχωροῦμεν.
Εἰδὲ θέλομεν νὰ ἀναβαίνωμεν ἢ νὰ καταβαίνωμεν ὀλι-
γώτερον τῶν τεσσάρων φθόγγων, ὅπου καὶ ἂν εὗρι-
σκώμεθα, στρεφόμεθα, εἰς τὸ ἀπ' ἐναντίας πέρας.

§. 71. Ἀνιέναι μὲν θέλων ἐν τῇ Τροχῷ ἀπὸ
 μὲν τοῦ $\frac{6}{q}$, ἢ τοῦ $\frac{q}{q}$ ἐλεύσομαι εἰς τὸν $\frac{u}{u}$ ἀπὸ δὲ
 τοῦ $\frac{u}{u}$ ἢ τοῦ $\frac{x}{x}$ τος, εἰς τὸν $\frac{z}{z}$ ἀπὸ δὲ τοῦ $\frac{z}{z}$
 ἢ τοῦ $\frac{u}{u}$, εἰς τὸν $\frac{d}{d}$ καὶ ἀπὸ τοῦ $\frac{d}{d}$ ἢ τοῦ $\frac{d}{d}$, εἰς
 τὸν $\frac{q}{q}$. Κοτιέναι δὲ θέλων ἐν τῇ Τροχῷ, ἀπὸ μὲν
 τῆς $\frac{z}{z}$ ἢ τῆς $\frac{u}{u}$ ἐλεύσομαι εἰς τὸν $\frac{x}{x}$ τος ἀπὸ δὲ τοῦ $\frac{d}{d}$
 ἢ τοῦ $\frac{d}{d}$, εἰς τὸν $\frac{u}{u}$ ἀπὸ δὲ τοῦ $\frac{q}{q}$ ἢ τοῦ $\frac{q}{q}$, εἰς
 τὸν $\frac{d}{d}$ καὶ ἀπὸ τοῦ $\frac{u}{u}$ ἢ τοῦ $\frac{x}{x}$ τος, εἰς τὸν $\frac{q}{q}$.

§. 72. Τίς ἀράγε τούτων τῶν ὀκτώ φθόγγων τοῦ Τροχοῦ ἔχει τὰ πρωτεῖα; τίς δὲ τὰ δευτερεῖα, χρειωστών νὰ λαμβάνῃ τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ πρώτου; ἐν γένει μὲν, οὐδεὶς· ἐπειδὴ καὶ ἑνας ἀπὸ αὐτοὺς δὲν συνίσταται ἄνευ διαστήματος, τὸ ὁποῖον προϋποτίθῃσιν ἄλλον φθόγγον, ἢ τόνον· ἐν μέρει δέ, πάντες· ἐπειδὴ καθ' ἕνα ἀπὸ αὐτοὺς πρέπει νὰ γίνηται καὶ πρῶτος, καὶ δεύτερος, καὶ τὰ λοιπὰ κατὰ τὴν χρειωσ-
32

§. 73. Ὁ μὲν πα ἐν ἀναβάσει μὲν λέγεται ἀνα-
 βες· ἐν καταβάσει δὲ, ἀκαβες· ὁ δὲ βου ἐν ἀναβάσει
 μὲν, βες· ἐν καταβάσει δὲ, καβες· ὁ δὲ γα ἐν

ἀναβάσει μὲν ραῖα ἐν καταβάσει δὲ, ααες· ὁ δὲ δι ἐν ἀναβάσει μὲν, αγια ἐν καταβάσει δὲ, λεαγιε· καὶ τὰ λοιπὰ ὡς φαίνονται ἐν τούτῳ τῷ πίνακι.

τα	φα	ⲁⲓ	λεαες			ζω	ⲫⲓ
τε	μι	ⲁⲓ	αααες	αλεαες	ⲁ	ζε	ⲁ
τω	ρε	ⲁⲓ	αγια	λεαγιε	ⲁ	δι	ⲁ
τη	ουτ	ⲁⲓ	ρααα	ααες	ⲁⲓ	γα	ⲁⲓ
πα	σι	ⲁⲓ	λεαες	λεααες	ⲁⲓ	βου	ⲁ
τε	λα	ⲁⲓ	αααες	αλεαες	ⲁ	πα	ⲁ
τω	σολ	ⲁⲓ	αγια	λεαγιε	ⲁ	νη	ⲁ
τη	φα			ααες	ⲁⲓ	ζω	ⲁ

§. 74. Ὁ μὲν αααες ἀναβαίνει μείζονα τόνον· ὁ δὲ λεαες εἶναι ὀξύτερος τοῦ αααες ἐλάχιστον τόνον· ὁ δὲ ρααα εἶναι ὀξύτερος τοῦ λεαες ἐλάχιστον τόνον· καὶ ὁ αγια εἶναι ὀξύτερος τοῦ ρααα τόνον μείζονα. Δεσμοῦνται λοιπὸν οἱ τόνοι τοῦ Τροχοῦ τοῦτον τὸν τρόπον ἐπὶ τοῦ Κανόνος, ἢ ἐπὶ τῆς Πανδουρίδος.

Ἐπειδὴ αἰρουσι τὴν χορδὴν ὑπαγάγια δύο, τὸ μὲν ἐπὶ τοῦ ζυγοῦ, τὸ δὲ ἐπὶ τῆς σκάφης, ἐν ἐκείνῳ μὲν γράψε τὸν ⲁⲓ, καὶ ἐν τούτῳ τὸ Ο· καὶ διέλε εἰς

ἐννέα μέρη τὸ διάστημα $\delta\lambda$ O, καὶ ποιήσῃ τὸν δεσμὸν ἐπὶ τοῦ πρώτου μέρους τοῦ ἀπὸ τοῦ $\delta\lambda$, καὶ γράψῃ τὸν $\overset{\text{L}}{\delta\lambda}$.

Εἴτα διέλε εἰς δώδεκα μέρη τὸ $\overset{\text{L}}{\delta\lambda}$ O διάστημα, καὶ ποιήσας τὸν δεσμὸν ὁμοίως, γράψῃ τὸν $\overset{\text{L}}{\delta\lambda}$.

Ἐπειτα διέλε εἰς τέσσαρα μέρη τὸ $\delta\lambda$ O διάστημα, ἔχουν ὅλον τὸ μήκος τῆς χορδῆς, καὶ ποιήσας τὸν δεσμὸν ὁμοίως, γράψῃ τὸν $\gamma\delta$.

Μετέπειτα διέλε εἰς τρία μέρη τὸ αὐτὸ $\delta\lambda$ O διάστημα, καὶ ποιήσας τὸν δεσμὸν ὁμοίως, γράψῃ τὸν

$\overset{\text{L}}{\delta\lambda}$ καὶ οὕτως ἔχεις τοὺς τόνους τοῦ Τροχοῦ δεδεμένους ἐπὶ τῆς Πανδουρίδος.

§. 75. Εἰδὲ θέλεις νὰ ἔχῃς δεδεμένους ἐπὶ τῆς Πανδουρίδος τοὺς τόνους καὶ τοῦ δευτέρου πεντα-

χόρδου, καὶ τοῦ τρίτου, ὑποτιθεῖς τὸν $\overset{\text{L}}{\delta\lambda}$, $\delta\lambda$, ἐπαναλαμβάνεις τὰ εἰρημένα καὶ οὕτω καθέξῃς.

§. 76. Οἱ λόγοι, οἳ τινες πρὸς τὴν ὅλην χορδὴν ἔχουσι τὰ διάφορα μήκη αὐτῆς τῆς χορδῆς, ἐνθα γίνονται οἱ δεσμοὶ τῶν τόνων κατὰ τὸν Τροχὸν, δι' ἀρίθμων οὕτως ἐκφράζονται·

$$\begin{array}{cccccc} 1 & \cdot & \frac{2}{3} & \frac{3}{4} & \frac{4}{5} & \frac{5}{6} \\ \delta\lambda & \delta\lambda & \chi\tau\omicron\varsigma & \gamma\delta & \overset{\text{L}}{\delta\lambda} \end{array}$$

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ.

Περὶ τινων ιδιωμάτων τῶν φθόγγων τοῦ Τροχοῦ.

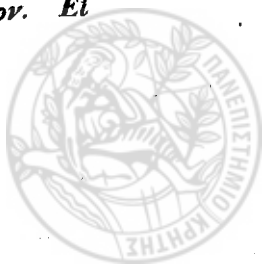
§. 77.

Εν τοῖς τέσσαρσι διαστήμασι τῶν φθόγγων,

ῥ ἥτος ῥῥ ῥῥ ῥῥ,

θεωροῦνται τόνοι μείζονες μὲν δύο, οἱ ῥῥ ῥῥ, ῥῥ ῥῥ
 ἐλάσσων δὲ, εἰς, ὁ ῥ ἥτος· καὶ ἐλάχιστος, εἰς, ὁ ἥτος
 ῥῥ. Ὅθεν εἰμὲν προβληθῇ νᾶ καταβῶμεν ἓνα μείζο-
 να τόνον ἢ δύο, ψάλλομεν τοὺς τρεῖς φθόγγους ῥ
 ῥῥ ῥῥ, αῖααες, λεαγίε, αααες· καὶ ὁ μὲν ῥῥ δεικνύει
 τὸν ἓνα μείζονα τόνον· ὁ δὲ ῥῥ, τοὺς δύο. Εἰδὲ προ-
 ταθῇ νᾶ καταβῶμεν δύο τόνους, μείζονα καὶ ἐλά-
 χιστον, ψάλλομεν τοὺς τρεῖς φθόγγους ῥῥ ῥῥ ἥτος,
 αγία, αααες, λεαααες· καὶ ὁ μὲν ῥῥ δεικνύει τὸν μεί-
 ζονα τόνον· ὁ δὲ ἥτος, τὸν ἐλάχιστον. Ἐιδὲ προ-
 ταθῇ νᾶ καταβῶμεν τρεῖς τόνους, μείζονα, ἐλάχιστον,
 καὶ ἐλάσσονα, ψάλλομεν τοὺς τέσσαρας φθόγγους,
 ῥῥ ῥῥ ἥτος ῥῥ, αγία, αααες, λεαααες, ααααες· καὶ
 κατὰ τὰ ἀνωτέρω λύεται τὸ ζητούμενον· αὐτὰ δὲ ταῦ-
 τα θεωροῦνται μὲν καὶ ἐν ἀναβάσει, ἀλλ' ἀντιστρό-
 φως.

§. 78. Ὅταν προβάλλωσι νᾶ ἀναβῶμεν ἓνα τόνον
 μείζονα, ψάλλομεν τοὺς αγία, αῖααες, ῥῥ ῥῥ, δύο
 φθόγγους, καὶ ὁ ῥῥ δεικνύει τὸν μείζονα τόνον. Εἰ

δὲ προβάλλωσι νὰ ἀναβῶμεν τρεῖς, ἢ τέσσαρας τόνους

μείζονας ἐξῆς, ψάλλομεν τοὺς $\overset{\text{L}}{\text{A}} \overset{\text{L}}{\text{B}} \overset{\text{L}}{\text{C}}$ οὕτως·

αγια, αἰαῖες, αἰαῖες, αἰαῖες, αἰαῖες·

ὅπου τὸ μὲν πρῶτον αἰαῖες ὑποτίθεται αγια διὰ τὸ δεύτερον· τὸ δὲ δεύτερον ὁμοίως διὰ τὸ τρίτον· καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς· ὥστε δυνάμεθα νὰ ἀναβαίνωμεν οὕτω τόνους μείζονας τόσους, ὅσοι ζητηθῶσιν.

§. 79. Ὅταν ἀπὸ τοῦ δοθέντος τόνου προβάλλωσι νὰ ἀναβῶμεν δύο τόνους, μείζονα καὶ ἐλάσσονα, ὑ-

ποθέντες τὸν δοθέντα αγια, ψάλλομεν τοὺς $\overset{\text{L}}{\text{A}} \overset{\text{L}}{\text{B}} \overset{\text{L}}{\text{C}}$

τρεῖς φθόγγους, καὶ ὁ μὲν $\overset{\text{L}}{\text{A}}$ δώσει τὸν μείζονα· ὁ δὲ $\overset{\text{L}}{\text{B}}$, τὸν ἐλάσσονα. Ὅταν δὲ προβάλλωσι νὰ ἀναβῶμεν ἓνα τόνον ἐλάσσονα, τότε ὑποθέντες τὸν δοθέντα αἰαῖες, ψάλλομεν τὸν $\overset{\text{L}}{\text{C}}$ κατὰ τὸ μέλος του, καὶ λύεται τὸ ζητούμενον. Εἰδὲ προβάλλουσι νὰ ἀναβῶμεν δύο ἢ τρεῖς τόνους ἐλάσσονας ἐξῆς, ψάλ-

λομεν τοὺς $\overset{\text{L}}{\text{A}} \overset{\text{L}}{\text{B}} \overset{\text{L}}{\text{C}}$ οὕτως·

αἰαῖες, λεαῖες, λεαῖες, λεαῖες· ὅπου τὸ μὲν πρῶτον λεαῖες ὑποτίθεται αἰαῖες διὰ τὸ δεύτερον· ἡγουν ἡ μὲν $\overset{\text{L}}{\text{C}}$ συλλαβὴ καταβαίνει μείζονα τόνον· ἡ δὲ α, μείζονα· καὶ ἡ $\overset{\text{L}}{\text{B}}$, ἐλάσσονα· καὶ τὸ δεύτερον λεαῖ-

ες ὑποτίθεται αἰαῖες διὰ τὸ τρίτον· καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς· ὥστε δυνάμεθα νὰ ἀναβαίνωμεν καὶ τόσους ἐλάσσονας τόνους, ὅσοι ζητηθῶσιν.

§. 80. Ὅταν ἀπὸ τοῦ δοθέντος τόνου ζητηται νὰ ἀναβῶμεν τόνους τρεῖς, μείζονα, ἐλάσσονα, καὶ ἐλά-

χιστον, ψάλλομεν τοὺς $\overset{\text{L}}{\text{A}} \overset{\text{L}}{\text{B}} \overset{\text{L}}{\text{C}}$ ἢ τέσσαρας φθόγγους, καὶ λύομεν τὸ ζητούμενον. Ὅταν δὲ ζητηθῇ μόνον τόνος ἐλάχιστος, ἐν μὲν ἀναβάσει ὑποθέντες τὸν δοθέντα $\overset{\text{L}}{\text{C}}$, ψάλλομεν τὸν $\overset{\text{L}}{\text{A}}$ κατὰ τὸ μέλος του·

ἐν δὲ καταβάσει, ὑποθέντες τὸν δοθέντα ῥῶ, ψάλλομεν τὸν $\text{Κ}^{\text{τος}}$ κατὰ τὸ μέλος του, καὶ οὕτως ἀποδείκνυται ὁ ἐλάχιστος τόνος. Ὅταν δὲ ζητηθῇ νὰ ἀναβῶμεν δύο ἢ τρεῖς ἐλάχιστους τόνους ἐξῆς, ψάλλομεν τοὺς —^{L} ῥῶ οὕτω: λεαλες, ραδα, ραδα, ρα-
 ρα· ὅπου ὁ μὲν πρῶτος ραδα ὑποτίθεται λεαλες διὰ τὸν δεύτερον· καὶ ὁ δεύτερος, διὰ τὸν τρίτον.

Ἐν δὲ τῷ Τροχῷ θεωροῦνται τέσσαρα διαστήματα (§. 66.), ὅταν αὐτὰ διπλασιασθῶσιν, ἢ τριπλασιασθῶσιν οὕτω,

$$\overset{\text{L}}{\eta} \text{ —}^{\text{L}} \text{ ῥῶ } \overset{\text{L}}{\lambda}, \overset{\text{L}}{\eta} \text{ —}^{\text{L}} \text{ ῥῶ } \overset{\text{L}}{\lambda}, \overset{\text{L}}{\eta} \text{ —}^{\text{L}} \text{ ῥῶ } \overset{\text{L}}{\lambda}, \overset{\text{L}}{\eta},$$

ὁ μὲν πρῶτος $\overset{\text{L}}{\eta}$ δὲν παριστᾷ διάστημα διὰ τὸν ἑαυ-
 τόντου ἀπὸ προϋπάρχοντος βαρυτέρου φθόγγου· γί-
 νεται ὅμως παραστατικὸς διαστήματος διὰ τὸν —^{L} .

ὁ δὲ δεύτερος $\overset{\text{L}}{\eta}$ εἶναι τέλος μὲν τοῦ πρώτου Πεν-
 ταχόρδου· ἀρχὴ δὲ τοῦ δευτέρου· παριστᾷ δὲ καὶ
 διάστημα διὰ μὲν τὸν ἑαυτὸν του ἀπὸ τοῦ ἡγμε-
 νου $\overset{\text{L}}{\lambda}$ · διὰ δὲ τὸν —^{L} , ἀφ' ἑαυτοῦ του· τούτου δὲ
 τοῦ δευτέρου $\overset{\text{L}}{\eta}$ τὰ ιδιώματα ἔχει καὶ ὁ τρίτος $\overset{\text{L}}{\eta}$, καὶ
 ὁ τέταρτος $\overset{\text{L}}{\eta}$.

§. 81. Διὰ τὴν διὰ πέντε συμφωνίαν (§. 57.),
 καὶ διὰ τὴν ὁμοιότητα τῶν διαστημάτων τῶν πεν-
 ταχόρδων, διὰ τῶν αὐτῶν λέξεων παριστῶμεν τοὺς
 φθόγγους τῶν πενταχόρδων, ὅσα καὶ ἂν εἶναι·
 καὶ ὁ μὲν πρῶτος φθόγγος τοῦ πρώτου πενταχόρ-
 δου, συμφωνεῖ τῷ πρώτῳ φθόγγῳ τοῦ δευτέρου,
 καὶ τρίτου, καὶ τετάρτου Πενταχόρδου· ὁ δὲ ἐκείν-
 δεύτερος, τῷ τούτων δευτέρῳ καὶ καθεξῆς· ὥστε ἐν
 μὲν τῷ Διαπασῶν συστήματι, τῷ πρώτῳ φθόγγῳ
 συμφωνεῖ ὁ ὀγδοος, καὶ ὁ πεντεκαιδέκατος (§. 62.).

ἐν δὲ τῷ Τροχῷ, τῷ πρώτῳ φθόγγῳ συμφωνεῖ ὁ πέμπτος, καὶ ὁ ἑννατος, καὶ οἱ λοιποὶ ἀναλόγως.

§. 82. Ὅταν εἶναι Μέση ὁ ζ , τότε Προσλαμβανόμενος ἔσται κατὰ μὲν τὸν Τροχὸν ὁ κ , μαρτυρούμενος διὰ τοῦ γ · κατὰ δὲ τὸ Διαπασῶν, ὁ κ μαρτυρούμενος διὰ τοῦ η · ὅθεν εἰς φθόγγος λαμβάνει δύο μαρτυρίας γ · η . Ἐκ τῶν δύο λοιπὸν συνέστησαν μίαν τὴν α · καὶ τὴν μεταχειρίζονται, ὅταν καταβαίνωσιν ἀπὸ τοῦ δ , ὑποτιθεμένου η , ἵγουν ὡς ἀπὸ τοῦ γ α γ .

§. 83. Ὅταν εἶναι Μέση ὁ α , τότε Προσλαμβανόμενος ἔσται κατὰ μὲν τὸν Τροχὸν ὁ α , μαρτυρούμενος διὰ τοῦ η · κατὰ δὲ τὸ Διαπασῶν, ὁ α μαρτυρούμενος διὰ τοῦ δ · ὅθεν καὶ ἐκ τούτων τῶν δύο συνέστησαν τὴν μαρτυρίαν δ · καὶ τὴν μεταχειρίζονται ὡς καὶ τὴν ἀνωτέρω· ὅταν δηλαδὴ καταβαίνωσιν ἀπὸ τοῦ δ ὡς ἀπὸ τοῦ η · διὰ τὴν δειξῇ ἡ δ μέλος τοῦ κ α γ ιε.

§. 84. Ὅταν εἶναι Προσλαμβανόμενος ὁ δ , τότε Μέση ἔσται κατὰ μὲν τὸν Τροχὸν ὁ γ α γ , μαρτυρούμενος διὰ τοῦ η · κατὰ δὲ τὸ Διαπασῶν, ὁ δ δ Νη. Δύο λοιπὸν φθόγγοι ὁ γ α καὶ ὁ δ δ Νη μαρτυροῦνται διὰ τῆς η · ὅθεν εἰς διάκρισιν ὁ μὲν γ α μαρτυρεῖται διὰ τῆς η · ὁ δὲ δ δ Νη, διὰ τῆς η .

§. 85. Ὅταν εἶναι Προσλαμβανόμενος ὁ η , τότε Μέση ἔσται κατὰ μὲν τὸν Τροχὸν ὁ α γ α · κατὰ δὲ τὸ Διαπασῶν, ὁ η η Πα· ὅθεν εἰς διάκρισιν τῆς μαρτυρίας τοῦ δ ι, ἀπὸ τῆς τοῦ η Πα, ὁ μὲν δ ι μαρτυ-

ρεῖται διὰ τῆς $\delta\lambda$ ὁ δὲ Πα, διὰ τῆς $\delta\lambda$ ὥστε συμ-
ποσοῦνται πάσαι αἱ μαρτυρίαι τοῦ Διατονικοῦ Γέ-
νους, δώδεκα,

$\delta\lambda$ $\delta\lambda$ $\delta\lambda$ $\delta\lambda$ $\delta\lambda$ $\delta\lambda$ $\delta\lambda$ $\delta\lambda$ $\delta\lambda$ $\delta\lambda$ $\delta\lambda$ $\delta\lambda$

δι κε ζω νη πα βου γα Δι Κε Ζω Νη Πα.

§. 86. "Όταν τὸ μέλος καταβαίνει ἕως τοῦ $\delta\lambda$, καὶ
ἀναβαίνει ἕως τοῦ $\delta\lambda$, καὶ δὲν ὑπερβαίνει ταῦτα τὰ
ὅρια, οὐδὲν διαφέρει νὰ λαμβάνῃ τὴν παραλλαγὴν
ἢ κατὰ τὸν Τροχὸν ἢ κατὰ τὸ Διαπασσῶν σύστημα.
"Όταν δὲ καταβαίνει ὑπὲρ τὸν $\delta\lambda$, ἢ ἀνοβαίνει ὑπὲρ
τὸν $\delta\lambda$, τότε πρέπει νὰ γίνηται διάκρισις.

Διότι ἐν τοῖς φθόγγοις $\delta\lambda$ $\delta\lambda$ $\delta\lambda$ $\delta\lambda$, εἰμὲν
γίνεται ἡ παραλλαγὴ κατὰ τὸν Τροχὸν, τὸ μὲν πρῶ-
τον διάστημα εἶναι τόνος μείζων· τὸ δὲ δεύτερον,
ἐλάχιστος· καὶ τὸ τρίτον, ἐλάσσων· εἰδὲ γίνηται κα-
τὰ τὸ Διαπασσῶν σύστημα, μαρτυρούμενον οὕτω $\delta\lambda$
 $\delta\lambda$ $\delta\lambda$, τὸ μὲν πρῶτον διάστημα εἶναι τόνος
ἐλάχιστος· τὸ δὲ δεύτερον, ἐλάσσων· καὶ τὸ τρίτον,
μείζων. Διὰ τοῦτο· εἶπαν καὶ Βαρὺν, τὸν $\delta\lambda$ τοῦ
Τροχοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ.

Περὶ Τριφωνίας.

§. 87.

Τὸ δὲ Τετράχορδον, τὸ ὁποῖον λέγεται καὶ Τρι-

φωνία (α), περιέχει διαστήματα τρία, τὰ ὁποῖα καὶ ἡμᾶς μὲν εἶναι· τόνοι, κατὰ δὲ τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνας, τὰ μὲν δύο ἦσαν τόνοι· καὶ τὸ ἐν, λείμμα. Περιορίζονται δὲ ταῦτα τὰ τρία διαστήματα ἀπὸ φθόγγους τέσσαρας·

νη πα βου Νη
 ρη ᾠ ᾠτος ῥη.

§. 88. Ἐψάλλετο δὲ ἡ Τριφωνία ἐν μὲν ἀναβάσει οὕτω· λεαγίε, αῖααες, λεααες, ῥαῖα, αῖααες, λεααες, ῥαῖα, αῖααες· καὶ οὕτω καθεξῆς ἐπαναλαμβάνουσα τὰς αὐτὰς λέξεις, καὶ ἀφήνουσα τὸ αγία· ἐν δὲ καταβάσει ταύταις ταῖς λέξεσι τῶν φθόγγων, ῥαῖα λεαααες, ααααες, λεαγίε, λεαααες, ααααες, λεαγίε, καὶ οὕτω καθεξῆς ἐπαναλαμβάνουσα τὰς αὐτοὺς φθόγγους, καὶ ἀφήνουσα τὸ αααες· ὥστε ἕνας φθόγγος, ὅς τις παριστᾷ μείζονα τόνον εἰς τὸν Τροχόν, ἀφίνεται εἰς τὴν Τριφωνίαν καὶ ἐν ἀναβάσει καὶ ἐν καταβάσει. Διὰ τοῦτο δύναται νὰ εἴπη τινὰς ὅτι λείπει ἐν μὲν ἀναβάσει ὁ αῖααες· ἐν δὲ καταβάσει, ὁ λεαγίε.

§. 89. Κατιοῦσα Τριφωνία τοῦ μὲν ῥη εἶναι ὁ ρη· τοῦ δὲ ᾠτος, ὁ ᾠ· ὅχι ὁ βαρύς· τοῦ δὲ ᾠ, ὁ ᾠ· καὶ τοῦ ρη, ὁ ρη· Ἀνιοῦσα δὲ Τριφωνία τοῦ μὲν ρη εἶναι ὁ ᾠ· τοῦ δὲ ᾠ, ὁ ρη· καὶ οὕτω καθεξῆς.

§. 90. Ἐν τούτῳ τῷ συστήματι σομφωνοῦσι τῷ μὲν πρώτῳ φθόγγῳ, ὁ τέταρτος, ὁ ἑβδόμος, ὁ δέκατος, καὶ ὁ τρισκαίδεκατος· τῷ δὲ δευτέρῳ, ὁ ὄγδοος, ὁ ἐνδέκατος, καὶ ὁ τεσσαρεσκαίδεκατος· τῷ δὲ τρίτῳ, ὁ ἕκτος, ὁ ἑννατος, ὁ δωδέκατος, καὶ ὁ πεντεκαίδεκατος.

α) Τὸ μὲν Ὀκτάχορδον σύστημα λέγουσιν οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ μουσικοὶ Ἐπταφωνίαν· τὸ δὲ Πεντάχορδον, Τετραφωνίαν καὶ Τροχόν· τὸ δὲ Τετράχορδον, Τριφωνίαν.

§. 91. Όταν συνάψωμεν τὸ Πεντάχορδον μὲ τὸ Τετράχορδον οὕτως, ὥστε ὁ ἔσχατος φθόγγος τοῦ Πενταχορδου νὰ εἶναι ἀρχὴ τοῦ Τετραχορδου, πα-
ράγωμεν τὸ Διαπασῶν σύστημα·

ᾠ ἤτος ᾠ ᾠ, ᾠ ᾠ ᾠ ᾠ, ᾠ ᾠ ᾠ ᾠ
πα βου γα δι, κε ζω νη, Κε Ζω Νη.

Ἐνθα ὁ μὲν πέμπτος φθόγγος συμφωνεῖ τῷ ὀγδόῳ· ὁ δὲ ἕκτος, τῷ ἐννάτῳ· καὶ ὁ ἑβδομος, τῷ δεκάτῳ κατὰ τὴν Τριφωνίαν. Ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ κε ζω νη φθόγγοι συμφωνοῦσι τοῖς πα βου γα κατὰ τὸν Τροχόν· ἄρα καὶ οἱ Κε Ζω Νη, συμφωνοῦσι τοῖς πα βου γα· ὅθεν συνίσταται τὸ Διαπασῶν, οὕτως ἔχον,

ᾠ ἤτος ᾠ ᾠ, ᾠ ᾠ ᾠ ᾠ, ᾠ ᾠ ᾠ ᾠ
πα βου γα δι, κε ζω νη Πα Βε Γα.

Τῶν δ' αὐτῶν γινομένων καὶ ἐν καταβάσει, ἔχομεν τὰ ἑξῆς,

ᾠ ᾠ ᾠ ᾠ ᾠ ᾠ, ᾠ ᾠ ᾠ ᾠ, ᾠ ᾠ ᾠ ᾠ.
κε δι γα βου, πα νη ζω, Πα Νη Ζω.

§. 92. Ταῦτα πάντα ἐξηκριβώθησαν ἀπὸ Ἰωάννην τὸν Πλουσιαδηνόν, καὶ διότι ἤρρεν αὐτὰ συμβάλλοντα εἰς πολλὰ μέρη τῆς Μουσικῆς, συνέστησε μίαν μέθοδον διδακτικὴν τούτων, τὴν ὁποίαν ὠνόμασε Τροχόν Ἰωάννου τοῦ Πλουσιαδηνοῦ· καὶ ἀπὸ αὐτὴν πηγάζει ἡ πολίχρηστος αὕτη σειρά τῶν φθόγγων, οὕτω μαρτυρουμένων,

ᾠ ᾠ ᾠ ᾠ ᾠ ᾠ, ᾠ ᾠ ᾠ ᾠ, ᾠ ᾠ ᾠ ᾠ,
ᾠ δι κε ζω νη πα βου γα δι κε ζω νη
ᾠ ᾠ ᾠ ᾠ ᾠ ᾠ.
Πα Βου Γα δι κε.

Ἐνθα μὲ τὰ τὸν ῥαγίε εὐρίσκομεν ἐν καταβάσει ῥε-

χεαίς καὶ ὄχι ααίς· διότι ὁ $\overline{\alpha\alpha}$ δὲν εἶναι βαρύν· καὶ μετὰ τὸν $\alpha\alpha$ εὐρίσκομεν ἐν ἀναβάσει αααίς καὶ ὄχι ααία. Σύγγεται δὲ ὅλη αὐτὴ ἡ σειρὰ τῶν φθόγγων ἐκ Τριφωνίας μὲν ἀπὸ τοῦ β μέχρι τοῦ

β · ἐκ Τροχοῦ δὲ ἀπὸ τοῦ β μέχρι τοῦ β · καὶ πάλιν ἐκ Τριφωνίας μὲν ἀπὸ τοῦ β μέχρι τοῦ β · ἐκ Τροχοῦ δὲ ἀπὸ τοῦ β μέχρι τοῦ β .

§. 93. Ἐν τοῖς φθόγγοις τῆς Τριφωνίας, β ἢ β ἦτος β , θεωροῦνται διαστήματα τρία· μείζων τόνος, ἐλάσσων τόνος, ἐλάχιστος τόνος. Δεσμοῦνται λοιπὸν οἱ τόνοι τῆς Τριφωνίας ἐπὶ τοῦ Κανόνος, ἢ ἐπὶ τῆς Πανδουρίδος τοῦτον τὸν τρόπον.

Ἐπὶ μὲν τοῦ ζυγοῦ τῆς Πανδουρίδος, ὅπου κεῖται τὸ ὑπαγώγιον, γράψε τὸν β · καὶ ἐπὶ τῆς σκάφης αὐτῆς, ὅπου κεῖται τὸ ἄλλο ὑπαγώγιον γράψε τὸ α · καὶ διέλε εἰς ἐννέα μέρη τὸ διάστημα β α , καὶ ποιήσε τὸν δεσμὸν ἐπὶ τοῦ πρώτου μέρους τοῦ ἀπὸ τοῦ β , καὶ γράψε τὸν β .

Ἐπειτα διέλε εἰς δώδεκα μέρη τὸ διάστημα β α , καὶ ποιήσας τὸν δεσμὸν ὁμοίως, γράψε τὸν ἦτος.

Μετέπειτα διέλε εἰς τέσσαρα μέρη ὅλον τὸ μήκος τῆς χορδῆς ἀπὸ τοῦ β μέχρι τοῦ α , καὶ ποιήσας τὸν δεσμὸν ὁμοίως, γράψε τὸν β · καὶ οὕτως ἔχεις τοὺς τόνους τῆς Τριφωνίας δεδεμένους ἐπὶ τῆς Πανδουρίδος.

§. 94. Ἄν θέλῃς νὰ δέσῃς ἐπὶ τῆς Πανδουρίδος τὰς τόνους καὶ τοῦ δευτέρου καὶ τοῦ τρίτου Τετραχόρδου, ὑποτιθεὶς τὸν β , β , ἐπαναλαμβάνεις τὰ εἰρημένα.

§. 95. Οἱ λόγοι, οἳ τινες πρὸς τὴν ὅλην χορδὴν ἔχουσι τὰ διάφορα μήκη αὐτῆς τῆς χορδῆς, ἐνθα

§. 98. Ένα καὶ τὸν αὐτὸν φθόγγον, ἡ ἀλλαγὴ τοῦ συστήματος, δύναται νὰ ἀποδεικνύῃ καὶ ὀξύτερον καὶ βαρύτερον ἑαυτῷ ὅλον, ἐν τοῖς φθόγγοις $\overset{\text{L}}{\sim}$ ἢ $\overset{\text{L}}{\sim}$, εἰ μὲν κατεῖσι τις κατὰ τὸν Τροχὸν, εὐρεθήσεται ὁ $\overset{\text{L}}{\sim}$ βαρὺς· εἰ δὲ κατὰ τὸ Διαπασῶν σύστημα, εὐρεθήσεται ὁ $\overset{\text{L}}{\sim}$ ὀξύς· οὗ ἡ διαφορὰ εἶναι ἡμίτονον.

Οὕτω καὶ ἐν τοῖς φθόγγοις, $\overset{\text{L}}{\sim}$ ἢ $\overset{\text{L}}{\sim}$ ἢ $\overset{\text{L}}{\sim}$, εἰ μὲν ἀναβαίνει τίνως κατὰ τὸν Τροχὸν, εὐρίσκεται τὸ διάστημα $\overset{\text{L}}{\sim}$ ἢ $\overset{\text{L}}{\sim}$ μείζων τόνος· εἰ δὲ ἀναβαίνει κατὰ τὸ

Διαπασῶν, εὐρίσκεται τὸ διάστημα $\overset{\text{L}}{\sim}$ ἢ $\overset{\text{L}}{\sim}$ τόνος ἐλάσσων.

§. 99. Ἡ φωνή, ἣ τις ἐκπίπτει ἀπὸ στόματος ἢ ἀπὸ χορδῆς, χωρὶς νὰ προσδιορισθῶσιν ἄλλοι τόνοι ἐπὶ τὸ ὀξύ, λέγεται Βόμβος. Οὗτος δύναται νὰ ἐπέχη τόπον ἐκάστου φθόγγου ὁποιοιδήποτεν συστήματος ὅλον, ἐν τῷ Τετραχόρδῳ συστήματι εἰ μὲν δεθῇ ἐπὶ τῷ κανόνος διάστημα μείζονος τόνου, εἴτα ἐλάσσονος, καὶ ἔπειτα ἐλαχίστου, εἶναι φανερόν, ὅτι

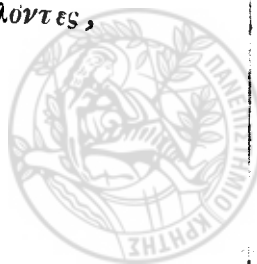
ὁ μὲν Βόμβος ἔχει τόπον τῷ φθόγγου $\overset{\text{L}}{\sim}$ · ὁ δὲ μετ' αὐτόν, τοῦ $\overset{\text{L}}{\sim}$ · ὁ δὲ μετὰ τῆτον, τοῦ $\overset{\text{L}}{\sim}$ · καὶ ὁ

λοιπὸς τοῦ $\overset{\text{L}}{\sim}$. Εἰ δὲ δεθῇ διάστημα τόνου ἐλάσσονος, εἴτα ἐλαχίστου, καὶ ὕστερον μείζονος, ὁ μὲν

Βόμβος ἔχει τόπον τῷ $\overset{\text{L}}{\sim}$ · ὁ δὲ μετ' αὐτόν φθόγγος,

τοῦ $\overset{\text{L}}{\sim}$ · ὁ δὲ μετὰ τῆτον, τοῦ $\overset{\text{L}}{\sim}$ · καὶ ὁ ἔσχατος, τοῦ $\overset{\text{L}}{\sim}$.

§. 100. Οἱ φθόγγοι λέγονται, ἄλλοι μὲν Ἑμμελεῖς, ἄλλοι δὲ Πιεζοί. Καὶ ἑμμελεῖς μὲν λέγονται ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποίους μεταχειρίζονται οἱ ψάλλοντες,

καὶ οἱ ἐνεργοῦντές τι διὰ τῶν ὀργάνων· πεζοὶ δὲ ἐκεῖ-
νοι, τοὺς ὁποίους μεταχειρίζονται οἱ ῥήτορες, καὶ
μὲ τοὺς ὁποίους ἡμεῖς λαλοῦμεν.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν ΙΒ'.

Περὶ Μαρτυριῶν τοῦ Διατονικοῦ Γένους.

§. 101.

Αἱ Μαρτυρίαι, καθὼς γίνεται φανερόν καὶ ἐκ τῶν
προλαβόντων (§. 44, 45, 46.), ἔχουσι τόπον κλει-
δὸς πρὸς τοὺς χαρακτῆρας, δι' ὧν γράφεται ἡ με-
λωδία· ἐπειδὴ αὐτοὶ ὑπέρχονται κάθε φθόγγον, καὶ
δὲν φανερόνουσιν ἐν ἐκάστῳ τόπῳ, τίνα μόνον τῶν
φθόγγων παριστῶσι. Διὰ τοῦτο μεταχειρίζομεθα τὰς
μαρτυρίας, διὰ νὰ ἀνοιχθῇ ἡ ἑναρξίς τῶν φθόγγων
τῆς μελωδίας· ἤγερν διὰ νὰ γνωρίζωμεν, ποῖος φθό-
γγος γίνεται ἀρχῇ, ἀπὸ τὸν ὁποῖον προσδιορίζονται
οἱ φθόγγοι τῶν χαρακτῆρων τοῦ ποσοῦ τῆς μελω-
δίας.

§. 102. Αἱ μαρτυρίαι τίθενται καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ πά-
σης μελωδίας, καὶ ἐν τῷ μέσῳ πολλαχοῦ, καὶ ἐν
τῷ τέλει ἐνίοτε. Λοιπὸν ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τῆς μελω-
δίας ἡ μαρτυρία γράφεται, ἵνα ἀπὸ τὸν φθόγγον τὸν
ὁποῖον αὐτὴ φανερόνῃ, διορίζονται οἱ φθόγγοι τῶν
ἐπομένων χαρακτῆρων οἷον, ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς πα-

ραλλαγῆς γράφεται ἡ ^π ς, ἥ τις φανερόνῃ τὸν φθό-
γγον πα' καὶ ἐκ ταύτης γνωρίζεται, ὅτι τὸ μὲν Ἴσον
φθάνγεται πα' ἡ δὲ Ἀπόστροφος, νη' καὶ ἡ ἄλλη
Ἀπόστροφος, ζω' καὶ αὐτὰ λοιπά.

§. 103. Ἐν δὲ τῷ μέσῳ τῆς μελωδίας ἡ μαρτυρία γράφεται καὶ διὰ τὴν λαληθεϊσαν αἰτίαν, καὶ ἔτι πρὸς πίσωσιν ἀσφαλείας· διότι ὅταν ὁ ψάλλον ἀπαντήσῃ μαρτυρίαν, ἂν εὗρῃ τὸν φθόγγον τοῦ ἐσχάτου χαρακτῆρος τὸν αὐτὸν μὲ τὸν φθόγγον τῆς μαρτυρίας, πιστοῦται ὅτι καὶ αὐτὸς ἀσφαλῶς ἔψαλε, καὶ ὁ γράψας ὁρθῶς ἔγραψεν· εἰ δὲ μὴ, ἔσφαλεν ἢ αὐτὸς ὁ ψάλλον, ἢ ὁ γράψας· οἷον, ἐν τῷ μέσῳ τῆς μέλῃς Κύριε ἐκέκραξα τῷ Πρωτῷ ἡχοῦ κεῖται ἡ μαρτυρία ^Γ· ἐὰν οὖν ὁ ψάλλον φθέγγηται τὸν παρ' αὐτὴν χαρακτῆρα γα, ὁρθῶς ἔχει· εἰ δὲ μὴ, σφάλλει· αὐτὸ δὲ τοῦτο ποιεῖ ἡ μαρτυρία, καὶ ὅταν γράφηται ἐν τῷ τέλει.

§. 104. Ἐπειδὴ φαίνεται, ὅτι τὰ πρῶτα μέλη τῆς ψαλμωδίας εἶναι τέσσαρα, τέσσαρες εἶναι καὶ αἱ ἀρκτικάι Μαρτυρίαι

β γ δ ε,

ἀπὸ τὰς ὁποίας παράγονται ὅλαι αἱ λοιπαὶ κατὰ τῶν τὸν τρόπον.

§. 105. Ἐκ μὲν τῆς β γίνεται ἡ μαρτυρία πρῶτον μὲν τοῦ λεγιε, ἣν οἱ μὲν παλαιοὶ ἔγραφον οὕτω

π β, ἢ β· ἡμεῖς δὲ, οὕτω β· δι' ἧς παριστῶμεν μόνον τὸν νη φθόγγον. Ἐπειτα τῷ αγια, ἥτοι τῆς τετραφωνίας του, δηλαδὴ τῆς πέμπτης ἐπὶ τὸ δεῦ·

ἣν οἱ μὲν παλαιοὶ ἔγραφον οὕτω β· ἡμεῖς δὲ, ὅτω

β· δι' ἧς παριστῶμεν τὸν δι φθόγγον. Εἰτα τῆς ἐν-

νάτης ἐπὶ τὸ δεῦ, ἣν γράφομεν μὲν β· παριστῶμεν δὲ τὸν Πα φθόγγον. Ἐπειτα τῆς δωδεκάτης

ἐπὶ τὸ δεῦ, ἣν γράφομεν μὲν β, παριστῶμεν δὲ τὸν Δι φθόγγον. Ἐπειτα τῆς ἐπὶ τὸ βαρὺ τετάρτης

τῷ νη, ἣν γράφομεν μὲν ς^Δ, παριστῶμεν δὲ τὸν δι
φθόγγον. Καὶ τέλος τῆς ἐπὶ τὸ βαρὺ ὀγδόης τοῦ
νη, ἣν γράφομεν ς.

§. 106. Ἐκ δὲ τῆς ρ γίνεται πρῶτον μὲν ἡ τοῦ
αλεαλες, ἣν οἱ μὲν παλαιοὶ ἔγραφον οὕτω π^λ ρ, ῥ ρ.
ἡμεῖς δὲ, οὕτω ρ^π δι ἧς παριστῶμεν μόνον τὸν πα
φθόγγον. Εἶτα ἡ τοῦ αλλαλες, ἥτοι τῆς πέμπτης
αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ὀξύ· ἣν οἱ μὲν παλαιοὶ ἔγραφον οὕτω
α^λ ρ, ἡμεῖς δὲ, ρ^κ δι ἧς παριστῶμεν τὸν κε φθόγγον.
Ἐπειτα ῥ τῆς ὀγδόης ἐπὶ τὸ ὀξύ, ἣν γράφομεν ρ^{π'},
καὶ παριστῶμεν τὸν Πα. Ἐπειτα ἡ τῆς δωδεκάτης
ἐπὶ τὸ ὀξύ· ἣν γράφομεν ρ^{κ'}, καὶ παριστῶμεν τὸν κε.
Μετέπειτα ἡ τῆς τετάρτης ἐπὶ τὸ βαρὺ, ἣν γράφο-
μεν ρ, καὶ παριστῶμεν τὸν κε. Καὶ τέλος ἡ τῆς ὀ-
γδόης ἐπὶ τὸ βαρὺ, ἣ γράφεται μὲν ρ, παριστᾷ δὲ
τὸν πα φθόγγον.

§. 107. Ἐκ δὲ τῆς ρ γίνεται πρῶτον μὲν ἡ τοῦ
λεαλες, ἣν οἱ μὲν παλαιοὶ ἔγραφον ρ^ξτος, ἡμεῖς δὲ
ρ^β, δι ἧς παριστῶμεν μόνον τὸν βου φθόγγον. Ἐ-
πειτα ἡ τοῦ λεαλες, ἥτοι τῆς πέμπτης αὐτοῦ ἐπὶ τὸ
ὀξύ, ἣν οἱ μὲν παλαιοὶ ἔγραφον ρ^ζ, ἡμεῖς δὲ ρ^λ,
δι ἧς παριστῶμεν τὸν φθόγγον ζω. Μετέπειτα ἡ τῆς
ὀγδόης ἐπὶ τὸ ὀξύ, ἣν γράφομεν ρ^{β'}, καὶ παριστῶ-
μεν τὸν Βου. Ὑστερον ἡ τῆς δωδεκάτης ἐπὶ τὸ ὀξύ,

ἦν γράφομεν \mathcal{Z}'' , καὶ παριστῶμεν τὸν $\mathcal{Z}\omega$. Καὶ πάλιν ἡ τῆς τετάρτης ἐπὶ τὸ βαρὺ, ἦν γράφομεν \mathcal{Z} , καὶ παριστῶμεν τὸν $\mathcal{Z}\omega$. Καὶ αὖθις ἡ τῆς ὀγδόης ἐπὶ τὸ βαρὺ, ἦν γράφομεν \mathcal{N} , καὶ παριστῶμεν τὸν

βου. Καὶ τέλος ἡ τῆς ἐνδεκάτης ἐπὶ τὸ βαρὺ γραφομένης μὲν \mathcal{Z} , παριστῶσης δὲ τὸν $\mathcal{Z}\omega$ · διότι ἡ μὴ ποιοῦσα ἴδιον μέλος, συμπεριλαμβάνεται τῇ \mathcal{N} .

§. 108. Ἐκ δὲ τῆς $\mathcal{Z}\mathcal{Z}$ γίνεται πρῶτον μὲν ἡ τοῦ $\mathcal{Z}\alpha\mathcal{Z}\alpha$, ἦν οἱ μὲν παλαιοὶ ἔγραφον $\mathcal{Z}\mathcal{Z}$, ἡμεῖς δὲ $\mathcal{Z}\mathcal{Z}$, δι' ἧς παριστῶμεν μόνον τὸν γὰ φθόγγον. Ἐἵτα ἡ τῆς

πέμπτης αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ὀξύ, ἦν γράφομεν \mathcal{Z}' , δι' ἧς παριστῶμεν τὸν $\mathcal{N}\eta$. Ἐἵτα ἡ τῆς ὀγδόης ἐπὶ τὸ ὀξύ,

ἦν γράφομεν \mathcal{Z}' , καὶ παριστῶμεν τὸν $\mathcal{G}\alpha$. Καὶ τέλος ἡ τῆς ὀγδόης αὐτοῦ ἐπὶ τὸ βαρὺ, ἣ γράφεται $\mathcal{Z}\mathcal{Z}$,

καὶ παριστᾷ τὸν γὰ.

§. 109. Εἰς τὸ αὐτὸ Διατονικὸν γένος τὰ διάφορα συστήματα ποιοῦσι καὶ τὰς μαρτυρίας διαφορᾶς·

οἷον, ὃ ἐπὶ τὸ ὀξύ ὕγδοος φθόγγος τῆς \mathcal{q} , μαρτυρεῖται διὰ τῆς \mathcal{q} , ὅταν τὸ μέλος γίνηται κατὰ τὸ Δια-

πασῶν σύστημα. Ὅταν ὁμοῦς γίνηται κατὰ τὸν Τρο-

χὸν, μαρτυρεῖται ὁ αὐτὸς διὰ τῆς \mathcal{q} · διότι ἡ μὲν

\mathcal{q} ζητεῖ ἀνάβασιν τόνου ἐλάσσονος· ἡ δὲ \mathcal{q} ζητεῖ ἀνάβασιν τόνου μείζονος· τὸ αὐτὸ νοῶμεν καὶ διὰ

τὰς \mathcal{Z} , $\mathcal{Z}\mathcal{Z}$.

§. 110. Εἰς τὸ αὐτὸ Διατονικὸν γένος εἰ καὶ αἱ φθοραὶ παραλλάττῃσι τὰς μαρτυρίας· οἷον, ὅταν τε-

Θῆ ἡ φθορά τοῦ 2α2α ἐπὶ τοῦ δι, ἡ μαρτυρία τούτου τοῦ φθόγγου γίνεται οὕτω $\overset{\Delta}{\text{22}}$. ὥς τόσον τὸ μὲν μέλος μαρτυρεῖται πάντοτε μὲ μίαν ἀπὸ τὰς τέσσαρας ἀρχικὰς μαρτυρίας· τὸ δὲ σύμφωνον γράμμα τῶν ἐπτά συλλαβῶν τῶν φθόγγων τοῦ Διαπασῶν, δεικνύει τὴν ἀπὸ τῆς Ἰσου ἀπόστασιν· οἷον, τῆς μαρτυρίας $\overset{\Delta}{\text{22}}$, τὸ μὲν 22 δεικνύει, ὅτι τὸ μέλος εἶναι 2α2α· τὸ δὲ Δ, ὅτι τὸ διάστημα εἶναι ἡ πέμπτη τῆς νη φθόγγου.

§. 111. Ἡ μελωδία λέγεται Νητοιειδὴς μὲν, ὅτε κατέχει τὸν τόπον πῶν ὀξέων φθόγγων· Ὑπατοιειδὴς δὲ, ὅτε κατέχει τὸν τόπον τῶν βαρέων φθόγγων· καὶ Μεσοειδὴς, ὅτε κατέχει τὸν μεταξὺ τούτων καὶ ἐκείνων τόπον. Ὅθεν καὶ αἱ μαρτυρίαι λέγονται, ἄλλαι μὲν τῆς νητοιειδοῦς μελωδίας· ἄλλαι δὲ, τῆς ὑπατοιειδοῦς· καὶ ἄλλαι, τῆς μεσοειδοῦς. Ἰδούσοι καὶ δύο πίνακες, περιέχοντες τὰς μαρτυρίας.

22	ῶ	π	δ
Γ	β	π	ν
	2	α	δ
	2''	κ	Δ
Γ'	β'	π'	ν'
22	α	α	δ
ν'	2'	κ	Δ
22	ῶ	α	δ
Γ	β	π	ν
22	α	α	δ
22	κ	α	δ

ὀγδοαὶ ἐπὶ τὸ βαρὺ,

τέταρται ἐπὶ τὸ βαρὺ,

δωδέκαται ἐπὶ τὸ ὀξύ,

ὀγδοαὶ ἐπὶ τὸ ὀξύ,

πέμπται ἐπὶ τὸ ὀξύ,

πρῶται,

ἀρχικαί.

Αἱ μαρτυρίαι τῆς Νητοειδούς μελωδίας.		Zω	ζ' Ν
		κε	κ' η
		δ	δ' δ
		γα	γ' ρ
		βου	β' λ
	δ	πα	π' η
	ρ	νη	ν' ρ
	ζ	Zω	ζ' Ν
	κ	κε	κ' η
	δ	δι	δ' λ
Αἱ μαρτυρίαι τῆς Μεσοειδούς,	ρ	γα	γ' ρ
	Νητος	βου	β' Ν
	η	πα	π' η
	δ	νη	ν' δ
	ζ	ζω	ζ' λ
	κ	κε	κ' η
	δ	δ	δ' Δ
		γα	γ' ρ
		βου	β' Ν
		πα	π' η
Αἱ μαρτυρίαι τῆς Υπατοιειδούς,		νη	ν' δ
		Zω	ζ' λ

ΒΙΒΛΙΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α.

Περὶ τῆς ἐν τῇ Μελωδίᾳ ποιότητος.

§. 112.

Εἰ μὲν ἐξετάζετο παρὰ τῶν μουσικῶν ἡ μελωδία μόνον κατὰ τὸ ὀξύ καὶ βαρὺ, κατεγίνετο ἡ ἔρευνα αὐτῶν εἰς τὸ ποσὸν τῆς μελωδίας μόνον (α). ἐπειδὴ ὅμως ἐξετάζεται καὶ κατὰ τὸ ταχὺ καὶ βραδύ, καὶ κατὰ τὸ δυνατόν καὶ ἀδύνατον, καὶ κατὰ τὸ μέγα καὶ μικρὸν, καὶ κατὰ τὸ λεῖον καὶ τραχὺ, καὶ κατ' ἄλλα πολλὰ, (διότι ὅταν ἐμπέσῃ εἰς τὸν περίξ ἀέρα πλήγμα ἢ πνεῦμα πολὺ, καὶ πλήξῃ αὐτὸν κατὰ πολλὰ μέρη, ἀποτελεῖται φωνή, μεγάλη καὶ ὅταν ὀλίγον, μικρά· καὶ ὅταν ὀμαλὸν, λεῖα· καὶ ὅταν ἀνωμαλὸν τραχεῖα· καὶ ὅταν ἐλευθέρως, δυνατῇ καὶ ὅταν ἐμποδισμένως, ἀδύνατος (β).) διὰ ταῦτα ἡ παρατήρησις αὐτῶν ἔφθασε καὶ εἰς τὸ ποιὸν, ὅπερ θεωρεῖται εἰς τὴν μελωδίαν τὸ ὅποῖον ἀφορῶν εἰς αὐτὰ τὰ πάθη, ἅτινα γίνονται εἰς τὸν ἀέρα, γνωρίζεται εἰς ἡμᾶς ἀπὸ τὸν χρόνον, καὶ ἀπὸ τὸν τρόπον τῆς ἐξαγωγῆς τῶν φθόγγων.

α) Ἔοικεν ἡ κατὰ τὸ ὀξύ καὶ βαρὺ τῶν φθόγγων διαφορὰ, ποσότητος εἶδος εἶναι τι. Κλαύδιος Πτολεμαῖος. Κεφ. Γ'. 7.
β) Ὅρα τὸν Γερμασηνὸν Νικόμαχον, Βιβλ. Α', 8.

§. 113. Ὁ χρόνος καὶ ὁ τρόπος τῆς ἐξαγωγῆς τῶν φθόγγων εἶναι ἐκεῖνα ἃ τινὰ δύνανται νὰ ἐξηγήσωσι τὴν ποιότητα τοῦ μέλους. Διότι ὅταν οἱ φθόγγοι οἵ τινες παραστήνουνται μὲ τοὺς χαρακτήρας, δὲν εἶναι δεμένοι μὲ τὸν προσδιορισμὸν τῶν χρόνων, ὁμοιάζουσι μὲ τὰς συλλαβὰς τῶν γραμματικῶν, αἱ ὁποῖαι, ὅταν δὲν διορισθῶσιν εἰς λέξεις, δὲν δύνανται νὰ παραστήσωσι νόημα. Λοιπὸν ὁ χρόνος δένει τοὺς φθόγγους, καὶ τοὺς φέρει εἰς κατάστασιν λέξεων. Ὁ δὲ τρόπος τῆς ἐξαγωγῆς τῶν φθόγγων ξεχωρίζει τὰς λέξεις τὴν μίαν ἀπὸ τὴν ἄλλην, διὰ νὰ ἐξαγγέλλῃ κάθε μία τὸ ἴδιόν της νόημα· διότι καθὼς τὸ, ὅτι γράφω· ὅ,τι γράφω· ὅ τοι γράφω· ὅ τῃ γράφω· ὦ τὲ γράφω; ὦ τὸ, γράφω· ἔχει μὲν τὴν αὐτὴν φωνήν· ὅμως ὁ τρόπος τῆς προφορᾶς διὰ τὴν ὑποδιαστολὴν, ἢ διὰ τὴν περισπωμένην, ἢ δι' ἄλλο τι ποιεῖ τὴν διάκρισιν· οὕτω καὶ τὰς λέξεις τῶν φθόγγων, ἡγαν τὰς θέσεις ὁ τρόπος τῆς ἐξαγωγῆς αὐτῶν ξεχωρίζει αὐτάς.

§. 114. Χρόνος εἶναι, κατὰ τοὺς φιλοσόφους, καταμέτρησις τῆς κινήσεως τοῦ κινουμένου. Ἐν ᾧ λοιπὸν ἀπαγγέλεται τὸ μέλος, ὥς κινῆται ἢ ὁ ποῦς, ἢ ἡ χεὶρ τοῦ μουσικοῦ πρὸς τὰ ἄνω καὶ πρὸς τὰ κάτω, κρούουσα τὸ γόνυ· καὶ μετρομένη ἢ κίνησις τῆς χειρὸς, ἀπαρτίζει τὸν χρόνον· διότι ὁ καιρὸς ὅς τις ἐξοδεύεται ἀπὸ τὴν μίαν κρούσιν ἕως εἰς τὴν ἄλλην, λογαριάζεται ἓνας χρόνος.

§. 115. Ἐκαστος χαρακτήρ, ὅς τις φανερόναι ἓνα φθόγγον, ἐξοδεύει ἓνα χρόνον· ἢ δὲ Ὑποξόη, ἢ τις ἐξοδεύει δύο συνεχεῖς φθόγγους, ἐξοδεύει δύο χρόνους, καὶ λαμβάνει πάλιν ἕκαστος φθόγγος αὐτῆς ἀνὰ χρόνον ἓνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

Περὶ Ὑποστάσεων.

§. 116.

Βραχὺς μὲν φθόγγος λέγεται ἐκεῖνος, ὅς τις ἐξοδεύει χρόνον ἕνα· μακρὸς δὲ, ὅς τις ἐξοδεύει χρόνους πολλούς. Ἐπειδὴ δὲ πολλάκις ἕνας φθόγγος θέλει νὰ ἐξοδεύῃ πολλοὺς χρόνους, καὶ πάλιν ἕνας χρόνος ζητεῖ πολλοὺς φθόγγους, ἐχρειάσθησαν σημεῖα τινά, διὰ νὰ προσδιορίζωσιν αὐτὰ, γραφόμενα τὰ τοιαῦτα σημεῖα κάτωθεν τῶν χαρακτηρῶν τῶν φθόγγων, ἢ ἄνωθεν. Αὐτὰ λοιπὸν τὰ σημεῖα ὠνομάσθησαν Ὑποστάσεις.

§. 117. Ἄρα Ὑπόστασις εἶναι σημεῖον μουσικὸν ἄφωνον, γράφον τὴν ποιότητα τοῦ μέλους, καὶ γραφόμενον ὑπὸ τοὺς χαρακτηρῶν τῶν φθόγγων, ἢ γιν ὑφισταμένη τοῖς χαρακτηρῶν, καὶ μὴ ἐγχωρῇ ἐφισταμένη. Σημεῖον δηλαδή, τὸ ὁποῖον μεταχειρίζονται οἱ μουσικοὶ, ὅχι διὰ νὰ παραστήνωσι φθόγγους, ἀλλὰ διὰ νὰ εἰδοποιῶσι καὶ νὰ τελειοποιῶσι τὰς συνθέσεις τῶν χαρακτηρῶν τῶν φθόγγων, ὥστε νὰ εἶναι ἱκαναὶ νὰ γράφωσι τὸ μέλος, καθὼς ἡ ποιότης ἀπαιτεῖ.

§. 118. Ἀπὸ τὰς ὑποστάσεις ἄλλαι μὲν εἶναι ἔγχρονοι· ἄλλαι δὲ, ἄχρονοι· καὶ αἱ μὲν ἄχρονοι, εἶναι τροπικαί· δηλαδή γράφουσι τὸν τρόπον τῆς ἐξαγωγῆς τῶν φθόγγων· αἱ δὲ ἔγχρονοι εἶναι τέσσαρες, αἱ ἑξῆς·

Ἀπλῇ
Κλάσμα
Γοργόν
Ἀργόν

§. 119. Ἡ Ἀπλὴ γράφεται μὲν οὕτω \cup , δύναται δὲ χρόνον ἕνα· καὶ ὅταν χρειασθῶσι δύο χρόνοι, γίνεται Διπλὴ $\cup\cup$, καὶ ὅταν τρεῖς, Τριπλὴ $\cup\cup\cup$, καὶ ὅταν τέσσαρες Τετραπλὴ $\cup\cup\cup\cup$, καὶ ὅταν πέντε, Πενταπλὴ $\cup\cup\cup\cup\cup$, καὶ ὅταν ἕξ, Ἑξαπλὴ $\cup\cup\cup\cup\cup\cup$. Ὅθεν εἰς ὅποιον χαρακτῆρα ὑπογράφεται ἡ Ἀπλὴ, ὁ φθόγγος τούτου ἐξοδεύει δύο χρόνους, ἕνα μὲν διὰ τὸν χαρακτῆρα, ἕνα δὲ διὰ τὴν Ἀπλὴν· ὑπογράφεται δὲ ὑπὸ τὴν Ὑποῤῥοσὴν \cup , καὶ προξενεῖ τὴν χρονοτριβὴν εἰς τὸν δεύτερόν της φθόγγον· καὶ ὑπὸ τὴν Ἀπόστροφον ἐκείνην, εἰς τὴν ὁποίαν δύναται νὰ ἐπιγραφῇται Γοργόν $\cup\cup$, καὶ ὑπὸ τὸ Ἀντικένωμα $\cup\cup$. Εἰς ὅποιον δὲ χαρακτῆρα ὑπογράφεται ἡ Διπλὴ, ὁ φθόγγος τούτου ἐξοδεύει χρόνους τρεῖς. Ὑπογράφεται δὲ εἰς ὅλους τὸς χαρακτῆρας, πλὴν τῶν Κεντημάτων, διότι αὐτὰ δὲν ἐξοδεύουσι περισσότερον ἀπὸ τὸν ἕνα χρόνον. Εἰς ὅποιον δὲ χαρακτῆρα ὑπογράφονται ἡ Τριπλὴ, ἡ Τετραπλὴ, ἡ Πενταπλὴ, καὶ ἡ Ἑξαπλὴ, ὁ φθόγγος τούτου ἐξοδεύει τὰ ἀνάλογα· ὑπογράφονται δὲ, ὅπου καὶ ἡ Διπλὴ. Ὅταν δὲ γράφηται ἔξω τῶν χαρακτῆρων μὲ μίαν Βαρεῖαν, ἡ μὲν Ἀπλὴ, σιωπᾷται χρόνος εἰς· ἡ δὲ Διπλὴ, σιωπᾷται χρόνοι δύο· ἡ δὲ Τριπλὴ, σιωπᾷται τρεῖς χρόνοι, καὶ τὰ λοιπά.

§. 120. Τὸ Κλάσμα γράφεται μὲν ὕψω \cup , δύναται δὲ χρόνον ἕνα· τίθεται δὲ εἰς ὅλους τοὺς χαρακτῆρας, πλὴν τῆς Ὑποῤῥοσὸς καὶ τῶν Κεντημάτων. Διότι ἡ μὲν Ὑποῤῥοσὴ δέχεται τὴν Ἀπλὴν ἀντὶ τοῦ Κλάσματος· τὰ δὲ Κεντήματα δὲν χρονοτριβοῦσιν ὡς εἴρηται ἀνωτέρω· ὁ δὲ φθόγγος τοῦ χαρακτῆρος, ὅς τις ἔχει τὸ Κλάσμα, ἐξοδεύει δύο χρόνους, καὶ ἐν τῇ χρονοτριβῇ κυματίζεται τρόπον τινὰ ἡ φωνή.

§. 121. Τὸ Γοργόν γράφεται μὲν ὕψω $\cup\cup$, δύναται δὲ ἡμισυν χρόνον ὕψως. Ὅταν χρειάζεται νὰ ἐξοδεύωσιν ἕνα χρόνον δύο φθόγγοι, τότε τίθεται

Γοργόν εἰς τὸν δεύτερον χαρακτῆρα, ὡς $\sim \text{F}$. Ὃταν δὲ χρειάζεται νὰ ἐξοδεύωσιν ἓνα χρόνον τρεῖς φθόγγοι, τότε γίνεται Δίγοργον, καὶ τίθεται πάλιν εἰς τὸν δεύτερον χαρακτῆρα, ὡς $\sim \text{F}$. Ὃταν δὲ χρειάζεται νὰ ἐξοδεύωσιν ἓνα χρόνον τέσσαρες φθόγγοι, τότε γίνεται Τρίγοργον, καὶ τίθεται πάλιν εἰς τὸν δεύτερον χαρακτῆρα, ὡς $\sim \text{F}$ καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς.

§. 122. Τὸ μὲν Γοργόν διακρίνεται τριχῶς ἡμισυ, ὀλόκληρον, καὶ ἡμιόλιον. Διὰ νὰ φανερωθῇ τῆτο, ἃς ὑποτεθῇ 4 ὁ χρόνος τὸν ὁποῖον ἐξοδεύουσιν οἱ δύο φθόγγοι, τὸ ὁποῖον φανεραίνουσιν οὕτως οἱ δύο χαρακτῆρες $\sim \text{F}$. Ὃταν μὲν ζητῆται νὰ ἐξοδεύῃ τὸ Ὀλίγον τὰ 3, καὶ τὸ Ἴσον τὸ 1, τότε τίθεται ἐπὶ τοῦ Ὀλίγου τὸ F , $\sim \text{F}$. Ὃταν δὲ ζητῆται νὰ ἐξοδεύῃ τὸ Ὀλίγον τὰ 2, καὶ τὸ Ἴσον τὰ 2, τότε τίθεται ἐπὶ τοῦ Ὀλίγου τὸ F , $\sim \text{F}$. Καὶ ὅταν ζητῆται νὰ ἐξοδεύῃ τὸ Ὀλίγον τὸ 1, καὶ τὸ Ἴσον τὰ 3, τότε τίθεται ἐπὶ τοῦ Ὀλίγου τὸ F , $\sim \text{F}$. Λέγεται δὲ τὸ μὲν πρῶτον, Ἡμίγοργον, τὸ F τὸ δὲ δεύτερον Γοργόν, τὸ \sim καὶ τὸ τρίτον Τριημίγοργον, τὸ $\sim \text{F}$.

§. 123. Τὸ δὲ Δίγοργον διακρίνεται τετραχῶς. Ὃταν μὲν ὁ πρῶτος φθόγγος ἐξοδεύῃ τὸν ἡμισυν χρόνον, καὶ οἱ ἄλλοι δύο τὸν ἡμισυν, ἤγερν ὁ τρίτος καὶ ὁ τέταρτος ἀνὰ τεταρτημόριον, γράφεται τὸ Δίγοργον οὕτω $\sim \text{F}$. Ὃταν δὲ ὁ πρῶτος φθόγγος ἐξοδεύῃ τεταρτημόριον τοῦ ἐνὸς χρόνου, καὶ ὁ δεύτερος ἡμισυν χρόνον, καὶ ὁ τρίτος τεταρτημόριον, γράφεται οὕτω $\sim \text{F}$. Ὃταν δὲ ὁ πρῶτος φθόγγος καὶ ὁ δεύτερος ἐξοδεύωσιν ἀνὰ ἓν τεταρτημόριον, καὶ ὁ τρίτος τὸν ἡμισυν, γράφεται οὕτω $\sim \text{F}$. Ὃταν δὲ οἱ τρεῖς φθόγγοι τὸν ἓνα χρόνον ἐξοδεύωσιν ἐξίσου, ἤγουν

λαμβάνοντες κάθε ένας ἀπὸ ἓν τριτημόριον τῷ ἐνὸς χρόνῳ, τότε γράφεται ἔμπροσθεν τοῦ Διγόργου ὁ 3 ἀριθμὸς οὕτω $\overline{\Gamma}^3$, δηλοῦν δὲ, ὅτι ὁ χρόνος διαιρεῖται εἰς τρία, καὶ ὄχι εἰς τέσσαρα.

§. 124. Τὸ δὲ Τρίγοργον, ἐπειδὴ ὑποτίθῃσι τὸν χρόνον διαιρέμενον εἰς τέσσαρα, καὶ ἐπομένως κάθε φθόγγος ἐξοδεύει τεταρτημόριον τοῦ ἐνὸς χρόνου, δὲν ἐπιδέχεται τοιαύτας διακρίσεις. Εἰς δὲ τὸ Τετράγοργον, καὶ Πεντάγοργον εἰ τύχοι, ἡ ταχύτης δὲν ἐπιτρέπεται νὰ γίνωνται τοιαύται διακρίσεις.

§. 125. Ἄρα τὸ Γοργὸν δίδει μὲν εἰς τὸν φθόγγον τοῦ χαρακτῆρος, εἰς τὸν ὁποῖον τίθεται, τὴν εἰρημένην δύναμιν ὑστερεῖ δὲ τὸν ἡγούμενον φθόγγον κατὰ τὸν χρόνον, ὅταν μὲν αὐτὸ εἶναι Ἡμίγοργον, ἓν τεταρτημόριον ὅταν εἶναι Γοργὸν, δύο τεταρτημόρια ὅταν δὲ εἶναι Τριμήγοργον, τρία τεταρτημόρια ὅταν δὲ εἶναι Δίγοργον, τοιοῦτον μὲν $\overline{\Gamma}$, δύο τεταρτημόρια τοιοῦτον δὲ $\overline{\Gamma}^2$, ἢ τοιοῦτον $\overline{\Gamma}^3$, τρία τεταρτημόρια καὶ τοιοῦτον $\overline{\Gamma}^3$, δύο τριτημόρια.

§. 126. Τὸ Ἀργὸν γράφεται μὲν οὕτω $\overline{\Gamma}$, δόναται δὲ χρόνον ἓνα. Τίθεται δὲ τὸ Ἀργὸν ἐπὶ τῷ Ὀλίγον, ὃ ὑφίστανται Κεντήματα, οὕτω $\overline{\Gamma}\overline{\Gamma}$ καὶ

θέλει νὰ ἐξοδεύσῃ χρόνον ἓνα τὰ Κεντήματα μᾶζα μὲ τὸ Ὀλίγον, καὶ αὐτὸ τὸ Ἀργὸν ἄλλον ἓνα χρόνον ὥστε συνυπονοεῖται καὶ Γοργὸν, διότι οἱ δύο χαρακτῆρες ἐξοδεύουσιν ἓνα χρόνον. Διπλασιάζεται δὲ τὸ Ἀργὸν, οὕτω γραφόμενον $\overline{\Gamma}\overline{\Gamma}$, ὅταν χρειασθῶσι τρεῖς χρόνοι· τριπλασιάζεται δὲ, γραφόμενον οὕτως $\overline{\Gamma}\overline{\Gamma}\overline{\Gamma}$, ὅταν χρειασθῶσι τέσσαρες χρόνοι.

§. 127. Ὅταν ἓνας χαρακτήρ ἔχῃ καὶ Γοργὸν καὶ Ἀπλῆν, ὥς $\overline{\Gamma}\overline{\Gamma}$, πρῶτον ἐνεργεῖ τὸ Γοργὸν, καὶ ὕστερον ἡ Ἀπλῆ. Τουτέστιν ἐπειδὴ αὐτὴ ἡ θέσις

ζητεῖ δύο χρόνους, ἄρα γίνονται καὶ δύο κρούσεις. Εἰς τὴν πρώτην λοιπὸν κρούσιν πέρνεται ὁ φθόγγος τοῦ Ἰσθ. ἐξοδεύων τὸν ἡμισυν χρόνον· ὁ δὲ φθόγγος τῆς Ἀποστρόφου ἐξοδεύει τὸν λοιπὸν ἡμισυν χρόνον, ἕως νὰ γίνῃ καὶ ἡ δευτέρα κρούσις· εἰς δὲ τὴν δευτέραν κρούσιν ὁ φθόγγος τῆς αὐτῆς Ἀποστρόφου κρατεῖται, ἕως νὰ ἐξαδευθῇ καὶ ὁ ἄλλος χρόνος, τὸν ὁποῖον ζητεῖ ἡ Ἀπλῇ. Τὸ ἴδιον γίνεται καὶ ὅταν ὁ χαρακτήρ ἔχῃ Δίγοργον καὶ Διπλῇν οὕτω —

διότι εἰς μὲν τὸν πρῶτον χρόνον ἐξοδεύονται οἱ τρεῖς φθόγγοι, καὶ εἰς τοὺς ἄλλους δύο χρόνους τῆς Διπλῆς κρατεῖται ἡ φωνὴ τοῦ δευτέρου φθόγγου τῆς Ὑποόσῃς.

§. 128. Ἐν ὅσῳ φυλάττεται ἡ αὐτὴ ἀγωγὴ τοῦ χρόνου εἰς τὸ μέλος, δὲν ζητεῖται κανένα σημεῖον, διὰ νὰ προσδιορίξῃ αὐτήν· ὅταν δὲ μεταβάλληται ἀπὸ μὲν τοῦ βραδέος εἰς τὸ ταχὺ, σημαίνεται οὕτω χ · τὸ ὁποῖον θέλει νὰ διπλασιάζεται ἡ ταχύτης· ἀπὸ δὲ τοῦ ταχέος εἰς τὸ βραδὺ, σημαίνεται ἔτω χ · τὸ ὁποῖον δηλοῖ, ὅτι διπλασιάζεται ἡ βραδύτης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ τῶν ἀχρόνων Ὑποστάσεων.

§. 129.

Αἱ δὲ ἀχρονοὶ Ὑποστάσεις, δι' ὧν χρόνος μὲν δὲν γράφεται, ἀλλὰ ὁ τρόπος τῆς ἐξαγωγῆς τῶν φθόγγων, καὶ διὰ τοῦτο λέγονται καὶ Τροπικαὶ, εἶναι ἑπτὰ·

ἡ Βαρεῖα	┌
τὸ Ὀμαλὸν	—┐
τὸ Ἀντικένωμα	—┐
τὸ ψηφιστὸν	┐
τὸ Ἑτερον	┐
ὁ Σταυρὸς	+
καὶ τὸ Ἐνδόφωνον	∞.

§. 130. Ὅπου δὲ γράφεται μία ἀπὸ τὰς ἐπὶ τὰς ὑποστάσεις, διακρίνεται τρόπος ἀπαγγελίας τοῖστος, οἷον περιγράφωμεν. Ἡ μὲν Βαρεῖα λοιπὸν θέλει νὰ προσφέρηται μετὰ βάρους ὁ φθόγγος τοῦ ἔμπροσθεν τῆς κειμένου χαρακτῆρος ὥστε νὰ διακρίνηται ἡ ζωηρότης τε τόσον ἀπὸ τὸν ἡγούμενον, ὅσον καὶ ἀπὸ τὸν ἐπόμενον· ὑπογράφεται δὲ πάντων τῶν χαρακτῆρων, πλην τῶν Κεντημάτων.

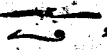
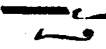
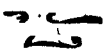
§. 131. Τὸ δὲ Ὀμαλὸν θέλει νὰ προξενῇται ἓνας κυματισμὸς τῆς φωνῆς ἐν τῷ λάρυγγι μὲ καποῖαν ὀξύτητα τοῦ φθόγγου τοῦ χαρακτῆρος, εἰς τὸν ὁποῖον ὑπογράφεται· ὑπογράφεται δὲ πάντων τῶν χαρακτῆρων, πλην τῶν Κεντημάτων, τῆς Πεταστῆς καὶ τῆς Ὑποδόξης.

§. 132. Τὸ δὲ Ἀντικένωμα ὑποτιθέμενον τῷ Ὀλίγῳ μὲ κατιόντα χαρακτῆρα ἔμπροσθεν, θέλει νὰ προσφέρηται ἡ φωνὴ μὲ πέταγμα. Ὅταν δὲ κάτωθεν τῆς Ἀντικενώματος τεθῇ Ἀπλὴ —, ἡ Διπλὴ —., ἡ Τριπλὴ —... μὲ κατιόντα χαρακτῆρα ἔμπροσθεν, ἡ φωνὴ προσφέρεται κρεμαμένη τρὸς τινὰ καὶ ἀχωρίστως. Τίθεται δὲ τὸ Ἀντικένωμα, ὑπὸ πάντας μὲν τοὺς χαρακτῆρας, πλην τῶν Κεντημάτων· ἔμπροσθεν δὲ πάντων, πλην τῆς Ὑποδόξης.

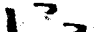
§. 133. Τὸ δὲ Ψηφιστὸν θέλει νὰ δίδωται δύναμις

τις καὶ ζωηρότης εἰς τοὺς φθόγγους τῶν χαρακτήρων εἰς τοὺς ὁποίους ὑπογράφεται τίθεται δὲ ὑπὸ τὸ Ἴσον καὶ ὑπὸ τοὺς ἀνιόντας χαρακτῆρας, πλὴν τῶν Κεντημάτων, ἔμπροσθεν ὅμως κατιόντων χαρακτήρων.

§. 134. Τὸ δὲ ἑτερον συνδέει χαρακτῆρας ἀνιόντας μετὰ κατιόντων ἢ Ἴσον μὲ Ἴσον, ὡς , ἢ Ὀλίγον μὲ Ἴσον, ὡς , ἢ Ἀπόστροφον, Ἐλαφρὸν, καὶ Χαμηλὴν μὲ Ἴσον, ὡς προφέρονται δὲ λείως πως καὶ ἀδυνάτως οἱ φθόγγοι συνδεδεμένοι.

§. 135. Ὁ δὲ Σταυρὸς θέλει νὰ διακόπτηται ἡ φωνὴ τοῦ φθόγγου τοῦ χαρακτῆρος, ἔμπροσθεν τῆ ὁποίου κεῖται, διὰ νὰ λαμβάνηται ἡ φωνὴ τοῦ ἐπομένου χαρακτῆρος μὲ νέον πνεῦμα.

§. 136. Τὸ δὲ Ἐνδόφωνον θέλει νὰ προφέρηται ἐκ τῆς ῥινὸς ὁ φθόγγος τοῦ χαρακτῆρος, εἰς τὸν ὁποῖον ὑπογράφεται. Καὶ ὅταν τύχη καὶ χρονικὸν σημεῖον εἰς τὸν χαρακτῆρα, δαπανᾶται ὁ χρόνος ὁμοίως· δηλαδὴ ἐξερχομένης ἐν τῇ χρονοτριβῇ τῆς φωνῆς ἐκ τῆς ῥινός· ὡς .

Οἱ παλαιοὶ μετεχειρίζοντο καὶ ἄλλας ὑποστάσεις ἀχρόνους, αἱ ὁποῖαι δὲν παρίστων τρόπον ἐξαγωγῆς φθόγγων, ἀλλὰ μέλος ὁλόκληρον περὶ ὧν ἐν τῇ περὶ μελοποιίας λέγομεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ.

Περὶ διαφορᾶς ἐκδοχῆς τῶν φθόγγων τῶν
Χαρακτήρων.

§. 137.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἐκκλησιαστικοὶ Μουσικοὶ μὲ περιεργότερον ὄμμα ἐνιδόντες εἰς τὴν ἐκδοχὴν τῶν φθόγγων, ἤρον αὐτὴν πλατυνομένην εἰς πολλοὺς τρόπους. Ὅθεν ἔκριναν εὐλογον, διὰ πολλῶν χαρακτήρων νὰ παριστώσι τὰ μέλη αὐτῶν, καθ' ὅσους δηλαδὴ καὶ τρόπους ἐκδοχῆς ἐδυνήθησαν νὰ ἀνακαλύψωσι· διότι ἄλλῃως, καθὼς ἐφρόνει καὶ Γαβριὴλ ὁ Ἱερομόναχος, περίφημος συγγραφεὺς τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, οἱ ἐξῆς ἐπτὰ χαρακτῆρες, τὸ Ἴσον, τὸ Ὀλίγον, τὸ Κέντημα, ἡ Ὑψηλὴ, ἡ Ἀπόστροφος, τὸ Ἐλαφρόν, καὶ ἡ Χαμηλὴ, ἦσαν ἱκανοὶ νὰ παραστήσωσι κάθε ποσὸν τῆς μελωδίας. Ἐπλήθυναν λοιπὸν τοὺς χαρακτῆρας, διὰ νὰ γράψωσι δι' αὐτῶν καὶ τινα ποιότητα τῆς μελωδίας. Ἀρὰ εἰς τοὺς χαρακτῆρας, δι' ὧν γράφεται τὸ ποσὸν τῆς μελωδίας, διακρίνεται διαφορὰ παρίματος τῶν φθόγγων· διότι ἄλλῃως πέρχεται ὁ φθόγγος τοῦ Ὀλίγου, παραδείγματος χάριν, καὶ ἄλλῃως ὁ τῶν Κέντημάτων.

§. 138. Τὸ μὲν Ὀλίγον θέλει νὰ ἀναβαίνει ἡ φωνὴ κεχωρισμένως. Ὅπερ λοιπὸν ζητεῖται συνεχῆς ἀνάβασις φθόγγων πολλῶν ἀνὰ τόνον ἓνα, ἐπιδεχομένων συλλαβὰς, διὰ μόνου τοῦ Ὀλίγου παριστάται γραφομένη. Ὅταν δὲ τὸ Ὀλίγον ὑποτάσσεται ὑπὸ τῆ Ἰσοῦ, καὶ ὑπὸ τῶν κατιόντων χαρακτήρων, ὁ φθόγγος αὐτοῦ προφέρεται ζωηροτέρως.

§. 139. Ἡ δὲ Πεταστὴ θέλει νὰ ἀναβιβάζωμεν τὴν φωνὴν ὀλίγω περισσότερον ἀπὸ τὴν φυσικὴν ὁ-

εἰς τοὺς δύο αὐτοῦ φθόγγους, ἐννοουμένου Γοργῶ ἐν τῷ πρώτῳ αὐτοῦ φθόγγῳ, ὅς τις δὲν πιάνει συλλαβὴν σημαντικῆς λέξεως· ὁ δὲ δεύτερος αὐτοῦ φθόγγος πιάνει συλλαβὴν, ὅς τις καὶ προφέρεται ἐν τῇ κρούσει.

§. 142. Ἡ δὲ Ὑποῤῥοή θέλει νὰ καταβαίνωσι συνεχῶς καὶ ἐν πνεύματι οἱ δύο αὐτῆς φθόγγοι καὶ ὁ ἡγούμενος· καὶ ἂν τύχη Γοργὸν, Ἡμίγοργον, ἢ Τριημίγοργον, ἐργοῖται διὰ τὸν πρώτον της φθόγγον ἐν δὲ τῇ κρούσει τῇ διὰ τὸν χρόνον προφέρεται ὁ δεύτερος αὐτῆς φθόγγος. Οὔτε δὲ ὁ πρώτος, οὔτε ὁ δεύτερος αὐτῆς φθόγγος πιάνουσι συλλαβὴν σημαντικῆς λέξεως. Ἀναλύεται δὲ ἡ Ὑποῤῥοή οὕτω.

υιυγ | υιυγ | υγ υγ
| υγ υγ.

Ἦξευρε δὲ, ὅτι κατ' ἀρχὰς Ὑποῤῥοή δὲν τίθεται, ἀλλὰ ἔπεται εἰς ἡγούμενον χαρακτῆρα, καθὼς καὶ τὰ Κέντηματα· δύναται δὲ νὰ ἔπῃται εἰς ὅλους τὰς χαρακτῆρας, πλὴν τῶν Κέντημάτων· εἰς δὲ τὸ Ὀλίγον, καὶ εἰς τὴν Πεταστὴν καὶ ἐπιγράφεται, ὅτε καὶ τὰ ὑποτάσσει. Οὔτε δὲ ἀποστροφοὶ δύο τίθενται ἀντὶ Ὑποῤῥοῆς, οὔτε Ὑποῤῥοή ἀντὶ Ἀποστροφῶν, ἂν δὲν ἐμποδίσῃ συλλαβή· διότι τότε πλέον ἀναλύεται ἡ Ὑποῤῥοή εἰς Ἀποστροφούς δύο, καὶ τίθεται τὸ Γοργὸν εἰς τὴν πρώτην Ἀποστροφον.

§. 143. Τὸ δὲ Κέντημα καὶ ἡ Ὑψηλὴ δὲν ἔχουσιν ἰδίαν ποιότητα, ἀλλὰ λαμβάνουσι τὴν ποιότητα τοῦ Ὀλίγου καὶ τῆς Πεταστῆς, εἰς τὰ ὁποῖα καὶ ἀκουμβοῦσιν ὥς εἰς σώματα. Τὸ δὲ ἴσον μονότροπως προφερόμενον, ὅταν ζητῇται νὰ λάβῃ διαφορετικὴν ποιότητα, σημειοῦμεν αὐτὴν διὰ τῶν ὑποστάσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε.

Περὶ Ῥυθμοῦ.

§. 144.

Ρυθμική είναι ἐπιστήμη τῆς χρήσεως τῶν λεγομένων περὶ ῥυθμῶν (α). Ῥυθμὸς δὲ εἶναι σύστημα ἐκ χρόνων κατὰ τινὰ τάξιν συγχειμένων. Καὶ χαρακτηρίζεται μὲν ὁ ῥυθμὸς κατὰ τὸ ταχὺ καὶ βραδύ· θεωροῦνται δὲ εἰς αὐτὸν τέσσαρα. Θέσις, Ἄρσις, Ψόφος, καὶ Ἡρεμία. Καὶ θέσις μὲν εἶναι φορὰ σώματος ἐπὶ τὰ κάτω ἄρσις δὲ, φορὰ σώματος ἐπὶ τὰ ἄνω· ψόφος δὲ, ἡ τοῦ σώματος πληγὴ· καὶ ἡρεμία, ἡ στάσις αὐτῆς (β).

- α) Τὴν ὅτιν ῥυθμικὴν ἐτίμων οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες· καὶ τὰ περὶ τὰς κρονηματικὰς δὲ διαλέκτους τότε ποικιλώτερον ἦν· οἱ μὲν γὰρ τῶν φιλομαθεῖς, οἱ δὲ τότε φιλόῤῥυθμοι. Πλέταρχος.
- β) Τὸν ὁρισμὸν τοῦτον τοῦ ῥυθμοῦ παρὰ τῷ Ἀριστείδῃ ἐρισκόμενον, ἔλαβε λέγουσι τινες, ἀπὸ τὸν Φαῖδρον. Κατὰ δὲ Λεόγαντον ῥυθμὸς ἐστὶ, χρόνων ἀνέσεις κατὰ ἀνάλογίαν τε καὶ συμμετρίαν πρὸς ἑαυτοὺς θεωρουμένων. Κατὰ τὰ δὲ Βακχεῖον, χρόνον καταμέτρησις, κατὰ τὴν γενόμενης ποιᾶς τινος. Κατὰ δὲ Ἀριστόξενον, χρόνος διηρημένος ἐφ' ἑκάστου τῶν ῥυθμίζεσθαι δυναμένων. Κατὰ δὲ Νικόμαχον, χρόνων εὐτακτος σύνθεσις. Κατὰ δὲ Αἰδύμον, ποιᾶς φωνῆς σχηματισμός. Κατὰ δὲ Σουίδαν, τάξις ἡμελῆς ἀκολουθοῦν ἁρμονίας. Κατὰ δὲ Ἰωάννην τὸν Ἀλεξανδρεῖα, χρόνον ἔκτασις ἐπὶ πλείον καὶ ἑλάττω, καὶ συμμετρίαν τούτων. Τριχῶς δὲ θεωρουμένων τοῦ ῥυθμοῦ, (λέγεται γὰρ ἐπὶ τῶν ἀκινήτων σωμάτων, καθὼς λέγομεν εὐρυθμον ἀνδριᾶντα· καὶ ἐπὶ πάντων τῶν κινουμένων, καθὼς λέγομεν, εὐρύθμως βαδίζειτις· καὶ ἐπὶ φωνῆς, καθὼς λέγομεν, εὐρύθμως ψάλλειτις.) περὶ τοῦ ἐσχάτου πρόκειται ἡμῖν λέγειν.

§. 145. Λοιπὸν πρᾶττεται μὲν ὁ ῥυθμὸς, μὲ τὸ νὰ γίνηται μὲν κίνησις ὁποιαδηποῦν, καταμετροῦνται δὲ οἱ χρόνοι οἱ τινες ἐξοδεύονται εἰς αὐτὴν, φυλάττει δὲ αὐτὴ διωρισμένην τάξιν. Οἷον, ἐξ ῥυθμοῦ ὁ τυμπανιστὴς παίζει τὸ τύμπανον, ὅταν αἱ ἐπὶ τῷ τυμπάνου κρούσεις αὐτοῦ φυλάττωσι τάξιν τῶν χρόνων διωρισμένην καὶ καταμετρούμενος ὁ χρόνος, τὸν ὁποῖον ἐξοδεύσιν αἱ κρούσεις αὐτοῦ, μὲ τὰ τέσσαρα καὶ τα, θέσιν, ἄρσιν, ψόφον, καὶ ἡρεμίαν, διὰ τὸν ἓνα ῥυθμὸν, ὁσάκις ὁ ῥυθμὸς ἐπαγαλαμβάνεται, ὁ χρόνος ἐκάστου ῥυθμοῦ εὐρίσκεται ἴσος καὶ ὅμοιος (α)· διότι θεωρεῖται ῥυθμὸς εἰς τοὺς τυμπα-

Ἐφευρεται δὲ ῥυθμῶν εἶναι ὁ Ἀρχιλόχος, ὁ Ὀλυμπος, ὁ Ὅργεὺς, καὶ ἄλλοι. Λέγουσι δὲ τὴν ἐφεύρεσιν τῆς ῥυθμοποιίας σὺγχρονον τῇ τῆς ποιήσεως· ἄλλοι δὲ λέγουσιν, ὅτι προηγήσατο ὁ ῥυθμὸς τῆς ἐποποιίας. Διότι παρατηρήσαντες οἱ ἐποποιοὶ τὴν ταχείαν καὶ βραδείαν τῶν ποδῶν θέσιν καὶ ἄρσιν, ἀπὸ μεταφορῶς τούτων ἐποίησαν τὴν τοιάνδε τῶν συλλαβῶν συμπλοκὴν, ἣν παραλαμβάνομεν πρὸς τὴν τῶν μέτρων γένεσιν· καὶ οὕτως ὠνόμασαν καὶ αὐτὰς τὰς συμπλοκάς Πόδας.

Τινὲς τῶν παλαιῶν ὠνόμαζον τὸν μὲν ῥυθμὸν, ἄρσιν τὸ δὲ μέλος, θήλυ. Ἐπειδὴ τὸ μὲν μέλος εἶναι ἀνενέργητον καὶ ἀσχημάτιστον, καὶ ἐπέχει λόγον ὅλης, διὰ τὴν ἐπιτηδεύουσα ἦν ἔχει εἰς τὸ ἐναντίον· ὁ δὲ ῥυθμὸς πλάττει καὶ κινεῖ αὐτὸ τεταγμένως· καὶ ἐπέχει λόγον ποιοῦντος πρὸς τὸ ποιοῦμενον.

- α) Τὰ μονοεικά ὄργανα, λύραι, αὐλοὶ, φόρμιγγες, καὶ ὅσα τοιαῦτα, εἶναι μελωδικὰ, ἐπειδὴ διακρίνονται εἰς αὐτὰ φθόγγοι κατὰ τὸ ὅσῳ καὶ βαρὺ· κιθάρα δὲ καὶ κλαβεσὴν, καὶ ὅσα τοιαῦτα, εἶναι ἁρμονικά, ἐπειδὴ ἐκπέμπουσι τοὺς φθόγγους καὶ ἁρμονίαν· τύμπανα δὲ, καὶ τεμπελέκια, καὶ τέφια, καὶ ὅσα τοιαῦτα, εἶναι ῥυθμικά.

Πῶς δὲ ὁ ἦχος, ὅστις εὐχαίνει ἀπὸ τὰ ῥυθμικὰ ὄργανα, ἀρέσκει τῇ ἀκοῇ, ἀφ' οὗ οὔτε δύνεται οὔτε βαρύνεται; ὅχι δι' ἄλλο λέγουσιν, εἰμὴ διότι ἔχει ἀριθμὸν γνωριμον, καὶ τεταγμένον, καὶ κινεῖ διὰ τοῦ αἰσθητηρίου τὴν ὑμετέραν ψυχὴν μὲ μίαν τάξιν ὁρισμένην καὶ καταλαμβα-

μιστάς, εἰς τοὺς κροτοῦντας ταῖς χερσὶ, καὶ εἰς τοὺς χορευτάς· ὥστε ὅταν ἡ ταχεῖα καὶ βραδεῖα θέσις καὶ ἄρσις τῶν ποδῶν πράττηται κατὰ τινα τάξιν, ἡ ἔχῃσι λόγον πρὸς ἀλλήλας, ἑυθυμὸς γίνεται. Ἐν ἑυθυμῷ γίνεται, λέγουσι, καὶ ἡ κροῦσις τῶν χαλκίων, ὅταν καταβιβάζωσι τὰς σφύρας εὐτάκτως κτυπώσας εἰς τὸν ἄκμωνα.

§. 146. Νοεῖται δὲ ὁ ἑυθυμὸς μὲ αἰσθητήρια τρία· μὲ τὴν ὄψιν μὲν, καθὼς εἰς τὸν χορόν· μὲ τὴν ἀκοήν δὲ, καθὼς εἰς τὸ μέλος· καὶ μὲ τὴν ἀφήν, καθὼς εἰς τοὺς σφυγμοὺς τῶν ἀρτηριῶν. Ὁ τῆς Μουσικῆς ὅμως ἑυθυμὸς νοεῖται μὲ δύο, μὲ τὴν ὄψιν καὶ μὲ τὴν ἀκοήν. Ρυθμίζονται δὲ ἐν τῇ Μουσικῇ, κινήσεις σώματος, μελωδία, καὶ λέξις. Μέρη δὲ ἑυθυμικῆς εἶναι πέντε· τὸ περὶ χρόνων, τὸ περὶ γενῶν ποδικῶν, τὸ περὶ ἀγωγῆς τῶν ἑυθυμῶν, τὸ περὶ μεταβολῶν, καὶ τὸ περὶ ἑυθυμοποιίας. Ὑλη δὲ τοῦ ἑυθυμοῦ εἶναι οἱ χρόνοι, καθὼς καὶ ὕλη τῆς μελωδίας εἶναι οἱ φθόγγοι· διὰ τοῦτο ἀπὸ τῶν χρόνων ἀρχόμεθα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

Περὶ Χρόνων.

§. 147.

Ελάχιστος χρόνος ὀνομάζεται ὁ ἄτομος ὡς πρὸς ἡμᾶς, ὁ καὶ πρῶτος αἰσθήσει καταληπτός, καὶ ἀμε-

νομένην· ἐπειδὴ ἐκτείνεται ὁ ἑυθυμὸς ἕως ἐκεῖ ὅπου εἶναι δυνατόν νὰ καταλαμβάνῃ διὰ τῆς ἀκοῆς ὁ νοῦς τὴν τάξιν αὐτοῦ τοῦ ἑυθυμοῦ.

ρῆς νομίζομενος· ἐλέγето δὲ καὶ βραχὺς ὑπὸ τῶν παλαιῶν καὶ ἐσημαίνετο τῷ υ. Σύνθετος δὲ χρόνος ὀνομάζεται, ὁ δυνάμενος διαιρεῖσθαι. Τῶν δὲ συνθέτων χρόνων ἄλλος μὲν εἶναι διπλάσιος τοῦ ἐλαχίστου, ὥς τις ἐλέγето καὶ μακρὸς καὶ ἐσημαίνετο τῇ —, ἄλλος δὲ τριπλάσιος, καὶ ἄλλος τετραπλάσιος· διότι ὁ ἑυθυμικὸς χρόνος προχωρεῖ ἕως τετραδός.

§. 148. Ἀπὸ τοὺς χρόνους ἄλλοι μὲν ὀνομάζονται **Στρογγύλοι**, ὅσοι ἐπιτρέχουσι περισσότερον ἀπὸ τὸ πρόπον· ἄλλοι δὲ, **Περίπλευ**, ὅσοι ποιοῦσι τὴν βραδυτέρα περισσότερον διὰ μέσου φθόγγων συνθέτων. Συμπάντων δὲ τῶν χρόνων, ἄλλοι μὲν, λέγονται **Ἐξέυθυμοι**· ἄλλοι δὲ, **Ἀρξέυθυμοι** καὶ ἄλλοι **Ῥυθμοειδεῖς**. Καὶ ἐξέυθυμοι μὲν ὀνομάζονται, ὅσοι σώζουσι μίαν τάξιν πρὸς ἀλλήλους ἐν τινι λόγῳ· ἀρξέυθυμοι δὲ, οἱ παντελῶς ἄτακτοι καὶ ρυθμοειδεῖς, οἱ μεταξὺ τέτων· οἱ τινες δηλαδὴ μετέχουσιν ἐν μέρει μὲν ἀπὸ τῆς τάξεως τῶν ἐξέυθυμων· ἐν μέρει δὲ, ἀπὸ τῆς ταραχῆς τῶν ἀρξέυθυμων.

§. 149. Μετροῦνται δὲ οἱ χρόνοι διὰ τῆς θέσεως, καὶ διὰ τῆς ἄρσεως. Καὶ ὅταν μὲν ὁ ἐλάχιστος χρόνος εἶναι ἐν τῇ θέσει, σημαίνεται τὸ 0· ὅταν δὲ ἐν τῇ ἄρσει, τῷ 1· καὶ διὰ μὲν τὴν θέσιν πλήττομεν τὸ δεξιὸν γόνυ μὲ τὴν δεξιὰν χεῖρα· διὰ δὲ τὴν ἄρσιν πλήττομεν τὸ ἀριστερόν γόνυ μὲ τὴν ἀριστεράν χεῖρα (α). Προφέρομεν δὲ διὰ τὴν γύμνασιν τοῦ ῥυθμοῦ εἰς τοὺς ἀρχαίους· τὴν μὲν κροῦσιν τῆς θέσεως, **Δοῦμ**· τὴν δὲ κροῦσιν τῆς ἄρσεως, **Τέκ** (β).

- α) Ἐξέυθυμοι ἄρσις, πῶς πλήττομεν τὸ γόνυ; Οἱ μὲν παλαιοὶ ἐγυμνάζοντο τοὺς ῥυθμούς μὲ ἄλλον τρόπον· ἡμεῖς δὲ ὁμοῦ ζητοῦντες τὸ εὐκόλον, ἀκολουθοῦμεν τὸν τωρινόν τρόπον.
β) Ὀθωμανικαὶ λέξεις εἶναι τὸ **Δοῦμ**, καὶ τὸ **Τέκ**. Αἱ δὲ τοιαῦται προφοραὶ γίνονται, ἕως οὗ νὰ γυμνασθῇ ὁ μαθητὴς τὸν ῥυθμόν. Ἐπειτα σιωπῶνται μὲν αὐταί, λέγονται δὲ αἱ συλλαβαὶ τοῦ ἁσματος.

§. 150. Ὁ μὲν ἐλάχιστος χρόνος ἔχει τὸ $\overset{\cdot}{\theta}$ ημιῶν αὐτοῦ ἄστικτον, ὡς $\overset{\cdot}{0}$, $\overset{\cdot}{1}$ · ὁ δὲ διπλάσιος στίζεται μὲ τὴν ἀπλὴν, ὡς $\overset{\cdot}{0}$, $\overset{\cdot}{1}$ · ὁ δὲ τριπλάσιος στίζεται μὲ τὴν διπλὴν, ὡς $\overset{\cdot\cdot}{0}$, $\overset{\cdot\cdot}{1}$ · καὶ ὁ τετραπλάσιος στίζεται μὲ τὴν τριπλὴν, ὡς $\overset{\cdot\cdot\cdot}{0}$, $\overset{\cdot\cdot\cdot}{1}$ · καὶ οὕτω γίνεται φανερά ἡ μακρότης ὁποιουδηποτοῦν χρόνου.

§. 151. Λόγος δὲ εἶναι, δύο μεγεθῶν ἀνομοίων ἢ πρὸς ἄλληλα σχέσις. Τρεῖς οὖν λόγοι θεωροῦνται ἐν τοῖς θυμακοῖς χρόνοις· ὁ ἴσος, ὁ διπλάσιος καὶ ὁ ἡμιόλιος (γ). Καὶ ὁ μὲν εἰς χρόνος συγκρινόμενος πρὸς ἑαυτὸν, γεννᾷ τὸν λόγον τῆς ἰσότητος· ὡς $\overset{\cdot}{0}$ $\overset{\cdot}{1}$. Ἐδῶ ἡ θέσις συγκρινομένη μὲ τὴν ἄρσιν, δείχνει ἰσότητα τῷ χρόνῳ· οἱ δὲ δύο χρόνοι συγκρινόμενοι πρὸς τὸν ἕνα, γεννῶσι τὸν λόγον τὸν διπλάσιον· ὡς $\overset{\cdot}{0}$ $\overset{\cdot}{0}$ $\overset{\cdot}{1}$. Ἐδῶ αἱ δύο θέσεις συγκρινόμεναι μὲ τὴν ἄρσιν, φαίνονται ὅτι ἔχουσι τὸν διπλάσιον χρόνον· οἱ δὲ τρεῖς χρόνοι συγκρινόμενοι πρὸς τοὺς δύο, γεννῶσι λόγον τὸν ἡμιόλιον· ὡς $\overset{\cdot}{0}$ $\overset{\cdot}{0}$ $\overset{\cdot}{0}$ $\overset{\cdot}{1}$ $\overset{\cdot}{1}$.

§. 152. Ἐν ᾧ κρούονται ἡ θέσις καὶ ἡ ἄρσις, θεωρεῖται ψόφος καὶ ἡρεμία· διότι ἅμα ὅτι γένη ἡ κρούσις ἐπὶ τοῦ τυμπάνου, ἐκπύπτει ὁ ψόφος, καὶ διαρκεῖ ἕως νὰ γένη καὶ δευτέρα κρούσις· ἡ δὲ διάρκεια τοῦ ψόφου πρέπει νὰ γίνηται τὸση, ὅσην ὁ χρόνος ζητεῖ. Προξενεῖται δὲ ἡ διάρκεια ἀπὸ τὴν στάσιν τῆς χειρὸς, τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ ἡρεμία. Προφέρομεν δὲ τὸν ψόφον μὲ τὰ εἰρημένα, Δοῦμ, Τέκ καὶ συνεχισοῦται ἡ προφορά τούτων κατὰ τὸν χρόνον μὲ τὴν

- γ) Μετέθῃ ἐδῶ ἐννοοῦνται τὰ χρονικὰ μήκη τῆς ἄρσεως καὶ τῆς θέσεως· ὅθεν συνίσταται καὶ ἡ ἀνομοιοτης τοῦ ἴσου λόγου. Προστιθέασι δέτινες καὶ τὸν ἐπὶ τριτον λόγον· ὅστις γίνε-
ται, ὅταν συγκρίνηται ὁ τρία πρὸς τὸν τέσσαρα· ὡς $\overset{\cdot}{0}$ $\overset{\cdot}{1}$.

διωρισμένην διάρκειαν τοῦ φόφου. Ἡ δὲ ἡρεμία προφορὰν μὲν δὲν ἔχει, κρατεῖ δὲ τὴν χεῖρα εἰς στάσιν ὅσον χρόνον ὁ φόφος ζητεῖ, ἔξω ἀπὸ ἡμισυντῆ ελαχίστου χρόνου, ὅτε ἄρχεται ἡ χεὶρ νὰ ἀναβιβάζεται.

§. 153. Ἵνα δὲ φανερωθῶσιν αὐτὰ καὶ ἐπὶ παραδείγματος, ὡς γίνονται αἱ κρούσεις τούτου ποδὸς 0 1 0. Ἐδῶ ἡ μὲν δεξιὰ κρούει τὸ γόνυ διὰ τὸν μακρὸν χρόνον τῆς θέσεως 0, καὶ ἄρχεται ὁ φόφος μετὰ τὴν προφορὰν τοῦ Λούμ' καὶ ἡ μὲν δεξιὰ μένει εἰς ἡρεμίαν, ἕως οὗ νὰ ἐξοδευθῇ ὁ διπλασιος χρόνος καὶ νὰ παύσῃ ὁ φόφος τῆς θέσεως 0. ἡ δὲ ἀριστερὰ ἄρχεται νὰ ἀναβαίνει μετὰ τὴν ἐξόδευσιν τοῦ ἡμιολίου χρόνου τῆς 0, διὰ νὰ κρούσῃ εὐθὺς εἰς τὴν τελείωσιν τοῦ διπλασίου χρόνου τῆς 0, μετὰ τὸ νὰ πέσῃ εἰς τὸ ἀριστερὸν γόνυ, καὶ νὰ δώσῃ ἀρχὴν εἰς τὸν φόφον τῆς ἄρσεως 1. Καὶ ἡρεμεῖ μὲν ἡ ἀριστερὰ, ἀναβιβάζεται δὲ ἡ δεξιὰ διὰ νὰ πλήξῃ τὸ δεξιὸν γόνυ μετὰ τὴν τελείωσιν τοῦ ἑνὸς χρόνου τῆς 1. καταβιβασθείσης δὲ καὶ τῆς δεξιᾶς, διὰ νὰ κρούσῃ τὸν φόφον τῆς 0 θέσεως, γίνεται ἡρεμία.

§. 154. Ὡστε ὅτε παράκεινται δύο σημεῖα ὁμοία καὶ ἰσόχρονα, ἡ ἡρεμία τοῦ πρώτου εἶναι ὀλιγωτέρα τῆς τοῦ δευτέρου. ὡς 0 0 1 1. Διότι εἰς μὲν τὴν πρώτην θέσιν ζητεῖται ἀναβιβασμὸς τῆς δεξιᾶς διὰ τὴν κρούσιν τῆς δευτέρας θέσεως, ὅτε καὶ γίνεται παύσις τῆς ἡρεμίας· εἰς δὲ τὴν δευτέραν θέσιν γίνεται ἡρεμία καὶ διὰ τὴν δευτέραν θέσιν καὶ διὰ τὰς δύο ἐπομένους ἄρσεις. Τὸ ἴδιον δὲ γίνεται καὶ εἰς τὰς δύο ἄρσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ.

Περὶ Ποδῶν.

§. 155.

Ποὺς εἶναι μέρος τοῦ ὅλου θυθμοῦ, μὲ τὸ ὁποῖον καταλαμβάνομεν τὸν ὅλον θυθμόν. Οὔτε δὲ ἐκ μόνων θέσεων γίνεται ποὺς, οὔτε ἐκ μόνων ἄρσεων. ἀλλὰ συμπλεκόμεναι μὲ τὰς ἄρσεις αἱ θέσεις, εἴτε μία μὲ πολλὰς, εἴτε πολλαὶ μὲ μίαν, συνιστῶσι τὰς πόδας· ὥστε μέρη ποδὸς εἶναι ἢ θέσις καὶ ἢ ἄρσις· καὶ γίνεται ποὺς δίσημος μὲν, ὡς 0 1, ἢ 1 0· τρί-

σημος δὲ, ὡς 0 1 1, ἢ 0 1, ἢ 0 0 1, ἢ 0 1, ἢ 1 1 0, ἢ 1 0· τετράσημος δὲ, ὡς 0 0 1 1, ἢ 0 1 1, καὶ τὰ

λοιπά. Καὶ οὗτος μὲν ὁ ποὺς 0 1, λέγεται, ὅτι σύγ-
κεται ἐκ θέσεως, καὶ δισήμης ἄρσεως· οὗτος δὲ 1 0, ἐκ τρισήμου ἄρσεως, καὶ τετρασήμου θέσεως (α).

§. 156. Γένη τῶν ποδῶν εἶναι τρία· τὸ Ἴσον, τὸ Διπλάσιον, καὶ τὸ Ἡμιβλίον. Καὶ ἴσον μὲν εἶναι τὸ Δακτυλικόν, ἐπειδὴ ἢ μία θέσις αὐτῷ εἶναι ἴση μὲ τὰς δύο ἄρσεις· 0 1 1.

Διπλάσιον δὲ εἶναι τὸ Ἰαμβικόν· ἐπειδὴ ἢ θέσις εἶναι διπλασία τῆς ἄρσεως· 1 0.

α) Καλεῖσθαι δὲ Πρῶτος μὲν τῶν χρόνων ὁ ὑπὸ μηδενὸς τῶν θυθμιζομένων δυνατὸς ὢν διαιρεθῆναι· Δίσημος δὲ, ὁ δις τοῦτον καταμετρούμενος· Τρισήμος δὲ, ὁ τρίς· Τετράσημος δὲ ὁ τετράκις. Ἀριστόξενος. φ. 280.

Ἡμιόλιον δὲ εἶναι τὸ Παιωνικόν· ἐπεὶ αἱ δύο

θέσεις εἶναι ἡμιόλια τῆς ἄρσεως· 0 0 1 (α).

§. 157. Ἐν μὲν τῷ Δακτυλικῷ γένει πόδες ρυθμικοὶ εἶναι ἕξ·

0 1 Ἀπλῆς προκελευσματικός (β).

0 0 1 1 Διπλῆς προκελευσματικός, ὅς καὶ ἔτω γίνεται, 1 1 0 0.

0 1 1 Ἀνάπαιστος ἀπὸ μείζονος (γ).

1 1 0 Ἀνάπαιστος ἀπ' ἐλάσσονος.

0 1 Σπονδαῖος ἀπλοῦς.

0 1 Σπονδαῖος διπλῆς (δ).

§. 158. Ἐν δὲ τῷ Ἰαμβικῷ γένει πόδες ρυθμικοὶ εἶναι τέσσαρες.

1 0 Ἰαμβος, ἢ 0 1.

0 1 Τροχαῖος, ὃν ὁ Βακχεῖος ὀνομάζει Χορεῖον.

1 0 Ἰαμβος ὀρθιος (ε).

„ α) Προστίθασι τινὲς καὶ τὸ ἐπίτριτον γένος διὰ τὸν ἐπίτριτον λόγον. Ἔστι δὲ καὶ ἄλλα γένη, ἅπερ ἄλογα καλεῖται· οὐχὶ τῷ μηδένα λόγον ἔχειν, ἀλλὰ τῷ μηδενὶ τῶν προειρημένων λόγον οὐκ εἶναι. Κατὰ ἀριθμοὺς δὲ μάλλον, ἢ κατὰ εἶδη ρυθμικὰ σφίζειν τὰς ἀναλογίας. „ Αἰσιεῖδ.

β) Ὁ Προκελευσματικός λέγεται καὶ Πυρρήχιος· ἀνάπαλιν δὲ τούτου καί ται Ἡγεμῶν πόνος, 1 0.

γ) Οὗτος ὀνομάζεται καὶ Δάκτυλος, διὰ τὴν τῶν συλλαβῶν τάξιν, ἀναλογοῦσαν τοῖς μέρεσι τῆς δακτύλου. Ἀνάπαιστος δ' ὀνομάσθη, ἢ διὰ τὸ ἀνάπαλιν τετάχθαι ἢ διὰ τὸ τὴν φωνὴν διαθεῖν μὲν τὰς βραχέας, ἀναπαύεσθαι δὲ καταπαύσαν ἐπὶ τὴν μακράν.

δ) Οὗτος λέγεται καὶ Σπονδαῖος μείζων· ἔστι δὲ ἐκ τετρασήμεθις, καὶ τετρασήμερου ἄρσεως.

ε) Ὀρθιος ἔφηται διὰ τὸ σιμνὸν τῆς ὑποκρίσεως καὶ βάσεως· ἔστι δὲ ἐκ τετρασήμερου ἄρσεως, καὶ οὐκασήμερου θέσεως.

ο ο ι Τροχαῖος σημαντός (α).

§. 159. Ἐν δὲ τῷ Παιωνικῷ γένει πόδες ὀρθμικοὶ εἶναι δύο·

ο ο ι Παίων διάγνιος.

ο ι ο ο ι Παίων ἐπιβατός (β).

§. 160. Ὁ μὲν ἐν ἴσῳ λόγῳ πὲς, ἄρχεται μὲν ἀπὸ δισήμες, ο ι· γεμίζει δὲ ὀρθμὸν ἕως ἐκκαιδεκάσημον· διότι μεγαλητέρους ὀρθμῆς εἰς τοῦτο τὸ γένος δὲν δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν. Ὁ δὲ ἐν διπλα-

σίῳ λόγῳ πούς, ἄρχεται μὲν ἀπὸ τρισήμες, ι ο, γεμίζει δὲ ὀρθμὸν ἕως ὀκτωκαιδεκάσημον. Ὁ δὲ ἐν ἡμισίῳ λόγῳ πούς, ἄρχεται μὲν ἀπὸ πεντασήμου

ο ο ι, γεμίζει δὲ ὀρθμὸν ἕως πεντεκαιεικοσάσημον.

α) Σημαντός δὲ εἴρηται, ὅτι βραδὺς ὢν τοῖς χρόνοις, ἐπιτεχνήταις χρῆται σημασίαις, παρακολουθήσεως ἕνεκα διπλασιάζων τὰς θέσεις· ἔστι δὲ ἐκ δύο θέσεων τετρασήμων, καὶ ἕξ ἄρσεως τετρασήμου.

β) Ὁ Παίων λέγεται διάγνιος μὲν, ἕχον διήνιος, ἥτοι διμερῆς, ἐπειδὴ μεταχειρίζεται δύο μέρη θέσεις καὶ ἄρσιν· τοῦτ' ἔστι θέσιν δισημον, θέσιν ἀπλήν, καὶ ἄρσιν δισημον. Ἐπιβατός δὲ, ἐπειδὴ μεταχειρίζεται τέσσαρα μέρη, θέσιν μακρὰν, ἄρσιν μακρὰν, θέσεις δύο μακράς, καὶ ἄρσιν μακράν· καὶ γίνεται ἀπὸ δύο ἄρσεις, καὶ ἀπὸ δύο διαφόρων θέσεις.

Ὅλοι λοιπὸν οἱ πόδες, ἕξ ὧν σύγκεινται αἱ ὀρθμοὶ εἶναι δώδεκα. Οὗτοι δὲ οἱ ὀρθμικοὶ πόδες ὠνομάζοντο καὶ ὀρθμοὶ ἀπὸ τούτων παλαιούς, καθὼς βλέπομεν εἰς τὸν Βακχεῖον καὶ εἰς τὸν Ἀριστοτέλην, ὁ ὁποῖός καὶ λέγει· “Τῶν ὀρθμῶν οἱ μὲν εἰσι σύνθετοί· οἱ δὲ, ἀσύνθετοι. Ἀσύνθετοι μὲν οἱ ἐν ποδικῷ γένει χρώμενοι, ὡς οἱ τετράσημοι· σύνθετοι δὲ, οἱ ἐκ δύο γενῶν ἢ καὶ πλειόνων συνεσταότες, ὡς οἱ δωδεκάσημοι μικτοὶ δὲ, οἱ ποτὲ μὲν εἰς χρόνους, ποτὲ δὲ εἰς ὀρθμούς ἀναλυόμενοι.”

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Περὶ Μέτρων.

§. 161.

Εμμετρον μέλος λέγεται ἐκείνο, τῷ ὁποίου οἱ χαρακτηριστῆρες τῆς μελωδίας χωρίζονται μὲ κατὰ κάθετον γραμμὰς, περιχλείσσας μελωδίαν τόσων χρόνων, ὅσους περιέχει τὸ μέτρον. Συγκροτῶνται δὲ τὰ Μέτρα τοῦτον τὸν τρόπον.

§. 162. Μία μὲν θέσις, μία δὲ ἄρσις, αἵτινες μετρῶσι χρόνους δύο, συγκροτοῦσι τὸ μέτρον ὅπερ σημαίνεται διὰ τῷ 2. Κρῶμεν δὲ εἰς τῷτο τὸ μέτρον ἅπαξ μὲν τὸ γόνυ, ἅπαξ δὲ τὸν ἀέρα. Ταυτίζεται δὲ τῷτο τὸ μέτρον μὲ τὸν Προκελευσματικὸν πόδα 0 1.

§. 163. Μία μὲν θέσις, δύο δὲ ἄρσεις, αἵτινες μετρῶσι χρόνους τρεῖς, συγκροτῶσι τὸ μέτρον ὅπερ σημαίνεται διὰ τῷ 3. Κρῶμεν δὲ εἰς τῷτο τὸ μέτρον, ἅπαξ μὲν τὸ γόνυ, δις δὲ τὸν ἀέρα. 0 1 1. ἢ ἅπαξ μὲν τὸ γόνυ βραχέως, ἅπαξ δὲ τὸν ἀέρα μακρῶς, καὶ τότε ταυτίζεται τῷτο τὸ μέτρον μὲ τὸν

Ταμβον πόδα 0 1.

§. 164. Δύο μὲν θέσεις, δύο δὲ ἄρσεις, αἵτινες μετρῶσι χρόνους τέσσαρας, συγκροτῶσι τὸ μέτρον ὅπερ σημαίνεται διὰ τῷ 4. Κρῶμεν δὲ εἰς τοῦτο τὸ μέτρον, δις μὲν τὸ γόνυ, δις δὲ τὸν ἀέρα. Ταυτίζεται δὲ τῷτο τὸ μέτρον μὲ τὸν διπλὴν προκελευσματικὸν πόδα 0 0 1 1.

§. 165. Δύο μὲν θέσεις, ἄρσεις δὲ τρεῖς, μετρῶσαι χρόνους πέντε, συγκροτῶσι τὸ μέτρον ὅπερ σημαίνεται διὰ τῷ 5. Κρῶμεν δὲ εἰς τῷτο τὸ μέτρον,

δις μὲν τὸ γόνυ, τρεῖς δὲ τὸν ἄερα, πρὸς δεξιὰ, πρὸς ἄριστερά, καὶ πρὸς τὰ ἄνω· εἰδὲ κρούομεν θέσιν μακρὰν, θέσιν βραχεῖαν, καὶ ἄρσιν μακρὰν, ταυτίζεται τοῦτο τὸ μέτρον μὲ τὸν πόδα, ὀνομαζόμενον

Παίων διάγυιος. ὁ ο 1.

§. 166. Δύο μὲν θέσεις, ἄρσεις δὲ τέσσαρες μετροῦσαι χρόνους ἕξ, συγκροτοῦσι τὸ μέτρον, ὅπερ σημαίνεται διὰ τοῦ 6. Κρούομεν δὲ εἰς τοῦτο τὸ μέτρον, δις μὲν τὸ γόνυ, τρεῖς δὲ τὸν ἄερα, πρὸς δεξιὰ πρὸς ἄριστερά, καὶ πρὸς τὰ ἄνω μακροῦς. Εἶναι προσέτι καὶ ἄλλα μέτρα εἰς τὴν χρῆσιν τῶν Εὐρωπαϊῶν μουσικῶν, τὰ ὁποῖα ὀνομάζονται *Σύνθετα*· ταῦτα ἐπειδὴ ἀχρηστοῦσι παρ' ἡμῖν, σιωπῶνται.

§. 167. Ὅταν χωρίζωμεν τὴν μελωδίαν, ἀφοῦ εἶναι γεγραμμένη ἐντελῶς μὲ τοὺς χαρακτῆρας τῆς ποσότητος, καὶ μὲ τὰ σημεῖα τῆς ποιότητος, μὲ καὶ νένα ἀπὸ τὰ εἰρημένα μέτρα, σφύροντες τὰς κατὰ κάθετον γραμμὰς, πρέπει νὰ προσέχωμεν τὰ ἑξῆς.

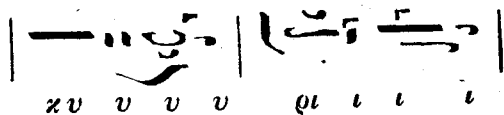
§. 168. Ὅσας θέσεις καὶ ἄρσεις περιέχει τὸ μέτρον, τόσων χρόνων μελωδίαν πρέπει νὰ γράφωσιν οἱ χαρακτῆρες, οἵτινες ἐμπερικλείονται ὑπὸ τῶν κατὰ κάθετον γραμμῶν ὁδῶν, ἐὰν μὲν τὸ μέτρον περιέχῃ θέσιν καὶ ἄρσιν, αἱ κατὰ κάθετον γραμμὰι περιχλείουσι χαρακτῆρας, γράφοντας μελωδίαν δύο χρόνων. Ἐὰν δὲ τὸ μέτρον περιέχῃ θέσιν καὶ δύο ἄρσεις, αἱ κατὰ κάθετον γραμμὰι περιχλείουσι χαρακτῆρας, γράφοντας μελωδίαν τριῶν χρόνων καὶ τὰ λοιπὰ.

§. 169. Ἐνίοτε ἐκῆ ὅπου πρέπει νὰ χωρισθῇ τὸ μέτρον διὰ τῆς κατὰ κάθετον γραμμῆς, τυχαίνει χαρακτῆρ ἄτμητος διὰ τὴν μακρότητα τῆ φθόγγου· τότε ἀφήνομεν μὲν αὐτὸ τὸ μέτρον ἀχώριστον, τέμνομεν δὲ τὸ μετ' αὐτό. Καὶ ἐπειδὴ γίνεται ἐν μέτρον ὀκτὼ χρόνων, ἡγουν δύο θέσεων καὶ δύο ἄρ-

σεων, καὶ πάλιν δύο θέσεων καὶ δύο ἄρσεων, ἐγγράφεται τῷ μέτρῳ πρὸς γνώρισιν ὁ 8 ἀριθμός. Διὰ τὰ αὐτὰ δὴ καὶ ὁ 7, ὁ 6, καὶ ὁ 5, καὶ ὁ 3, καὶ ὁ 2.

§. 170. Ἐμφασις εἶναι τὸ νὰ ἀρχίζῃ καὶ νὰ τελειόῃ μαζὴ μὲ τὸ μέτρον τὸ ἐμμελὲς μᾶκρος τῆς συλλαβῆς τῆς σημαντικῆς λέξεως· οἷον, εἰς τὸ Τὰς ἐσπερινὰς αἱ συλλαβαὶ κν, καὶ ρι, τῆς λέξεως Κύριε λαμβάνουσιν ἐμμελὲς μᾶκρος.

Τοῦτο τὸ μᾶκρος εἶναι χρόνων τεσσάρων· ἔὰν καὶ τὸ μέτρον, μὲ τὸ ὁποῖον μετρῶ τὸ τροπάριον ὅλον, εἶναι χρόνων τεσσάρων, σφῶζω τὴν ἔμφασιν· εἰδὲ μὴ, παραβλάπτω αὐτήν.

§. 171. Ἡ μελωδία τῶν συλλαβῶν κν καὶ ρι, διαρκουσα χρόνους ὀκτῶ, περικλείεται ἀπὸ δύο μέτρα, τὰ διὰ τοῦ 4 σημειούμενα. Λοιπὸν τὸ μὲν πρῶτον, ἔχον τὴν κατὰ κάθετον γραμμὴν πρὸ τοῦ ὀλίγου, περικλείει τὸ Ὀλίγον, τὰ Κεντήματα, τὴν Πεταστήν, καὶ τὴν Ἀπόστροφον· μεθ' ἣν κεῖται ἡ κατὰ κάθετον γραμμὴ· τὸ δὲ δεύτερον περικλείει τὸ Ἴσον, τὴν Ὑποβόην, τὸ Ὀλίγον, καὶ τὴν Ἀπόστροφον· μεθ' ἣν κεῖται πάλιν ἡ κατὰ κάθετον γραμμὴ. Ἄρα τὸ ἐμμελὲς μᾶκρος τῶν συλλαβῶν ἀρχίζει καὶ παύει μαζὴ μὲ τὸ μέτρον.

§. 172. Ὅπου τύχοι ἐμμελὲς μᾶκρος συλλαβῆς, ἐκείθεν ἀρχίζομεν νὰ χωρίζωμεν τὰ μέτρα, εἴτε τετράχρονον εἶναι, εἴτε δίχρονον. Καὶ ἂν προηγῇται φθόγγος τελικὸς, ὅς τις δύναται νὰ εἶναι καὶ βραχύς, καὶ δίχρονος, καὶ τριχρονος, διορίζεται ὁ χρόνος τούτου τοῦ φθόγγου ἀπὸ τὴν ἐπομένην ἔμφασιν. Καθὼς εἰς τὸ αὐτὸ τροπάριον κατὰ τὴν λέξιν εὐχὰς,

ἡ συλλαβὴ χας γίνεται τριχρόνος διὰ τὰς ἐπομένας ἐμφάσεις τῶν συλλαβῶν κν καὶ ρι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Περὶ Ῥυθμῶν.

§. 173.

Εῤῥυθμον μέλος λέγεται ἐκεῖνο, τοῦ ὁποίου οἱ φθόγγοι τῆς μελωδίας φυλάττουσι τὴν αὐτὴν τάξιν, ἣν ἔχουσιν οἱ χρόνοι τοῦ ρυθμοῦ διὰ τοῦτο καὶ χωρίζονται οἱ χαρακτῆρες τῆς μελωδίας μὲ κατὰ κάθετον γραμμὰς, περιχλειούσας μέλος τόσων χρόνων, ὅσους περιέχει ὁ ρυθμός. Ἐκαστος δὲ ρυθμός συντίθεται ἀπὸ τοὺς εἰρημένους πόδας· καὶ συντίθεται ἢ κατὰ συζυγίαν, ἢ κατὰ περίοδον. Κατὰ μὲν συζυγίαν, ὅταν εἶναι ἡ σύνθεσις τοῦ ἀπὸ δύο πόδας ἀπλοῦς καὶ ἀνομοίου· κατὰ δὲ περίοδον, ὅταν εἶναι ἡ σύνθεσις τοῦ ἀπὸ πόδας περισσοτέρους καὶ ἀνομοίου.

§. 174. Ῥυθμοὶ λοιπὸν κατὰ συζυγίαν εἰς τὸ δακτυλικὸν μὲν γένος εἶναι δύο οἱ ἐξῆς.

ο ἰ ο ἰ ἰ Ἰωνικὸς ἀπὸ μείζονος.

ο ἰ ο ἰ ἰ Ἰωνικὸς ἀπ' ἐλάσσονος (α).

α) Ἰωνικὸς ὠνομάσθη διὰ τὸ τοῦ ῥυθμοῦ γορτικόν, ἐφ' ᾧ καὶ οἱ Ἴωνες ἐκφροδῆθησαν. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος συντίθεται ἐξ ἀπλοῦ σπονδείου καὶ προκελευσματικοῦ δισήμενον· ὁ δὲ δεύτερος, ἐναντίως. Τοῦτον τὸν ῥυθμὸν ὀνομάζει Βακχεῖον. Βακχεῖος ὁ Γέρων· καὶ λέγει ὅτι συντίθεται ἀφ' ἡγεμόνος

καὶ σπονδείου· ο ἰ ο ἰ.

§. 175. Εἰς τὸ Ἰαμβικὸν δὲ γένος εἶναι πάλιν οἱ ἐξῆς δύο·

1 0 0 1 Βακχεῖος ἀπὸ Ἰάμβου.

0 1 1 0 Βακχεῖος ἀπὸ Τροχαίου (α).

§. 176. Κατὰ δὲ περίοδον εἰς τὸ Ἰαμβικὸν γένος εἶναι ρυθμοὶ δώδεκα οἱ ἐξῆς.

1 0 0 1 0 1 0 1 Τροχαῖος ἀπὸ Ἰάμβου.

0 1 1 0 0 1 0 1 Τροχαῖος ἀπὸ Βακχείου.

0 1 0 1 1 0 0 1 Βακχεῖος ἀπὸ Τροχαίου.

0 1 0 1 0 1 1 0 Ἰαμβος ἐπίτριτος.

0 1 1 0 1 0 1 0 Ἰαμβος ἀπὸ Τροχαίου.

1 0 0 1 1 0 1 0 Ἰαμβος ἀπὸ Βακχείου.

1 0 1 0 0 1 1 0 Βακχεῖος ἀπὸ Ἰάμβου.

1 0 1 0 1 0 0 1 Τροχαῖος ἐπίτριτος.

1 0 1 0 0 1 0 1 Ἀπλοῦς Βακχεῖος ἀπὸ Ἰάμβου.

0 1 0 1 1 0 1 0 Ἀπλοῦς Βακχεῖος ἀπὸ Τροχαίου.

0 1 1 0 1 0 0 1 Μέσος Ἰαμβος.

1 0 0 1 0 1 1 0 Μέσος Τροχαῖος (β).

α) Βακχεῖοι ὠνομάσθησαν, ἀπὸ τοῦ ὅτι ἀρμόζουσι τοῖς βακχεῖοις μέλεσιν· ὃν ὁ μὲν ἔχει πρῶτον μὲν τὸν Ἰαμβον, δεύτερον δὲ τὸν Τροχαῖον· ὁ δὲ, ἐναντίως.

β) Τῶν κατὰ περίοδον δώδεκα ρυθμῶν, οἱ μὲν τέσσαρες συνίστανται ἐξ ἑνὸς ἰάμβου καὶ τριῶν τροχαίων· οἱ δὲ ἐξῆς τέσσαρες, ἐξ ἑνὸς τροχαίου καὶ τριῶν ἰάμβων· οἱ δὲ λοιποὶ τέσσαρες ἐκ δύο ἰάμβων.

§. 177. Μὲ τὴν μίξιν δὲ τούτων τῶν γενῶν γίνονται εἶδη ῥυθμῶν περισσότερα· οἷον,

1 0 0 0 1 Δόχμιος πρῶτος.

1 0 0 1 1 0 1 1 1 Δόχμιος δεύτερος (α).

1 0 0 1 | 0 1 0 1 } Προσοδιακοὶ δύο συζυγίων (β).
0 1 1 0 | 0 1 0 0 }

0 1 1 0 0 1 Προσοδιακὸς ἐκ τριῶν.

0 1 1 0 0 1 1 0 Προσοδιακὸς ἐκ τεσσάρων (γ).

1 0 0 Ἰαμβοειδής } Χορεῖοι ἄλογοι (δ).
1 1 0 Τροχοειδής }

α) Βακχῆος ὁ Γέρων λέγει, ὅτι συντίθεται ὁ Δόχμιος ἐξ ἰάμβου, καὶ ἀναπαίστου, καὶ παιᾶνος τῇ κατὰ τὴν βάσιν 101100110.

Ὁ δὲ Παιᾶν συντίθεται ἐκ χορείου καὶ ἡγεμόνος· 0110.

Ἐκτίθηναι ὁ αὐτὸς καὶ ἄλλον ῥυθμὸν, ὃν καλεῖ Ἐνόπλιον· καὶ σύγκεται ἐξ ἰάμβου καὶ ἡγεμόνος καὶ χορείου καὶ ἰάμβου· 10100110. Ἄλλοι δὲ λέγουσιν, ὅτι σύγκεται ὁ Ἐνόπλιος, ὅστις ὀνομάζεται καὶ Προσοδιακὸς ἐπὶ τινῶν, ἐκ

σπονδαίου καὶ πυρρῆχίου καὶ τροχαίου καὶ ἰάμβου· 01010110.

β) Οὗτοι οἱ δύο συντίθενται ἀπὸ τῶν δύο Βακχείων καὶ Ἰωνικοῦ τοῦ ἀπὸ μείζονος.

γ) Τούτων ὁ πρῶτος συντίθεται ἐκ πυρρῆχίου καὶ ἰάμβου καὶ τροχαίου· ὁ δὲ, ἐξ αὐτῶν τῶν τριῶν καὶ ἰάμβου προστιθεμένης.

δ) Ὁ μὲν Ἰαμβοειδής συνίσταται ἐκ μακρᾶς ἄρσεως, καὶ δύο βραχυῶν θέσεων· καὶ τὸν μὲν ῥυθμὸν ἔοικε δακτύλῳ· τὰ δὲ τῆς λέξεως μέρη κατὰ τὸν ἀριθμὸν, ἰάμβω. Ἔστι γὰρ

ἰάμβος, 100, ἥγουν 10. ὁ δὲ Τροχοειδής, ἐκ δύο βραχυῶν ἄρσεων, καὶ μακρᾶς θέσεως.

0 0 1 1 1 1 1 Κρητικός (α).

0 0 1 1 Δάκτυλος κατὰ Βακχεῖον τὸν ἀπὸ Τροχαίου.

0 0 1 1 Δάκτυλος κατὰ Βακχεῖον τὸν ἀπὸ Ἰάμβου.

0 0 0 1 1 1 Δάκτυλος κατὰ χορεῖον τὸν Ἰαμβοειδῆ.

0 0 0 1 1 1 Δάκτυλος κατὰ χορεῖον τὸν Τροχοειδῆ (β).

0 0 1 0 Δάκτυλος ἀπὸ Ἰάμβου (γ).

178. Οἱ μὲν οὖν ὕθμοι, τοὺς ὁποίους διέσωσεν εἰς ἡμᾶς ὁ Ἀριστείδης καὶ ὁ Βακχεῖος ὁ Γέρων, τόσοι εἶναι. Οἱ δὲ Ὀθωμανοὶ ἔχουσι ὕθμους τριάκοντα δύο σχεδόν, ἀπὸ τοὺς ὁποίους παθακαταλέγομεν δώδεκα τοὺς ἀπλουστέρους καὶ εὐχρηστοτέρους. Μεταχειρίζονται δὲ καὶ ἕτερα δύο σημεία, τὰ 2, 1—. Καὶ τὸ μὲν 2 φανερόναι δύο χρόνους βραχεῖς, θέσιν καὶ ἄρσιν· τὸ δὲ 1—, χρόνους βραχεῖς τέσσαρας· καὶ τὸ μὲν 2 προσφέρεται τεκὲ, καὶ κρούει πρῶτον

α. Ὡνομάσθη οὕτως ἀπὸ ἔθνους.

β) Ὁ μὲν πρῶτος δάκτυλος συνέστηκεν ἐκ τροχαίου θέσεως, καὶ ἰάμβου ἄρσεως· ὁ δὲ δεύτερος, ἐναντίως· ὁ δὲ τρίτος δέχεται τὸν μὲν ἕτερον χορεῖον εἰς θέσιν· τὸν δὲ ἕτερον, εἰς ἄρσιν· καὶ ὁ τέταρτος, ἐναντίως.

γ) Ὁ Ἀριστείδης λέγει, ὅτι ὁ Κρητικός ὕθμος σύγκειται ἐκ τροχαίου θέσεως, καὶ τροχαίου ἄρσεως, καὶ ἰάμβου ἄρσεως· καὶ ἐπειδὴ φαίνεται τὸ κείμενον ἐσφαλμένον, λέγον (εἰσὶ δὲ καὶ ἕτεροι ὕθμοι, τὸν ἀριθμὸν ἔξ), καὶ καταλέγον ὕθμους πέντε, ὁ Μειβώμιος διορθῶν αὐτὸ, γράφει οὕτως·

Ὁ μὲν Κρητικός ὕθμος σύγκειται ἐκ τροχαίου θέσεως,

καὶ τροχαίου ἄρσεως· 0011. Ὁ δὲ Δάκτυλος ἀπὸ ἰάμβου ὕθμος σύγκειται ἔξ ἰάμβου θέσεως, καὶ ἰάμβου ἄρσεως·

0011. Καὶ ἔγινεν ἡ ἔκθεσις τούτου τοῦ ὕθμου ἀπὸ τὸν Μειβώμιον ἐκ τῆς ἀπαριθμήσεως τοῦ Ἀριστείδου.

τὸ γόνυ τὸ δεξιὸν, ἔπειτα τὸ ἀριστερόν. Τὸ δὲ 1—
προφέρεται τεῖκ, καὶ κρούει πρῶτον τῇ ἀριστερᾷ τὸ
ἀριστερόν γόνυ, καὶ ἔπειτα ἀμφοτέραις ἀμφοτέρα·
ὥστε 2 2 δύνανται ἐν 1—· ἀλλὰ τὸ μὲν 1— περαί-
νεται μὲ ἓνα ψόφον· τὰ δὲ δύο 2 2, μὲ τέσσαρας
ψόφους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ.

Παρακαταλογὴ τῶν Ὀθωμανικῶν ῥυθμῶν.

§. 179.

Οὕσουλ λέγεται τουρκιστὶ ὁ ῥυθμὸς, καὶ αὐτὸς πρὸ
πάντων διδάσκεται εἰς τοὺς ἀρχαρίους· τελειώνει δὲ
κοντὰ εἰς αὐτοὺς διπλὴν χρειάν. Καὶ μία μὲν εἶναι,
ἐκείνη· ἥτις χρησιμεύει καὶ εἰς ἡμᾶς· ἡ δὲ ἄλλη εἶ-
ναι, ἐκείνη ἥτις ὁδηγεῖ αὐτοὺς εἰς τὸ νὰ ἐνθυμῶν-
ται τὰ μέλη, τὰ ὁποῖα διδάσκονται καὶ διδάσκουσιν.
Ἐπειδὴ οἱ Ὀθωμανοὶ μὴ μεταχειριζόμενοι χαράκτῆ-
ρας εἰς τὸ νὰ γράφωσι τὰ μέλη, κρατοῦσιν αὐτὰ εἰς
τὴν μνήμην διὰ τῶν ῥυθμῶν· τούτων λοιπὸν τῶν
ῥυθμῶν ἰδοὺ παρακαταλέγονται δώδεκα, οἱ ἐξῆς.

Σοφιὰν, 001, ἢ 02.

Δουγέκ, 01101, οὗ τὸ διπλόν, 00101—22.

Σεμαῖ, 0204, οὗ τὸ ταχὺ, 01101.

Τζεμπέρ, 0200011101—22.

Δεβριζεπίρ, 0010120111001—22.

Περευσάν, 0101001001—22.

Μουχαμμέζ, 0201001201201—22.

Ρεμέλ, 020220201101001—22.

Χαφίφ, 0110110201102001201201—22.

Σαχίλ, 020220201100101102001201201—22.

Νίμσαχίλ, 0202202011—22.

Νίμ δεβίρ, 0010001—22.

§. 180. Παρατηροῦντες καὶ τὴν σύνθεσιν τῶν ὀθωμανικῶν ῥυθμῶν, εὐρίσκομεν ὅτι ὁ Σοφιὰν εἶναι ὁ αὐτὸς μὲ τὸν Παίωνα. Τὸ δὲ Σεμαὶ σύγκειται

ἀπὸ Παίωνα, καὶ ἀπὸ Σπονδεῖον, 001, 01· διότι

τὸ 001, εἶναι ταῦτὸν μὲ τὸ 02 κατὰ τὴν κροῦσιν. Οὕτω δὲ ἴσως δυνάμεθα νὰ ἀναλύσωμεν εἰς πόδας καὶ τοὺς λοιποὺς ὀθωμανικοὺς ῥυθμοὺς, καὶ νὰ στοχασθῶμεν ὅτι εἰρίσκεται καὶ εἰς αὐτὰς λόγος'τις.

§. 181. Νίμ Σαχίλ ὠνομάσθη ἓνας ῥυθμὸς, ἐπειδὴ εἶναι μέρος τοῦ ὕλου ῥυθμοῦ Σαχίλ. Οὕτω λέγεται καὶ νίμ χαφίφ, καὶ νίμ δέβρι, δηλαδὴ ἡμῖς χαφίφ, καὶ ἡμῖς δέβρι· τὰ ὁποῖα εἶναι μέρη τῶν ὀλοκλήρων ῥυθμῶν Χαφίφ, καὶ Δέβρι. Ἄρα κατ' αὐτοὺς ἡ ἐπιτομή μεγάλου ῥυθμοῦ συνιστᾷ ῥυθμὸν μικρότερον. Συντιθέασι δὲ καί τινες ῥυθμοὺς ἔκ μόνον ἐξ ὀλοκλήρου καὶ ἡμίσεως, ἀλλὰ καὶ ἐκ δύο ὀλοκλήρων, καὶ ἐκ τριῶν, καὶ ἐκ τεσσάρων καὶ ἐκ πέντε.

§. 182. Ἡ ἑναρξίς τῷ ῥυθμῷ συμπίπτει μὲ τὴν ἀρχὴν τῆς μελωδίας· ἐνίοτε ὅμως προηγεῖται ἢ ἑναρξίς τῷ ῥυθμοῦ, καὶ τότε ἡ μελωδία ἀρχεται ἀπὸ τῷ δευτέρου, ἢ τρίτου σημείου τῷ ῥυθμοῦ. Ἐτι ἡ κατάληξις τῷ ῥυθμῷ συμπίπτει μὲ τὴν κατάληξιν τῆς μελωδίας· ἐνίοτε ὅμως περὶ τὰς μεσαίας καταλήξεις προηγεῖται ἢ κατάληξις τοῦ ῥυθμοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ.

Περὶ ἐμφάσεως ἑυθυμικῆς.

§. 183.

Εμφασις ἑυθυμικὴ εἶναι, τὸ νὰ συντρέχη κάθε ἕνας ψόφος τῷ ἑυθυμοῦ μὲ κάθε ἓνα φθόγγον τῆς μελωδίας· ἤγερν τὸ νὰ δέχεται ἓνα ψόφον ἄρσεως ἢ θέσεως τῷ ἑυθυμῷ κάθε ἓνας χαρακτήρ τῆς μελωδίας. Διὰ δὲ σαφήνειαν τούτου ἄς ἑυθυμισθῇ μὲ τὸν ἑυθυμόν,

0 0 0 1 1 1, ὅς τις ὀνομάζεται Δάκτυλος κατὰ χορείον τὸν λαμβοειδῆ, ἡ μελωδία τῷ Θεῷ καλυφθεῖς.

ἦχος γ.

0 0 0 1 1 1 0 0 0 1 1 1 0

0 0 1 1 1 0 0 0 0 1 1 1

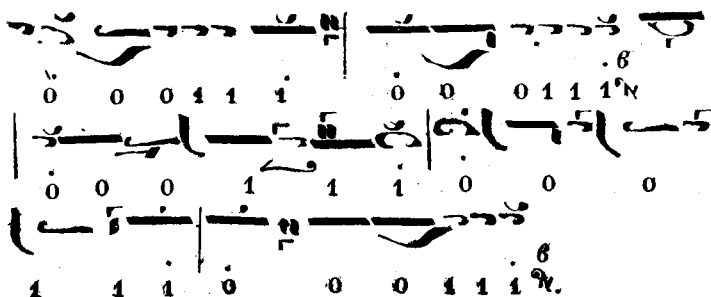
0 0 0 1 1 1 0 0 0 1 1 1 0 0

0 1 1 1 0 0 0 1 1 1 1

0 0 0 1 1 1 0 0 0 1

1 1 0 0 0 1 1 1

§. 184. Αἱ κατὰ κάθετον γραμμαὶ περικλείουσι χαρακτῆρας τῆς μελωδίας τόσους, ὅσους ὁ ἑνθμός ζητεῖ διὰ λογαριασμὸν τῶν χρόνων του. Λοιπὸν ἐνθμός μετὰ τὴν γραμμὴν κεῖται Ὀλίγον μαζὴ μὲ Κέντημα, καὶ παριστᾶται φθόγγος ὁ Δι' αὐτὸς ζητεῖ δύο χρόνους, καὶ συντρέχει μὲ τὸν ψόφον τοῦ ο, ζητοῦντος δύο χρόνους, εἴτα κεῖνται δύο Ἰσα, παριστῶντα φθόγγους τοὺς Δι Δι, ζητοῦντας ἀνὰ χρόνον ἕνα, καὶ συντρέχοντας μὲ τοὺς ψόφους τῶν οο, ζητοῦντων ἀνὰ χρόνον ἕνα. Ἐπειτα κεῖνται Ἀπόστροφος καὶ Ἰσον, παριστῶντα φθόγγους τοὺς Γα Γα, ζητοῦντας ἀνὰ χρόνον ἕνα, καὶ συντρέχοντας μὲ τοὺς ψόφους τῶν 11, ζητοῦντων ἀνὰ χρόνον ἕνα. Μετέπειτα κεῖται Ὀλίγον, παριστῶν φθόγγον τὸν Δι, ζητοῦντα δύο χρόνους, καὶ συντρέχοντα μὲ τὸν ψόφον τοῦ ι, ζητοῦντος χρόνους δύο, καὶ τελειώνει ὁ ἑνθμός.

§. 185. Ὅποιος χαρακτήρ ἔχει Γοργὸν, ἢ Δίγορον, καὶ τὰ λοιπὰ, δένεται μὲ τὸν ἡγούμενον φθόγγον, καὶ λογίζεται ὡς ἕνας φθόγγος, καὶ δύναται νὰ συντρέχη μὲ ψόφον ζητοῦντα χρόνον ἕνα, καὶ ὁ ἡγούμενος χαρακτήρ ἔχη καὶ κλάσμα, ἢ διπλῆν, καὶ τὰ λοιπὰ, ὁ φθόγγος τούτου μαζὴ μὲ τὸν φθόγγον τοῦ χαρακτῆρος, ὅστις ἔχει τὸ γοργὸν, ἢ δίγορον, παρεξαιτᾶται μὲ τὸν ψόφον τοῦ σημείου τῷ

ῥυθμοῦ. Λοιπὸν οὕτω λέγομεν, ὅτι καθ' ἓνα φθόγγον συντρέχει μὲ καθ' ἓνα φθόγγον.

§. 186. Ἄν τὰ τέλη τῶν μελωδιῶν τῶν ἄλλων στίχων, δὲν συγκαταλήγῃσι μὲ τὰ τέλη τῶν ῥυθμῶν, τὸ τέλος ὁμοῦς τῆς μελωδίας τοῦ τελευταίου στίχου τοῦ τροπαρίου πρέπει νὰ συγκαταλήγῃ μὲ τὸ τέλος τῆς ῥυθμοῦ. Διὰ τοῦτο ἂν οἱ πρῶτοι τρεῖς στίχοι περιέχῃσι δεκάκις τὸν ῥυθμὸν, οἱ τελευταῖοι δύο περιέχουσιν τὸν αὐτὸν ῥυθμὸν ἐξάκις, ἤγουν τρεῖς ἑκαστος, χωρὶς νὰ περισεύῃ οὔτε τῆς ῥυθμοῦ ἢ μελωδίας τῆς στίχου, ὅτε τῆς μελωδίας αὐτοῦ, ὁ ῥυθμός.

§. 187. Εἰς τὴν ῥυθμικὴν ὁ χρόνος ὅς τις περὶ χωρὶς φθόγγου πρὸς ἀγαπλήρωσιν τῆς ῥυθμοῦ, (τὸ ὅποιον γίνεται ὅταν ὁ ῥυθμὸς περισεύῃ τῆς μελωδίας περὶ τὰ μέσα τῆς τροπαρίου.) ὀνομάζεται χρόνος Κενός· τῆτον ἡμεῖς σημαίνομεν μὲ τὴν ἀπλὴν, ἢ διπλὴν, ἢ τριπλὴν, κατὰ τὸ μᾶκρος τὸ ὅποιον ἔχει. Οὗτος ὁ Κενὸς χρόνος ἂν εἶναι ἐλάχιστος, λέγεται Λεῖμμα ῥυθμῶν καὶ ἂν εἶναι μακρὸς, ἤγουν διπλάσιος τῆς ἐλάχιστου, λέγεται Πρόσθεσις.

§. 188. Ἐκεῖνα τὰ ὅποια ἡ πολυχρόνιος τριβὴ καὶ περιέργεια δύναται νὰ προσδιορίσῃ διὰ τὴν Ἐμφρασιν, εἶναι τὰ ἑξῆς. Ποία μελωδία ἰδιάζει τῷ ὁ, καὶ ποία τῷ ι, ἢ τῷ ο, καὶ τῷ ι· καὶ ποία μὲν μελωδία ἀνήκει τῷδε τῷ ῥυθμῷ· ποία δὲ, τῷδε. Καὶ ἂν εἰς μίαν μελωδίαν ἀνήκῃσι διάφοροι ῥυθμοί· ἢ ἂν εἰς ἓνα ῥυθμὸν ἀνήκῃσι διάφοροι μελωδίαί. Καὶ ἔτι ποῖος μὲν ῥυθμὸς συνάρχεται μὲ τὴν μελωδίαν, ποῖος δὲ ῥυθμὸς προάρχεται τῆς μελωδίας, καὶ ποῖος ἀρχεται μετὰ τὴν ἑναρξίν τῆς μελωδίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ τρόπων τῶν θυμῶν.

§. 189.

Η θυμικὴ γνωρίζει τρόπους τρεῖς· Συσταλτικόν, Διασταλτικόν, καὶ Ἡσυχαστικόν. Καὶ συσταλικὸς μὲν εἶναι ἐκεῖνος, δι' ὃ κινούμεν πάθη λυπηρά· διασταλτικὸς δὲ εἶναι ἐκεῖνος, δι' οὗ ἐξεγείρομεν θυμόν· καὶ ἡσυχαστικὸς εἶναι ἐκεῖνος, δι' ὃ φέρομεν τὴν ψυχὴν εἰς ἡσυχίαν.

§. 190. Ἀπὸ τῶν ἀπλοῦς θυμῶν, ὅσοι μὲν ἄρχονται ἀπὸ θέσεων, εἶναι κατὰ τὸν τρόπον ἡσυχαστικοί· ὅσοι δὲ ἄρχονται ἀπὸ ἄρσεων, ἔχουσι τρόπον διασταλτικόν. Διότι ἐκεῖνοι μὲν φαίνεται ὅτι φέρουσιν εἰς τὸν νῦν κάποιαν ἀνάπαυσιν· ἐτοίμω δὲ, ταραχὴν καὶ ἀνησυχίαν. Καὶ χαριέστερος μὲν διαφαίνεται ὁ ἡσυχαστικὸς τρόπος, ὅταν γίνηται ἀπὸ θυμῶν, τεταγμένους ἐν ἴσῳ λόγῳ· ἐνθουσιαστικώτερος δὲ φαίνεται ὁ διασταλτικὸς τρόπος, ὅταν γίνηται ἀπὸ θυμῶν, θεωρουμένων ἐν ἡμιολίῳ λόγῳ. Ἐτι ὅσοι θυμοὶ ποιεῖσι τὰς ἀγωγὰς βραδείας, εἶναι ἡσυχαστικοί· καὶ ὅσοι ποιοῦσιν αὐτὰς ταχείας, εἶναι θερμοὶ καὶ δραστήριοι (α).

- α) Τῶν δὲ θυμῶν ἡσυχαιτέροι μὲν, οἱ ἀπὸ θέσεων προκαταστέλλοντες τὴν διάνοιαν· οἱ δὲ ἀπὸ ἄρσεων τῇ φωνῇ τὴν κροῦσιν ἐπιφέροντες, τεταραγμένοι. Καὶ οἱ μὲν δλοκλήρες τοὺς πόδας ἐν ταῖς περιόδοις ἔχοντες, εὐφρύνετοιοι· οἱ δὲ καταληκτικοὺς, τοῦναντίον. Καὶ οἱ μὲν βραχεῖς τοὺς Κένους ἔχοντες, ἀφελέστεροι καὶ μικροπρεπεῖς· οἱ δ' ἐπιμήκεις, μετ' αλοπρεπεστάτοι. Καὶ οἱ μὲν ἐν ἴσῳ λόγῳ τεταγμένοι, δι' ὁμαλότητα χαριέστεροι· οἱ ἐν ἐπιμορίῳ, διὰ τοῦναντίον, κεινημένοι. Μέσοι δὲ, οἱ ἐν τῷ διπλασίονι, ἀνωμαλίας μὲν διὰ τὴν ἀνισότητα μετληειφότες· ὁμαλότη-

§. 191. Οἱ σύνθετοι θυμοὶ εἶναι κατὰ τὸν τρόπον Διασταλτικοί· διότι εἶναι παθητικοί, καὶ ἐπιφέρουσιν εἰς τὴν ψυχὴν ταραχὴν καὶ ἐνόηλσιν, ἐπειδὴ εὐρίσκονται ἄνισοι οἱ θυμοὶ ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἑκείνοι, ἀπὸ τοὺς ὁποίους συντίθενται. Καὶ παθητικώτεροι γίνονται οἱ σύνθετοι θυμοὶ, ὅταν συνιστῶνται ἀπὸ περισσοτέρους θυμοὺς διαφορῶν γενῶν.

τος δέ, διὰ τὸ τῶν θυμῶν ἀκέραιον, καὶ τῷ λόγῳ τὸ ἀπρητισμένον. Ἔτι τῶν ἐν ἴσῳ λόγῳ, οἱ μὲν διὰ βραχειῶν γινόμενοι μόνον, τάχιστοι, καὶ θερμοτέροι, καὶ κατεσταλμένοι· οἱ δ' ἀναμιξ, ἐπίκοινοί. Εἰδὲ διὰ μακίστων χρόνων συμβαλῇ, γίνεσθαι τοὺς πόδας, πλείων ἢ κατάστασις ἐμφαίνουτ' ἂν τῆς διανοίας. Διὰ τοῦτο τοὺς μὲν βραχεῖς ἐν ταῖς Πυρρόχαις χρησίμους ὁρῶμεν τοὺς δ' ἀναμιξ, ἐν ταῖς μέσαις ὀρχήσεσι· τοὺς δὲ μακίστους, ἐν τοῖς ἱεροῖς ὕμνοις, οἷς ἐκρῶντο παρεκτεταμένους· τὴν τε περὶ ταῦτα διατριβὴν μίαν καὶ φιλοχωρίαν ἐνδεικνύμενοι· τὴν τε αὐτῶν διάνοιαν ἰσότητι καὶ μήκει τῶν χρόνων ἐς κοσμιότητα καθιστάντες· ὥς ταύτην οὖσαν ἔγελαν ψυχῆς.

Τοὺς δ' ἐν ἡμιολίῳ λόγῳ θεωρουμένους, ἐνθουσιαστικώτερος εἶναι συμβέβηκεν, ὥς ἔφη. Τούτων δ' ὁ ἐπιβατὸς κεκίνηκε μᾶλλον, συνταράττων μὲν τῇ διπλῇ θέσει τὴν ψυχὴν, ἐς ὕψος δὲ τῷ μεγέθει τῆς ἄρσεως τὴν διάνοιαν ἀνεξεγείρων. Τῶν δὲ ἐν διπλασίονι γινομένων σχέσει, οἱ μὲν ἄπλοῖ τροχαῖοι καὶ ἱαμβοί, τάχος τε ἐπιφαίνουσι, καὶ εἰσι θερμοὶ καὶ ὀρχηστικοί· οἱ δὲ ὄρθιοι καὶ σημαντοὶ, διὰ τὸ πλεονάζειν τοῖς μακροτάτοις ἤχοις, προάγουσιν ἐς ἀξίωμα· καὶ οἱ μὲν ἄπλοῖ τῶν θυμῶν τοιοῦδε.

Οἷγμα μὲν σύνθετοι παθητικώτεροί εἰσι, τῷ τε κατὰ τὸ πλεῖστον τοὺς ἐξ ὧν σύγκεινται θυμοὺς ἐν ἀνσότητι θεωρεῖσθαι, καὶ πολὺ τὸ ταραχῶδες ἐπιφαίνοντες· καὶ τῷ μηδὲ τὸν ἄρρυθμον, ἐξ οὗ συνεστᾶσι, τὰς αὐτὰς ἐκάστοτε διατηρεῖν τάξεις. Ἀλλ' ὅτε μὲν ἀπὸ μακρᾶς ἄρχεσθαι, λήγειν δὲ εἰς βραχεῖαν· ἢ ἐναντίως· καὶ ὅτε μὲν ἀπὸ θέσεως, ὅτε δ' ὥς ἐτέρως τὴν ἐπιβολὴν τῆς περιόδου ποιείσθαι. Πεπόνθησι δὲ μᾶλλον οἱ διαπλείωνων ἤδη συνεστῶτες θυμῶν· πλείον γὰρ ἐν αὐτοῖς ἢ ἀνωμαλία. Αἰὶ καὶ τὰς τῷ σώματος κινήσεις ποικίλως ἐπιφέροντες, οὐκ ἐς ὀλίγην ταραχὴν τὴν διάνοιαν ἐξάγουσιν. Ἀριστ. Βιβλ. Β', 97.

Διότι οἱ σύνθετοι ἑυθυμοὶ οἵτινες μένουσιν εἰς ἓν γένος, κινουσι τὴν ψυχὴν ὀλιγώτερον. Ἐκεῖνοι ὅμως οἵτινες μεταβάλλουσιν εἰς ἄλλα γένη, σύρουν τὴν ψυχὴν βιαίως εἰς κάθε διαφορὰν καὶ τὴν ἀναγκάζουσι ν' ἀκολουθῇ καὶ νὰ ὁμοιόνηται μετὰ τὴν ποικιλίαν.

§. 192. Ἡ μὲν ψαλμωδία, θεωρουμένη κατὰ τὸν συστατικὸν καὶ ἡσυχαιτικὸν τρόπον, ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον ἑυθυμίζεται μετὰ ἑυθυμίας ἐν ἴσῳ μὲν λόγῳ, μηκίστους δὲ καὶ ἐκτεταμένους. Αἱ δὲ Πυρρῶναι, δηλαδή αἱ ἐνόηται ὀρχήσεις θεωροῦνται κατὰ τὸν διαστατικὸν τρόπον, ὡσαύτως ἑυθυμίζονται μετὰ ἑυθυμίας ἐν ἡμιολίῳ μὲν λόγῳ, μικροὺς δὲ, τιντέστιν ἀπλῆς. Αἱ δὲ μέσαι ὀρχήσεις, αἵτινες θεωροῦνται μὲν κατὰ τὸν διαστατικὸν τρόπον, ὅμως ἐγείρουσι τὴν ψυχὴν ὄχι εἰς θυμὸν, ἀλλ' εἰς ἔφεσιν τοῦ νὰ κινή τὸ σῶμα εὐχαρίστως, ἑυθυμίζονται μετὰ ἑυθυμίας ἐν διπλασίονι μὲν λόγῳ, μικροὺς δέ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Περὶ Μεταβολῆς ἐν ἑυθυμοῖς.

§. 193.

Καθὼς θέλγεται ἡ ψυχὴ διὰ μὲν τῶν ὀφθαλμῶν τῇ ποικιλίᾳ τῶν χρωμάτων διὰ δὲ τῆς ἀφῆς, τῇ ποικιλίᾳ τῶν ἀπτῶν διὰ δὲ τῆς γεύσεως τῇ ποικιλίᾳ τῶν βρωμάτων διὰ δὲ τῆς ὀσφρῆσεως, τῇ ποικιλίᾳ τῶν ὀσμῶν οὕτω καὶ διὰ τῆς ἀκοῆς τῇ ποικιλίᾳ τῶν ἤχων καὶ τῶν ἑυθυμῶν πολυειδῶς διατίθεται. Διὰ τῆτο καὶ οἱ μουσικοὶ, εἰς τι σκοποῦμενον ἀφορῶντες, μεταχειρίζονται τὴν Μεταβολὴν εἰς τὰς ἑυθυμίας (α).

α) Πάλιν ἐν τοῖς περὶ τοὺς ἑυθυμίας πολλὰ τοιαῦθ' ὀφθαλμοῖς.

§. 194. Μεταβολή δὲ εἶναι, τὸ καὶ ἀλλάζωμεν ἢ τοὺς ῥυθμοὺς, ἢ τὴν ἀγωγὴν αὐτῶν. Ὅθεν ἡ ταχύτερα ἢ βραδύτερα ἀπαγγελία τοῦ μέλους, εἰμὲν γίνεται κατὰ μεταβάσιν ἀπὸ ῥυθμοῦ εἰς ῥυθμόν, ὀνομάζεται μεταβολὴ ῥυθμική (β)· εἰδὲ φυλάττεται μὲν ὁ αὐτὸς ῥυθμὸς, ταχύνονται δὲ ἢ βραδύνονται οἱ χρόνοι τ8, λέγεται *Μεταβολὴ τῆς ἀγωγῆς*.

§. 195. Ἀγωγή δὲ τοῦ ῥυθμοῦ εἶναι ταχύτης ἢ βραδύτης τῶν χρόνων· ὅταν δηλαδὴ σῶζονται μὲν οἱ λόγοι ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποίους ἔχουσιν αἱ θέσεις πρὸς τὰς ἄρσεις, προάγονται δὲ διαφόρως τὰ μεγέθη ἐκάστου χρόνου. Οἷον, τὸν ῥυθμόν οοῖιιι, ὅς τις ὀνομάζεται *Δάκτυλος κατὰ χορεῖον τὸν τροχαιοῖδῃ*, ἀπαντῶμενον εἰς δύο διάφορα μέλη, εὐρίσκομεν, ὅτι φυλάττεται μὲν ὁ λόγος ὃν ἔχουσιν αἱ τρεῖς θέσεις πρὸς τὰς τρεῖς ἄρσεις, ἐξοδεύεται δὲ καίρως ὀλιγώτερος διὰ τὸν αὐτὸν ῥυθμόν εἰς τὸ ἓν μέλος, καὶ περισσότερος εἰς τὸ ἄλλο τοσοῦτον, ὥστε τὸ μέλος, τὸ ὁποῖον περιέχει δεκάκις τὸν ῥυθμόν, ἐξοδεύει ἴσον καιρὸν μὲ τὸ μέλος, τὸ ὁποῖον περιέχει τὸν αὐτὸν ῥυθμόν πεντάκις. Εἰς τὸν ῥυθμόν λοιπὸν προσδιωρισμένοι μὲν εἶναι οἱ λόγοι τῶν ἄρσεων πρὸς τὰς θέσεις· ἀπροσδιώριστος δὲ, ἡ Ἀγωγή.

§. 196. Μεταβολὴ λοιπὸν ἀγωγῆς διαφαίνεται εἰς

-
- γινόμενα· καὶ γὰρ μένοντος τοῦ λόγου, καθ' ὃν διώρισταί τὰ γένη, τὰ μεγέθη κινεῖται τῶν ποδῶν, διὰ τὴν τῆς ἀγωγῆς δύναμιν· καὶ τῶν μεγεθῶν μενόντων, ἀνάγκη γίνονται οἱ πόδες· καὶ αὐτὸ τὸ μέγεθος πόδατε δύναται καὶ συζυγίαν· ὅλῃον δ' ὅτι καὶ αἱ τῶν διαμερέσεων καὶ σχημάτων διαφοραὶ περὶ μένοντι μέγεθος γίνονται. Καθόλου δ' ἐπεῖν, ἡ μὲν ὑπόστασις πολλὰς καὶ παντοδαπὰς κινήσεις κινεῖται· οἱ δὲ πόδες, εἰς σημειώμεθι τοὺς ῥυθμοὺς, ἀπλᾶς τε καὶ τὰς αὐτὰς μί. Ἀριστότελτος Βιβλ. Β, 34.
- β) Οὕτως οἱ ῥυθμοὶ τῶν πεστέδων μεταβαλίνουσιν εἰς σμαῖα κατὰ τοὺς Ὀθωμανοὺς.

όλα τὰ χερουβικά καὶ κοινωνικά, ὅσα ἔχουσι κρατή-
τήματα, σημειομένη οὕτω μὲν χ διὰ τὸ ταχύ· ἔτω
δὲ χ , διὰ τὸ βραδύ. Διότι τὰ μὲν κοινωνικά καὶ χε-
ρουβικά ψάλλονται μὲ ἀγωγὴν βραδεῖαν· τὰ δὲ κρα-
τήματα, μὲ ἀγωγὴν ταχεῖαν. Πλὴν αὐτὰ ἂν μετα-
βάλλωσιν ἀγωγὴν, φυλάττουσιν ὁμως ἀπ' ἀρχῆς ἕως
τέλους ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν ἑυθμόν.

§. 197. Ἡ μεταβολὴ τῆς ἀγωγῆς δὲν συγχωρεῖται
παντοῦ· ἀλλὰ εἰς μὲν τὰ χερουβικά καὶ κοινωνικά
συγχωρεῖται διὰ τὰ κρατήματα, ὁμοίως καὶ εἰς τὰ
ἄλλα Παπαδικὰ μέλη, οἷά εἰσι Πολυέλεοι, Πασαπνοά-
ρια, Οἴκοι, Μαθήματα, Δοχαὶ, καὶ τὰ λοιπά. Εἰς
δὲ τὰς δοξολογίας ἡ ἀγωγή συγχωρεῖται ἐπὶ μὲν τὸ
ταχύ διὰ τὸ „Ἅγιος ὁ Θεὸς καὶ τὰ ἑξῆς· ἐπὶ δὲ τὸ
βραδύ, διὰ τὸ Ἀσματικόν. Εἰς δὲ τοὺς καλοφωνι-
κοὺς εἰρμῶς συγχωρεῖται εἰς τοιαύτας θέσεις μελω-
διῶν, οἷαί εἰσιν αἱ σημειούμεναι διὰ τῶν σημείων
τῆς ἀγωγῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

Περὶ Ῥυθμοποιίας.

§. 198.

Ρυθμοποιία εἶναι δύναμις ποιητικὴ ἑυθμῶν. Δι-
αιρεῖται δὲ ἡ ἑυθμοποιία εἰς τρία· Λῆψιν, Χρῆσιν,
καὶ Μίξιν. Καὶ λῆψις μὲν εἶναι τὸ νὰ γνωρίζωμεν,
ὁποῖον ἑυθμόν πρέπει νὰ μεταχειρισθῶμεν· χοῆσις
δὲ, τὸ νὰ ἀποδίδωμεν τὰς ἄρσεις πρεπόντως εἰς τὰς
θέσεις· καὶ μίξις, τὸ νὰ συμπλέκωμεν τοὺς πόδας ἢ
τοὺς ἑυθμοὺς πρὸς ἀλλήλους. Διότι τελεία ἑυθμοποιία

είναι εκείνη, εἰς τὴν ὁποίαν ὅλα τὰ θυθμικὰ σχήματα περιέχονται.

§. 199. Ἄν λοιπὸν θεωρῇς περὶ γενέσεως θυθμῶ, ἐκθες ὅλον τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐλαχίστων χρόνων, καὶ μέρισον αὐτὸν εἰς θυθμικὰ σχήματα· καὶ εἰμὲν ἔχουσιν αὐτὰ πρὸς ἀλλήλα λόγον τινὰ, ὃν ἔχουσιν οἱ χρόνοι τῶν ποδῶν, εἶναι τὸ σχῆμα ἑξῆς θυθμον· εἰδὲ μὴ, πάλιν μετασχημάτισον, ἕως νὰ καταντήσῃ εἰς λόγους ἢ διαίρεσεις τῆς ἀριθμῶ.

§. 200. Ὅτε λοιπὸν εὐρίσκεται δεκάς 0000000000, παρατηρεῖς, ὅτι ἀπὸ μὲν δυάδος καὶ ὀκτάδος δὲν γίνεται θυθμὸς, διότι ὁ τετραπλάσιος λόγος δὲν εἶναι ἑξῆς θυθμος. Εἰδὲ μερίσεις τὴν ὀκτάδα εἰς τριάδα καὶ πεντάδα, πάλιν οὔτε μὲ τοῦτον τὸν τρόπον ἔχεις θυθμικὸν λόγον. Ἄν ὅμως μερίσῃς τὸν πέντε εἰς τρία καὶ δύο, 000, 00· 000, 00; τότε ὁ τρία ἔχει λόγον ἡμιόλιον ἐκάτερος πρὸς ἐκάτερον τῶν δισημῶν· ὥστε ὁ δεκάσημος διὰ τούτων συνίσταται.

§. 201. Πάλιν μέρισον τὸν δεκάσημον εἰς ἕξ καὶ τέσσαρα 000000, 0000, καὶ συνίσταται σχῆμα θυθμικὸν ἕξ ἑξασημου καὶ τετρασημου, ἔχον λόγον ἡμιόλιον. Ὡς μερισθῇ τέλος πάντων ὁ δεκάσημος εἰς δύο πεντασημους 00000, 00000· καὶ εἰμὲν δύνανται νὰ εἶναι ἀπλοῖ καὶ οἱ δύο, ἔχουσι τὸν ἴσον λόγον· εἰδὲ μὴ, μέρισον αὐτοὺς ὡς συνθέτες εἰς τρίσημον καὶ δίσημον, καθὼς προελαλήθη.

§. 202. Οὕτως ἡ μὲν Αἴψις ἐγνώρισεν εἰς ἡμᾶς θυθμικὰ σχήματα τρία 000,00, 000,00· 000000,00000· 000000,0000· ἢ δὲ· Χρησὶς ἀποδώσει τὰς ἄρσεις προπούσας εἰς τὰς θέσεις· διότι δὲν συνίσταται πούς ἐκ μόνων θέσεων. Λοιπὸν τῆς μὲν πρώτης θυθμικῆς σχήματος, ἐὰν ποιήσῃς τὰ μὲν τρία σημεῖα τῆς πρώτης πεντάδος δύο θέσεις μακρὰν καὶ βραχεῖαν, τὰ δὲ δύο, μίαν μακρὰν ἄρσιν, ἡ πρώτη πεντάς δίδει Παύσαν

διάγνιον $\cdot 001$ · ὁμοίως καὶ ἡ δευτέρα πεντὰς τούτου
τῆ σχήματος. Ἄρα ὁλόκληρος ὁ δεκάσημος δίδει δύο

Παίωνα διαγνίους $\cdot 001, \cdot 001$ · διότι διηρέθη κατὰ
λόγον ἡμιόλιον, τὸν ὁποῖον ἔχει τὸ Παιωνικὸν γένος.

§. 203. Εἰς δὲ τὸ δεύτερον θυθμικὸν σχῆμα,
ὅπερ συνίσταται ἀπὸ ἐξάδα καὶ τετράδα, καὶ σφῆζει
λόγον ἡμιόλιον, $000000, 0000$, ἐὰν ποιήσῃς τρεῖς
μὲν θέσεις μακρὰς, δύο δὲ ἄρσεις ὁμοίως μακρὰς,

γεννᾶται ὁ ἐπιβατὸς Παίων $\cdot 01001$.

§. 204. Εἰς δὲ τὸ τρίτον θυθμικὸν σχῆμα, ὅπερ
συνίσταται ἀπὸ πεντάδα καὶ πεντάδα, καὶ σφῆζει λό-
γον ἰσότητος, $00000, 00000$, ἂν ποιήσῃς τὰ μὲν
πέντε σημεῖα πέντε θέσεις βραχείας, τὰ δὲ λοιπὰ πέντε
σημεῖα πέντε ἄρσεις βραχείας, γεννᾶται πενταπλῆξ Προ-
κελευσματικός. Ἐπειδὴ ὅμως οὗτος ὁ πούς δὲν εἶναι ἐν
χρήσει, ἀνάλυσον τὴν πεντάδα εἰς τριάδα καὶ δυάδα,
 $000, 00$ · καὶ ἀπὸ μὲν τὴν τριάδα παράγεις Τροχαῖ-
ον $\cdot 01$, ἀπὸ δὲ τὴν δυάδα, Προκελευσματικὸν $\cdot 01$. Ὁ-
μοίως εἶναι δυνατόν νὰ παραχθῇ καὶ ἀπὸ τὴν ἄλ-
λην πεντάδα, Ἰαμβος καὶ Προκελευσματικός $\cdot 10, \cdot 01$.

§. 205. Ἡ δὲ Μίξις εὐροῦσα πόδας ἐτοίμους, συμ-
πλέκει αὐτοὺς, καὶ κατασκευάζει θυθμὸν ὁλόκληρον.
Οἶον, ὅταν μὲν συμπλέξῃ Παίωνα μὲ Παίωνα, κα-

τασκευάζει δεκάσημον θυθμὸν τὸν $\cdot 001001$ · ὅταν δὲ
συμπλέξῃ Παίωνα μὲ Προκελευσματικὸν καὶ μὲ Ἰαμ-

βον, κατασκευάζει δεκάσημον θυθμὸν τὸν $\cdot 0010110$.

§. 206. Πάλιν ὅταν συμπλέξῃ Σπονδεῖον μὲ Προ-
κελευσματικὸν, παράγει τὸν $\cdot 0101$, ὅς τις ὀνομάζε-
ται Ἰωνικός ἀπὸ μείζονος ὅταν δὲ συμπλέξῃ μὲ ἓνα

Ἰαμβον τρεῖς Τροχαίους, παράγει τὸν $\cdot 10010101$.

§. 207. Ἡ Μίξις συμπλέκει ὅχι μόνον πόδας με πόδας, ἀλλὰ καὶ ῥυθμούς με πόδας, καὶ ῥυθμούς με ῥυθμούς, διὰ τὴν καταρτίσιν ἐν σῶμα ῥυθμοῦ. Διότι ὁ μὲν Προσοδιακὸς ἐκ τριῶν, συνεπλάκη ἀπὸ πόδα μὲν Προκελευσματικὸν, ἀπὸ ῥυθμὸν δὲ Βακχεῖον,

011001· ὁ δὲ ἐξῆς Προσοδιακὸς 10010101, συνεπλάκη ἀπὸ ῥυθμὸν Βακχεῖον, καὶ ἀπὸ ῥυθμὸν Ἰωνικὸν τὸν ἀπὸ μείζονος.

Τόσα λοιπὸν καὶ περὶ ῥυθμῶν ἀναφέρομεν, τὰ ὅποια ἐξετέθησαν κατὰ τὴν γνώμην Ἀριστείδου τοῦ Κουῖντυλιανῆ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ.

Περὶ Χειρονομίας.

§. 208.

Χειρονομία εἶναι κατὰ τοὺς Ἐκκλησιαστικοὺς μουσικοὺς κίνησις τῆς χειρὸς, ἀφορῶσα εἰς ἰδεασμὸν τῆς μελωδίας, καὶ εἰς καταμέτρησιν τῆς χρόνου, ὁ ὅποιος ἐξοδεύεται εἰς αὐτὴν κατὰ τοὺς κανόνας τῆς ῥυθμικῆς. Διὸ καὶ λέγουσι “Χειρονομία ἐστὶ νόμος πα-
 „ραδεδομένος τῶν ἁγίων πατέρων. Ἠνίκα γάρ ἡ
 „φωνὴ ἐκ τοῦ ψάλτου ἐξέρχεται, παραντίκα καὶ τὴν
 „χειρονομίαν ἀπάρχεται, ἵνα ἐκ τῆς χειρονομίας ἐπι-
 „δείξῃ τὸ μέλος τὸ ἀρχόμενον. Ὡς γὰρ βοηθῶ χρω-
 „μενος ὁ ψάλτης, γνωρίζουσι τὸν ἐκάστου λόγον,
 „ἁρμοζόντως μελωδεῖ καὶ οὐκ ἀδιαφόρως.”

§. 209. Ἡ Χειρονομία ἦτον ἀναγκαῖα, λέγουσιν, εἰς τὸν ψάλτην, διότι δι’ αὐτῆς ἐδύνατο τὴν διακρί-
 νη τὰς συνθέσεις τῶν χαρακτήρων τῆς ποσότητος,
 καὶ ποιότητος, δι’ ὧν ἐγράφετο πᾶσα μελωδία καὶ ὅποιος

ἐγίνωσκε καλῶς τὴν χειρονομίαν, ἔψαλλε μετὰ ἀρμονίας, καὶ ὕμνου, καὶ τάξεως. Εἰς ἡμᾶς ὅμως κατὰ τὸ παρὸν δὲν χρησιμεύει εἰς ἄλλο, παρὰ εἰς τὸ νὰ μάθωμεν τὴν ἐτυμολογίαν τινῶν χαρακτήρων, οἵτινες ἔλαβον τὴν ὀνομασίαν ἀπὸ τῆς χειρονομίας.

§. 210. Τὸ μὲν Ἴσον ὠνομάσθη οὕτω, διότι κρατεῖ τὴν φωνὴν ἀλίγυστον. Ἐχειρονομεῖτο δὲ διὰ τριῶν δακτύλων εἰς τύπον τῆς ἁγίας Τριάδος, ὡς τυποῦται ὁ Σταυρός.

§. 211. Τὸ δὲ Ὀλίγον ὠνομάσθη οὕτω, διότι δι' αὐτοῦ ἀναβαίνειν κατ' ὀλίγον, ἤγουν μὲ διάστημα τόνου ἑνὸς, ἐν ᾧ διὰ μὲν τῆς Κεντήματος ἀναβαίνουмен ὑπερβατῶς δύο τόνους· διὰ δὲ τῆς Ὑψηλῆς, τέσσαρας. Συγκρίνεται δὲ τὸ Ὀλίγον μὲ τὸ Κέντημα καὶ μὲ τὴν Ὑψηλὴν, ἐπειδὴ οἱ πρῶτοι εὐρέται τῶν χαρακτήρων αὐτῆς μόνους τοὺς τρεῖς χαρακτήρας μετεχειρίσθησαν διὰ τὴν ἀνάβασιν. Ἐχειρονομεῖτο δὲ τὸ Ὀλίγον εἰς τύπον τῆς ἁγίας χειρὸς τοῦ Κυρίου, εἰπόντος· “Βάλλετε εἰς τὰ δεξιὰ μέρη τοῦ „ πλοίου τὸ δίκτυον, καὶ εὐρήσετε „.

§. 212. Ἡ δὲ Πεταστὴ ἔλαβε τὴν ὀνομασίαν ἀπὸ τῆς χειρονομίας· διότι ὅταν ἐχειρονομεῖτο, ἡ χεὶρ ὡς πτερὸν ἀνίετο καὶ ἐπέτατο. Ἐχειρονομεῖτο δὲ μετὰ τῶν πέντε δακτύλων ἀθροισμένων, καὶ ἐδείκνυε τὴν χεῖρα ὡς πετῶσαν, εἰς τύπον τῆς χειρὸς τοῦ Κυρίου, εἰπόντος εἰς τὸν Παράλυτον· “Ἄρον τὸν κράββατόν „ σου, καὶ περιπάτει „.

§. 213. Τὸ Κέντημα ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τῆς χειρονομίας· διότι ὁ χειρονομῶν τὸ Κέντημα, ἐσχημάτιζε τὸν δάκτυλον τὸν λιχανὸν, ὥσπερ ζεντῶντα. Τὴν αὐτὴν δὲ χειρονομίαν εἶχον καὶ τὰ δύο Κεντήματα· ἐχειρονομοῦντο δὲ εἰς τύπον τῆς θεότητος, καὶ ἀνθρωπότητος.

§. 214. Ἡ μὲν Ὑψηλὴ αὐτῶς ὠνομάσθη, διότι

ἔδεις ἄλλος χαρακτήρ ὑποῖ τοσοῦτον τὴν φωνήν. Ἡ δὲ χαμηλὴ, διότι οὐδεὶς ἄλλος χαρακτήρ καταβίβασκει τοσοῦτον τὴν φωνήν. Τὸ δὲ κάτω κείμενον λέγεται Χαμηλόν. Δὲν ἐχειρονομῶντο δὲ αὐταὶ, καθὼς καὶ τὸ Κέντημα μοναχόν, ἐπειδὴ τέσσαρες χαρακτήρες, τὸ Κέντημα, ἡ Ὑψηλὴ, τὸ Ἐλαφρόν, καὶ ἡ Χαμηλὴ, ἐλέγοντο πνεύματα καὶ συνεχειρονομῶντο μὲ τὰ σώματα, τὰ ὁποῖα ἦσαν ὅλοι οἱ λοιποὶ χαρακτήρες, πλὴν τῆς Ὑποβόης, ἣτις οὔτε σῶμα ἐλέγετο, οὔτε πνεῦμα.

§. 215. Ἡ μὲν Ἀπόστροφος ὠνομάσθη οὕτω, διότι ἀποστρέφει τὴν φωνήν ἀπὸ τῆς ὁξέως ἐπὶ τὸ βαρὺ, καὶ ἀντίκειται τῷ Ὀλίγῳ. Τὸ δὲ Ἐλαφρόν ὠνομάσθη οὕτω, διότι κατεβίβασκε δύο φθόγγους μὲ ἐλαφρότητα, καὶ ὄχι καθὼς κατέβαινον διὰ δύο ἀποστροφῶν. Ἡ δὲ Ὑποβόη ἔλαβε ταύτην τὴν ὀνομασίαν, διότι ῥέει, λέγουσι, δι' αὐτὴν ἡ φωνὴ διὰ τοῦ λάρυγγος, καθὼς τὸ ὕδωρ ἐν ταῖς μικραῖς πέτραις.

§. 216. Ἀπὸ τὴν ἔμφασιν φαίνεται, ὅτι ἡ χειρονομία εἶχε γένος θυμοῦ δακτυλικόν καὶ ἐπράττετο κατὰ τὸν διπλοῦν προκελευσματικὸν πόδα· ἢ κατὰ τὸ μέτρον 4, ὅπερ πληροῦται μὲ δύο θέσεις καὶ μὲ δύο ἄρσεις (§. 164.). Διότι ὅλα τὰ παλαιὰ μέλη, ἃ τινα ἐμελίζοντο, ἐν ᾧ ὑπῆρχεν εἰς προᾶξιν ἡ χειρονομία, μὲ τῷτο τὸ μέτρον μετρούμενα, εὐρίσκονται, ὅτι φυλάττουσιν ἔμφασιν (§. 170.) (α).

α) Ἡ χειρονομία ἤρξατο νὰ ἐνεργῇ εἰς τὴν ἐκκλησίαν εὐθύς μαζὴ μὲ τὴν χρῆσιν τῆς μελωδίας· προήχθη δὲ εἰς τὸν ἔψιστόν της βαθμὸν ἐπὶ Θεοφίλου αὐτοκράτορος, κατὰ τὸ 830 ἔτος ἀπὸ Θεογονίας· ἐπειδὴ ἐκαλλιέργετο καὶ ὑπὸ Βασιλείων καὶ ἐνοστιμίνετο νὰ χειρονομήῃ οὗτος ὁ αὐτοκράτωρ καὶ ἐν παιδραῖς πανηγύρεσι. Μετὰ δὲ τὴν πτώσιν τῆς Ῥωμαϊκῆς Βασιλείας παρήκμαζε μὲν κατ' ὀλίγον ἡ χειρονομία, ἐσώζετο δὲ μέχρι τοῦ α' χ' αἰῶνος· διότι κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν Ἰάκωβός τις τοῦπικλὴν Βάρβαρος ἐκ τῶν Ἑνε-

ΒΙΒΛΙΟΥ ΤΡΙΤΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α.

Περὶ τῶν κατὰ Μουσικὴν Γενῶν.

§. 217.

Γένος εἰς τὴν μουσικὴν εἶναι ποιά διαίρεσις τετρα-
χόρδου. Γένη δὲ τῆς μουσικῆς εἶναι τρία· Διατονικὸν,
Χρωματικὸν, καὶ Ἐναρμόνιον. Καὶ διατονικὸν γένος
καθ' ἡμᾶς εἶναι ἐκεῖνο (α), τὸ ὁποῖον γεμίζει τὸ Δια-

τῶν, ἠρώτησε τὸν ἐκ Κρήτης πρωτοψάλτην Δημήτριον
Ταμίαν, διὰ ποίαν αἰτίαν συνειθίζουσιν ἐν τῇ ἀνατολικῇ
ἐκκλησίᾳ νὰ χειρονομῶσι, καὶ νὰ ψάλλωσι τὸ τερερε; δέ-
δωκε δὲ τὴν περὶ τοῦτου ἀπόκρισιν ὁ φιλόσοφος Γεράσι-
μος καὶ Βλάχος καὶ Κοῆς, παρακληθεὶς ὑπὸ τοῦ εἰρημέ-
νον Δημητρίου Ταμία. Εἰς τοὺς ἰδικούς μας ὁμως και-
ροὺς εἶναι διόλου ἄγνωστος ἡ μεταχείρισις τῆς χειρονομίας.
» Καὶ σὺν τῇ ἐπινεύσει καὶ εὐλογίᾳ τοῦ ἁγιωτάτου ἡμῶν
» Πατριάρχου, ἀπαρχεσθαι αὐτοὺς (τοὺς τέσσαρας δομι-
» στίκους τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας) τὴν τιμίαν καὶ θεάρε-
» στον αἶνεσιν, τὴν ἐξ οἰκείων χειλέων τοῦ σοφωτάτου καὶ
» Θεοπροβλήτου ἡμῶν Βασιλέως Λέοντος ἐξυφανθεῖσαν, καὶ
» ἅμα τῇ αὐτῆς ἐκφωνήσει, καὶ πολυτέχνῳ τῆς χειρονο-
» μίας κινήσει, ὁμοθυμαδὸν ἅπαντας τοὺς ἀνακειμένους
» ἄδειν καὶ συμπάλλειν τὸ ῥῆθρὲν ἱερὸν ᾠσμα, τὸ ἐκ μελιστα-
» γῶν χειλέων σταλάξαι ἅπασιν τοῖς πιστοῖς ὑπηκόοις ».
Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος. Τομ. Α'. φύλ. 429.

- α) Λέγομεν καθ' ἡμᾶς, ἐπειδὴ τὸ ἡμέτερον διαφέρει τοῦ τῶν
Ἀρχαίων Ἑλλήνων, καὶ τοῦ τῶν Εὐρωπαίων, καθὼς γί-
νεται φανερόν ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα.

πασῶν σύστημα μὲ τόνους ἐπὶ τὰ, μείζοντας μὲν τρεῖς, ἐλάσσοντας δὲ δύο, καὶ ἐλαχίστους δύο (§. 51.).

§. 218. Τετράχορδον εἶναι τάξις φθόγγων, ἑξῆς μελωδουμένων, τῶν ὁποίων οἱ ἄκροι συμφωνοῦσι πρὸς ἀλλήλους κατὰ τὸ Διατεσσάρων σύστημα· οἷον, τὸ ζω νη πα βου, λέγεται Τετράχορδον, ἐπειδὴ σύγκεται ἀπὸ τέσσαρας συνεχεῖς φθόγγους, καὶ συμφωνεῖ ὁ ἄκρος ζω μὲ τὸν ἄκρον βου.

§. 219. Διατονικὸν γένος κατὰ τὸ Διαπασῶν σύστημα ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι ὅπερ ὠνόμαζον καὶ Πυθαγορικὴν Ὀκτάχορδον, ἔχουσαν οὕτω

κε, ζω νη πα βου γα δι Κε.

Ἦξε δὲ αὐτὴν ὁ Πυθαγόρας ὁδεύσαν ἀπὸ τῆ βαρέος εἰς τὸ ὀξύ οὕτω· λείμμα, τόνος, τόνος· ἤγην ζω νη, νη πα, πα βου· καὶ τῆτό ἐστι τὸ διὰ τεσσάρων σύστημα. Καὶ πάλιν, λείμμα, τόνος, τόνος· ἤγουν βου γα, γα δι, δι κε· καὶ τῆτό ἐστιν ἄλλο διὰ τεσσάρων. Εἰτα προσέθηκεν ἐν τῇ ἀρχῇ τὸν Προσλαμβανόμενον κε, ἔχοντα διάστημα τόνου.

§. 220. Τῷ μὲν τόνου τὸ διάστημα ἔχει λόγον τὸν ἐπὶ γόρδον, ἤγουν ὃν ἔχει τὰ 9 : 8· τῷ δὲ λείμματος τὸ διάστημα πρὸς τὸ τῷ τόνου ἔχει λόγον, ὃν τὰ 13 : 27. Ὅλα δὲ τὰ διαστήματα τῆς Πυθαγορικῆς ὀκταχορδου, καθὼς ἀναφέρει ὁ Ἀριστείδης, μὲ τοὺς ἑξῆς ἀριθμοὺς ἐγνωρίζοντο.

9216, 8192, 7776, 6912, 6144, 5832, 5184, 4608.

κε, ζω, νη, πα, βου, γα, δι, Κε.

§. 221. Ὅταν ἐδίπλασίζον ταῦτα τὰ ἐπὶ τὰ διαστήματα, παρῆγον τὸ Διοδιαπασῶν σύστημα· τὸ ὁποῖον διήρει ὁ Πυθαγόρας ἀπὸ τῆ Προσλαμβανόμενου ἕως τῆς νήτης ὑπερβολαίων μὲ πέντε τετράχορδα. Τετράχορδον ὑπατῶν, Τετράχορδον μέσων,

Τετράχορδον συνημμένων, Τετράχορδον διεzeugμένων, καὶ Τετράχορδον ὑπερβολαίων.

τόνος	τόνος	λήμμα	τόνος	τόνος	λήμμα	τόνος	τόνος	λήμμα	τόνος
Νήτη ὑπερβολαίων	2304 κε	ὑπερβολαίων διάτονος	2592 δι	τρίτη ὑπερβολαίων	2916 γα	νήτη διεzeugμένων	3072 βου	διεzeug. διάτον. καὶ νήτ. συνημ.	3456 πα
συνημ. διάτον. καὶ τρίτ. διεzeug.	3888 νη	παράμεσος	4096 ζω	τρίτη συνημμένων	4374 ζωρ	Μέση	4608 κε	μέσων διάτονος	5184 δι
παρυπάτη μέσων	5832 γα	ὑπάτη μέσων	6144 βου	ὑπάτη διάτονος	6912 πα	παρυπάτη ὑπατιῶν	7776 νη	ὑπάτη ὑπατιῶν	8192 ζω
Προβαμβανόμενος	9216 κε								

Τετράχορ. Τετράχορδ. Τετράχ. Τετράχ. διεzeug. Τετράχορδον
ὑπατιῶν μέσων συνημμέν. ὑπερβολαίων.

§. 222. Τὸ μὲν Τετράχορδον ὑπατιῶν περιέχει τὰς χορδὰς, ζω νη πα βου· τὸ δὲ Τετράχορδον μέσων περιέχει τὰς χορδὰς, βου γα δι κε· τὸ δὲ Τετράχορδον συνημμένων περιέχει τὰς χορδὰς, κε ζωρ ζω νη, ἢ ζωρ ζω νη πα· τὸ δὲ Τετράχορδον διεzeugμένων περιέχει τὰς χορδὰς, ζω νη πα βε· καὶ τὸ Τετράχορδον ὑπερβολαίων περιέχει τὰς χορδὰς, βε γα δι κε.

§. 223. Συναφή μὲν ὀνομάζεται, ὅταν εὐρίσκηται τόνος κοινὸς ἐν μέσῳ δύο τετραχόρδων, ἐξῆς μελωδουμένων οἶον, ζω νη πα βε, βε γα δι κε. Ὅθεν καὶ

συνημμένον Τετράχορδον. Διάζευξις δὲ λέγεται, ὅταν εὐρίσκηται τόνος ἀνὰ μέσον δύο τετραχόρδων, ἐξῆς μελωδουμένων· οἷον, κε ρ ζω νη πα, βου γα δι κε· ὅθεν καὶ διεξευγμένον Τετράχορδον.

§. 224. Ὁ Προσλαμβανόμενος δὲν συντελεῖ εἰς τὸ νὰ σχηματίσῃ τὸ τετράχορδον τῶν βαρυτέρων χορδῶν καὶ δὲν προσελήφθη κατ' ἄλλον τρόπον, εἰμὴ διὰ νὰ τελειοποιήσῃ τὴν βαρυτέραν Ὀγδόην, καὶ νὰ προξενήσῃ εἰς τὴν Μέσσην νὰ εὐρίσκηται ἐν τῷ μέσῳ τῷ Δισδιαπασῶν συστήματος, ἥτοι τοῦ πεντεκαιδεκαχόρδου (α).

§. 225. Ἡ δὲ ἡμετέρα κλίμαξ τῷ Διατονικῷ γένεσι πα βου γα δι, κε ζω νη Πα, σύγκειται κατὰ διάζευξιν ἀπὸ δύο τετραχόρδα ὁμοία· ἡ δὲ ὁμοιότης αὐτῶν γίνεται ἀπὸ τὰ ἀναλόγως ἴσα διαστήματα τῶν ἐν αὐτοῖς τόνων. Διότι τὰ ἐξ ἀνὰ μέρος τῶν δύο τετραχόρδων διαστήματα, ἀνὰ δύο μὲν ἐξεταζόμενα, εὐρίσκονται ἴσα· οἷον, τὸ μὲν πα βου εἶναι ἴσον τῷ κε ζω· τὸ δὲ βε γα, ἴσον τῷ ζω νη· τὸ δὲ γα δι, ἴσον τῷ νη Πα· ἀλλέως δὲ θεωρούμενα, εὐρίσκονται ἀνίστα.

§. 226. Ἄν θέλῃ τις νὰ γνωρίσῃ δι' ἀριθμῶν τὰ διαστήματα τῆς κλίμακος τῷ κατ' ἡμᾶς Διατονικῷ γένει ἐν τῷ Διαπασῶν συστήματι, λέγομεν, ὅτι οὕτως ἠύραμεν αὐτὰ ἐγγύτερον τῆς ἀληθείας (β).

α) Ὡνομάσθη, λέγει ὁ Ἀριστείδης, ὁ μὲν Προσλαμβανόμενος οὕτως, ὅτι τῶν ὀνομαζομένων τετραχόρδων οὐδενὶ κοινῶν· ἀλλ' ἔξωθεν προσλαμβάνεται διὰ τὴν ἐπὶ Μέσσην συμφωνίαν, τονικὸν ἐπέχων λόγον πρὸς τὴν Ὑπάτην ὑπατῶν, ὃν ἔχει Μέση πρὸς παραμέσον. Ὑπάτη δὲ ὑπατῶν ὀνομάσθη ἡ μετὰ τὸν Προσλαμβανόμενον χορδή, ὅτι τοῦ πρώτου Τετραχόρδου πρώτη τίθεται· τὸ γὰρ πρῶτον Ὑπατον ἐκάλεον οἱ παλαιοί. Παριπάτη δέ, ἡ παρ' αὐτὴν κειμένη.

β) Τὸ διάστημα δι κε εἶναι μείζον τῷ κε ζω· καὶ τὸ κε ζω εἶναι μείζον τῷ ζω νη. Ὅταν ὑποτεθῇ τὸ δι κε ἴσον 12. εὔ-

1 $\frac{9}{2}$ $\frac{2}{3}$ $\frac{3}{4}$ $\frac{2}{3}$ $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{3}$ $\frac{1}{4}$
 δι κε ζω νη πα βου γα Δι.

Ὅθεν εὐρίσκομεν τὴν σχέσιν δύο τόνων, θεωροῦν-
 τες τὴν σχέσιν τῶν κλασμάτων αὐτῶν, καὶ πολλα-
 πλάσιάζοντες τὸν ἀριθμητὴν τῆ πρώτου ἐπὶ τὸν πα-
 ρονομασίην τῆ δευτέρου, καὶ πάλιν τὸν ἀριθμητὴν
 τῆ δευτέρου ἐπὶ τὸν παρονομασίην τῆ πρώτου οἶον,
 ὁ πα:βου:: $\frac{3}{4}$: $\frac{1}{2}$ = 36:33 = 12:11. Πάλιν ὁ κε:
 ζω:: $\frac{2}{3}$: $\frac{1}{4}$ = 216:198 = 108:99 = 12:11.

§. 227. Οἱ δὲ Εὐρωπαῖοι μουσικοὶ κατανοήσαντες,
 ὅτι οἱ παλμοὶ τῶν χορδῶν γίνονται διάφοροι ἀπὸ
 τὰ διάφορα μήκη, ἔκριναν εὐλογον νὰ διορίσωσι τὴν

ρίσκεται τὸ μὲν κε ζω ἴσον 9, τὸ δὲ ζω νη ἴσον 7: Τότε
 καὶ ἐπὶ τῆς χορδῆς εὐρίσκεται τὸ δι κε νὰ ἔχη λόγον πρὸς
 μὲν τὸν κε ζω, ὃν $\frac{1}{2}$: $\frac{1}{4}$ πρὸς δὲ τὸ ζω νη, ὃν $\frac{1}{3}$: $\frac{1}{4}$.

Δ ε ἰ ξ ι ς.

Ὡς 12:9:: $\frac{1}{2}$: χ . Ἄρα 12 χ = 9. $\frac{1}{2}$ = 1. ὥστε χ = $\frac{1}{2}$.

Πάλιν ὥς 12:7:: $\frac{1}{3}$: χ . Ἄρα 12 χ 7. $\frac{1}{3}$ = $\frac{1}{3}$. ὥστε χ
 = $\frac{1}{3}$ = $\frac{1}{3}$ = $\frac{1}{3}$.

Λέγεται δὲ νὰ εὕρῃ τινὰς ταύτην τὴν ἀλήθειαν διὰ πέ-
 ρας τέτον τὸν τρόπον. Λαμβάνει δύο πανδουρίδας, ἀπὸ τὰς
 ὁποίας ἡ μία δὲν ἔχει δεδεμένους τοὺς τόνους, καὶ ἡ ἄλλη
 τοὺς ἔχει δεδεμένους κατὰ τὴν ἡμέτεραν μουσικὴν ἀσφαλέ-
 στατα τὸ κατὰ δύναμιν· εἶτα μὲ τὸν νη ταύτης ποιεῖ σύμ-
 φωνον τὸν βόμβον ἐκείνης, καὶ τὸν ὑποθέτει δι' καὶ ἐπὶ
 τῆς πρώτης ἔχει τὸν πα, καὶ ἐπὶ τῆς ἄλλης τῆς ἀδέτου ζητεῖ τὸ
 σύμφωνον, καὶ, ὅπου τὸ εὑροί, γράφει τὸν κε. Τοῦτο τὸ
 νεωστὶ εἰρεθὲν διάστημα δι κε διαιρεῖ εἰς 12 τμήματα.
 Ἐπειτα μὲ τὸν πα ποιεῖ σύμφωνον τὸν αὐτὸν βόμβον, καὶ
 ἔχει τὸν βου, καὶ ζητεῖ τὸ σύμφωνον, καὶ, ὅπου τὸ εὑροί,
 γράφει τὸν ζω. Μετέπειτα μὲ τὸν βου ποιεῖ σύμφωνον πάλ-
 λιν τὸν αὐτὸν βόμβον, καὶ ἔχει τὸν γα, καὶ ζητεῖ παρο-
 μοίως τὸ σύμφωνον, καὶ, ὅπου τὸ εὑρῇ, γράφει τὸν νη.
 Ὑστερον θεωρεῖ τοὺς νεωστὶ γραφέντας φθόγγους, καὶ εὐ-
 ρίσκει γεγραμμένον εἰς μὲν τὰ 12, τὸν κε· εἰς δὲ τὰ 9, τὸν
 βου· καὶ εἰς τὰ 7, τὸν γα.

ἀναλογίαν τῶν διαστημάτων τῶν τόνων ἀπὸ τοὺς παλμούς. Ὅθεν λέγουσιν, ὅτι οἱ ἀριθμοὶ τῶν παλμῶν, οἵπερ εἰκονίζουσι τὰ διαστήματα τῶν κατ' αὐτοὺς τόνων, εἶναι ἐν λόγῳ ἀντιστρόφῳ τῶν μετῶν. Ἐχουσι δὲ οὕτως·

1, $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{5}$, $\frac{1}{6}$, $\frac{1}{7}$, $\frac{1}{8}$

οὐτ, ρε, μι, φα, σολ, λα, σι, Οὐτ.

§. 228. Ὅταν μὲν θέλωμεν νὰ εὕρωμεν τὴν σχέσιν δύο τόνων κατ' αὐτὰς, πράττομεν ὅσα ἐλαλήθησαν ἀνωτέρω. Ὅταν δὲ θέλωμεν νὰ εὕρωμεν τὴν σχέσιν δύο τόνων ἐνὸς μὲν κατ' αὐτοὺς, τοῦ δὲ λοιποῦ καθ' ἡμᾶς, τότε παραστήγομεν ~~καθ' ἡμᾶς~~ τόνον μὲ δύο φθόγγους, καὶ μὲ δύο κλάσματά· καὶ εὕρισκομεν κατὰ τὰ ἀνωτέρω τὴν σχέσιν τῶ ἐνὸς τόνου χωριστά, καὶ τῶ ἄλλου χωριστά. Οἶον, ὅταν θέλωμεν νὰ γνωρίσωμεν, ποίαν ὁχέσιν ἔχει ὁ δι πρὸς τὸν ρε, ποιῶμεν οὕτως· ὡς γὰρ δι:ρε:: $\frac{1}{7}$: $\frac{1}{8}$ = 18:16 = 9:8. Πάλιν· ὡς οὐτ:ρε::1: $\frac{1}{2}$ = 9:8. Ἄρα ὁ δι ἔχει τὴν αὐτὴν σχέσιν μὲ τὸν ρε.

Ἰδοὺ σοι καὶ πίναξ, ὅπου σημειόνονται τινὰ διαστήματα τὰ ἀναγκαῖότερα πρὸς γνώρισιν.

δι: κε	9: 8	ρε: μι	10: 9
νη: πα	9: 8	σολ: λα	10: 9
γα: δι	9: 8	οὐτ: ρε	9: 8
πα: βε	12: 11	λα: σι	9: 8
κε: ζω	12: 11	μι: φα	16: 15
βε: γα	88: 81	σι: οὐτ	16: 15
ζω: νη	88: 81	φα: σολ	9: 8
πα: δι	4: 3	λα: ρε	27: 20
κε: πα	4: 3	μι: λα	4: 3
δι: Δι	1: $\frac{1}{2}$	ρε: Ρε	1: $\frac{1}{2}$
πα: Πα	1: $\frac{1}{2}$	λα: Λα	1: $\frac{1}{2}$

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ Ἡμιτόνων.

§. 229.

Τόνοι ὠνομάσθησαν τὰ ἐπὶ διαστήματα τῆς διατονικῆς κλίμακος πα βε γα δι ζε ζω νη Πα. Ὅταν δὲ χωρισθῇ ἐν ἀπὸ αὐτὰ δίχα μὲν, ὅχι ὅμως καὶ κατὰ μέσον ἀκριβῶς, καὶ ληφθῇ τὸ ἐν ἀπὸ τὰ δύο διαστήματα, τὸ τοιοῦτον διάστημα ὀνομάζεται Ἡμίτονον (α).

§. 230. Ὅταν εἰς τὸ διάστημα τῆς τόνου, θεωρημένου ἐπὶ τὸ ὀξύ, προστεθῇ τὸ διάστημα τῆς ἡμιτόνου, καὶ γένη ἐν διάστημα ἀπὸ τὰ δύο, τὸ τοῖστον λέγεται Δίσεις· ἤγουν ἡ πλεονεξία τῆς τόνου, δηλαδὴ ὅταν σιωπᾶται μὲν ὁ τόνος, φθέγγηται δὲ τὸ ὑπὲρ αὐτὸν ἡμίτονον. Σημαίνεται δὲ ἡ δίσεις τῷδε τῷ σημείῳ δ. Ἡ δὲ μειονεξία τῆς τόνου, ἤγουν ὅταν σιωπᾶται μὲν ὁ τόνος, φθέγγηται δὲ τὸ ὑπ' αὐτὸν ἡμίτονον, τὸ τοῖστον λέγεται Ὑφesis, καὶ σημαίνεται τῷδε τῷ σημείῳ ρ. ἀφορῶσι δὲ καὶ ἡ Δίσεις καὶ ἡ Ὑφesis ἐπὶ τὸ ὀξύ· εἰδὲ ἀφορῶσιν ἐπὶ τὸ βαρὺ, γί-

- α) Τὸ Ἡμίτονον δὲν ἐννοεῖ τὸν τόνον διηρημένον ἀκριβῶς εἰς δύο, ὡς τὰ δώδεκα εἰς ἕξ καὶ ἕξ, ἀλλ' ἀορίστως· ἤγουν τὰ δώδεκα εἰς ὀκτὼ καὶ τέσσαρα, ἢ εἰς ἐννέα καὶ τρία, καὶ τὰ λοιπὰ. Διότι ὁ γὰρ δι τόνος διαιρεῖται εἰς δύο διαστήματα, ἀπὸ τὰ ὅποια τὸ μὲν ἀπὸ τοῦ ὀξέος ἐπὶ τὸ βαρὺ εἶναι τριτημόριον· τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ βαρέος ἐπὶ τὸ ὀξύ, εἶναι δύο τριτημόρια, καὶ τὰ λοιπὰ. Εἶναι ἔτι δυνατὸν νῦν διαιρεθῇ καὶ ἄλλῶς· τὸ ἡμίτονον ὅμως τοῦ βου γα τόνου καὶ τοῦ ζω νη, εἶναι τὸ μικρότατον; καὶ δὲν δέχεται διαφορετικὴν διαίρεσιν· διότι λογίζεται ὡς τεταρτημόριον τοῦ μεζονος τόνου· ἤγουν ὡς 3:12.

νεται τὸ ἐναντίον· δηλαδή ἡ μὲν πλεονεξία τῷ τόνῳ δίδει ὕφεισιν· ἡ δὲ μειονεξία τῷ τόνῳ δίδει δέσεις.

§. Δίεσιν λοιπὸν ποιῶ, ἐὰν φέρῃ εἰπεῖν καταβαίνων ἀπὸ τῆ κε, ἀφήσω τὸ τονιαῖον διάστημα τῷ δι, καὶ λάβω ἢ ἐν τριτημόριον, ἢ δύο τριτημόρια αὐτῇ τῷ τόνῳ· ἢ ἐν τεταρτημόριον, ἢ δύο, ἢ τρία· οὕτω ποιῶ δέσεις καὶ ὅλα τὰ ἄλλα διαστήματα τῆς διατονικῆς κλίμακος. Δυνάμεθα δὲ θεωρεῖν αὐτὰ μόνον ἐπὶ χορδῆς (α).

§. 232. Ὑφεισιν δὲ ποιῶ, ἐὰν καταβαίνων ἀπὸ τῆ κε ἀφήσω τὸ τονιαῖον διάστημα τοῦ δι, καὶ ἀφ' οὗ προσθέσω εἰς αὐτὸ ἐν τριτημόριον, ἢ δύο τριτημόρια, ἢ ἐν τεταρτημόριον, ἢ δύο, ἢ τρία, λάβω τὸ ἔτιω σύνθετον διάστημα, καὶ προσφέρω ἐκεῖ τὸν δι· ἔτιω ποιῶ ὕφεισεις καὶ ὅλα τὰ ἄλλα διαστήματα τῆς διατονικῆς κλίμακος.

§. 233. Δίεσις μὲν ἄρα ἐστὶ φθόγγος τόνου τῆς κλίμακος, ὁξυνθέντος ἡμιτόνων· ὅλον, ἐν τῇ παβου δ δι, κε ζω δ Πα κλίμακι, αἱ δύο δέσεις δεικνύουσιν, ὅτι οἱ φθόγγοι γα καὶ νη προσφέρονται ἡμιτόνῳ ὁξύτεροι τῶν φυσικῶν. Ὑφείσις δὲ, φθόγγος τόνου τῆς κλίμακος, βαρυνθέντος ἡμιτόνων· ὅλον ἐν τῇ παβου γ δι, κε ζω γ Πα κλίμακι, αἱ δύο ὕφεισεις

α) Τὰ σημεῖα δ γ λαμβάνονται ἀορίστως εἰς τὰ διαστήματα ἅτινα εἶναι μεγαλύτερα ἢ μικρότερα ἀπὸ τὸν τόνον· ὅταν ὁμως ζητῇται ἀκριβῆς ἔρευνα εἰς αὐτὰ, οὕτω σημαίνουσιν ἐν ἀναβάσει.

Πλεονεξία μὲν		Μειονεξία δὲ	
τὸ μὲν δ ἑνὸς τεταρτημορίου $\frac{1}{4}$	τὸ μὲν γ ἑνὸς τεταρτημορίου $\frac{1}{4}$		
τὸ δὲ δ δύο τεταρτημορίων $\frac{2}{4}$	τὸ δὲ γ δύο τεταρτημορίων $\frac{2}{4}$		
τὸ δὲ ε τριῶν τεταρτημορ. $\frac{3}{4}$	τὸ δὲ γ τριῶν τεταρτημορ. $\frac{3}{4}$		
τὸ δὲ ς ἑνὸς τριτημορίου $\frac{1}{3}$	τὸ δὲ γ ἑνὸς τριτημορίου $\frac{1}{3}$		
τὸ δὲ ζ δύο τριτημορίων $\frac{2}{3}$	τὸ δὲ γ δύο τριτημορίων $\frac{2}{3}$		

μηνύουσιν, ὅτι οἱ φθόγγοι γὰ καὶ νη ἀπαγγέλλονται ἡμιτόνω βαρύτεροι τῶν φυσικῶν.

§. 234. Ὅταν ἀπαγγέλληται ἡ δῖσις ἢ ἡ ὕφσις τῷ τόνου, σιωπᾷται διόλου ὁ φθόγγος τῷ τόνῳ, τῷ ὁποῖον τὴν δῖσιν ἢ τὴν ὕφσιν φθεγγόμεθα. Ἐπειδὴ ἡ μουσικὴ ἡμῶν καὶ τῶν Ὁθωμανῶν θέλει νὰ γεμίξει τὴν κλίμακα μὲ διαστήματα ἐπτά. Ἐπειδὴ δὲ εἰς Εὐρωπαϊκὰς μελωδίας εὐρίσκεται ἀπαγγελλόμενος καὶ ὁ τόνος καὶ ἡ δῖσις καὶ ἡ ὕφσις, ὅταν θέλωμεν νὰ γράψωμεν τοιαύτας μελωδίας, μεταχειρίζομεθα Ἰσα, καὶ ἐπ' αὐτῶν τίθεται ἡ ὕφσις καὶ ἡ δῖσις· οἷον τὴν μὲν διδι γαγα βουβου πα μελωδίαν οὕτω γράφομεν

π $\overset{a}{q}$ $\overset{\circ}{\curvearrowright}$ $\overset{\circ}{\curvearrowright}$ $\overset{\circ}{\curvearrowright}$ $\overset{\circ}{\curvearrowright}$ π $\overset{q}{\curvearrowright}$ τὴν δὲ πα πα ββ ββ
γαγα δι, οὕτω π $\overset{\circ}{\curvearrowright}$ $\overset{\circ}{\curvearrowright}$ $\overset{\circ}{\curvearrowright}$ $\overset{\circ}{\curvearrowright}$ $\overset{\circ}{\curvearrowright}$ $\overset{\circ}{\curvearrowright}$ $\overset{\circ}{\curvearrowright}$ $\overset{\Delta}{\curvearrowright}$

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ τῆς ἐν φθόργοις διαφορᾶς.

§. 235.

Εκ τῶν ἐξημενῶν γίνεται φανερόν, ὅτι μόνον οἱ τρεῖς μείζονες τόνοι τῆς ἡμετέρας διατονικῆς κλίμακος εἶναι ἴσοι μὲ τοὺς τόνους τῶν ἀρχαίων ἐλλήνων· οἱ δὲ ἄλλοι ἄνιστοι. Καὶ τὸ λείμμα ἐκείνων, ἢ τὸ ἡμίτονον τῶν Εὐρωπαϊκῶν σι ουτ, εἶναι μικρότερον ἀπὸ τὸν ἡμέτερον ἐλάχιστον τόνον βου γα. Διὰ τῷτο καὶ οἱ φθόγγοι τῆς ἡμετέρας διατονικῆς κλίμακος ἔχουσιν ἀπαγγέλιαν διάφορον, τινὲς μὲν ταυτιζόμενοι, τινὲς δὲ ὀξυνόμενοι, καὶ τινες βαρυνόμενοι. Ὁ μὲν γὰ καὶ δι ἀπαγγέλλονται εἰς τὸ αὐτὸ διάστημα

μὲ τὸν οὐτ καὶ ρε τῶν Εὐρωπαϊῶν, μηδὲως δια-
φέροντες αὐτῶν μήτε τῇ ὀξύτητι μήτε τῇ βαρύτητι·
ὁ δὲ κε εἶναι ἀνεπαισθήτως ὀξύτερος τῆ μι' ὁ δὲ ζῶ
εἶναι ἡμιτόνω ὀξύτερος τοῦ φα' ὁ δὲ νη εἶναι ἀνε-
παισθήτως τῆ σολ' ὁμοίως καὶ ὁ πα, ἀνεπαισθήτως
βαρύτερος τῆ λα' καὶ ὁ βου εἶναι δλίγῃ βαρύτερος
τοῦ σι.

§. 236. Αἱ ὑφέσεις τῶν Εὐρωπαϊῶν ὅλαι σχεδὸν
εἶναι δλίγῃ βαρύτεραι ἀπὸ τὰς ἡμετέρας ὑφέσεις·
καὶ ὅλοι μὲν οἱ ἡμέτεροι τόνοι γίνονται καὶ ὑφέσεις
καὶ διέσεις· τῶν δὲ Εὐρωπαϊῶν οἱ φα, οὐτ, δὲν
γίνονται ὑφέσεις· οὔτε οἱ σι, μι, γίνονται διέσεις.

§. 237. Ὅλοι οἱ φθόγγοι τριχῶς διακρίνονται· οἶον,
πα φυσικὸς, πα διέσις, καὶ πα ὑφεσις. Ὁ δὲ ζῶ
διακρίνεται τετραχῶς· οἶον, ζῶ φυσικὸς, ὃν δίδωσι
τὸ Διαπασῶν σύστημα, καὶ ὃς συνιστᾷ τὸ ζῶ κε διὰ-
στημα τόνον ἐλάσσονα· ζῶ βαρὺς ὃν δίδωσιν ὁ Τρο-
χὸς, καὶ ὃς προφέρεται μὲν αἰαες, ποιεῖ δὲ τὸ ζῶ νη
διάστημα τόνον μείζονα· ζῶ ὑφεσις· καὶ ζῶ διέσις.

§. 238. Οἱ αὐτοὶ φθόγγοι ἐν μὲν ἀναβάσει ποι-
ῶσιν εἰς τὴν ἀκοὴν ἄλλην ἐντύπωσιν, ἐν δὲ κατα-
βάσει ἄλλην. Ὅθεν οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ μουσικοὶ εἰς
τὸν αὐτὸν τόνον ἐν μὲν ἀναβάσει ἐδιδόν ἄλλον φθό-
γγον· ἐν δὲ καταβάσει, ἄλλον. Οἶον, τὸν πα εἰμὲν
ἐθεώρουν ὑπὸ τοῦ νη, ἐφθέγγοντο αὐτὸν αἰῶαες·
εἶδὲ τὸν ἐθεώρουν, ἀπὸ τῆ βου, ἐφθέγγοντο αὐτὸν
αἰεαες· καὶ τοῦτο εἶναι ὑπὲρ ὀνομάζεται ποιότης τῶν
φθόγγων (§. 73.).

§. 239. Ἡ διέσις καὶ ἡ ὑφεσις ἕως οὗ δὲν ἀπα-
γγελθῶσι, δὲν ἀλλάζονται τὴν ποιότητα τῶν φθόγ-
γων. Οἶον, ἐν τοῖς πα βου γα δι ρ ζῶ διαστήμα-
σιν, εἰμὲν σιθέρομαι εἰς τοὺς φθόγγους πα βε γα
δι, καὶ ποιήσω τὴν κατάληξιν εἰς τὸν δι, ὁ φθό-
γγος δι δάχνει ποιότητα τῆ αγια (§. 73.).

γγίσω καὶ ὀλίγον τὴν ὑφῆσιν τοῦ κε, ὃ δι δείχνει ποιότητα τῆ λεαλες. Εἰς δὲ τὴν ποιότητα τῶν φθόγγων συντελεῖ καὶ ἡ προφορά· διότι ποιότης τῆ μὲν α?αλες εἶναι, τὸ νὰ ἀκούηται ἡ προφορά του τερπνὴ καὶ λεῖα· αὕτη μεταδίδεται καὶ εἰς τοὺς φθόγγους πα, κε. Τῆ δὲ λεαλες, τὸ νὰ ἀκούηται ἡ προφορά του ἡδεῖα καὶ κεντητική· αὕτη μεταδίδεται καὶ εἰς τοὺς βου, ζω. Τοῦ δὲ ρα?α, βομβώδης καὶ ὀγκώδης, καὶ μεταδίδεται καὶ εἰς τὸν γα. Τῆ δὲ α-για, ἀνδρική καὶ τραχεῖα· μεταδίδεται δὲ καὶ εἰς τὸν δι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄.

Περὶ Χρωματιζοῦ Γένους.

§. 240.

Χρωματικὸν δὲ γένος εἶναι ἐκεῖνο, τῆ ὁποίου εἰς τὴν κλίμακα εὐρίσκονται ἡμίτονα ἢ ἐν ὑφέσει, ἢ ἐν διέσει, ἢ ἐν διέσει καὶ ὑφέσει. Ἐν μὲν ὑφέσει 8τω·
νη ρ βου γα, δι ρ ζω Νη·

ἐν δὲ διέσει οὕτω· πα βου ς δι, κε ζω ς Πα· ἐν δὲ διέσει ἅμα καὶ ὑφέσει, οὕτω· πα ς ρ δι, κε ς ρ Πα. Εἰς ταύτην δὲ τὴν κλίμακα ἀπαντῶνται δύο μὲν διέσεις, δύο δὲ ὑφέσεις.

§. 241. Χρῶμα δὲ λέγεται εἰς τὴν Μουσικὴν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον δύναται νὰ βάψῃ τὴν γινομένην ποιότητα ἀπὸ τοὺς φθόγγους τῆς διατονικῆς κλίμακος, καὶ νὰ παράξῃ ποιότητα, ἔχουσαν ἥθος διάφορον· δύνανται δὲ νὰ ποιῶσι τῆτο αἱ διέσεις καὶ αἱ ὑφέσεις. Καὶ μία μόνη ὑφέσις δύναται νὰ χρωματίσῃ τὴν σειρὰν τῶν φθόγγων τοῦ τετραχόρδου, καὶ νὰ

τὸ καταστήσῃ νὰ φαίνεται πάντῃ διόφορον· πολλῶ δὲ μᾶλλον, ὅταν εἶναι καὶ δύο (α).

§. 242. Μελωδεῖται δὲ τὸ χρωῖα, λέγει ὁ Εὐκλείδης, ἐπὶ μὲν τὸ βαρὺ κατὰ τριημιτόνιον, ἡμιτόνιον, καὶ ἡμιτόνιον· οἶον, γὰρ βου' πα νη'· διότι ἐδῶ τὸ μὲν γὰ βου διάστημα εἶναι τριημιτόνιον (ἐπειδὴ ὁ μὲν γὰ εἶναι δίεσις καὶ ὁ βου ὕφεσις.) τὸ δὲ βου πα διάστημα εἶναι ἡμιτόνιον καὶ τὸ πα νη, ἡμιτόνιον· ἐπὶ δὲ τὸ ὀξύ, ἐναντίως, καδ' ἡμιτόνιον, ἡμιτόνιον, καὶ τριημιτόνιον· νηδ πα βουδ γαδ'.

§. 243. Ὅχι καθὼς τὸ διατονικὸν γένος εἰς μίαν μόνην κλίμακα περιορίζεται, ἔτω καὶ τὸ χρωματικὸν γένος μίαν μόνην δίδει κλίμακα· ἀλλὰ τοῦτο δύναται νὰ συγκροτήσῃ δύο μὲν διόλου χρωματικὰς κλίμακας· δύο δὲ μικτάς· αἱ ἰδοὺ καὶ ἐκτίθενται·

νη ρ βγ γα δι ρ ζω Νη	} Αἱ διόλου χρωματικαί.
πα ρ ρ δι κε ρ δ Πα	
πα δ ρ δι κε ζω νη Πα	} Αἱ μικταί. (β).
πα βου γα δι κε ρ δ Πα	

§. 244. Ἡ χρωματικὴ κλίμαξ νη ρ βου γα δι δ ζω Νη σχηματίζει ὄχι τετράχορδα, ἀλλὰ τρίχορδα πάντῃ ὅμοια καὶ συνημμένα τῷ τόνῳ τὸν τρόπον·

νη ρ βου, βου γα δι, δι ρ ζω, ζω νη Πα.

Αὕτη ἡ κλίμαξ ἀρχομένη ἀπὸ τῆς δι, εἰμὲν προέουσιν ἐπὶ τὸ βαρὺ, θέλει τὸ μὲν δι γὰ διάστημα τό-

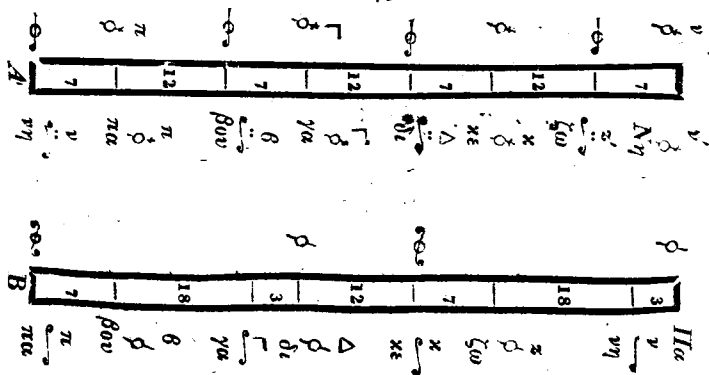
α) Τὸ διάφορον ἦθος, τὸ ὁποῖον προξενεῖ εἰς τὴν μελωδίαν ἡ ἀλλαγὴ τῶν γένους, εἶναι δυνατόν νὰ γνωρισθῇ ἔτω· παῖξαι δι δόγανον ἐν χρωματικῷ γένει μελωδίαν διατονικοῦ γένους, καὶ τότε καταλαμβάνεις, ὅτι παραλλάττεται ἓνας ἐλληνικὸς στίχος τῆς Ὀμήρου, ὅταν προφέρηται ἀπὸ στόμα Ἀραβος, ἀγνοῶντος τὴν Ἑλληνικὴν διάλεκτον.

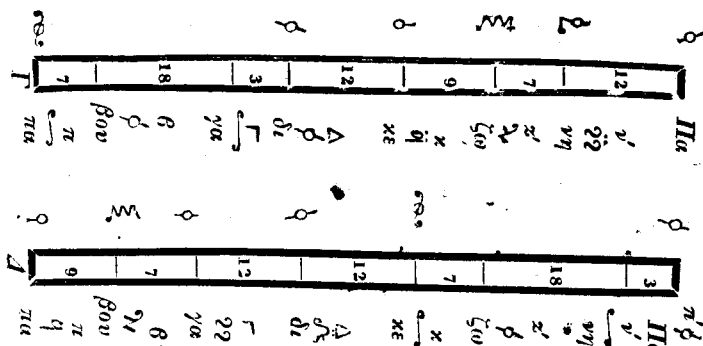
β) Εἶναι δυνατόν νὰ παραχθῶσι καὶ ἄλλαι κλίμακες χρωματικαὶ καὶ μικταί, περὶ ὧν ὕστερον ὁμιλήσωμεν. Αὗται δὲ παρετέθησαν ἐδῶ, ὡς ἐχρηστώτεραι καὶ συστατικά ἤχων.

νον μείζονα· τὸ δὲ γα βου τόνον ἐλάχιστον· τὸ δὲ βου πα, τόνον μείζονα· καὶ τὸ πα νη, τόνον ἐλάχιστον. Εἰδὲ πρόεισιν ἐπὶ τὸ ὁξὺ, θέλει τὸ μὲν δι κε διάστημα τόνον ἐλάχιστον· τὸ δὲ κε ζω, τόνον μείζονα· τὸ δὲ ζω νη, τόνον ἐλάχιστον· καὶ τὸ νη Πα, τόνον μείζονα. Ὡστε ταύτης τῆς χρωματικῆς κλίμακος μόνον οἱ βου γα δι φθόγγοι ταυτίζονται μὲ τοὺς βου γα δι φθόγγους τῆς διατονικῆς κλίμακος· οἱ δὲ λοιποὶ κινῶνται. Διότι τὸ βου νη διάστημα κατὰ ταύτην μὲν τὴν κλίμακα περιέχει τόνους μείζονα καὶ ἐλάχιστον· κατὰ δὲ τὴν διατονικὴν κλίμακα περιέχει τόνους ἐλάσσονα καὶ μείζονα· ὁμοίως καὶ τὸ δι ζω διάστημα.

§. 245. Ἡ χρωματικὴ κλίμαξ, πα ρ δ δι, κε ρ δ Πα, σύγκειται ἀπὸ δύο τετράχορδα· ἐν ἑκατέρῳ δὲ τετραχόρδῳ κεῖνται τὰ ἡμίτονα οὕτως, ὥστε τὸ διάστημα πα βου εἶναι ἴσον μὲ τὸ κε ζω· τὸ δὲ βου γα εἶναι ἴσον μὲ τὸ ζω νη· καὶ τὸ γα δι εἶναι ἴσον μὲ τὸ νη Πα· καὶ ὅλον τὸ πα δι τετράχορδον εἶναι ἴσον μὲ τὸ κε Πα τετράχορδον. Εἶναι δὲ τὸ μὲν πα βου διάστημα ἴσον ἐλαχίστῳ τόνῳ, τὸ δὲ βου γα, τριημιτόνιον· καὶ τὸ γα δι, ἡμιτόνιον· ἤχουν ἴσον $\gamma^{\frac{1}{2}}$.

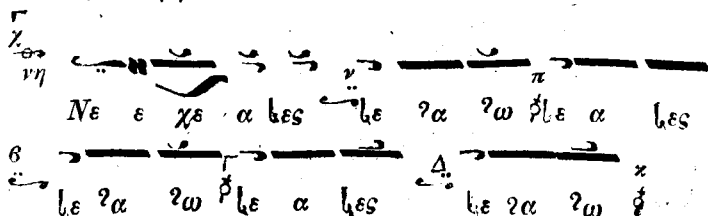

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε.

Περὶ Φθόγγων τοῦ Χρωματικοῦ γένους.

§. 246.

Φθόγγους διὰ τὸ Χρωματικὸν γένος παρέδωκαν εἰς ἡμᾶς οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ μουσικοὶ τέσσαρας λεχαλες, λεθαλω, λεαλες, λεαλο. Ἀπὸ τοὺς ὁποῖας τοὺς μὲν δύο μέσους μεταχειρίζομεθα ἀνιόντες· τοὺς δὲ δύο ἄκρους, κατιόντες. Οἶον, τὴν *Α* κλίμακα νη ρ βου γα δι δ ζω Νη, οὕτω ψάλλομεν ἐμμελῶς.

λε α | λε ς | λε ς α ς ω | λε χε α λε ς

λε ς α ς ο | λε χε α λε ς | λε ς α ς ο | λε χε α λε ς

λε ς α ς ο | λε χε α λε ς

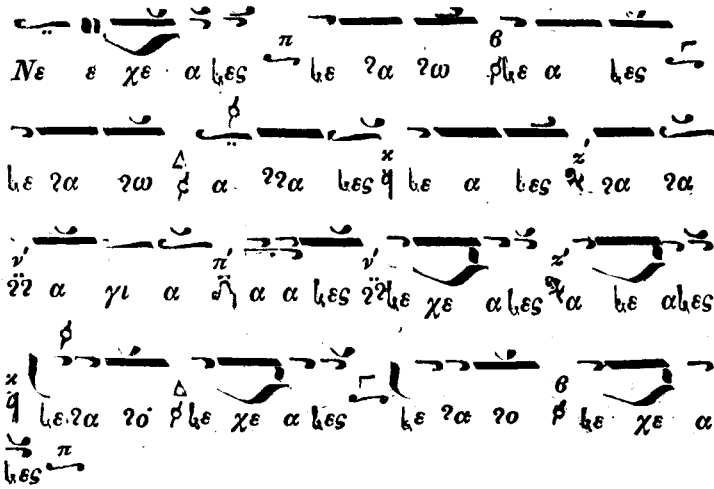
καὶ μεταχειριζόμεθα διαστήματα τόνον ἐλάχιστον καὶ τόνον μείζονα, καθὼς διωρίσθησαν (§. 244.).

§. 247. Τὴν δὲ *B* κλίμακα πα ρ δ δι κε ρ δ Πα, μετὰ αὐτὰς μὲν φθόγους ψάλλομεν, καὶ ἡ μελωδία τῶν μετὰ αὐτὰς χαρακτῆρος γράφεται· ὅμως οἱ φθόγγοι φυλάττουσι τὰ διαστήματα, ἅτινα διωρίσθησαν (§. 245.). Ὅθεν διαφέρει τὸ μὲν λεχεαλες τῆς *A* τὸ λεχεαλες τῆς *B*, καθὼς ἐκεῖνο μὲν ἀπὸ αὐτῆς μετὰ διαστήματα τόνου ἐλάχιστον καὶ τόνον μείζονος· τὸ δὲ, μετὰ διαστήματα τόνου ἐλαχίστου καὶ τριημιτονίου. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον διαφέρουσι καὶ οἱ λεαλες, λε ς α ς ω, καὶ λε ς α ς ο φθόγγοι.

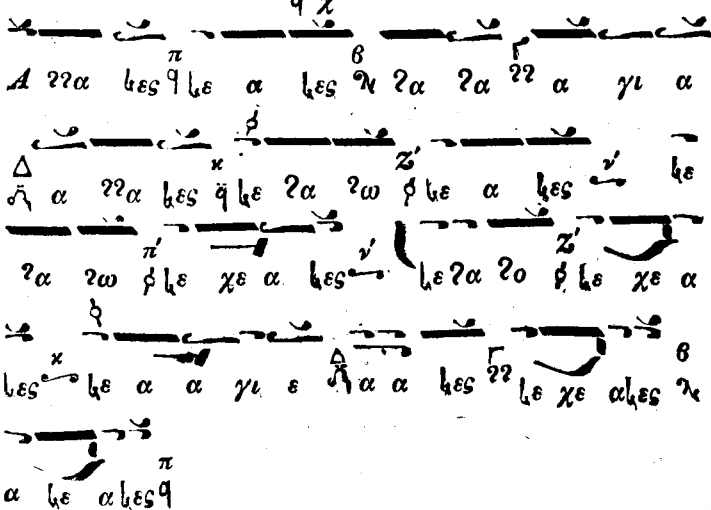
§. 248. Ἀπὸ τοῦ ὅτι φθόγγοι ταύτης τῆς χρωματικῆς *B* κλίμακος οἱ τέσσαρες εἶναι ἑστῶτες, ἤγουν οἱ αὐτοὶ μετὰ τοῦ τῆς διατονικῆς κλίμακος, μήτε τῇ δξύτητι μήτε τῇ βαρύτητι διαφέροντες, οἱ πα, δι, κε, Πα· οἱ δὲ λοιποὶ τέσσαρες κινούνται εἰς ὑφέσεις καὶ διέσεις. Πῶς δὲ ἕκαστος μαρτυρεῖται, φαίνεται εἰς τὴν *B* κλίμακα.

§. 249. Ἡ μικτὴ κλίμαξ, ἔχουσα δύο τετράχορδα ἀνόμοια, τὸ μὲν ἐν χρωματικόν, καὶ τὸ ἄλλο διατονικόν, θέλει τὸ μὲν χρωματικόν καὶ προφέρειται μετὰ τοὺς χρωματικούς φθόγγους· τὸ δὲ διατονικόν, μετὰ τοὺς διατονικούς φθόγγους. Οἶον, οἱ φθόγγοι τῆς *I'* μικτῆς κλίμακος, πα γ δ δι κε ζω νη Πα, ἔτι ψάλλονται καὶ γράφονται πα γ

§. 250. Τῆς δὲ, Δ μικτῆς κλίμακος, πα βου γα δι, κε ρ λ Πα, τὸ μὲν πρῶτον τετράχορδον λέγεται με φθόγγες διατονικῆς· τὸ δὲ δεύτερον, με φθόγγους χρωματικῆς· ἡ δὲ μελωδία τούτων οὕτω ψάλλεται καὶ γράφεται. π ρ

§. 251. Ἐξετάζοντες τὰς χρωματικὰς φθόγγους διὰ ποιότητα, εὐρίσκωμεν, ὅτι ὁ μὲν *λε'ες* καὶ *λεχα'ες* ἐκπίπτουσιν ἐλευθέρως καὶ λαμπρῶς, καὶ μὲ τὸ νὰ ἐκφέρηται ἡ φωνὴ μὲ λεπτότητα καὶ γλυκύτητα· ἐπικρατεῖ δὲ αὐτὴ ἡ ποιότης εἰς ὅλην τὴν *A* χρωματικὴν κλίμακα. Ὁ δὲ *λε'αλω* καὶ *λε'αλο* προσφέρονται ἐμβριθῶς καὶ ἀγρίως, καὶ μὲ τὸ νὰ εὐγαίνῃ ἡ φωνὴ μὲ ὄγκον, καὶ μὲ ἁποῖαν γοερότητα· ἐπικρατεῖ δὲ αὐτὴ ἡ ποιότης εἰς ὅλην τὴν *B* χρωματικὴν κλίμακα (α).

§. 252. Αἱ μαρτυρίαι τῆς μὲν *A* χρωματικῆς κλίμακος γίνονται, μὲ τὸ νὰ προστιθῶμεν τὰ σύμφωνα τῶν συλλαβῶν τῶν μονοσυλλάβων φθόγγων εἰς ταῦτα τὰ δύο σημεῖα $\cdot\cdot\cdot\cdot\cdot$ · οὕτως ὁ μὲν *δι* μαρτυρεῖται Δ_2 , ὁ δὲ *ζε* μαρτυρεῖται $\kappa\beta$ · καὶ τὰ λοιπὰ. Τῆς δὲ *B* χρωματικῆς κλίμακος αἱ μαρτυρίαι γίνονται, μὲ τὸ νὰ προστιθῶμεν τὰ αὐτὰ εἰς ταῦτα τὰ δύο σημεῖα $\rightarrow \beta$ · οὕτως ὁ μὲν *δι* μαρτυρεῖται $\Delta\beta$, ὁ δὲ *γα* μαρτυρεῖται Γ_2 · καὶ τὰ λοιπὰ. Τῶν δὲ μικτῶν κλιμάκων αἱ μαρτυρίαι διὰ μὲν τοὺς χρωματικοὺς φθόγγους γίνονται ὡς λέγομεν διὰ δὲ τὰς διατονικὰς φθόγγους γίνονται, καθὼς εἵπαμεν (§. 101.).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

Περὶ Παραλλαγῆς τῆ Χρωματικοῦ γένους.

§. 253.

Ἄν εἰς τὸ Διατονικὸν γένος εἵπαμεν, ὅτι εἶναι χρησιμώτερον νὰ γίνηται ἡ παραλλαγή διὰ τῶν μονο-

α) *λε'ες* καὶ *λεχα'ες* εἶναι μία καὶ ἡ αὐτὴ λέξις, καὶ ἐξαγγέλλει καὶ ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν φθόγγον· διότι τὸν φθόγγον ὄν

συλλάβων φθόγγων, τῆτο ἦτον διὰ τὰ ἀπαλλαχθῶ-
μεν ἀπὸ τὰς πολλὰς δυσκολίας, καὶ τὰ καταντήσω-
μεν εἰς τὸ εὐχολον. Εἰς τὸ Χρωματικὸν ὅμως γένος
λέγομεν, ὅτι πρέπει τὰ γίνηται ἡ παραλλαγή μετὰ
πολυσυλλάβους φθόγγους, ἕως οὗ τὰ τοὺς συνειδίση
χορταστικά ἢ ἀκοή· καὶ ἔπειτα δυνάμεθα τὰ μετα-
χειρισθῶμεν καὶ τοὺς μονοσυλλάβους (α).

§. 254. Διὰ τὴν προξίν τῆς παραλλαγῆς πρὸ τῆς
μελωδίας βλέπομεν, ἂν εἶναι καὶ χρωματικῇ, ποία
μαρτυρία εἶναι γεγραμμένη καὶ ἂν μὲν εἶναι ἡ Δ ,
εἶναι φανερόν, ὅτι φθόγγος ἀρχτικός εἶναι ὁ δι, ὅς τις
καὶ προφέρεται λεαες· ἂν δὲ εἶναι ἡ \underline{x} , εἶναι φα-
νερόν, ὅτι φθόγγος ἀρχτικός εἶναι ὁ κε, ὅς τις καὶ
προφέρεται λεαες· ἂν δὲ εἶναι ἡ \underline{v} , εἶναι φανε-
ρόν, ὅτι φθόγγος ἀρχτικός εἶναι ὁ νη, ὅς τις προ-
φέρεται λεαες· ἂν δὲ εἶναι ἡ π , εἶναι φανερόν,
ὅτι φθόγγος ἀρχτικός εἶναι ὁ πα, ὅς τις προφέρεται
λεαες· εἰδὲ εἶναι ἡ $\Gamma\beta$, φθόγγος ἀρχτικός εἶναι ὁ
γα, καὶ προφέρεται λεααω· ἡ δὲ ἡ $\Delta\beta$, φθόγγος
ἀρχτικός εἶναι ὁ δι, καὶ προφέρεται ὁμοίως· καὶ ἔτι
ἂν εἶναι ἡ Γ , φθόγγος ἀρχτικός εἶναι ὁ γα, ὅς
τις προφέρεται λεαες.

λέγομεν λεαες ἐν ἀναβάσει, τὸν αὐτὸν λέγομεν· εχεαες ἐν
καταβάσει· ὅθεν καὶ ποιότητα μονοειδῆ σώζουσιν. Ὡσαύ-
τως καὶ λεααω καὶ λεααο εἶναι μία καὶ ἡ αὐτὴ λέξις, καὶ
ἐξαγγέλλει ὡσαύτως ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν φθόγγον, καὶ ἔχει
καὶ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ποιότητα τὸ ἐν καὶ τὸ ἄλλο.

- α) Πρέπει τὰ βάλλωσιν οἱ διδάσκαλοι πολλὴν προσοχὴν, ὅταν
διδάσκωσι τοὺς μαθητὰς τοῦτο τὸ μελωδικώτατον γένος,
εἰς τὸ τὰ παρατηρῶσι καλῶς τὴν προφορὰν τούτων τῶν
μονοσυλλάβων φθόγγων· διότι ἐπειδὴ οἱ μαθηταὶ διδαχθέν-
τες τὸ διατονικὸν γένος, ἐσυνείδισαν τὰ τοὺς προφέρωσι
μὲ τὰ διαστήματα τούτου τῷ γένους, τὴν ἀκούοντες τὰς
τὰ προφέρωνται ἄλλῃς εἰς τὸ χρωματικὸν, εὐκόλως δὲν
δύνανται τὰ τοὺς ἀπαγγέλλωσι κατὰ τὰ διαστήματά του.
Καὶ τοῦτο εἶναι τὸ μέσον, μὲ τὸ ὅποῖον οἱ προπάτορές μας
διέσωσαν ἕως εἰς ἡμᾶς τὸ τοιαῦτον γένος τῆς μελωδίας.

§. 255. Ὡς γραφῇ καὶ αὕτη ἡ παραλλαγή μετέκ-
 νους τοὺς ἰδίους χαρακτῆρας δι' ὧν ἐγράφη καὶ ἡ
 διατονικὴ παραλλαγή.

Λοιπὸν ἐπειδὴ εὐρίσκεται πρὸ τῶν χαρακτῆρων
 γεγραμμένη μαρτυρία ἡ π , ἀπάγγελτον τὸ μὲν ἴσον
 λεχθεὶς διὰ τὴν μαρτυρίαν τὴν δὲ πρώτην Ἀπό-
 στροφον, λεζαζο· καὶ τὴν δευτέραν, λεχεαες· ἔπειτα
 τὸ μὲν πρῶτον Ὀλίγον, λεζαζω· τὸ δὲ δεύτερον,
 λεαες· καὶ τὸ τρίτον, λεζαζω· καὶ πάλιν τὴν μὲν πρῶ-
 τὴν Ἀπόστροφον, λεχεαες· καὶ τὰ λοιπά.

Ἡ κατὰ τὸ συνεχὲς Παραλλαγή τοῦ Χρωματι-
 κοῦ Γένους.

π ————— | ————— | —————
 Πα νηζω νη πα βου πα νη πα ββ γα ββ
 ————— | ————— | ————— |
 πα ββ γα δι γα ββ γα δι κε δι γα ββ
 ————— | ————— | —————
 γα δι κε ζω κε δι γα δι . κε ζω νη
 ————— | ————— | —————
 ζω κε δι κε ζω νη πα νη ζω κε δι κε ζω
 ————— | ————— | ————— |
 νη ζω κε δι γα δι κε ζω κε δι γα βου
 ————— | ————— | ————— |
 γα δι κε δι γα ββ πα ββ γα δι γα ββ
 ————— | ————— | ————— (α).
 πα νη πα ββ γα ββ πα νη ζω νη πα π

α) Ἀφ' οὗ γυμνασθῶσιν οἱ μαθηταὶ νὰ ψάλλωσι τοὺς πολυσυ-
 λλάβους φθόγγους τῆ χρωματικοῦ γένους, καθὼς εἶπαμεν,

§. 256. Διὰ δὲ τὸ ὑπερβατὸν, καὶ ἔτι διὰ πάντας τοὺς χαρακτῆρας τῶν φθόγγων, καὶ διὰ τὰς ὑποστάσεις, ὅσα εἶπαμεν διὰ τὸ διατονικὸν γένος, ὅλα αὐτὰ ἄς ἐννοῶνται καὶ διὰ τὸ χρωματικὸν γένος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ΄.

Περὶ τῆ Ἑναρμονίου γένους.

§. 257.

Εναρμόνιον δὲ γένος εἶναι ἐκεῖνο τῷ ὁποίῳ εἰς τὴν κλίμακα εὐρίσκονται ἡμίτονα τουτέστι τεταρτημόρια τῷ μείζονος τόνου, ἢ ἐν ὑφέσει, ἢ ἐν διέσει, ἢ ἐν ὑφέσει καὶ διέσει ἐν μὲν ὑφέσει οὕτω·

πα ββ ρ δι κε ζω νη Πα· ἐν δὲ διέσει, οὕτω·

πα β γα δι κε ζω νη Πα· ἐν δὲ ὑφέσει ἅμα καὶ διέσει, οὕτω·

πα β γα δι κε ρ νη Πα.

§. 258. Ἀρμονία δὲ λέγεται εἰς τὴν μουσικὴν τὸ γένος ὅπερ ἔχει εἰς τὴν κλίμακά του διάστημα τεταρτημορίου τῷ μείζονος τόνου· τὸ δὲ τοιοῦτον διάστημα λέγεται ὑφεις ἢ διεις ἑναρμόνιος· καθὼς καὶ διεις χρωματικὴ λέγεται τὸ ἥμισυ διάστημα τῷ μείζονος τόνου. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἐλάχιστος τόνος, λογιζόμενος ἴσος 7, διαιρούμενος εἰς 3 καὶ 4, δίδει τεταρτημόριον καὶ τριτημόριον τῷ μείζονος τόνου, ἡμεῖς ὅταν λάβωμεν ἐν διάστημα ββ γα, ἴσον 3, εὐρίσκομεν τὴν ἑναρμόνιον διέσιν· τὴν ὁποῖαν μεταχειριζό-

δύνανται νὰ γυμνασθῶσιν εἰς τὴν αὐτὴν παραλλαγὴν καὶ τοὺς μονοσυλλάβους, καθὼς εἶναι ὑπογεγραμμένοι. Γίνονται δὲ αὐτὰ διὰ γύμνασιν.

μενοι εἰς τὴν κλίμακα, ἐκτελέσμεν τὸ ἐναρμόνιον γένος διότι χαρακτηρίζεται, λέγει ὁ Ἀριστείδης, τὸ ἐναρμόνιον γένος ἐκ τῶν τεταρτημοριαίων διέσεων τοῦ τόνου.

§. 259. Ἐμελωδεῖτο δὲ τὸ ἐναρμόνιον γένος ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Εὐκλείδου, ἐπὶ μὲν τὸ βαρὺ κατὰ δίτονον, καὶ δέσιν, καὶ δέσιν ἤγουν κατὰ δίτονον, καὶ τεταρτημόριον, καὶ τεταρτημόριον ἐπὶ δὲ τὸ ὀξύ, ἐναντίως κατὰ δέσιν, καὶ δέσιν, καὶ δίτονον ἤγουν κατὰ τεταρτημόριον, καὶ τεταρτημόριον, καὶ δίτονον. Ἄλλ' ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας δὲκ σώζονται μελωδίαι τοιούτων κλιμάκων ἄλλα μία δέσεις ἐναρμόνιος καὶ μία ὕφεις ἐναρμόνιος εἶναι ὅχι μέσα εἰς ἐν τετράχορδον, ἀλλὰ εἰς δύο.

§. 260. Ἐν τῇ κλίμακι, πα δ γα δι κε ς νη Πα, εὐρίσκεται τῷ ἐναρμονίου γένους μία μὲν δέσεις, μία δὲ ὕφεις· ἐπειδὴ τὰ διαστήματα βου γα, κε ζω, ἔχουσι μῆκος ὅχι περισσότερον ἀπὸ τεταρτημόριον σχεδὸν τοῦ μείζονος τόνου καὶ ἡ ζω ὕφεις εἶναι ἐδῶ βαρυτέρα τῆς ἐν τῇ χρωματικῇ κλίμακι Πα ρ δ δι, κε ρ δ Πα, ὕφεισος (§. 243.).

§. 261. Ἐν τῇ αὐτῇ κλίμακι, πα δ γα δι, κε ρ νη Πα, τὰ δύο τετράχορδα εἶναι ἀνόμοια, κατὰ τὰ ἐν μέσῳ διαστήματα. Διὰ τοῦτο ὅταν τὸ μέλος τῷ ἐναρμονίου γένους ἄρχηται ἀπὸ τῆ γα, θέλει νὰ συμφωνῇ μὲ τὸν γα ἡ ζω ὕφεις, καὶ ὅχι ὁ νη φθόγγος. Καὶ ἐκεῖνο ὅπερ εἰς τὴν διατονικὴν καὶ χρωματικὴν κλίμακα ἐγένετο διὰ τῆς τετραφωνίας, ἐδῶ γίνεται διὰ τῆς τριφωνίας

νη πα δ γα, γα δι κε ρ, ρ νη πα ρ.

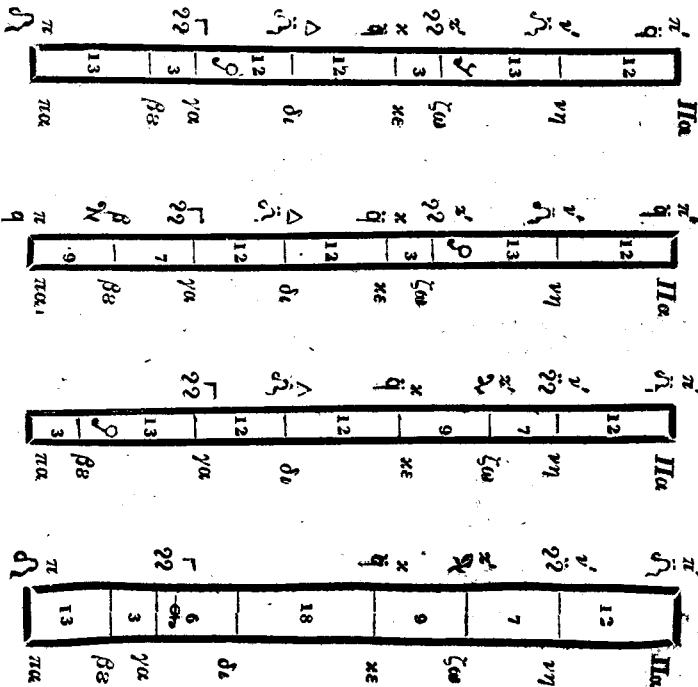
Ὡστε συγχροτοῦνται καὶ ἐδῶ τετράχορδα συνημμένα ὅμοια, διότι ἔχουσι τὰ ἐν μέσῳ διαστήματα ἴσα τὸ μὲν νη πα ἴσον τῷ γα δι· τὸ δὲ πα δ, ἴσον τῷ δι κε· τὸ δὲ δ γα, ἴσον τῷ κε ρ καὶ τὰ λοιπά.

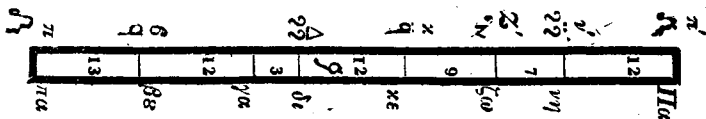

§. 262. Μικταὶ κλίμακες καὶ ἐδῶ, ἐκ μὲν διατο-
νικοῦ καὶ ἑναρμονίου εἶναι δύο·

πα ββ γα δι, κε ρ νη Πα, πα ρ γα δι, κε ζω νη Πα.
Ἐκ δὲ χρωματικῆ καὶ ἑναρμονίου, ἕτεροι δύο·

πα δ γα ρ κε ζω νη Πα, πα δ ε δι κε ζω νη Πα.
Ἀπὸ τὰς ὁποίας τῆς μὲν πρώτης τὰ διαστήματα ἔ-
χουσιν οὕτω· τὸ μὲν πα ββ εἶναι μείζον τῷ μείζονος
τόνου· τὸ δὲ ββ γα, τεταρτημόριον τῷ αὐτῷ· τὸ δὲ
γα δι, ἡμισὺν τῷ αὐτοῦ· καὶ τὸ δι κε, τριμητόνιον.
Τῆς δὲ δευτέρας, τὸ μὲν πα βου εἶναι μείζον τοῦ
μείζονος τόνου· τὸ δὲ ββ γα, ἴσον μείζονι τόνῳ· τὸ
δὲ γα δι, τεταρτημόριον τῷ μείζονος τόνου.

Αἵται αἱ κλίμακες εἶναι εἰς τὴν ψαλμοδίαν αἱ εὐχρηστοτέρας διὰ τὸ ἐναρμόνιον γένος διότι εἶναι καὶ ἄλλαι, καθὼς γίνεται δῆλον ἐκ τῶν ἐπομένων.

§. 263. Ὡστε συμποσῶνται πέντε κλίμακες, αἵτινες πηγάζουσιν ἀπὸ τὸ ἐναρμόνιον γένος, καὶ εὐρίσκονται εἰς πολλὴν χρῆσιν, τῶν ὁποίων ἐσχηματίσαμεν καὶ τὰ διαγράμματα. Φθόγγους δὲ καὶ παραλλαγὴν, ἴδια τοῦ ἐναρμονίου γένους, οἱ διδάσκαλοι δὲν μᾶς παρέδωκαν, ἀλλὰ μὲ τοὺς φθόγγους καὶ μὲ τὴν παραλλαγὴν τῷ διατονικῷ γένους ἐφθέγγοντο καὶ κάθε μελωδίαν τῷ ἐναρμονίῳ γένους. Ὅθεν καὶ ἡμεῖς ποιῶμεν τὴν παραλλαγὴν αὐτῇ μὲ τὸς μονοσυλλάβους φθόγγους, πα ββ γα δι κε ζω νη Πα.

§. 264. Ἀπὸ τὰ λαληθέντα διὰ τὰ τρία γένη, γίνεται δῆλον, ὅτι κάθε μελωδία εἶναι ἢ Διατονικὴ, ἢ Χρωματικὴ, ἢ Ἐναρμόνιος, ἢ Μικτὴ, ἢ Κοινὴ. Καὶ διατονικὴ μὲν εἶναι ἐκείνη ἡ μελωδία, τῆς ὁποίας ἡ ἐπὶ τὸ ὀξύ καὶ βαρὺ πρόοδος γίνεται μὲ τὴν διατονικὴν κλίμακα. Χρωματικὴ δὲ μελωδία εἶναι ἐκείνη, τῆς ὁποίας ἡ ἐπὶ τὸ ὀξύ καὶ βαρὺ πρόοδος γίνεται μὲ τὴν χρωματικὴν κλίμακα. Ἐναρμόνιος δὲ μελωδία εἶναι ἐκείνη, τῆς ὁποίας ἡ ἐπὶ τὸ ὀξύ καὶ βαρὺ πρόοδος γίνεται μὲ τὴν ἐναρμόνιον κλίμακα. Μικτὴ δὲ εἶναι ἐκείνη, τῆς ὁποίας ἡ ἐπὶ τὸ ὀξύ καὶ βαρὺ πρόοδος γίνεται μὲ κλίμακα, εἰς τὴν ὁποίαν φαίνονται δύο ἢ τρεῖς χαρακτῆρες γενικοὶ, ἢ διατονικῶς δηλαδὴ καὶ χρωματικῶς, ἢ διατονικῶς καὶ ἐναρμονίως, ἢ χρωματικῶς καὶ ἐναρμονίως. Κοινὴ δὲ μελωδία εἶναι ἐκείνη, τῆς ὁποίας ἡ ἐπὶ τὸ ὀξύ καὶ βαρὺ πρόοδος γίνεται μὲ κλίμακα, συγκεκλιμένην ἐκ

τῶν Ἑστώτων φθόγγων τίνες δὲ οἱ ἐστώτες φθόγγοι, ἐξῆς λέγομεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η΄.

Περὶ Χρωῶν.

§. 265.

Εστώτες μὲν φθόγγοι εἶναι ἐκεῖνοι, τῶν ὁποίων οἱ τόνοι δὲν μεταπίπτουσιν εἰς τὰς διαφορὰς τῶν γενῶν, ἀλλὰ μένουσιν ἐπὶ μιᾶς τάσεως. Κινούμενοι δὲ ἢ φερόμενοι φθόγγοι εἶναι ἐκεῖνοι, τῶν ὁποίων οἱ τόνοι μεταβάλλονται εἰς τὰς διαφορὰς τῶν γενῶν, καὶ δὲν μένουσιν ἐπὶ μιᾶς τάσεως· ἢ, ὃ ταῦτόν ἐστιν, οἱ ποτὲ μὲν ἐλάσσονα, ποτὲ δὲ μείζονα δηλοῦντες τὰ διαστήματα, κατὰ τὰς διαφοροὺς συνθέσεις τῶν τετραχόρδων.

§. 266. Χρόα δὲ εἶναι εἰδικὴ διαίρεσις τῷ γένους. Παρῆγον δὲ τὰς χρόας οἱ ἀρχαῖοι ἀπὸ τὴν διάφορον διαίρεσιν τῶν τετραχόρδων, ἀφήνοντες μὲν Ἑστώτας φθόγγους τοὺς ἄκρους τῷ τετραχόρδον· ποιοῦντες δὲ Κινεμένους τοὺς ἐν μέσῳ. Εἶναι δὲ αἱ χρόαι αἱ ρηταὶ καὶ γνώριμοι κατὰ τὸν Εὐκλείδην, ἐξ. Ἑναρμονίου μὲν γένους, μία· Χρωματικῇ δὲ τρεῖς· καὶ Διατονικῇ, δύο.

§. 267. Λοιπὸν ἢ μὲν πρώτη χρόα χαρακτηρίζεται ἐκ τῶν τεταρτημοριαίων διέσεων τῷ τόνῳ, καὶ ὀνομάζεται Ἑναρμόνιος. Ταύτης δὲ τὰ διαστήματα δι' ἀριθμῶν οὕτως ἐξέφραζον· $6 + 6 + 48 = 60$ · κατὰ διέσιν, καὶ διέσιν, καὶ δίτονον. Ἡ δὲ δευτέρα χαρακτηρίζεται μὲν τριτημοριαία διέσει, ὀνομάζεται δὲ Μαλακὸν χρῶμα· ὃ δι' ἀριθμῶν οὕτως ἐξέφραζον·

$8 + 8 + 44 = 60$ · κατὰ δίσειν, καὶ δίσειν, καὶ τριημιτόνιον καὶ δίσειν. Ἡ δὲ τρίτη χαρακτηρίζεται μὲν ἐκ διέσεων ἡμιολίων τῆς ἐναρμονίᾳς διέσεως· ὀνομάζεται δὲ Ἡμιολίου χρώματος· $9 + 9 + 42 = 60$ · κατὰ δίσειν ἡμιόλιον, καὶ δίσειν ἡμιόλιον, καὶ τριημιτόνιον καὶ δίσειν. Ἡ δὲ τετάρτη ἴδιον μὲν ἔχει τὴν ἐκ δύο ἡμιτονίων ἀσύνθετον σύστασιν· ὀνομάζεται δὲ Τονιαῖς χρώματος· $12 + 12 + 36 = 60$ · καθ' ἡμιτόνιον, καὶ ἡμιτόνιον, καὶ τριημιτόνιον. Ἡ δὲ πέμτη σύγκεται μὲν ἐξ ἡμιτονίας, καὶ τριῶν διέσεων, καὶ λοιπῶν πέντε· ὀνομάζεται δὲ Μαλακὸν διάτονον· $12 + 18 + 30 = 60$ (α). Καὶ ἡ ἕκτη ἔχει μὲν ἡμιτόνιον, καὶ τόνον, καὶ τόνον· λέγεται δὲ Σύντονον διάτονον· $12 + 24 + 24 = 60$ · ἢ $24 + 24 + 12 = 60$.

§. 268. Ἡμεῖς δὲ ἐκλαμβάνοντες τὰ ἐπὶ διαστήματα τῆς διατονικῆς κλίμακος ὡς τονιαῖα, δυνάμεθα νὰ μεταχειρίζομεθα καὶ ἡμίτονα τέτων ἔξ. Ὅθεν παράγονται καὶ πολλαὶ κλίμακες, παραστατικαὶ τῶν χρωῶν. Πρὸς ὃ ἡ μὲν διατονικὴ κλίμαξ ἄς ὑποτεθῇ ὡς βάσις· ὅσαι δὲ κλίμακες εἶναι δυνατόν νὰ παραχθῶσιν ἀπ' αὐτὴν, ἄς λέγωνται Χρῶαι.

§. 269. Ὅταν γίνηται μία μεταβολὴ ἐν τῇ κλίμακί· ἀντὶ ἐκάστου τῶν φθόγγων αὐτῆς, τότε ἄς λέγῃται κατὰ συμμονασμόν· ὅταν δὲ δύο, κατὰ συνδιασμόν· ὅταν δὲ τρεῖς, κατὰ συντριάσμόν· ὅταν δὲ τέσσαρες, κατὰ συντετρασμόν. ὅταν δὲ πέντε, κατὰ συμπεντασμόν· καὶ ὅταν ἕξ, κατὰ συνῆξασμόν.

§. 270. Ὁ Προσλαμβανόμενος καὶ ὁ ὀγδοὺς ἐπὶ τὸ δξὺ φθόγγος, ἦτοι ἡ Μέση, εἴτε ἐπὶ τόνῳ κεῖνται, εἴτε ἐπὶ ἡμιτόνῳ, ἔσονται δύο φθόγγοι ἄχροι ἐσιῶτες· οἱ δ' ἐν μέσῳ πάντες, κινούμενοι κατὰ τὴν χρεῖαν. Καὶ ἐὰν μὲν εἶναι δυνατόν νὰ παράγωμεν

α) Ταύτης τῆς χρέας ἑγγὺς εἶναι τὸ ἡμέτερον Διατονικὸν γένος.

ἀπὸ ἑνα τόνον δύο διέσεις, ἢ δύο ὑφέσεις, εἶναι ὁμῶς ἀδύνατον νὰ τεθῶσι καὶ αἱ δύο εἰς κλίμακα ἐνὸς διαπασῶν· ἐπειδὴ τότε τὸ διαπασῶν περιέξει διαστήματα ὀκτώ ὅπερ ἄτοπον (α).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Πόσαι αἱ δυναταὶ Χρόαι.

§. 271.

Τῆς διατονικῆς κλίμακος, πα ββ γα' δι κε ζω νη, ὁ προσλαμβανόμενος ἄς μὴ γίνηται μήτε διέσεις, μήτε ὑφέσεις· οἱ δὲ λοιποὶ ἐξ φθόγγοι ἄς γίνωνται καὶ τὰ δύο. Ἐκ ταύτης λοιπὸν τῆς κλίμακος, κατὰ μὲν συμμονασμόν μεταβολῆς, κινουμένων τῶν φθόγγων ἢ διὰ διέσεως ἢ ὑφέσεως, εἶναι δυνατόν νὰ παράγωμεν χρόας 12 (β), τὰς

πα ρ γα' δι κε ζω νη (γ). πα ϛ γα' δι κε ζω νη (δ).
πα ββ ρ δι κε ζω νη (ε). πα ββ ϛ δι κε ζω νη (ς).
πα ββ γα' ρ κε ζω νη (η). πα ββ γα' ϛ κε ζω νη (θ).
πα ββ γα' δι ρ ζω νη (ι). πα ββ γα' δι ϛ ζω νη (κ).
πα ββ γα' δι κε ρ νη (λ). πα ββ γα' δι κε ϛ νη (μ).
πα ββ γα' δι κε ζω ρ (ν). πα ββ γα' δι κε ζω ϛ (ξ).

α) Ἀτοπὸν ἔστι τῆτο καθ' ἡμᾶς διὰ τὰ εἰρημένα (§. 22.), καὶ κατὰ τὰς Ὀθωμανοῦς· δυνατόν δὲ καὶ εὐχρηστον παρὰ τοῖς Εὐρωπαίοις· διότι ἔτσι δύνανται νὰ γερῶσι τὸ διαπασῶν μὲ διαστήματα ἕως δώδεκα.

β) Εἰ μὲν ἦν ἡ μεταβολὴ σημαντικὴ μόνον διέσεως, ἦν ἂν ϛ = 1. Ἐπεὶ δὲ σημαίνει διέσιν τε καὶ ὑφέσιν, ἔστι = 2. Ἐπεὶ δὲ καὶ οἱ φθόγγοι, οὓς ὑπέρχονται, ἐξ εἰσὶν ἄρα 2· 6. = 12.

Ἐπειδὴ τὰ μακάμια τῶν Ὀθωμανῶν συνίστανται μάλι-

§. 272. Κατὰ δὲ συνδυασμὸν μεταβολῆς ὃ ἐστὶ δύο φθόγγων τῆς κλίμακος κινουμένων εἰς διέσιν καὶ ὕφεσιν, μετ' ἀλλήλων ἐκάστων, ἐκφύονται χροαί 60 (α) ἀπὸ τὰς ὁποίας ἰδοὺ ἐκτίθενται ὁκτώ.

πα ρ γα δι κε ζω ρ (β). πα δ γα δι κε ζω δ (γ).
πα ρ γα δι κε ρ νη (δ). πα ε γα δ κε ζω νη (ε).
πα ρ δ δι κε ζω νη (ζ). πα δ δ δι κε ζω νη (η).
πα βη δ δι κε ζω δ (θ). πα βη γα δ κε ρ νη (ι).

Παρομοίως δὲ παράγονται καὶ αἱ λοιπαὶ κλίμακες, ἕως τῶν ἐξήκοντα.

§. 273. Κατὰ δὲ συντριάσμὸν ἐκφύονται χροαί 160 (κ) ἀπὸ τὰς ὁποίας ἰδοὺ ἐκτίθενται τέσσαρες

στα ἐκ τῶν κλιμάκων, σημειόμενον τὰς ὀλίγας ταύτας κλίμακας μετὰ τὰ ὀνόματα τῶν μακαρίων.

- γ) Ὃταν αὕτη ἡ κλίμαξ παράγῃ μέλος, ὀνομάζεται μακάρι Κιουρδί. — δ) Αὕτη δὲ, Μπουσσελίκ. — ε) Αὕτη δὲ, Σαζγκιάρ. — ζ) Αὕτη δὲ, Χιτζάζ. — η) Αὕτη δὲ, Σεμπά. — θ) Αὕτη δὲ, Χισάρ. — ι) Αὕτη δὲ Χουζάμι. — κ) Αὕτη δὲ, Ἐβιτζ. — λ) Αὕτη δὲ, Ατζέμι. — μ) Αὕτη δὲ, Μαχούρ. — ν) Αὕτη δὲ, Ζαβίλ. — ξ) Αὕτη δὲ, Σεχνάζ.

Ὁ Πρωτοψάλτης Παναγιώτης ὁ Χαλάτζογλου ἐμέλισε τὸν εἶρμόν „Ἐφρίξε γῆ, κατὰ τὴν κλίμακα (λ).

- α) Ἐπειδὴ τὰ μεταβλητικὰ σημεία εἰσι δύο, καὶ ἐκάτερον δις ἐκλαμβάνεται, ἄρα τὰ δύο ὁμοῦ = 2. 2 = 4. Ἐπεὶ δὲ καὶ οἱ φθόγγοι, μεθ' ὧν γίνεται ὁ συνδιασμός, εἰσὶν 6, ἄρα $4 \cdot 6 = 15$. Ὡστε 15. 4 = 60.

- β) Αὕτη μὲν λέγεται Ζαβίλ κιουρδί. — γ) Αὕτη δὲ Σεχνάζ μπουσσελίκ. — δ) Αὕτη δὲ Ατζέμι ἀσιράν. Ταύτης παράδειγμα ἔχεις μίαν δοξολογίαν Χουρμουζῆς διδασκάλου εἰς ἡχον βαρύν ρ νη πα ρ γα δι κε ρ. — ε) Χισάρ μπουσσελίκ. — ζ) Ἡ τῆ πλαγίου δευτέρου ἡχον κλίμαξ. — η) Νισαβερέκι. — θ) Σεχνάζ τέλειον. — ι) Ἀρεμπάρ. Ἐδὼ δὲ ἡ ζω ὕφεσις εἶναι ὁ βαρὺς ζω, ὃν δίδει ὁ τροχὸς ἐπὶ τὸ βαρὺ, ὅς τις εἶναι ἡμιτόνω βαρύτερος τῆ ζω, ὃν δίδει τὸ διπλασιῶν. — κ) Ἐπειδὴ τρία εἰσὶ τὰ μεταβλητικὰ σημεία, καὶ ἐκάτερον = 2, ἄρα τὰ τρία = 2. 2. 2 = 8. Ἐπεὶ δὲ καὶ οἱ φθόγγοι, μεθ' ὧν γίνεται ὁ συντριάσμος, εἰσὶν 6,

πο 2 δ δι κε ρ νη (α). πα ρ γα ρ κε ρ νη (β).
πα ββ δ δι κε ρ β (γ). πα ββ ρ δι ρ ζω δ (δ).

Τοῦτον τὸν τρόπον παράγονται καὶ αἱ λοιπαὶ
κατὰ συντριάσμον κλίμακας, ἕως τῶν 160.

§. 274. Κατὰ δὲ συντετρασμὸν μεταβολῆς, ἐκ-
φύονται χροαὶ 240 (ε); κατὰ δὲ συμπεντασμὸν με-
ταβολῆς ἐκφύονται χροαὶ 192 (ζ). καὶ κατὰ συνε-
ξασμὸν, 64 (η). Ὡστε, ὅταν εἶναι Προσλαμβανό-
μενος ὁ πα, αἱ παραγόμεναι ἐκ τῆς διατονικῆς κλί-
μακος τοῦ διαπασῶν δυναταὶ χροαὶ συμποσοῦνται
278 (θ).

§. 275. Ὅταν δὲ ὑποτεθῇ ὁ Προσλαμβανόμενος
ἐπὶ ἡμιτόνου, δύο μόναι κλίμακες, αἱ ἔχουσαι ὅλως
τὰς φθόγγους ὑφέσεις ἢ διέσεις δὲν ἐμπεριέχονται
εἰς τὰς 728. Ἄλλ' ἐπειδὴ δὲν εὐρίσκεται μελωδία,
τῆς ὁποίας ἡ κλίμαξ ἔχει τὸν προσλαμβανόμενον ἐπὶ
ἡμιτόνου, καὶ δὲν ἔχει κἀνένα τόνον ἐν ὅλῳ τῷ δια-
πασῶν, περὶ τῶν οὐδένᾳ λόγον ποιῶμεν. Καὶ ἀ-
κόμη ὅταν δὲν εἶναι προσλαμβανόμενος ὁ πα, δύο

ἄρα $4 \cdot \frac{1}{2} \cdot \frac{1}{2} \cdot \frac{1}{2} = 20$. Ὡστε $8 \cdot 20 = 160$.

α) Ἀὐτὴ λέγεται Νισσαμπούρ. — β) Σουμπουλέ. — γ) Χον-
μαγιούν. — δ) Καρτζιγάρ.

ε) Ἐπειδὴ τέσσαρά εἰσι τὰ μεταβλητικὰ σημεῖα, ἴσα εἰσὶ κατὰ
τὰ εἰρημένα τοῖς $2 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 2 = 16$. Ἐπεὶ δὲ καὶ οἱ φθόγγοι, μεθ'
ὧν γίνεται ὁ συντετρασμός, εἰσὶν 6, ἔσται ἄρα $4 \cdot \frac{1}{2} \cdot \frac{1}{2} \cdot \frac{1}{2} =$
15. Ὡστε $15 \cdot 16 = 240$.

ζ) Πέντε ὄντα τὰ μεταβλητικὰ σημεῖα, εἰσὶν ἴσα $2 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 2 =$
32. Καὶ ἐπειδὴ ὁ συμπεντασμός τῶν ἑξ φθόγγων γίνεται
οὕτω $4 \cdot \frac{1}{2} \cdot \frac{1}{2} \cdot \frac{1}{2} \cdot \frac{1}{2} = 6$. Ἄρα $32 \cdot 6 = 192$.

η) Ἐξ ὧντα τὰ μεταβλητικὰ σημεῖα, ἴσα εἰσὶ $2 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 2 = 64$.
Καὶ ἐπειδὴ δὲν ἀπομένει κἀνένας ἄλλος τόνος πλὴν τῶ ἐν
τῷ προσλαμβανομένῳ, οὕτε αὐξήσεις τῶν χροῶν γίνεται
κατὰ συνεξασμὸν. Ἔστι γὰρ $4 \cdot \frac{1}{2} \cdot \frac{1}{2} \cdot \frac{1}{2} \cdot \frac{1}{2} \cdot \frac{1}{2} = 1$. Ὅθεν ἐὰν
πολλαπλασιασθῇ τὸ 64 ἐπὶ τὸ 1, ἔσται τὸ αὐτό.

θ) Διότι $12 + 60 + 160 + 240 + 192 + 64 + 728$.

ἔτι χροαὶ παράγονται ἀφ' ἐκάστου τόνου, μία μὲν ἢ ἔχουσα αὐτὸν δίεσιν, καὶ ἄλλη ἢ ἔχουσα αὐτὸν ὕφεισιν. Καὶ ἐπειδὴ οἱ Προσλαβανόμενοι, οἵτινες δύνανται νὰ ἔχωσι τὸν πα δίεσιν καὶ ὕφεισιν εἶναι ἑξ, δώδεκα χροαὶ ἀκόμη ἐκφύονται. Ὡστε ἀπὸ μιᾶς διατονικῆς κλίμακος τῇ διαπασσῶν εἶναι δυνατόν νὰ παράγονται χροαὶ 740.

§. 276. Εὐρίσκεις δὲ, εἰς ποίαν χροάν ἀνάγεται ἐκάστη κλίμαξ δοθεῖσα, μὲ τὸ νὰ ποιήσης προσλαβανόμενον αὐτῆς τὸν πα, ἐὰν αὐτὸς δὲν εἶναι ἐπὶ ἡμίτονου. Λοιπὸν ἢ μὲν, κε ρ δ πα βε δ δι, κλίμαξ ἀνάγεται εἰς τὴν, πα βε δ δι κε ρ δ, χροάν· ἢ δὲ δι κε δ ρ πα δ γα, εἰς τὴν πα δ γα δι κε δ ρ. κ.τ.λ.

§. 277. Εὐρέθη εὐλογον, ὅταν μελιζῶσι καὶ οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ μουσικοὶ, νὰ μεταχειρίζονται κλίμακα μίαν ἀπὸ τὰς τοιαύτας χροάς· φθάνει μόνον νὰ ἀποδείξωσιν, ὅτι πρὸ αὐτῶν μετεχειρίσθησαν καὶ ἄλλοι ἐκκλησιαστικοὶ μουσικοὶ τοιαύτην χροάν εἰς κάμμιαν ψαλμωδίαν· καὶ ἔτι νὰ πλησιάζωσιν εἰς ἕνα ἀπὸ τοὺς ὀκτὼ Ἦχους. Οὕτως ὁ Δανιὴλ εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ μελισθεῖσαν δοξολογίαν μετεχειρίσθη τὴν Χροάν, ζω νη πα βε δ δι δ· ὅμως μετεχειρίσθη ταύτην καὶ ὁ Βαλάσιος καὶ ὁ Πέτρος ὁ Γλυκὺς εἰς τοὺς καλοφωνικὰς εἰρημούς· καὶ ἔτι δὲν ἀπομακρύνθη καὶ τῇ βαρέος ἤχου.

BIBLION TETARTON

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄,

Περὶ Ἦχου.

§. 278.

Ηχος εἶναι ψόφος ὃς τις ἐκπίπτει ἀπὸ ἔμψυχα καὶ ἀπὸ ἄψυχα σώματα (α). Ψόφος δὲ εἶναι πάθος ἀέρος πλησσομένου (β). Εἶναι δὲ ὁ ψόφος τὸ πρῶτον καὶ γενικώτατον τῶν ἀκουστῶν συνίσταται δὲ ἀπὸ τὴν κίνησιν τῆ ἀέρος διὰ τὸ κύτλημα τῆ ψοφητικῆ σώματος· τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ κινῆται δόλοκληρον, ἀλλὰ τὰ μερίδια αὐτῆ νὰ πάλλωνται, ἢ νὰ σείωνται, ἢ νὰ κινῶνται. Τρία δὲ τινα θεωροῦνται περὶ τὸν ψόφον· ψοφητικὸν σῶμα πληττόμε-

α) Οὗτος ὁ ὁρισμὸς εἶναι τῆ Ἀριστοτέλους. Λέγεται δὲ ὁ ἦχος καὶ Ἦχῃ ποιητικῶς. Ἦχῶ δὲ λέγεται τὸ ἀντίφθεγμα τῆς κραυγῆς. Μεγάλως δὲ φροντίζονσι ταύτης τῆς ἡχοῦς ἐν γένει οἱ μουσικοί.

Ὁ δὲ Ἀρχιμανδρίτης Ἀνθίμος ὁ Γαζῆς οὕτως ὀρίζει τὸν ἦχον· Ὁ ἦχος εἶναι μία κυματοειδὴς κίνησις τῆ ἀέρος, παραγομένη ἀπὸ τὴν τρομώδη κίνησιν τῶν μερῶν ἐνὸς σώματος, ἥτις προξενεῖται ἀπὸ ἐισβολῆν. Αὐταὶ αἱ κυματίσσεις ἡκλονισμοὶ τῆ ἀέρος, κυτπῶντες τὸ τύμπανον τῶν ὠτίων μας, προξενοῦσιν εἰς τὴν ψυχὴν μας αὐτὸ τὸ αἶσθημα διὰ μέσον τῶν νεύρων.

β) Κλαυδίου Πτολεμαίου εἶναι οὗτος ὁ ὁρισμὸς. Ὁ δὲ Ἀριστοτέλης οὕτως ὀρίζει τὸν ψόφον· Ψόφος δὲ ἐστὶ κίνησις τῆ δυναμένου κινεῖσθαι τὸν τρόπον τῆτον, ὅνπερ τὰ ἀφαλλόμενα ἀπὸ τῶν λείων, ὅταν τις κρούσῃ.

νον· ἄῤῥο ὑπ' αὐτῶ κινούμενος· καὶ ἀκοὴ πληττομένη ὑπὸ τῶ οὕτω κινουμένου ἀέρος.

§. 279. Κατὰ δὲ τοὺς διαφόρους τιναγμοὺς τῶν ποφούντων, ὁ ἄῤῥο κυμαινόμενος διαφόρως, ποιεῖ διαφόρους καὶ εἰδικοὺς ἤχους, ὀνομαζομένους μὲ ἰδια ὀνόματα· Ἠχὼ, Κέλαδος, Βόμβος, Κτύπος, Ὀγκηθμός, Φλοῖσβος, Ροῖζος, Δοῦπος, Πάταγος, Κλαγγή, Ζίγγος, Κραγή, Βοή, Οἰμωγή, Φωνή (α), Στεναγμός, Λαλιά, Ψιθύρισμα, Βροντή, Συριγμός, Θρῆς, Μηκασμός, Μύκημα, Βρόμος, Βρυγμός, Ὑλακή, Ὠρύωμα, Χρεμετισμός.

§. 280. Τοὺς τρόπους τῆς πτώσεως τούτων τῶν εἰδικῶν ἤχων παρατηροῦντες οἱ μουσικοὶ, ἀπομιμνέμενοι αὐτοὺς ἐν τοῖς καιροῖς, ἐπιβάλλουσι μεγάλως. Οὕτω Πέτρος ὁ Γλυκὺς εἰς τὸν Εἰρμόν „Ἐν βυθῷ κατέστρωσε ποτὲ, κατὰ τὴν λέξιν ἁμαρτίαν, μιμεῖται τὸν ὀγκηθμὸν προσφυσέστατα. Καὶ ὁ Δανιὴλ εἰς τὸ „ Μνήσθητι δέσποινα, κατὰ τὴν λέξιν στεναγμόν, προσφέρει πολλάκις τὸ ἄχ. Καὶ ὁ Λακεδαιμόνιος Πέτρος εἰς τὸ „ Νέες εὐσεβεῖς, κατὰ τὴν λέξιν διασυρίζον, μιμεῖται τὸν συριγμόν· καὶ ἄλλοι ἄλλα.

§. 281. Ἰδιαίτερον δὲ κατὰ τὰς Μουσικαὺς, ἤχος εἶναι κλίμαξ συστηματικὴ, δι' ἧς ὠρισμένως ὁδεύοντες, ἀπεργάζονται τὴν μελωδίαν. Ἦγουν ὁ ἤχος εἶναι μία κλίμαξ τῶν συστημάτων, εἰς τὴν ὁποίαν περιπατῶντες οἱ μουσικοὶ διωρισμένως, ἤχων ἀρχόμενοι ἀπὸ ῥητοὺς φθόγγους, καὶ διατρέβοντες εἰς ῥητοὺς φθόγγους, φυλάττοντες καὶ ῥητὰ διαστήματα, καὶ εἰς ῥητὰς φθόγγους καταλήγοντες, ποιοῦσι τὴν μελωδίαν· ὁ δὲ τούτων διορισμὸς ἐγένετο παρὰ τῶν ἀρχαίων μουσικῶν.

α) Φωνὰ δ' ἐστὶ μὲν πλῆξις ἐν ἀέρι, δίκινουμένα ποτὶ τὰν ψυχὴν δι' ὧτων, ὧν τοὶ πόροι διέκοντι ἄχρως ἡπατος χωρέοντες. Πλάτων. Τιμ. Δοκ. φύλ. 21.

§. 282. Ἦχος εἶναι ἰδέα μελωδίας, συνισταμένη εἰς τὴν ἕξιν τῆς γινώσκειν, τίνας μὲν τῶν φθόγγων ἀφετέον, τίνας δὲ παραληπτέον· καὶ ἀπὸ τίνος τε ἀρκετέον, καὶ εἰς ὃν καταληγτέον (α).

§. 283. Ἀπὸ τὸν ἡμέτερον ἦχον ἢ οὐδέν, ἢ ὀλίγον διαφέρει ἐκεῖνο ὅπερ οἱ παλαιοὶ ὠνόμαζον, Τρόπον, Εἶδος, Σχῆμα, καὶ Τόνον. Ὠνομάσθη δὲ Τρόπος, διότι ἐφανέρονε τάχα τὸ ἦθος τῆς διανοίας τῶν μελῶν. Ἐγίνοντο δὲ οἱ τρόποι, μὲ τὸ νὰ ἐσφίζετο μὲν τὸ αὐτὸ μέγεθος τῶν συστημάτων, καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν διαστημάτων· ἐλάμβανε δὲ ἀλλοίωσιν μόνον ἡ τάξις καὶ σύνθεσις. Ἦσαν δὲ τρόποι τῆ μὲν Τετραχόρδου συστήματος, τρεῖς (β)· τῆ δὲ Πενταχόρδου, τέσσαρες (γ)· καὶ τῆ Διαπασῶν, ἑπτὰ (δ).

- α) Πτελεῖαν ὀνομάζει τῆτο ὁ Ἀριστείδης· λέγει δὲ, ὅτι ἀφῆρονται φθόγγοι, διότι κάθε εἶδος μελωδίας εἶχε διωρισμένα πέρατα τῆς Ἀναβάσεως καὶ Καταβάσεως.
- β) Οἱ τρόποι συνίσταντο ἀπὸ τὴν σχέσιν, τὴν ὅποιαν εἶχον τὰ ἡμιτόνια πρὸς τοὺς τόνους. Λοιπὸν ὁ Εὐκλείδης λέγει Πρῶτον μὲν τρόπον τῆ Διατεσσάρων Συστήματος ἐκεῖνον, τῆ ὁποῖα τὸ ἡμιτόνιον κεῖται πρῶτον ἐπὶ τὸ βαρὺ τῶν τόνων τῆ συστήματος· οἶον, γα βα πα νη. Δεύτερον δὲ, οὗ τὸ ἡμιτόνιον δεύτερον ἐπὶ τὸ βαρὺ τῶν τόνων· οἶον, δι γα βε πα. Τρίτον δὲ, οὗ τὸ ἡμιτόνιον τρίτον ἐπὶ τὸ βαρὺ τῶν τόνων· οἶον, κε δι γα βε· ἢ ὁ ταυτὸν ἐστι, πρῶτον ἐπὶ τὸ ὀξύ τῶν τόνων· οἶον βου γα δι κε. Οὕτω δὲ ἔχουσιν οἱ τρόποι τῆ Διατεσσάρων Συστήματος καὶ εἰς τὰ ἄλλα δύο γένη.
- γ) Ἵνα δὲ ἐξετάσωμεν τοὺς τρόπους τῆ Διαπέντε Συστήματος ἐν τῷ Χρωματικῷ καὶ Ἐναρμονίῳ γένει, ἅς λογίζεται τόνος τὸ τριημιτόνιον, ἢ τὸ διτόνιον. Ἦν λοιπὸν τοῦτ' εἰς τῆ Συστήματος Πρῶτος μὲν τρόπος, οὗ πρῶτος ὁ τόνος ἐπὶ τὸ ὀξύ· ρ ὁ δι κε ζω. Δεύτερος δὲ εἰς δεύτερος ὁ τόνος ἐπὶ τὸ ὀξύ· πα ρ ὁ δι κε. Τρίτος δὲ, οὗ τρίτος ὁ τόνος ἐπὶ τὸ ὀξύ· νη πα ρ ὁ δι. Τέταρτος δὲ, οὗ τέταρτος ὁ τόνος ἐπὶ τὸ ὀξύ· ζω νη πα ρ ὁ.
- δ) Ὁ μὲν Εὐκλείδης ἐπὶ τὰ θέλων τοὺς τρόπους, οὕτως αὐτοὺς παράγει καὶ εἰς τὰ τρία γένη τῆς μελωδίας· ἄλλοι δὲ πληθύνοντες τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν, ἀπαριθμοῦσιν ἕως δεκαπέν-

§. 264. Ἴνα δὲ παραδειγματικῶς ἐξηγήσωμεν τὰς τρόπους τῆ Διαπασῶν, ἃς λέγεται Ἡμιτόνιον ὁ ἐλάχιστος τόνος ἡμῶν. Τούτου λοιπὸν τοῦ συστήματος ἐν τῷ Διατονικῷ γένει πρῶτος μὲν τρόπος ἦν ἐκεῖνος οὗ τὸ ἡμιτόνιον πρῶτον μὲν ἦν ἐπὶ τὸ βαρὺ τέταρτον δὲ ἐπὶ τὸ ὀξύ· οἶον, Γα βου πα νη ζω κε δι γα· ὠνομάζετο δὲ Μιζολύδιος.

Δεύτερος δὲ, οὗ τὸ ἡμιτόνιον τρίτον μὲν ἐπὶ τὸ βαρὺ· πρῶτον δὲ ἐπὶ τὸ ὀξύ· οἶον, β8 γα δι κε ζω νη πα Β8· ὠνομάζετο δὲ Λύδιος. Τρίτος δὲ οὗ τὸ ἡμιτόνιον δεύτερον ἐφ' ἐκάτερα· οἶον, πα βου γα δι κε ζω νη Πα· ὠνομάζετο δὲ Φρύγιος.

Τέταρτος δὲ, οὗ τὸ ἡμιτόνιον πρῶτον μὲν ἐπὶ τὸ βαρὺ· τρίτον δὲ ἐπὶ τὸ ὀξύ· νη πα β8 γα δι κε ζω Νη· ὠνομάζετο δὲ Δώριος.

Πέμπτος δὲ οὗ τὸ ἡμιτόνιον τέταρτον μὲν ἐπὶ τὸ βαρὺ· πρῶτον δὲ ἐπὶ τὸ ὀξύ· ζω νη πα βου γα δι κε Ζω· ὠνομάζετο δὲ Ὑπολύδιος.

Ἐκτος δὲ, ὃ τὸ ἡμιτόνιον τρίτον μὲν ἐπὶ τὸ βαρὺ· δεύτερον δὲ ἐπὶ τὸ ὀξύ· κε ζω νη πα β8 γα δι Κε· ὠνομάζετο δὲ Ὑποφρύγιος. Καὶ ἑβδομος, ὃ τὸ ἡμιτόνιον δεύτερον μὲν ἐπὶ τὸ βαρὺ τρίτον δὲ ἐπὶ τὸ ὀξύ· δι κε ζω νη πα βου γα Δι· ὠνομάζετο δὲ Ὑποδώριος.

τε. Τούτους δὲ τοὺς δεκαπέντε τρόπους καταλέγει κατὰ τάξιν, καὶ ἐκτίθησι καὶ τὰ σημεῖα ἐκάστου αὐτῶν· εἰσὶ δὲ κατ' αὐτόν·

Λύδιος, Ὑπολύδιος, Ὑπερλύδιος, Αἰόλιος, Ὑπαιόλιος, Ὑπεραιόλιος, Φρύγιος, Ὑποφρύγιος, Ὑπερφρύγιος, Ἰαζικός, Ὑποιάστιος, Ὑπεριάστιος, Δώριος, Ὑποδώριος, Ὑπερδώριος.

Ἐκαστος δὲ τούτων ἔχει Προσλαμβανόμενον ἴδιον, ὃς τις ἐμπεριέχεται τῷ Διαπασῶν· ἐμβαίνει πρὸς ταῦτοις ἕκαστος καὶ εἰς τὰ τρία γένη,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β.

Περὶ τῶν ὀκτὼ Ἦχων κατὰ Μανουὴλ Βουέννου.

§. 285.

Οἱ ὀκτὼ ἦχοι τῆς Μελωδίας, ἐπὶ τῷ ὄργάνῳ δὲν τάττονται ὅπου τύχοι, ἀλλὰ κάθε ἓνας ἀπὸ αὐτοὺς ἔλαβεν ἐπάνω εἰς αὐτὸ διωρισμένον τόπον ἀπὸ τὸν ὁποῖον καὶ χαρακτηρίζεται τὸ διάφορον εἶδος τῆς Μελωδίας. Διότι οἱ ἦχοι δὲν διαφέρουσι ἀναμεταξύ των κατὰ ἄλλο, παρὰ κατὰ τὸν ὀξύτερον καὶ βαρύτερον τόπον τῆς φωνῆς, καὶ τῷ ὄργάνῳ.

§. 286. Πρῶτον λοιπὸν καὶ ὀξύτατον εἶδος τῆς Μελωδίας εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐπέχει τὸν Ὑπερμιξολύδιον τόνον. Ὀνομάζεται δὲ τῆτο ὑπὸ τῶν μελοποιῶν Ἦχος Πρῶτος.

Κε δι γα βε πα νη ζω κε.

§. 287. Δεύτερον δὲ εἶδος τῆς Μελωδίας εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐπέχει τὸν Μιξολύδιον τόνον. Ὀνομάζεται δὲ τοῦτο ὑπὸ τῶν μελοποιῶν Ἦχος Δεύτερος.

Δι γα βον πα νη ζω κε δι.

§. 288. Τρίτον δὲ εἶδος τῆς Μελωδίας εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐπέχει τὸν Λύδιον τόνον. Ὀνομάζεται δὲ τῆτο ὑπὸ τῶν μελοποιῶν Ἦχος Τρίτος.

Γα βε πα νη ζω κε δι γα.

§. 289. Τέταρτον δὲ εἶδος τῆς μελωδίας εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐπέχει τὸν Φρύγιον τόνον. Ὀνομάζεται δὲ τῆτο ὑπὸ τῶν μελοποιῶν Ἦχος Τέταρτος.

βε πα νη ζω κε δε γα Βου.

§. 290. Πέμπτον δὲ εἶδος τῆς μελωδίας εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐπέχει τὸν Δωρίον τόνον. Ὀνομάζεται δὲ τῆτο ὑπὸ τῶν μελοποιῶν Ἦχος Πλάγιος Πρῶτος.

πα βε γα δι κε ζω νη Πα.

§. 291. Ἐκτον δὲ εἶδος τῆς μελωδίας εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐπέχει τὸν Ὑποκλῆδιον τόνον· ὀνομάζεται δὲ τῆτο ὑπὸ τῶν μελοποιῶν Ἦχος Πλάγιος Δεύτερος·
νη πα β8 γα δι κε ζω Νη.

§. 292. Ἑβδομον δὲ εἶδος τῆς μελωδίας εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐπέχει τὸν Ὑποφρύγιον τόνον· ὀνομάζεται δὲ τῆτο ὑπὸ τῶν μελοποιῶν Ἦχος Βαρύς·
ζω νη πα β8 γα δι κε Ζω.

§. 293. Ὀγδοον δὲ εἶδος τῆς μελωδίας εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐπέχει τὸν Ὑποδῶριον τόνον· ὀνομάζεται δὲ τῆτο ὑπὸ τῶν μελοποιῶν Ἦχος Πλάγιος Τέταρτος.

§. 294. Αἰτίαν δὲ, δι ἣν ἕτος μὲν ὁ ἦχος ὠνομάσθη Πρῶτος, ἐκεῖνος δὲ Δεύτερος, ὁ αὐτὸς λέγει διτιτῆν. Οἱ μελοποιοὶ ὅταν μὲν ἀποβλέπωσι πρὸς τε τὸ ὑξύτερον καὶ βαρύτερον μέλος, τότε ὀνομάζουσι τῆτον μὲν τὸν ἦχον Πρῶτον, ἄλλον δὲ Δεύτερον, ἕως τῆ ὀγδόου κατὰ τὴν πρὸδον τῆ ἀριθμῆ. Ὅταν δὲ ἀποβλέπωσι πρὸς αὐτὰς τοὺς φθόγγους τῶν τετραχόρδων συστημάτων, δι ὧν διαγινώσκουσι ποῖον μὲν εἶδος τῆς μελωδίας εἶναι ὑξύτερον, ποῖον δὲ βαρύτερον, τότε ὀνομάζουσι τοὺς ἦχους ὕχι ἀπὸ τὴν τάξιν τῆ βαρυτέρου καὶ ὑξυτέρου μέλους, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν τάξιν τῶν φθόγγων τῶν τετραχόρδων συστημάτων· παντὸς γὰρ τετραχόρδου συστήματος ὁ μὲν ὑξυτάτος φθόγγος ὀνομάζεται Πρῶτος· ὁ δὲ βαρύναιος, Τέταρτος. { κε δι γα β8. }

§. 295. Ἐκαστος ἦχος περιέχει ἐπὶ τὰ διαστήματα, καὶ ὁκτὼ φθόγγους. Ὡν ὁ πρῶτος ἀπὸ τῆ ὀξείας λέγεται Νήτη· ὁ δὲ τέταρτος ἐπὶ τὸ βαρὺν, Μέση· καὶ ὁ ἑβδομος ἐπὶ τὸ βαρὺν, Ὑπάτη· καὶ ὁ ὀγδοὺς Προσλαμβανομένη.

§. 296. Ἐκαστος ἦχος ἀπὸ τῆς ἐαυτῆ Μέσης ἀρ-

ξάμενος, εἰμὲν ἐπὶ τὸ ὀξύτερον ὀδεύει, ἐξ ἀνάγκης ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ Νήτην γενόμενος, ἴσεται· εἰδὲ ἐπὶ τὸ βαρύτερον, ἐπὶ τὴν Προσλαμβανομένην· διότι κἀνέναν ἦχος οὔτε ἀναβαίνει ὑπὲρ τὴν Νήτην του, ἔτε καταβαίνει ὑπὲρ τὴν Προσλαμβανομένην του· εἰδὲ μὴ, ἢ ἑαυτὸν παραφθείρει, ἢ μεταβαίνει εἰς κἀνέναν ὑψηλότερον ἢ χαμηλότερον ἦχον.

§. 297. Ἐξ ὧν ἔτος ὁ συγγραφεὺς ἀναφέρει, συνάγεται, ὅτι οἱ ὀκτὼ ἦχοι διωρίσθησαν ἐπὶ τῇ Διατονικῇ Γένους τῆς μελωδίας· καὶ ὅτι ἡ ἀπὸ ἐνὸς γένους εἰς ἄλλο γένος μετάβασις δὲν ἀλλάζει ἦχον. Ὅθεν καθε Χρωματικῇ Γένους μελωδία ὑπάγεται εἰς ἓνα ἀπὸ τῶν εἰρημένους ὀκτὼ ἦχους· ὡσαύτως δὲ καὶ Ἐναρμονίῃς, καὶ μιξιῇ, καὶ τῶν λοιπῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ τῶν ὀκτὼ Ἦχων κατὰ τὰς ψαλμωδούς.

§. 298.

Οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ μουσικοὶ συνέστησαν τὰς τεσσάρων ἡχῶν ἀπὸ τῶν τεσσάρων τόνων ἐνὸς πενταχόρδου, τῷ ὁποίῳ ὁ μὲν πρῶτος τόνος ἦτον μείζων· ὁ δὲ δεύτερος ἐλάσσων· ὁ δὲ τρίτος, ἐλάχιστος· καὶ ὁ τέταρτος πάλιν μείζων. Οἶον,

Ὅθεν ὅτε μὲν ἠθέλον νὰ εὐρωσι τὸν πρῶτον ἦχον, ἀπήχουν ἐπὶ τὸ ὀξύ φθόγγον, περιέχοντα τόνον μείζονα· οἷος ἦν ὁ αἰῶαῖς. Ὅτε δὲ τὸν δεύτερον, ἀπήχουν ἐπὶ τὸ ὀξύ φθόγγον, παριέχοντα τόνους μείζονα καὶ ἐλάσσονα· οἷος ἦν ὁ

Πα	12	δι
νη	7	γα
ζω	9	βε
κε	12	πα
Δι		νη

τῇ κυρίῃ ἤχῃ, νὰ εὕρῃ τὸν πλάγιόν τε φυσικῶς, καταβαίνει τέσσαρας τόνους, ψάλλων πέντε φθόγγους· καὶ ὁ πέμπτος φθόγγος παραστήσει τὸν ζητούμενον Πλάγιον ἤχον.

§. 300. Ὡνομάσθη δὲ ὁ ἤχος Πάγιος, καθὼς λέγει ὁ Βρυέννυος, διότι ἡ Μέση αὐτῇ παράκειται τῇ Ὑπάτῃ τῇ κυρίῃ· καθὼς γίνεται φανερόν ἀπὸ τὸ προγραφέν διόγραμμα. Ἡ μᾶλλον ὠνομάθη πλάγιος, διότι ἀπ' αὐτῆς τῆς Μέσης, ἀρχεται νὰ πλαγιάζῃ ἡ μελωδία, καὶ νὰ ὁδεύῃ εἰς τὸν βαρύτερον τόπον τῆς φωνῆς. Ὡστε ἴδιον τῶν μὲν Κυρίων ἤχων εἶναι τὸ νὰ κατέχωσι τὸν ὀξὺν τόπον τῆς φωνῆς· τῶν δὲ Πλαγίων, τὸν βαρὺν τόπον αὐτῆς. (*)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ τῶν Συστατικῶν τῶν Ἦχων.

§. 301.

Συστατικὰ μὲν τῶν ἤχων εἶναι τέσσαρα· τὸ Ἀπῆχημα, ἡ Κλίμαξ, οἱ Δεσπόζοντες φθόγγοι, καὶ αἱ Καταλήξεις. Γνωριστικὰ δὲ εἶναι δύο· τὸ Ἀπῆχημα,

νοὺς ἐλάχιστον καὶ μέζονα· ὁ δὲ διατονικὸς, μέζονα καὶ ἐλάσσονα.

*) Ὅ,τι δύναται παρ' ἡμῖν τὸ Πάγιος, τῷτο παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἐδύνατο ἢ ὑπὸ. Περὶ οὗ λέγει ὁ Ἀθήνσιος, ὅτι ὁρῶντες οἱ Μουσικοὶ τὸν ὄγκον καὶ τὸ προσποίημα τῆς καλοκαγαθίας ἐν τοῖς τῆς ἀρμονίας ἡθεσιν, Ὑποδώριον ἐκάλεσαν, ὡς τὸ προσεμπεφές τῷ λευκῷ ὑπόλευκον· καὶ τὸ μὴ γλυκὺ μὲν, ἐγγὺς δὲ τῷ λεύκῳ ὑπόγλυκον· οὕτω καὶ ὑποδώριον τὸ μὴ πάνυ δώριον.

καὶ αἱ Καταλήξεις. Διότι γνωρίζεται ὁ ἦχος εὐθὺς ἀπὸ τὸ ἀπὸ κρημνα, ἢ ἀπὸ τὴν κατάληξιν στίχου τινὸς προπαλλομένων.

§. 302. Ἀπὸ τὰς καταλήξεις ἄλλαι μὲν εἶναι τελικαί· ἄλλαι δὲ, ἐντελεῖς· καὶ ἄλλαι ἀτελεῖς. Καὶ τελικαὶ μὲν καταλήξεις εἶναι, ὅσαι φέρουσι μελωδίαν, ἀνήκουσαν εἰς τὸ τέλος τῆ τροπαρίας, ἢ οἰσθητοῦ μέλους· ἐντελεῖς δὲ καταλήξεις εἶναι, ὅσαι φέρουσι μελωδίαν, ἀνήκουσαν εἰς τὰ τέλη τῶν ἐν μέσῳ τῆ τροπαρίας περιόδων, ἢ οἰσθητοῦ μέλους· ὅπως δηλαδὴ γίνεται μὲν τέλος τῆ νοήματος, καὶ γράφεται τελεία στιγμή ἀπὸ τῆς γραμματικῆς. Ἐπονται δὲ καὶ ἄλλοι λόγοι πρὸς ἀποπλήρωσιν τῆ ὕλης τροπαρίας ἢ μέλους. Ἀτελεῖς δὲ καταλήξεις εἶναι, ὅσαι φέρουσι μελωδίαν, ἀνήκουσαν εἰς τὰ τέλη τῶν ἐν μέσῳ τῆ τροπαρίας κώλων, ἢ κομμάτων· ὅπως δηλαδὴ δὲν γίνεται τέλος τῆ νοήματος, καὶ γράφεται μέση στιγμή ἢ ὑποδιαστολή ἀπὸ τῆς γραμματικῆς. Ἐπειδὴ δὲ γίνονται αὗται αἱ καταλήξεις ἄλλῃ, καὶ ὅχι εἰς τὸ ἴσον τῆ ἡχῆ, λέγονται ἀτελεῖς· ἐπειδὴ ἀφ' ἑῶς τὸ ἴσον ὑποτίθεται ἀρχὴ πάσης μελωδίας, εἰς τῷ φαίνεται ὅτι ἐπιθυμεῖ ἡ ἀκοὴ νὰ αἰσθανθῇ, ὅτι ἐπέστρεφεν ἡ μελωδία. Διότι ἡ ἀκοὴ ἀφ' ἑῶς μίαν φορὰν προκαταληφθῇ ἀπὸ μίαν ἀρχὴν, ἢ κατάληξιν ἣτις γίνεται ἄλλῃ, ἀφήνει αὐτὴν ὥσαν ἐν μετεώρῳ. Διὰ τῷ ὅταν καὶ πολλῶν θέσεων, ἢ καὶ ὕλων τροπαρίων αἱ καταλήξεις γένωσιν ἀτελεῖς, ἢ τελευταία ὅμως θέσις, ἢ τὸ τελευταῖον τροπάριον ἀναγκάζεται νὰ λάβῃ τὴν κατάληξιν ἐντελῇ, ἢ τελικῇ.

§. 303. Ἰσον τῆ ἡχῆ ὀνομάζουσι τὴν βάσιν, ὅθεν ἕκαστος ἡχος ἄρχεται. Λοιπὸν εἰμὲν ὑποτεθεῖν, ὅτι ὁ πρῶτος ἡχος ἔχει τὸν κε τόνον Ἰσον, ὁ πλάγιος τῆ πρῶτης ἡχῆς τὸν πα τόνον ἔχει Ἰσον. Πάλιν εἰμὲν ὑποτεθεῖν, ὅτι ὁ δεύτερος ἡχος ἔχει Ἰσον τὸν τόνον ζω,

ὁ πλάγιός τε ἔχει ἴσον τὸν βθ. Ὅμοίως εἰμὲν ὑποτεθῇ , ὅτι ὁ τρίτος ἤχος ἔχει ἴσον τὸν γα τόνον, ὁ βαρὺς ἤχος ἔχει ἴσον τὸν δτ' αὐτὸν ζω τόνον. Ὡσαύτως εἰμὲν ὑποτεθῇ, ὅτι ὁ τέταρτος ἤχος ἔχει ἴσον τὸν δι τόνον, ὁ πλάγιός τε ἔχει ἴσον τὸν νη τόνον. Εἰδὲ δοθῶσιν ἄλλα ἴσα εἰς τὰς κυρίους κατὰ τὰ διάφορα μέλη, δυσκόλως συμβιβάζεται ἐπὶ τῇ διαλασῶν τὸ νὰ εὐρίσκηται τὸ ἴσον ἐκάστῃ πλαγίᾳ. τέσσαρας τόνους ὑπὸ τὸ ἴσον τῇ κυρίᾳ· διότι τὸ μὲν Διαλασῶν Σύστημα περιέχει τόνους ἑπτὰ, οἱ δὲ ἤχοι εἶναι ὀκτὶ (§.299.).

§. 304. Δεσπόζοντες μὲν φθόγγοι εἶναι ἐκεῖνοι, τῶν ὁποίων ἡ ποιότης ἐνεργεῖ εἰς τὸν ἦχον (§.239.). Ὑπερβάσιμοι δὲ εἶναι ἐκεῖνοι οἱ φθόγγοι, τῶν ὁποίων ἡ ποιότης ἀπρακτεῖ παντάλασιν εἰς τὸν ἦχον. Καὶ ἐπειδὴ ὁ ἦχος ἔχει δεσπόζοντας φθόγγους δύο καὶ τρεῖς, καὶ κάθε φθόγγος ἔχει τὴν ποιότητά του, εἰς τὸν ἦχον εἶναι ἀνάγκη νὰ παράγῃται ἄλλη ποιότης, ὅ ἐστιν ἦθος, ἐκ τῆς μίξεως τῶν δύο ἡτριῶν ποιότητων. Ἡ καὶ ἄλλως, Δεσπόζοντες μὲν εἶναι ἐκεῖνοι οἱ φθόγγοι, περὶ οὓς ὁ ἦχος χαίρει νὰ ἐνδιατρίβῃ. Ὑπερβάσιμοι δὲ εἶναι ἐκεῖνοι, εἰς τὰς ὁποίας ὁ ἦχος δὲν θέλει νὰ ἐμφιλοχωρῇ, ἀλλὰ ἥ διόλου τὰς σιωπᾶ, ἥ ταχέως ἀπὸ αὐτοὺς φεύγῃ, καὶ χρονοτριβῇ τὸ περισσότερον εἰς τὰς Δεσπόζοντας (α).

§. 305. Οὐτε μὲ μίαν μόνην κλίμακα περαίνεται ἓνας ἦχος, ἀλλὰ πολλάκις ἓνας ἦχος ζητεῖ πολλὰς κλίμακας· ἔτε εἰς ἓνα μόνον ἦχον ἀνήκει μία μόνη κλίμαξ, ἀλλὰ πολλάκις ἀναφέρονται εἰς ἓνα μόνον

α) Δεῖ δὲ τὴν ἁρμονίαν (τὸν ἦχον) εἶδος ἔχειν ἢ πάθους ἢ ἡθους· καταφρονητέον οὖν τῶν τὰς μὲν κατ' εἶδος διαφορὰς ἐ δυνάμενων θεωρεῖν· ἐπακολουθοῦντων δὲ τῇ τῶν φθόγγων ὀξύτητι καὶ βαρύτητι, καὶ τιθεμένων ὑπερμυζολύδιον ἁρμονίαν, καὶ πάλιν ὑπὲρ ταύτης ἄλλην. Ἀθήν. Διηγοσ.

ἔχον πολλὰ κλίμακες. Διότι τὰς προκαταλεγείσας (§. 275.) χρόας εἰς τὰς ὁκτώ ἤχους οἱ ψαλμῳδοὶ συνειθίζουσι νὰ περικλείωσι καὶ ἀπὸ αὐτὰς, ὅσαι μόνον εἶναι ἐν χρήσει, τούτων διωρίσθησαν καὶ σημεῖα φθορῶν εἰς ἔνδειξιν.

§. 306. Κοινὸν εἰς τὰς ὁκτώ ἤχους εἶναι, τὸ νὰ παράγωσιν ὁ κύριος καὶ ὁ πλάγιος τὰς τέσσαρας λεγόμενες Μέσους ἤχους· οἵτινες ἔτιωσ ὠνομάσθησαν, διότι εὐρίσκονται μέσον τῶν κυρίων καὶ τῶν πλα-

γίων. Καὶ τῷ μὲν $\overset{\cdot}{\overset{\cdot}{\alpha}}$, ἤγουν τῷ πρώτῳ ἤχῳ, εἶναι μέσος ὁ $\overset{\cdot}{\overset{\cdot}{\beta}}$, ἤγουν ὁ τρίτος. διότι εὐρίσκεται μέσον

τῷ $\overset{\cdot}{\overset{\cdot}{\alpha}}$ καὶ τῷ $\overset{\cdot}{\overset{\cdot}{\gamma}}$, Τῷ δὲ $\overset{\cdot}{\overset{\cdot}{\beta}}$, ἤγουν τῷ δευτέρῳ εἶναι μέσος ὁ $\overset{\cdot}{\overset{\cdot}{\delta}}$. Τῷ δὲ $\overset{\cdot}{\overset{\cdot}{\gamma}}$, ἤγουν τῷ τρίτῳ εἶ-

ναι μέσος ὁ $\overset{\cdot}{\overset{\cdot}{\epsilon}}$. Καὶ τῷ δὲ $\overset{\cdot}{\overset{\cdot}{\delta}}$, ἤγουν τῷ τετάρτῳ εἶναι μέσος ὁ $\overset{\cdot}{\overset{\cdot}{\zeta}}$, ἤγουν λέγετος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε.

Περὶ Ἀπήχημάτων.

Απήχημα εἶναι προετοιμασία τῷ ἤχῳ τῆς ψαλθηςομένης ψαλμωδίας, γινομένη δι' ἑνὸς τῶν ὁκτώ πολυσυλλάβων φθόγγων (§. 66.). Λέγεται δὲ τὸ αὐτὸ καὶ Ἐνήχημα (α).

Δηλαδή προτοῦ νὰ ἀρχίσωμεν νὰ ψάλλωμεν ὁ-

α) Ἐνήχημά ἐστιν ἡ τῷ ἤχῳ ἐπιβολή. Γίνεται δὲ καὶ μονοσυλλάβως τὸ ἀπήχημα, ὅμως ὁ ἀρχάριος στοιχιᾶται διὰ τῶν πολυσυλλάβων φθόγγων διὰ τὴν ποιότητα.

ποιανῶν μελωδίαν, ψάλλομεν ἓνα ἀπὸ τούτων πολυσυλλάβους φθόγγους, ἵνα δὴ ὡς διὰ γνωστῆς τῆς ἤχου ἀπιδώμεθα τῆς μελωδίας. Εἰδὲ πρέπει νὰ προτάτῃται εἰς τὸ τροπάριον στίχος τις, αὐτὸς πληροῦ τὴν χρεῖαν τῆς ἀπηχήματος, χρεωστῶν νὰ καταλήγῃ ὁμοίως μὲ τὸ ἀπήχημα.

§. 308. Ὅταν μὲν πρὸ τῆς μελωδίας ἡ μαρτυρία τῆς ἤχου μόνη γράφηται, τότε τὸ ἀπήχημα καταλήγει εἰς τὸ ἴσον τῆς ἤχου (§. 303.)· ὅταν ὅμως ἡ

μελωδία προγράφεται ἔξωθεν δίτονος, ὡς π ^λ

ἢ τρίτονος, ὡς π ^λ · ἢ τετράτονος, ὡς π ^λ

· καὶ τὰ λοιπὰ, μὲ τὸ νὰ γράφονται κοντὰ εἰς τὴν μαρτυρίαν τῆς ἤχου οἱ χαρακτῆρες, οἵτινες φανερόνουνσι ταῦτα· τότε τὸ ἀπήχημα πρέπει νὰ καταλήγῃ εἰς τὴν διτονίαν, ἢ τριτονίαν, ἢ τετρατονίαν, εἰς τὴν ὁποίαν σημαίνεται. Ὅσον, ὁ πλάγιος τῆς πρώτης ἤχου ἀπηχεῖται διὰ τῆς αἰσῆς, ὅταν λήγῃ εἰς

τὸν πα, μαρτυρούμενος διὰ τῆς π ^λ · ὅμως μαρτυ-

ρούμενος διὰ τῆς π ^λ , τότε ἀπηχεῖται διὰ τοῦ αἰσῆς· ἢ διὰ τῆς προπαλλομένου στίχου, λήγοντος εἰς τὸν κε· διότι ἡ μελωδία προγράφεται Τετράφωνος, ἤγαν Τετράτονος.

Πάλιν ὁ πλάγιος τῆς δευτέρας ἤχου ἀπηχεῖται διὰ τοῦ λεσῆς, ὅταν λήγῃ εἰς τὸν πα, μαρτυρού-

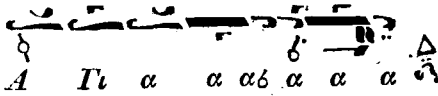
μενος π ^λ · μαρτυρούμενος ὅμως π ^λ , τότε

ἀπηχεῖται διὰ τῆς λεζῶ, ἢ διὰ τῆς προπαλλομένου στίχου, λήγοντος εἰς τὸν δι.

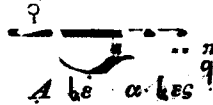
Ὅμοιως καὶ ὁ τέταρτος ἤχος ἀπηχεῖται διὰ τῆς αἰσῆς, ὅταν λήγῃ εἰς τὸν δι, μαρτυρούμενος διὰ τῆς

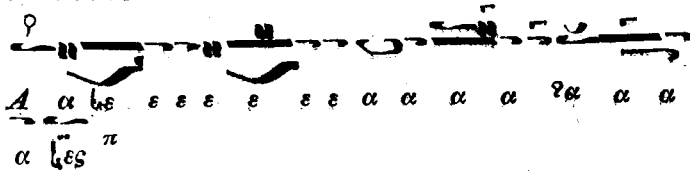
Κατὰ δὲ τὸν Πελοποννήσιον Πέτρον τοιαύτην μελω-
δίαν ἔχει τὸ Ἀπήχημα τῆς Τετάρτης ἤχου εἰς τὰς ἑξή-
γησεις του.

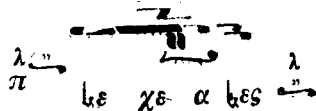
§. 313. Τῆς δὲ Πλαγίου πρώτου ἤχου τὸ Ἀπήχη-
μα καθ' ἡμᾶς μὲν καὶ γράφεται, καὶ ψάλλεται κα-
τὰ τοιαύτην μελωδίαν

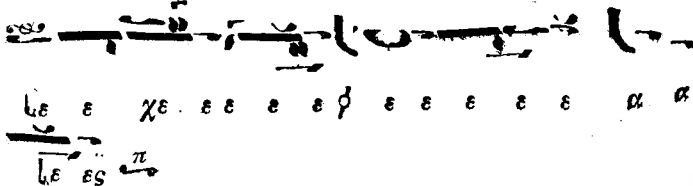
Κατὰ δὲ τοὺς παλαιοὺς αὐτὸ μὲν ἐγράφετο τοῦτον
τὸν τρόπον, ἡ δὲ μελωδία τῆς ἐγένετο τοιαύτη, ὅταν
ἐξῆς παριστῶμεν διὰ τῶν χαρακτήρων τῆς ἑμετέρας
Μεθόδου

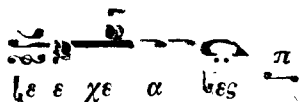
§. 314. Τῆς δὲ πλαγίως δευτέρου ἤχου τὸ Ἀπήχη-
μα κατὰ μὲν τοὺς παλαιοὺς ἔτιω γράφεται

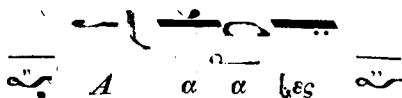
Ἐξάγεται δὲ μελωδία κατὰ τὴν παράδοσιν τῆς Θέ-
σεως τοιαύτη, ὅταν ἐξῆς γράφομεν

Καθ' ἡμᾶς δὲ γράφεται καὶ μελωδεῖται κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον.

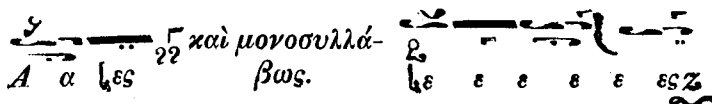
§. 315. Τῷ δὲ Βαρύος ἤχῳ τὸ Ἀπήχημα κατὰ μὲν τῆς παλαιᾶς ἔτι γράφεται

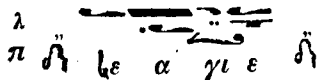
τῷ ὁποίῳ μελωδία κατὰ τὴν παράδοσιν τῆς γραφῆς εὐγαίνει τοιαύτη οἷα ἐκτίθεται·

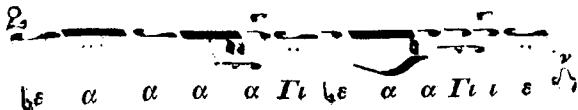
Καθ' ἡμᾶς δὲ γράφεται καὶ μελωδεῖται κατὰ τοὺς ἐξῆς δύο τρόπους. Πῶ δὲ γίνεται τῷ ἐνὸς τρόπου ἢ χρῆσις, καὶ πῶ τῷ ἄλλου φανερόνεται εἰς τὸν (§. 358.) παράγραφον.

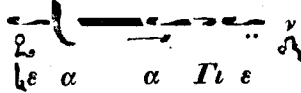
§. 316. Τῷ δὲ Πλαγίου τετάρτου ἤχου τὸ Ἀπήχημα γράφεται μὲν ἔτις ὑπὸ τῶν Παλαιῶν

Φέρει δὲ μελωδίαν, ὅταν ἐξηγῇται τὸ ἔτις γεγραμμένον, οἷαν ἐξῆς γράφομεν·

Καθ' ἡμᾶς δὲ τέτου τῆ ἤχου τὸ Ἀπήχημα μελωδεῖται καὶ γράφεται πολυσυλλάβως μὲν ἔτω,

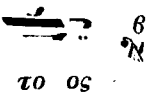
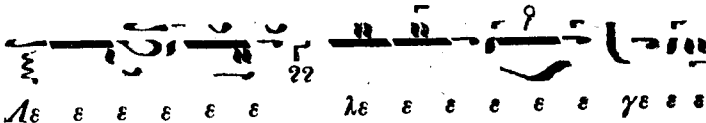
μονοσυλλάβως δὲ ἔτω, πληροῦν ὅμως τὴν αὐτὴν χρεῖαν.

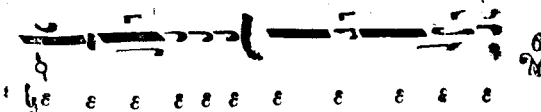
§. 317. Ἦχοι μὲν εἶναι ὀκτώ τῆς ψαλμωδίας· ἀπηχήματα δὲ σφύζονται δέκα. Διότι ὁ Τέταρτος ἦχος, καὶ ὁ Πλάγιος τῆ δευτέρου, ἔχουσιν ἀνὰ δύο ἀπηχήματα. Καὶ τῆ μὲν τετάρτου ἤχου τὸ δεύτερον Ἀπήχημα κατὰ τοὺς παλαιοὺς ἔτω γράφεται·

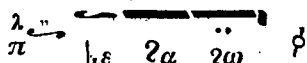
Φέρει δὲ μελωδίαν, ἐξηγούμενον καθ' ἡμᾶς, τοιαύτην, οἷα εἶναι ἡ ἐξῆς γραφομένη.

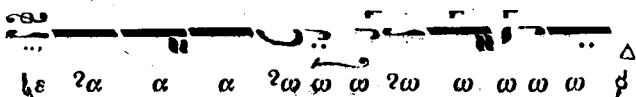
Κατὰ δὲ τὸν Ἰάκωβον οὕτω μελωδεῖται καὶ ἀπηχεῖται μονοσυλλάβως

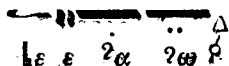
Τῆ δὲ Πλαγίᾳ δευτέρου τὸ δεύτερον Ἀπὴχημα κατὰ τοὺς παλαιοὺς ἔτω γράφεται

Φέρει δὲ μελωδίαν, ὅταν ἐξηγῇται καθ' ἡμᾶς, οἷα εἶναι ἡ ἀκόλουθος.

Κατὰ δὲ συντομώτερον τρόπον, ὅς τις εἶναι καὶ εὐχρηστότερος, ἔτω μελωδεῖται καὶ γράφεται τὸ λε²α²ω.

Γίνωσκε δὲ, ὅτι λαμβάνει καὶ διαφορετικὴν ἔκφρασιν ἡ μελωδία τῶν ἀπὴχημάτων, καὶ ὅτι εὐρίσκονται καὶ κατὰ ἄλλον τρόπον ἀπὴχήματα, πλὴν ἐν πᾶσι γίνεται προετοιμασία ἐνὸς ἤχου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

Περὶ τοῦ Πρώτου ἤχου.

§. 318.

Πρώτον ἤχον ὠνόμασαν οἱ Ἑκκλησιαστικοὶ μουσικοὶ ἐκεῖνον, ὅς τις ἀπὴχεῖται μὲ τὸ α²2α²ες· καὶ ἂν δὲν λέγεται ὁλόκληρος αὕτη ἡ λέξις, τὸ ἀπὴχούμενον λε²ς δείχνει ἀνάβασιν τόνου μείζονος, καὶ ποιότητα τῆ α²2α²ες. ἔχει δὲ ἴσον κατὰ μὲν τὸ Σιγῆ-ράριον τὸν τόνον κε· κατὰ δὲ τὴν Παπαδικὴν τὸν πα.

§. 319. Ὡνομάσθη δὲ Πρῶτος ἦχος, ἐπειδὴ τὸ Ἀπὸ ἡχημά τε συνίσταται ἀπὸ μείζονα τόνου, ὃς τις τόνος εὐρέθη πρῶτος. Διότι τῆς ὁρμονικῆς ἀναλογίας, 6, 8, 9, 12, ζητουμένης ἐπὶ τῶν φθόγγων τῶν τόνων τῷ Διατονικοῦ Διαπασῶν συστήματος, ἂν τεθῇ τὸ 6 ἐπὶ τῷ δι, τὸ μὲν 8 ἔσται ἐπὶ τῷ νη, τὸ δὲ 9 ἐπὶ τῷ πα, καὶ τὸ 12 ἐπὶ τῷ Λι οὕτω

6, 8, 9, 12.

δι κε ζω νη πα βγ γα Λι.

Ἄρα ἔτε τὸν ἐλάχιστον τόνον, ἔτε τὸν ἐλάχιστον, ἀλλὰ τὸν μείζονα, δηλαδή τὸν ἔχοντα λόγον ἐπὶ γ-δοον ἐγνώρισαν οἱ Ἀρμονικοὶ Πρῶτον τόνον καὶ τῆτον ἐκ τῷ νη πα διαστήματος. Ὅθεν οἱ Πυθαγορικοὶ, νομίζοντες, ὅτι ὁ πα φθόγγος εἶναι πρῶτος φθεγγτός, ἔλεγον αὐτὸν Τροφόν (α).

§. 320. Ὁ Πρῶτος ἦχος μεταχειρίζεται κλίμακα διατονικὴν κατὰ τὸν Τροχὸν ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον, τὴν ἑξῆς

νη, πα βου γα δι, κε ζω νη Πα.

Ἦγουν ζητεῖ νὸ ἔχη τὰ δύο τετράχορδα ὁμοία ἦτοι τὸ μὲν πα βγ διάστημα ἴσον τὸ κε ζω τὸ δὲ βγ γα τῷ ζω νη τὸ δὲ γα δι, τῷ νη Πα. Ὁ δὲ νη φθόγγος κεῖται εἰς τὴν κλίμακα Προσλαμβανόμενος, καὶ συμβάλλει εἰς ἀποπλήρωσιν τῷ πενταχόρδῳ, νη πα βου γα δι καὶ εἰς τὸ νὰ μετρήσῃ τὸ τονιαῖον διάστημα τῷ νη πα, τὸ ὁποῖον εἶναι ἴσον μὲ τὸ δι κε

α) Τούτων γὰρ τῶν ἀριθμῶν, 5, 13, 35, οἱ Πυθαγορικοὶ τὰ μὲν 5 Τροφόν, ὅπερ ἐστὶ φθόγγον, ἐκάλλον· διόμενοι, τῶν τῷ τόνῳ διαστημάτων πρῶτον εἶναι φθεγγτὸν τὸ πέμπτον· τὰ δὲ 13, Λεῖμμα, τὴν εἰς ἴσα τῷ τόνῳ διανομὴν ἀπογινώσκοντες· τὰ δὲ 35, Ἀρμονίαν, ὅτι συνέστηκεν ἐκ δυοῖν κύβων α'. ἀπ' αὐτίου καὶ περιττοῦ γεγονότων, ἐκ τεσσάρων δ' ἀριθμῶν, τῷ 6 καὶ τῷ 8 καὶ τῷ 9 καὶ τῷ 12, τὴν ἀριθμητικὴν καὶ ὁρμονικὴν ἀναλογίαν περιεχόντων. Πλούταρχος

διότι ὁ δι φθόγγος νοεῖται Προσλαμβανόμενος τῇ Πενταχόρδου, δι κε ζω νη Πα. Εἰδὲ ζητηθῇ καὶ περισσότερα ἀνάβασις, ὡς ἀπὸ Προσλαμβανομένου τῇ Πα γίνεται καὶ ἄλλον τετράχορδον ἐπὶ τὸ ὁξὺ, ὅμοιον τὸ ἀνάλογον γίνεται καὶ ὅταν ζητηθῇ καὶ περισσότερα κατὰβασις.

§. 321. Δεσπόζοντες φθόγγοι ἐν τῷ Πρώτῳ ἤχῳ, ὅταν εἶναι τὸ μέλος ἀργοσύνθετον, εἶναι οἱ πα, γα, ἦ κε, νη· ὑπερβάσιμοι δὲ, οἱ λοιποί. Ὅταν δὲ εἶναι τὸ μέλος γοργοσύνθετον δεσπόζοντες μὲν εἶναι οἱ πα, δι· ὑπερβάσιμοι δὲ, οἱ λοιποί. Σημεῖον δὲ τῆς φθορᾶς τῇ Πρώτου ἤχου εἶναι τὸ δ, καὶ τίθεται ἐπὶ τῇ κε· ὅταν ὅμως μετατιθῇται καὶ ἐπὶ ἄλλου τόνου, αὐτὸς πρέπει νὰ ἀφίνη τὸν ἰδιὸν του φθόγγον, καὶ νὰ φθέγγηται τὸν κε, καὶ νὰ δίδῃ ποιότητα τῇ ἀνακῆς, καὶ νὰ παραλλαγίζηται τὸ ἐξῆς μέλος ὡς ἀπὸ τῇ κε.

§. 322. Καταλήξεις εἰς τὸν Πρῶτον ἤχον ἀτελεῖς μὲν γίνονται εἰς τοὺς φθόγγους γα, δι· ἐντελεῖς δὲ εἰς τοὺς πα, κε· τελικαὶ δὲ εἰς τὸν πα· εἰς κάθε δὲ κατάληξιν τίθεται μαρτυρία. Καὶ διὰ μὲν τὸν φθόγγον κε, τίθεται ἡ $\overset{\times}{\eta}$ · διὰ δὲ τὸν δι, ἡ $\overset{\Delta}{\eta}$ · διὰ δὲ τὸν γα, ἡ $\overset{\Gamma}{\eta}$ · διὰ δὲ τὸν βου, ἡ $\overset{\beta}{\eta}$ · διὰ δὲ τὸν πα, ἡ $\overset{\pi}{\eta}$ · διὰ δὲ τὸν νη, ἡ $\overset{\nu}{\eta}$ · διὰ δὲ τὸν ζω κατὰ μὲν τὸν Τροχόν, ἡ $\overset{Z}{\eta}$ · κατὰ δὲ τὸ Διαπασῶν, ἡ $\overset{Z}{\eta}$ · διὰ δὲ τὸν κε κατ' ἐκεῖνον μὲν ἡ $\overset{\chi}{\eta}$ · κατὰ δὲ τοῦτο. ἡ $\overset{\eta}{\eta}$ · καὶ διὰ τὸν δι κατ' ἐκεῖνον μὲν ἡ $\overset{\eta}{\eta}$ · κατὰ δὲ τῆτο, ἡ $\overset{\Delta}{\eta}$ · κατὰ δὲ τὸν ἰδιὸν τρόπον συζηροτοῦνται καὶ αἱ λοιπαὶ μαρτυρίαι τῇ Διατονικοῦ γένους, ὡς φαίνονται εἰς τὸ ἐξῆς διάγραμμα.

§. 323. Ἐνάσχεται δὲ ὁ Πρῶτος ἦχος ἀπὸ μὲν βόμβη κατὰ μείζονα τόνον ἐπὶ τὸ ὀξύ (δύναται δὲ νὰ ὑπονοῖται βόμβος κάθε φθόγγος.) ἀπὸ δὲ τοῦ πλαγίῳ πρώτου, καθὼς καὶ ἀπὸ τῆ πλαγίου δευτέρου, κατὰ τετρατονίαν ἐπὶ τὸ ὀξύ, ἢ ἀπὸ τῆ αὐτῆ Ἰσου· ἀπὸ δὲ τῆ τρίτης καὶ τῆ βαρέως, κατὰ διτονίαν ἐπὶ τὸ ὀξύ· ἀπὸ δὲ τῆ τετάρτης λήγοντος εἰς τὸν βου, κατὰ τριτονίαν ἐπὶ τὸ ὀξύ, ἢ κατ' ἐλάσσονα τόνον ἐπὶ τὸ βαρύ· ἀπὸ δὲ τοῦ πλαγίου τετάρτου, κατὰ τόνον μείζονα, ἢ κατὰ πεντατονίαν ἐπὶ τὸ ὀξύ κατὰ τὴν χρεῖαν· κατὰ δὲ περίστασιν ἔνια τούτων παραβαίνονται.

§. 324. Τὸ ἦθος τῆ Πρώτου ἦχε σφίξει χαρακτῆρα σεμνὸν καὶ ἐμβριθῆ, ἢ μεγαλοπρεπῆ καὶ ἀξιωματικόν. Καὶ ἂν οὗτος ὁ ἦχος ταυτίζεται μετὸν Δωριον τῶν ἀρχαίων, ὁ Πλάτων ἐθεώρει τὴν σεμνότητα τούτου, ὡς οἰκίαν πρὸς τὴν βελτίωσιν τῶν ἡθῶν· καὶ παραιτησάμενος τὰς λοιπὰς διαλέκτους τῶν ἡχῶν ἐνέκρινε τὴν Δωρισί, ὡς ἀρμόζουσαν ἀνδράσι πολεμικοῖς καὶ σώφροσι. Διότι αὐτῇ τῇ ἐφαινετο ἱκανὴ τὴν ψυχὴν, τῇ μὲν σωφρονοῦντος, νὰ τὴν ἐπιβώσῃ· τῇ δὲ ἀνοηταίνοντος, νὰ τὴν σωφρονίσῃ (α). Ἐν δὲ τῇ Ὀκτωήχῳ ἔτοι οἱ στίχοι εἰρέθησαν.

Τέχνη μελουργὸς σοὺς ἀγασθεῖσα κρότους,

Πρώτην νέμει σοι τάξιν ὦ τῆς ἀξίας!

Ἦχος ὁ πρῶτος Μουσικῇ κληθεὶς τέχνη,

Πρῶτος παρ' ἡμῶν εὐλογείσθω τοῖς λόγοις.

Τὰ πρῶτα πρῶτε τῶν καλῶν λαχὼν φέρεις.

Πρωτεῖα νίκης πανταχοῦ πάντων ἔχεις.

- α) Ἡ μὲν οὖν Δωριος ἀρμονία τὸ ἀνδρῶδες ἐμφαίνει καὶ τὸ μεγαλοπρεπές, καὶ οὐ διακεχυμένον οὐδ' ἱλαρὸν, ἀλλὰ σκευωπὸν καὶ σφοδρὸν· οὕτε δὲ ποικίλον οὐδὲ πολύτροπον. Ἄθῃν. Διπνος.

§. 325. Αἱ κατὰ τὸν Τρο-
χὸν μαρτυρίαι τῆ Διατονι-
κῆ Γένους.

α) Περὶ τοῦ Λωρὸς τρόπου ὄρα
(§. 284.) Εἰς δὲ τὰς σωζομέ-
νας περὶ μουσικῆς χειρογρά-
φους βίβλους λέγεται, ὅτι ὁ
Πρῶτος ἤχος ὠνομάζετο ὑπὸ
τὸν Ἀρχαίων Λωρὸς. Ἐλα-
βε δὲ τὴν ὀνομασίαν ἐκ τῶν
Λωρῶν διότι αὗτοι πρῶ-
τοι γνωρίζοντι, ὅτι μετεγε-
ρισθῆσαν αὐτόν. Ἐγεῦρε δὲ
αὐτόν, ὡς λέγουσιν, ὁ ἐκ
Θράκης Θάμυρις. Τὸν μετε-
χειρίζοντο δὲ καὶ εἰς τὰ τρία
γένη· πλὴν ἡμεῖς μόνον εἰς
τὸ διατονικὸν γένος μεταχει-
ρίζομεθα αὐτόν, ἑστώτας ἑ-
χοντα τοὺς τόνους τῆς δι-
ατονικῆς κλίμακος.

‘Ο μὲν Ἀριστοφάνης θέλει, τὴν δωριστὴν μόνην ἁρμονίαν ἀρμόττεσθαι θαμὰ τὴν λόραν· ἄλλην δ’ οὐκ ἐθέλει λαβεῖν. Ὁ δὲ Πλούταρχος λέγει, οἷτι ἡ μὲν δωριστὴν διάλεκτος ἀποδίδουσι τὸ μεγαλοπρεπές καὶ ἀξιωματικόν· ἡ δὲ λυδιστὴν, τὸ παθητικόν. Ὁ δὲ Γαλλνὸς ἀναφέρει περὶ τῆς δωριστῆς ταύτης Ἀάμων ὁ μουσικὸς, αὐλητροῖδι παραγενόμενος, ἀλλούσῃ τῷ Φρύγιον νεανίας τισὶν οἰνωμένοις, καὶ μανικὰ ἅττα διαπραττομένοις, ἐκέλευσεν ἀλλήσῃ τὸ Δωρίον· οἱ δ’ εὐθὺς ἐπαύσαντο τῆς ἐμπλήκτε φρεῖς. Περὶ τῶν καθ’ Ἴπποκ. καὶ Πλάτ. δογμα.

Αἰ κατὰ τὸ
Διαπασῶν
μαρτυρίαι
τῆ Διατομι-
κοῦ Γένους

Αἱ φθοραὶ τῆς Διαπονήθης Ἰένους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ΄.

Περὶ τῆς Δευτέρου Ἠχου.

§. 326.

Δεύτερον ἦχον ὠνόμασαν οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ μουσικοὶ ἐκεῖνον, ὅς τις ἀπηχεῖται μετὰ τὸ κεαλες· τὸ ὁποῖον ἀπήχημα δείχνει ἐπὶ τὸ δξὺ τόνον ἐλάχιστον καὶ τόνον μείζονα. Καὶ ἂν δὲν λέγεται ὁλόκληρος αὕτη ἡ λέξις, τὸ ἀπηχούμενον βες, δείχνει τὴν ποιότητα τῆς κεαλες· ἔχει δὲ ἴσον τὸν βου φθόγγον· διὰ δὲ τὴν ὁμοιότητα τῆς διφωνίας, λαμβάνει ἴσον καὶ τὸν δι, καὶ τὸν νη.

§. 327. Ὡνομάσθη δὲ Δεύτερος ἦχος, ἐπειδὴ ἀπὸ τῆς βόμβου, ὅθεν ἀναβαίνοντες ἓνα τόνον μείζονα εὐρίσκουμεν τὸ ἴσον τῆς πρώτου ἦχου, ἀπὸ τῆς αὐτῆς βόμβου ἂν ἀναβῶμεν δύο τόνους μείζονα καὶ ἐλάσσονα, εὐρίσκεται τὸ ἴσον τοῦ δευτέρου ἦχου. Ὅθεν τὸ ἴσον τῆς δευτέρου ἦχου εἶναι ὁξύτερον ἀπὸ τὸ ἴσον τοῦ πρώτου ἦχου, κατὰ τόνον ἐλάσσονα. Ταῦτα μὲν οὕτως ἔχει, ὅταν ὁ πρῶτος ἦχος ἔχη ἴσον τὸν πα· εἰδὲ αὐτὸς ἔχει ἴσον τὸν κε, ὁ δευτερος ἔχει ἴσον τὸν δι· τὸ ὁποῖον ἴσον εἶναι φυσικώτερον, ἐπειδὴ δίδει καὶ τὸ ἀπήχημά τινος ἡ διατονικὴ κλίμαξ μετὰ τὰ διαστήματα βου γα, γα δι.

§. 328. Ὁ Δεύτερος ἦχος μεταχειρίζεται χρωμα-

Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος ἐν τῇ πρὸς τοὺς νέους παραινέσει διηγείται τοιαῦτα περὶ τῆς δωρίου. Λέγεται δὲ καὶ Πυθαγόραν, κομματοῖς περιτυχόντα μεθύουσι, κελῶσαι τὸν ἀλλήτην, τὸν τῆς κόμης κατάρχοντα, μεταβαλόντα τὴν ἀρμονίαν, ἐπανλῆσαι σφίσι τὸ Δωρίον· τοὺς δὲ οὕτως ἀναφρονῆσαι ὑπὸ τῆς μέλους, ὥστε τοὺς στεφάνους ρίψαντας, αἰσχυρομένους ἀπελθεῖν.

τικὴν κλίμακα, ἥτις ὁδεύει κατὰ διφωνίαν ὁμοίαν οὕτως. Ἀρχόμενοι ἀπὸ τοῦ δι φθόγγου, εὐρίσκομεν τὸ μὲν διάστημα δι γα, τόνον μείζονα· τὸ δὲ γα ββ, τόνον ἐλάχιστον· καὶ τὸ λοιπὸν ὡς εἴρηται (§. 244.) ὥστε συγκροτεῖται μία τοιαύτη κλίμαξ,

νη ρ βου γα, δι ρ ζω Νη.

Μεταχειρίζεται ὁμοῦς πολλάκις καὶ τὴν (§. 245.) κλίμακα πα ρ ε δι, κε ρ ε Πα.

§. 329. Δεσπόζοντες φθόγγοι εἰς τὸν Δεύτερον ἤχον διὰ τὴν πρώτην κλίμακα εἶναι οἱ φθόγγοι ββ, δι. Σημεῖα δὲ τῆς φθορᾶς τῆ δευτέρου ἤχου εἶναι δύο, τὸ ρ, καὶ τὸ δ. Καὶ τὸ μὲν ρ τίθεται ἐπὶ τῶν φθόγγων, δι, βου, νη, καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν διφωνῶν· τὸ δὲ δ τίθεται ἐπὶ τῶν φθόγγων, κε, γα, πα, καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν διφωνῶν: Ὅταν ὁμοῦς μετατιθῶνται καὶ ἐπὶ ἄλλου τόνου, αὐτοὺς πρέπει νὰ ἀφήνῃ τὸν ἰδίον του φθόγγον, καὶ νὰ φθέγγηται ἐκεῖνον, ὃν δείχνει ἡ φθορά, καὶ νὰ δίδῃ τὴν ποιότητα τοῦ αὐτοῦ, καὶ νὰ παραλλαγίζηται τὸ ἐξῆς μέλος κατὰ τὴν ἰδέαν ταύτης τῆς φθορᾶς. Διὰ δὲ τοὺς δεσπόζοντας φθόγγους τῆς ἄλλης κλίμακος γίνεταί ὁμιλία εἰς τὸν πλάγιον τῆ δευτέρου ἤχον.

§. 330. Καταλήξεις εἰς τὸν Δεύτερον ἤχον ἀτελεῖς μὲν γίνονται εἰς τὸν βου· ἐντελεῖς δὲ, εἰς τὸν δι· αἱ δὲ τελικαὶ γίνονται εἰς τὸν δι· σπανίως ὁμοῦς καὶ εἰς τὸν βου. Σημεῖα δὲ μαρτυριῶν εἰς αὐτὸν τὸν ἤχον διὰ μὲν τὸν φθόγγον Νη εἶναι τὸ ^ν· διὰ δὲ τὸν πα, τὸ ^π· διὰ δὲ τὸν βου, τὸ ^β· διὰ δὲ τὸν γα, τὸ ^γ· διὰ δὲ τὸν δι, τὸ ^δ· διὰ δὲ τὸν κε, τὸ ^κ· διὰ δὲ τὸν ζω, τὸ ^ζ· καὶ διὰ τὸν νη, τὸ ^ν· καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς.

§. 331. Ἐνάρχεται δὲ τὸ μὲν Ἀπῆχημα τῆ Δευ-

τέρου ἤχου ἀπὸ τῆ βε, ὃν λήγη εἰς τὸν δι· ἂν ὅμως λήγη εἰς τὸν βε, ἐνάρχεται μὲν ἀπὸ τῆ νη, ζητεῖ δὲ τὸ μὲν βε πα διάστημα τόνου μείζονα· τὸ δὲ πα νη, τόνον ἐλάχιστον. Ὅθεν οὗτος ὁ νη εὐρίσκεται ὀλίγον ὀξύτερος ἀπὸ τὸν διατονικὸν νη. Αὐτὸς δὲ ὁ δευτέρος ἤχος ἐνάρχεται ἀπὸ τῆ βε, ἢ ἀπὸ τοῦ δι· μεταβαίνων δὲ ἀπὸ μὲν τῆ πρώτου ἤχου, φρίσει μὲν ἐνάρχεται κατ' ἐλάσσονα τόνον· ἐπὶ τὸ ὀξύ· μεταθέσει δὲ, ἀπὸ τῆ αὐτοῦ ἴσου· ὡσαύτως δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ τετάρτου λήγοντος εἰς τὸν βε, ἀπὸ τῆ αὐτοῦ ἴσου. Ἀπὸ δὲ τῶν πλαγίων, πρώτουτε καὶ δευτέρου καὶ τετάρτου, κατὰ τετρατονίαν ἐπὶ τὸ ὀξύ· ἀπὸ δὲ τῆ τρίτου καὶ βαρέος, κατὰ διτονίαν ἐπὶ τὸ ὀξύ.

§. 332. Τὸ ἦθος τούτων τῶν ἤχων, ἂν εἶναι ἐκεῖνος, ὅς τις ὠνομάζετο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Λύδιος, (*) σφίξει χαρακτῆρα ἐμπυχοῦντα καὶ κεντῶντα· ἔτι δὲ καὶ λυποῦντα καὶ πάθος ἐνστάζοντα ταῖς ψυχαῖς. Ἐφαίνεται δὲ οὗτος ὁ ἦθος, ὅτι ῥέπει εἰς τρυφήν, καὶ φέρει τὴν ψυχὴν εἰς ἀνανδρίαν. Ὅθεν λέγουσιν ὅτι ὁ Ὀρφεὺς ἡμέρονε τὰ θηρία διὰ μέσου τούτου τῆ ἡχου. Ὁ δὲ Πλάτων λέγει τὴν Λυδιστὶ συμποτικὴν καὶ ἀνειμένην. Ὅθεν καὶ παραιτεῖται αὐτήν, διὰ τὸ νὰ ἐκχαυγῇ τὰς ψυχὰς τῶν νέων. Ἐν δὲ τῇ Ὀκτωήκῳ οὗτοι εὐρηγῆναι οἱ στίχοι, τὸ ἦθος αὐτοῦ ἐκφράζοντες.

Κἂν δευτέραν εἴληφας ἐν τάξει θέσιν,

Ἀλλ' ἡδονὴ πρώτη σοι τῷ μελιρρύτῳ.

Τὸ σὸν μελιχρὸν καὶ γλυκύτατον μέλος

Ὅσα πιαίνει, καρδίας τ' ἐνηδύνει.

Σειρήνες ἦδ' αὖ δευτέρου πάντως μέλη'

Οὕτω πρόως σοι θεῖ μελισταγὲς μέλος.

*) Τινὲς μὲν λέγουσιν, ὅτι ὁ Ἀμφίων ἐφεῦρε τὸν Λύδιον τρόπον· ἄλλοι δὲ λέγουσιν, ὅτι πρῶτος ὁ Ὀλυμπος ἠύλησε λυδιστῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Περὶ τοῦ Τρίτου ἤχου.

§. 333.

Τρίτον ἤχον ὠνόμασαν οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ μουσικοὶ ἐκείνον, ὅς τις ἀπηχεῖται μὲ τὸ 2α^{ον} τὸ ὁποῖον ἀπήχηται δαίχνει ἐπὶ τὸ δὲ τρίτονον, ἤχουν διάστημα περιέχον τόνους τρεῖς, μείζονα, ἐλάσσονα, καὶ ἐλάχιστον. Καὶ ἂν δὲν λέγηται ὁλόκληρος αὐτὴ ἡ λέξις, τὸ ἀπηχούμενον λε, ζητεῖ προφορὰν βομβώδη καὶ ὀγκώδη· ἔχει δὲ ἴσον τὸν γὰ φθόγγον· εἰς δὲ τὴν Παπαδικὴν, καὶ τὸν νη ἐπὶ τῇ γὰ τόνῳ.

§. 334. Ὄνομάσθη δὲ Τρίτος ἤχος, ἐπειδὴ ἀπὸ τοῦ βόμβου, ὅθεν ἀναβαίνοντες ἕνα μὲν μείζονα τόνον, εὐρίσκομεν τὸ ἴσον τοῦ πρώτου ἤχου· δύο δὲ τόνους μείζονα καὶ ἐλάσσονα, εὐρίσκομεν τὸ ἴσον τῷ δευτέρου ἤχου· ἀπὸ τῆ αὐτοῦ βόμβου ἕαν ἀναβῶμεν τρεῖς τόνους, μείζονα, ἐλάσσονα καὶ ἐλάχιστον, εὐρίσκεται τὸ ἴσον τῷ Τρίτου ἤχου. Ὅθεν τὸ ἴσον τοῦ τρίτου ἤχου εἶναι ὀξύτερον ἀπὸ τὸ ἴσον τῷ μὲν δευτέρου ἤχου, κατὰ τόνον ἐλάχιστον· τοῦ δὲ πρώτου ἤχου, κατὰ τόνους ἐλάσσονα καὶ ἐλάχιστον.

§. 335. Ὁ Τρίτος ἤχος μεταχειρίζεται τὴν ἐξῆς ἐναρμόνιον κλίμακα·

ἐπικήδιον ἐπὶ Πύθωνι. Ὁ δὲ Πίνδαρος εἰς τοὺς Παιᾶνας λέγει, ὅτι ἡ λύδιος μουσικὴ ἐδιδάχθη πρώτων εἰς τοὺς γάμους τῆς Νιόβης. Ὁ δὲ Διονύσιος ὁ Ἰαμβος ἱστορεῖ, ὅτι ὁ Τόρηβος πρώτος μετεχειρίσθη τὴν λυδίαν μουσικὴν. Νικόλαος δὲ ὁ Λαμασκηνὸς λέγει, ὅτι ὁ παῖς τῆ Διὸς καὶ τῆς Τορῆβίας πλαζόμενος περὶ τινα λίμνην, ἥτις ἀπ' αὐτοῦ Τορῆβία ἐκλήθη, φθογγῆς νυμφῶν ἤκουσεν, ἃς καὶ μύσας Ἀνδοὶ καλοῦσι, καὶ μουσικὴν ἐδιδάχθη, καὶ αὐτοὺς λυδοὺς ἐδίδαξε τὰ μέλη.

πα δ γα δι κε ρ νη Πα.

Καὶ ἐπειδὴ εἰς ταύτην τὴν κλίμακα δὲν εὐρίσκεται τόνος οὔτε ἐλάσσων, οὔτε ἐλάχιστος, ἀλλὰ πέντε μὲν τόνοι, δύο δὲ τεταρτημόρια τοῦ μείζονος τόνου, διὰ τοῦτο ὑπάγεται εἰς τὸ διατεσσάρων σύστημα, ἦγεν εἰς τὴν Τριφωνίαν.

νη πα βουό γα, γα δι κε Ζωρ

ἢ ᾗ ἤτος ρρ, ἢ ᾗ ἤτος ρρ. (§.261, καὶ §.57.)

§. 336. Δεσπόμενες φθόγγοι εἰς τὸν Τρίτον ἦχον εἶναι οἱ πα, γα, κε. Σημεῖον δὲ τῆς φθορᾶς τοῦ τρίτου ἦχου εἶναι τὸ ρ· τὸ ὁποῖον ὅταν εὐρίσκηται ἐπὶ τῇ γα, ζητεῖ τὸν μὲν γα τόνον φυσικὸν· τὰ δὲ λοιπὰ ἀνιόντα καὶ κατιόντα διαστήματα τῶν τόνων, τὰ ζητεῖ καθὼς διωρίσθησαν εἰς τὴν κλίμακά του· τιθέμενον δὲ ἐπὶ τῶν δύο φθόγγων, ζω, βε, τοὺς ζητεῖ μὲ ὕφεσιν. Ἐπὶ δὲ ἄλλου τόνου τιθέμενον, θέλει νὰ ἀφήνῃ μὲν αὐτὸς ὁ τόνος τὸν φθόγγον τε, νὰ φθέγγηται δὲ τὸν γα, καὶ νὰ συγκοιτᾷται ἡ ποιότης τοῦ Ζαζα, καὶ νὰ παραλλαγίζηται τὸ ἐξῆς μέλος κατὰ τὴν ἰδέαν, τὴν ὁποίαν ζητεῖ αὕτη ἡ φθορά.

§. 337. Καταλήξεις δὲ εἰς τὸν Τρίτον ἦχον ἀτελεῖς μὲν, γίνονται εἰς τὸν κε· ἐντελεῖς δὲ, εἰς τὸν πα· καὶ τελικαὶ εἰς τὸν γα. Διότι ἀρχόμενος ὁ τρίτος ἦχος, ἀφ' οὗ δείξῃ τὸν βου δίεσιν, φέρεται πρὸς τὸν κε, ὅπου καὶ καταλήγει ἀτελῶς· ἔπειτα στρέφεται ἐπὶ τὸ βαρὺ, καὶ δείχνει τὸν βου φυσικόν, καὶ καταλήγει εἰς τὸν πα ἐντελῶς· καὶ τέλος στρεφόμενος ἐπὶ τὸ ὀξύ, πέρνει τὸν βου δίεσιν, καὶ καταλήγει τελικῶς εἰς τὸν γα· σπανίως δὲ καταλήγει καὶ εἰς τὸν νη ἀτελῶς. Σημεῖα δὲ μαρτυριῶν εἰς τὸν τρίτον ἦχον εἶναι ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἐδιωρίσθησαν καὶ διὰ τὸν Πρῶτον ἦχον· πλὴν τῶν μαρτυριῶν τῇ Ζω ἥτις γράφεται οὕτω ρρ, καὶ τῆς τριφωνίας αὐτοῦ.

ἐπὶ τὸ δξὺ βον, τὸ ὁποῖον εἶναι ὑφρεῖς, καὶ γράφεται ὅ-
τως ἡ μαρτυρία τῶν ᾠδῶν. Τούτῃς ἡ κατιοῦσα ἐπταφω-
νία εἶναι διέσεις εἰς τὸν τρίτον ἥχον, καὶ σπανίως
ζητεῖται ἡ μαρτυρία τῆς, ἐπειδὴ οὔτε κατάληξις γί-
νεται εἰς αὐτόν.

§. 338. Ἐνάρχεται δὲ τὸ μὲν Ἀπήχημα τῆς Τρίτης
ἥχου ἀπὸ τῆς νη καὶ λήγει εἰς τὸν γα· ὁ δὲ προπα-
λλόμενος στίχος ἀπὸ τῆς κε καὶ λήγει εἰς τὸν γα μὲν,
ὅταν ἡ μαρτυρία τῆς τροπαρίου κεῖται μόνη, ὡς ᾠδῶν,

ἢ ᾠδῶν. Ὅταν ὁμοῦς παράκειται καὶ Ἐλαφρὸν, ὡς, , ἢ ᾠδῶν, τότε λήγει εἰς τὸν πα. Αὐτὸς

δὲ ὁ τρίτος ἥχος ἐνάρχεται ἀπὸ τῆς γα· μεταβαίνων
δὲ ἀπὸ μὲν τῆς πρώτου ἥχου, ἐνάρχεται κατὰ διτο-
νίαν ἐπὶ τὸ δξὺ, ἢ ἐπὶ τὸ βαρύ· ἀπὸ δὲ τῶν πλα-
γίων, πρώτου καὶ δευτέρου, κατὰ διτονίαν ἐπὶ τὸ
δξὺ· ἀπὸ δὲ τῆς δευτέρας, κατὰ τόνον ἐπὶ τὸ δξὺ· ὡσαύτως
καὶ ἀπὸ τῆς τετάρτου τῆς λήγοντος εἰς τὸν βον· ἀπὸ
δὲ τῆς Πλαγίου τετάρτου, κατὰ τριτονίαν ἐπὶ τὸ δξὺ
καὶ ἀπὸ τῆς Βαρύς, κατὰ τὸ αὐτὸ ἴσον.

§. 339. Τὸ ἥθος τῆς Τρίτου ἥχου, ἂν εἶναι ἐκεί-
νος ὅς τις ὠνομάζετο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων· Φρύγιος,
σῶζει χαρακτῆρα, σκληρὸν, ἐνθερμον, ἀλαζονικόν,
ὀρμητικόν, καὶ φρικώδη. Διὸ λέγει ὁ Ἀθηναῖος, ὅτι
ἐπὶ τῆς Φρυγίας τρόπου ἥχουν τὰς σάλπιγγας καὶ τὰ
πολεμικὰ ὄργανα. Καθὼς δὲ φανερόνουσιν οἱ ἐν τῇ
Ὀκτιοήχῳ στίχοι, σῶζει καὶ τὸν ἀνδρικόν, ἀχομ-
πον, καὶ ἀπλοῦν.

Εἰ καὶ τρίτος· εἰ, πλην πρὸς ἀνδρικοὺς πόνους

Σύνεγγυς εἰ πῶς τῆς προάρχοντος Τρίτε.

Ἀχομπος, ἀπλοῦς, ἀνδρικός πάνυ Τρίτε,

Πέφηνας ὄντως, καὶ σὲ τιμῶμεν Τρίτε.

Πλήθους κατάρχων ἰσαριθμοῦ σοι Τρίτε,

Πλήθει προσήκεις προσφυῶς ἡρμοσμένος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ.

Περὶ τοῦ Τετάρτου ἤχου.

§. 340.

Τέταρτον ἤχον ὠνόμασαν οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ μουσικοὶ ἐκεῖνον, ὅς τις ἀπηχῆται μὲ τὸ Ἀγία τὸ ὁποῖον ἀπῆχημα εὐρίσκεται καὶ εἰς πολλὰ μέλη γεγραμμένον μὲ τοὺς μουσικοὺς χαρακτῆρας. Παλλόμενον δὲ, ζητεῖ προφορὰν ἀνδρικὴν καὶ τραχεῖαν, διὰ τὰ συσταθῆ ἢ ποιότητος τῆς αγία. Ἐχει δὲ ἴσον τὰς φθόγγους, δι, πα, βου, ὁ τέταρτος ἤχος.

§. 341. Ὡνομάσθη δὲ Τέταρτος ἤχος, ἐπειδὴ ἀπὸ τῆς βόμβου, ὅθεν ἀναβαίνοντες ἓνα μὲν μείζονα τόνον, εὐρίσκομεν τὸ ἴσον τῆς πρώτου ἤχου· δύο δὲ τόνους, μείζονα καὶ ἐλάσσονα, εὐρίσκομεν τὸ ἴσον τῆς δευτέρου ἤχου· τρεῖς δὲ τόνους, μείζονα, ἐλάσσονα, καὶ ἐλάχιστον, εὐρίσκομεν τὸ ἴσον τῆς τρίτης ἤχου· ἀπὸ τῆς αὐτῆς βόμβου ἐὰν ἀναβῶμεν τέσσαρας τόνους, εὐρίσκεται τὸ ἴσον τῆς τετάρτου ἤχου. Ὅθεν ὅταν μὲν τεθῇ βόμβος ὁ νη, τὸ ἴσον τοῦ μὲν πρώτου ἤχου εἶναι ὁ κα· τῆς δὲ δευτέρου, ὁ βου· τοῦ δὲ τρίτου ὁ γα· καὶ τοῦ τετάρτου ὁ δι. Ὅταν δὲ τεθῇ βόμβος ὁ δι, τότε τὸ ἴσον τῆς μὲν πρώτης ἤχου εἶναι ὁ κε· τῆς δὲ δευτέρου, ὁ ζω· τῆς δὲ τρίτου, ὁ νη· καὶ τῆς τετάρτου, ὁ πα. Ὅταν δὲ εἶναι ἴσον τοῦ μὲν πρώτου ἤχου ὁ κε· τῆς δὲ δευτέρου, ὁ δι· τῆς δὲ τρίτου, ὁ γα· τότε εὐρίσκεται ἴσον τῆς τετάρτου ἤχου ὁ βε.

§. 342. Ὁ Τέταρτος ἤχος μεταχειρίζεται διατονικὴν κλίμακα κατὰ τὸ Διαπασῶν σύστημα. Διὰ τὸ τοῦ Ἀγία λαμβάνον ἴσα δύο, τὸν πα καὶ τὸν δι, ὅταν ἔχη ἴσον τὸν πα, καταβαίνει τέσσαρας τόνους,

ἔχοντας διαστήματα ὅμοια μὲ τοὺς τέσσαρας τόνους τοὺς ἀπὸ τῆ δι κατιόντας. Καὶ ἐὰν μὲν διὰ τὴν κατὰ βασιν δὲν εὐρίσκηται διαφορὰ εἰς τὰ δύο ἴσα τῆ αγια, διὰ τὴν ἀνάβασιν ὅμως εἶναι πολλή ἡ διαφορὰ, ἐξ αἰτίας τῆς ἀνομοιότητος τῶν διαστημάτων· διότι εὐθὺς τὸ διάστημα δι κε διαφέρει ἀπὸ τὸ πα ββ· καὶ τὸ κε ζω, ἀπὸ τὸ βου γα· ζ. τ. λ. Ὅταν δὲ ὁ τέταρτος ἦχος ἔχη βάσιν, ἦγαν ἴσον τὸν βου τόνον, τότε τὸ Ἀπήχημά τε εἶναι Λεγετος. Τὸν ἔχοντα δὲ τοιοῦτον ἴσον Μανουὴλ μὲν ὁ Βρυέννιος θέλει Τέταρτον ἦχον· οἱ δὲ μετ' αὐτὸν ψαλμωδοὶ θέλουσι νὰ λέγηται οὗτος ὁ ἦχος Μέσος τοῦ τετάρτου, διότι εὐρίσκεται ἀνὰ μέσον τῆ δι καὶ τῆ νη· καὶ φθέγγονται αὐτὸν Λεγετος· ὅθεν καὶ ἡ μαρτυρία μας ⁶.

§. 343. Δεσπόζοντες δὲ φθόγγοι εἰς τὸν Τέταρτον ἦχον εἶναι οἱ δι, ββ, ὅταν ἔχη ἴσον τὸν βου, ὅτε θέλει νὰ ἀκούηται ἐνίοτε καὶ ἡ ὕψις τοῦ κε· ὅταν δὲ ἔχη ἴσον τὸν πα, ἢ τὸν δι, τότε καὶ δεσπόζοντας φθόγγους ἔχει τοὺς πα, δι, ζω. Σημεῖα δὲ τῆς φθορᾶς τούτου τῆ ἡχου διὰ μὲν τὸν τόνον βου, τὸ ξ· διὰ δὲ τὸν δι, τὸ ς· καὶ κάθε ἄλλο σημεῖον, ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα διωρίσθησαν εἰς τὴν διατονικὴν κλίμακα κατὰ τὸ Διαπασῶν (§. 325.). Γίνωσκε δὲ, ὅτι ὅταν μὲν δύο τόνους ἐπὶ τὸ ὀξὺ ἀκούηται μέλος τῆ κεαλες, τότε ἐπειδὴ εἶναι βάσις τῆ Αγια ὁ δι, δὲν χρειάζεται σημεῖον ἐτέρας φθορᾶς διὰ ἐνδειξιν. Ὅταν δὲ δύο τόνους ἐπὶ τὸ ὀξὺ γίνηται Ζαζα, τότε εἶναι βάσις τῆ αγια ὁ πα, καὶ πρέπει νὰ τεθῇ ἐπὶ τῆ πρώτου ἐπὶ τὸ ὀξὺ τόνου τὸ ξ, ἢ ἐπὶ τῆ δευτέρου τὸ ς, καὶ τὰ λοιπὰ διὰ ἐνδειξιν.

§. 344. Καταλήξεις δὲ ποιῇ ὁ Τέταρτος ἦχος, ὅταν ἔχη ἴσον τὸν βου, ἀτελεῖς μὲν καὶ ἐντελεῖς εἰς

τοὺς δι, βου· ἐντελεῖς δὲ καὶ τελικὰς εἰς τὸν βου.
 "Όταν δὲ ἔχη "Ισον τὸν δι, ἀτελεῖς μὲν καταλήξεις
 ποιεῖ εἰς τὸν πα, καὶ εἰς τὸν ζω· ἐντελεῖς δὲ καὶ
 τελικὰς εἰς τὸν δι. "Όταν δὲ ἔχη "Ισον τὸν πα, ἀ-
 τελεῖς μὲν καταλήξεις ποιεῖ εἰς τὸν δι, βου· ἐντελεῖς
 δὲ καὶ τελικὰς, εἰς τὸν πα· κατὰ δὲ τοὺς νεωτέ-
 ρους ποιεῖ τὰς τελικὰς καταλήξεις εἰς τὸν βου. Ση-
 μεῖα δὲ μαρτυριῶν εἰς τὸν αὐτὸν ἦχον εἶναι ἐκεῖ-
 να, ἅτινα διωρίσθησαν καὶ διὰ τὸν πρῶτον ἦχον
 κατὰ τὸ Διαπασῶν Σύστημα (§. 325.).

§. 345. Ἐνάρχεται δὲ ὁ Τέταρτος ἦχος, ὁ ἔχων
 "Ισον τὸν πα, ἀπὸ τῆς τόνου πα, ὅπου καὶ λήγει ὁ
 προσαλλόμενος στίχος· ὅτε δὲ ἔχει "Ισον τὸν βου,
 λήγει καὶ ὁ προσαλλόμενος στίχος εἰς τὸν βου· με-
 ταβαίνων δὲ ἀπὸ τῶν ἄλλων ἦχων, κατὰ τὸ "Ισον
 λαμβάνει καὶ τὸ ποσὸν τῆς ἀναβάσεως καὶ κατα-
 βάσεως.

§. 346. Διαφέρει δὲ ὁ τέταρτος ἦχος ἀπὸ μὲν
 τὸν πρῶτον κατὰ τὸ Ἀναστασιματάριον τῆς Πέτρας,
 καθ' ὃ ὁ μὲν τέταρτος ἦχος τέσσαρας τόνους ἐπὶ τὸ
 βαρὺ δεικνύει λεαγιε· ἡγουν ὁδεύει κατὰ τὸ Διαπα-
 σῶν· ὁ δὲ πρῶτος ἦχος ὁδεύων κατὰ τὸν Τροχὸν,
 τέσσαρας τόνους ἐπὶ τὸ βαρὺ δεικνύει αλεαλες. "Εν
 διαφέρει καὶ κατὰ τὰς Δεσπόζοντας φθόγγους· διότι ὁ
 μὲν πρῶτος ἦχος ἔχει Δεσπόζοντας τὰς πα, γα· ὁ δὲ τέ-
 τартος τὰς ββ, δι· καὶ ἔτι κατὰ τὰς καταλήξεις·
 διότι ὁ μὲν πρῶτος, ἀτελῶς μὲν λήγει εἰς τὸν γα,
 ἐντελῶς δὲ καὶ τελικῶς εἰς τὸν πα· ὁ δὲ τέταρτος
 ἦχος λήγει ἀτελῶς μὲν εἰς τὸν δι, ἐντελῶς δὲ εἰς
 τὸν πα, καὶ τελικῶς εἰς τὸν ββ.

§. 347. Τὸ ἦθος τῆς Τέταρτης ἡχῆς σφῆζει χαρακ-
 τήρα τὸ πανηγυρικὸν καὶ τὸ χορευτικόν. Καὶ ὅταν
 μὲν ἔχη "Ισον τὸν δι, σφῆζει τὸ ἀξιωματικὸν καὶ με-
 γαλοπρεπές· ὅταν δὲ τὸν ββ, τὸ παθητικὸν καὶ ἡ-

δονικόν· καὶ ὅταν τὸν πα, τὸ ταπεινὸν καὶ διαπε-
ραστικὸν τῆς καρδίας εἰς παρακίνησιν τῶν ψυχικῶν
δυνάμεων. Ἐν δὲ τῇ Ὀκτωήκῳ τοῦτον ἐκφράζεται
τὸ ἥθος αὐτῆς (*).

Πανηγυριστὴς καὶ χορευτὴς ὧν φέρεις

Τέταρτον εὖχος μουσικωτάτῃ κρίσει.

Σὺ τοὺς χορευτὰς δεξιόμενος πλάττεις,

Φωνὰς βραβεύεις, καὶ κροτῶν ἐν κυμβάλοις.

Σὲ τὸν Τέταρτον Ἦχον ὡς εὐφωνίας

Πλήρη, χορευτῶν εὐλογῶσι τὰ σίφη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι΄.

Περὶ τῆ Πλαγίου Πρώτου Ἦχου.

§. 348.

Πλάγιον τῆ πρώτου ἤχου ὠνόμασαν οἱ Ψαλμοδοὶ
ἐκείνον, ὅς τις εὐρίσκεται τέσσαρας τόνους βαρύτερον
ἔχων τὸ ἴσον ἀπὸ τὸ ἴσον τῆ Πρώτου ἤχου· του-
τέστιν ἂν τὸ ἴσον τῆ πρώτης ἤχου εἶναι ἐπὶ τῆ τόνου

*) Ἄν ὁ τέταρτος ἤχος εἶναι ἐκεῖνος ὅστις ἐλέγτο ἀπὸ τοὺς Ἀρ-
χαῖς Ἑλλήνας Μιξολύδιος, ἐφεῦρεν αὐτὸν ἡ Σαπφώ· διό-
τι πρὸ αὐτῆς τρεῖς μόνους τρόπους ἐγνώριζον οἱ μουσικοί,
Δώριον, Αὐδιον, καὶ Φρύγιον. Λαβόντες λοιπὸν αὐτὸν
τὸν τρόπον, συνέτευναν μὲ τὸν Δώριον, καὶ μετέδωκαν εἰς
αὐτὸν καὶ ἀπὸ τὰ ἥθη ἐκεῖνα.

„Καὶ ἡ μίξολύδιος δὲ παθητικὴ τις ἔστι, τραγωδίας
„ἀρμόζουσα. Ἀριστόξενος δὲ φησι, Σαπφῶ πρώτην εὐ-
„ρασθαι τὴν μίξολυδιστὶ, παρ' ἧς τοὺς τραγωδοποιούς
„μαθεῖν. Λαβόντας γοῦν αὐτοὺς, συνέδῃαι τῇ Δωριστί-
„ῃ· ἐπεὶ ἡ μὲν τὸ μεγαλοπρεπὲς καὶ ἄνωματικὸν ἀποδίδω-
„σιν, ἡ δὲ τὸ παθητικόν· μέμικται δὲ διὰ τούτων τρα-
„γωδία.“ Πλούταρχος.

κε, τὸ ἴσον τῆ πλαγίᾳ πρώτῃ ἤχου ἔχει ἴσον τὸν τόνον πα· διότι βάσιν ἢ ἴσον πρέπει νὰ ἔχη τοιοῦτον, ὥς ἐλευθέρως μὲν νὰ ἀναβαίνει τόνους ἐπτά, γὰ δεικνύη δὲ τὸν πρώτον ἤχον τέσσαρας τόνους ἐπὶ τὸ δξύ· τοιοῦτος δὲ εἶναι ὁ τόνος πα, καὶ τῆτον ἔχουσιν ἴσον τὰ παπαδικὰ καὶ τὰ στιχηραρικά τέτου τῆ ἤχ8. Τὰ δὲ εἰρμολογικὰ θέλσιν ἴσον εἰς αὐτὸν τὸν ἤχον τὸν τόνον κε· μὲ ὅλον τῆτο μὲ τὴν φθορὰν τοῦ πα· διότι ἡ κατάβασις γίνεται ὡς ἀπὸ τῆ πα, ἐπειδὴ τρεῖς τόνους ἐπὶ τὸ βαρὺ γίνεται ἀεαῖες, καὶ ὄχι βεχεαῖες. Ἀπηχεῖται δὲ αὐτὸς ὁ ἤχος μὲ τὸ ἀεαῖες, τὸ ὁποῖον, δεικνύει ἀνόβασιν καὶ κατάβασιν δύο τόνων, ἐλάσσονος καὶ ἐλαχίστου· καὶ δὲν ζητεῖ Προσλαμβανόμενον ἐπὶ τὸ βαρὺ πρὸς μέτρῳ τῆ ὑπ' αὐτὸν τὸν πα διασήματος, ἀλλὰ μετρώμενος μὲ τὰ ὑπὲρ αὐτὸν διατονικὰ διασήματα φανερόναι τὸν ἑαυτὸν του.

§. 349. Κλίμακα δὲ μεταχειρίζεται αὐτὸς ὁ ἤχος τὴν Διατονικὴν κατὰ τὸ Διαπασῶν σύστημα· καὶ ἐπειδὴ θέλει πολλάκις τὸν ζω ὕφεισιν, καὶ ἐξεταζόμενον τὸ ζω κε διάστημα, εὐρίσκεται τεταρτημόριον τῆ μείζονος τόνου, λαμβάνει μίαν κλίμακα, ἣτις εἶναι μιχτὴ ἐκ διατονικῆς καὶ ἐναρμονίᾳ γένους ὀλον,

πα β8 γα δι, κε ρ νη Πα.

Σημεῖον δὲ τῆς φθορᾶς τῆ Πλαγίου πρώτῃ ἤχου, ὅταν μεταχειρίζεται ταύτην τὴν μιχτὴν κλίμακα, εἶνα τὸ ρ, τὸ ὁποῖον τιθέμενον ἐπὶ τῆ ζω, τὸν ζητεῖ ὕφεισιν ὅταν ὁμοῦς μεταχειρίζεται τὴν διατονικὴν κλίμακα, τότε τίθεται τὸ ρ ἐπὶ τῆ πα, ἢ ἐν ἀπὸ τὰ δειχθέντα (§. 325.) σημεῖα τῶν διατονικῶν φθορῶν εἰς τὸν ἰδιὸν τῆ τόπον, καὶ γίνεται γνωστόν. Μεταχειριζόμεθα δὲ τοιαύτην φθορὰν, ὅταν γίνηται καμμία μεταβολή· διότι ἀλλῶς εἶναι περιττόν.

§. 350. Δεσπόζοντας δὲ φθόγγους κατὰ μὲν τὰ

σιχηραρικά καὶ παπαδικὰ ἔχει τὰς πα, δι, κε· καὶ θέλει νὰ ἀκήνται καὶ ἡ ὕφεσις τῇ ζω· κατὰ δὲ τὰ εἰρημολογικά, ἔχει τὰς κε, νη· καὶ δὲν θέλει νὰ ἀκούηται τόσον ὁ ζω ὕφεσις, ἀλλὰ φυσικός· πρὸς δὲ διάκρισιν, ὅταν εἶναι ὁ ζω ὕφεσις, τίθεται τὸ σημεῖον ρ ἐπὶ τῇ ζω.

§. 351. Καταλήξεις δὲ γίνονται κατὰ μὲν τὰ σιχηραρικά καὶ παπαδικὰ, ἀτελεῖς μὲν εἰς τὰς δι, κε· ἐντελεῖς δὲ καὶ τελικαί, εἰς τὸν πα· κατὰ δὲ τὰ εἰρημολογικά, ἀτελεῖς μὲν εἰς τὸν νη· ἐντελεῖς δὲ εἰς τὸν κε· τελικαὶ δὲ εἰς τὸν πα, καὶ εἰς τὸν κε. Ὅταν δὲ γίνηται ἡ κατάληξις τῶν εἰρημολογικῶν εἰς τὸν πα, καταβαίνει ἡ περίοδος ἀπὸ τῇ κε φυσικῶς, καὶ ὄχι πλεόν ὥς ἀπὸ τῇ πα. Σημεῖα δὲ μαρτυριῶν εἰς τὸν πλάγιον τῇ πρώτῃ ἤχον εἶναι ἐκεῖνα, τὸ ὁποῖα διωρίσθησαν καὶ διὰ τὸν πρῶτον ἤχον κατὰ τὸ διαπασῶν σύστημα· ὅταν ὁμοῦς μεταχειρίζεται τὴν μικτὴν κλίμακα, μεταχειρίζεται καὶ τὰς μαρτυρίας, ὡς ἐδηλώθησαν (§. 262.).

§. 352. Ἐνάρχεται δὲ τὸ μὲν ἀπήχημα τῇ Πλαγίῃ πρώτῃ ἤχου ἀπὸ τῇ πα, καὶ λήγει εἰς τὸν πα. Αὐτὸς δὲ μεταβαίνων ἀπὸ μὲν τῇ κυρίῃ τῇ κατὰ τετρατονίαν ἐπὶ τὸ βαρὺ ποιεῖ τὴν ἑναρξιν· ἀπὸ δὲ τῇ τρίτῃ καὶ τῇ Βαρέῳς κατὰ διτονίαν ἐπὶ τὸ βαρὺ· ἀπὸ δὲ τῇ δευτέρῃ, κατὰ τόνον ἐπὶ τὸ βαρὺ, ἢ κατὰ τριτονίαν· ἀπὸ δὲ τῇ πλαγίῃ δευτέρου, ἀπὸ τῇ αὐτῇ Ἰσού· ἀπὸ δὲ τῇ τετάρτῃ λήγοντος εἰς τὸν βῆ, κατὰ τόνον ἐπὶ τὸ βαρὺ· ἀπὸ δὲ τῇ πλαγίῃ τετάρτου, κατὰ τόνον ἐπὶ τὸ δξύ.

§. 353. Διαφέρει δὲ ὁ Πλάγιος τῇ πρώτῃ ἤχῳ ἀπὸ μὲν τὸν πρῶτον κατὰ τῆτο· ὅτι ὁ μὲν πρῶτος ἀναβαίνει ἀπὸ τὴν βάσιν τῇ ὀλιγώτερον ἀπὸ τὸν πλάγιον τῇ πρώτῃ, καὶ καταβαίνει περισσότερον ἀπὸ αὐτὸν· καὶ ἔτι κατὰ τὰς δεσπύζοντας φθόγγους,

καὶ κατὰ τὰς ἀτελεῖς καταλίξεις· ἀπὸ δὲ τὸν τέταρτον, κατὰ τῆς δεσπόζοντος φθόγγου· καὶ καθὼ δὲ μὲν τέταρτος ἀγαπᾷ τὴν ὕφεισιν τῆ γε, ὁ δὲ πλάγιος τῆ πρώτῃ τὴν ὕφεισιν τῆ ζω.

§. 354. Τὸ ἦθος τῆ Πλάγιοι πρώτῃ ἤχου κλίνει μὲν εἰς τὸ φιλοικτιρμον καὶ θρηνώδες διὰ τὰ σιχηραρικά μέλη καὶ παπαδικά· κλίνει δὲ εἰς τὸ διεγερτικὸν καὶ χορευτικὸν διὰ τὰ εἰρημολογικὰ εἰς ταχεῖαν ἀγωγὴν χρόνου· εἰς δὲ βραδεῖαν, εἰς τὸ κεκηνὸς καὶ χαῦνον.

Θρηνωδὸς εἰ σὺ, καὶ φιλοικτιρμων ἄγαν.

Ἄλλ' εἰς τὰ πολλὰ, καὶ χορεύεις εὐρύθμως.

Ὁ μυσικὸς νῆς, ὃν ἐγνώρισε τέχνη,

Τὶς ἢ παρεκκλίνουσα κλίσις πλαγίων;

Πέμπτον σε τάξις, ἀλλὰ πρώτον τῆ μόνου,

Ἔχει σε καὶ λέγει σε, Πρῶτε Πλαγίων (*).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ΄.

Περὶ τῆ Πλάγις Δευτέρου ἤχου.

§. 355.

Πλάγιον τῆ δευτέρου ἤχου ὠνόμασαν οἱ Ψαλμωδοὶ ἐκεῖνον, ὅς τις ἀπηχεῖται μὲ τὸ λεχθεῖς· τὸ ὁποῖον ἀπήχημα δεικνύει ἀνάβασιν ἡμιτονίῃς, τριη-

*) Τὸ μὲν θρηνώδες αὐτῆ καταφαίνεται ἐν τῇ Ἡ ζωῇ ἐν τάφῳ, καὶ ἐν τῷ, Ἄξιόν ἐστι μεγαλύνειν σέ· τὸ δὲ φιλοικτιρμον ἐν τῷ, τῷ Σωτῆρι Θεῷ, καὶ ἐν τῷ, Χαίρεις ἀσκητικῶν ἀληθῶς· τὸ δὲ χορευτικὸν ἐν τῷ, Πάσχα ἱερὸν ἡμῖν σήμερον, τὸ εἰς ταχεῖαν ἀγωγὴν χρόνου· καὶ το χαῦνον εἰς τὰς καταβάσις τὰς ψαλλομένας εἰς βραδεῖαν ἀγωγὴν χρόνου.

μιτονίᾱ, καὶ ἡμιτονίᾱ, καὶ κατὰβασιν τὴν αὐτήν. Βάσιν δὲ ἢ Ἰσον πρέπει νὰ ἔχῃ τοῖστον, ὥστε ἐλευθέρως μὲν νὰ ἀναβαίνῃ τόνους ἐπὶ τὰ, νὰ δεικνύῃ δὲ τὸν δεύτερον ἦχον τέσσαρας τόνους ἐπὶ τὸ ὀξύ, ἢ καὶν τρεῖς. Τοῖστος δὲ εἶναι ὁ τόνος πα, καὶ τῆτον ἔχουσιν Ἰσον τὰ παπαδικὰ καὶ τὰ στιχηρὰ εἰς τὸν πλάγιον τῷ δευτέρου ἦχον· τὰ δὲ εἰρμολογικὰ θέλουσιν Ἰσον εἰς αὐτὸν τὸν ἦχον τὸν τόνον κε, ἢ καὶν τὸν δι. Φανερόν ἐστι δὲ τὸν ἑαυτὸν τοῦ διὰ τῶν χρωματικῶν διαστημάτων, πα βου, βου γα, χωρὶς νὰ ζητῇ προσλαμβάνόμενον ἐπὶ τὸ βαρὺ πρὸς μέτρησιν τῷ ὑπὸ τὸν πα διαστήματος· ἢ διὰ τῷ εἰς αὐτὸν πλαγιασμῷ τοῦ κυρίᾱ του, καθὼς λέγουσιν οἱ ψαλμωδοί.

§. 356. Κλίμακα δὲ ἔχει τὴν ἑξῆς χρωματικὴν

πα ρ ε δι, κε ρ β Πα·

ἣτις συντίθεται ἀπὸ δύο χρωματικὰ τετραχορδα ὁμοῖα. Σημεῖα δὲ φθορᾶς διὰ ταύτην τὴν κλίμακα εἶναι δύο· τὸ ρ, τὸ ὁποῖον τίθεται ἐπὶ τοῦ πα, καὶ ἐπὶ τοῦ κε καὶ ἀποβλέπον εἰς τὸ ὀξύ· ζητεῖ ἡμιτόνιον, τριημιτόνιον, καὶ ἡμιτόνιον, ὡς παριστῶσιν οἱ ἐν τῷ διαγράμματι ἀριθμοί (§. 245.)· καὶ τὸ β, τὸ ὁποῖον τίθεται ἐπὶ τῷ δι, καὶ ἐπὶ τοῦ ὑπὲρ αὐτὸν Πα καὶ ἀποβλέπον ἐπὶ τὸ βαρὺ, ζητεῖ ἡμιτόνιον, τριημιτόνιον, καὶ ἡμιτόνιον οὕτως, ὡς παριστᾶται (§. 245.)· μεταχειρίζεται δὲ πολλάκις καὶ τὴν ἑξῆς μικτὴν

πα ρ β δι, κε ζω νη Πα·

ἀλλὰ τότε πρὸς διάκρισιν τίθεται ἐπὶ τῷ πρώτῳ ἀπαντωμένου τόνου τοῦ διατονικοῦ τετραχορδου σημεῖον μιᾶς τῶν διατονικῶν φθορῶν (§. 325.). Εἰς τὰ εἰρμολογικὰ ὅμως μεταχειρίζεται τὴν χρωματικὴν ἐκείνην κλίμακα, περὶ ἧς ὠμιλήσαμεν (§. 328.).

§. 357. Δεσπύζοντας δὲ φθόγγους κατὰ μὲν τὰ

σιχηραρικά καὶ παπαδικὰ ἔχει τοὺς πα, δι, κε ὅπου καὶ θέλει νὰ ἀκῆται ἡ δίσσις τῆ γα, διὰ νὰ χρωματίζεται ἀπὸ αὐτὴν ὁ δι' κατὰ δὲ τὰ εἰρηολογικὰ ἔχει τὴς δι, β8, ὅταν εἶναι καὶ ἴσον ὁ δι.

§. 358. Καταλήξεις δὲ ποιεῖ ἀτελεῖς μὲν εἰς τὸν δι' ἐντελεῖς δὲ καὶ τελικὰς εἰς τὸν πα' ἐνίοτε ποιεῖ καὶ τελικὰς καταλήξεις εἰς τὸν δι, διότι καὶ ἀπηχεῖται πολλάκις καὶ μὲ τὸ κε2α2ω, καθὼς εἶναι τὸ νεκρώσιμον, Ἄγιος ὁ Θεός· εἰς δὲ τὰ εἰρηολογικὰ ἀτελεῖς μὲν καὶ τελικὰς εἰς τὸν δι' ἐντελεῖς δὲ εἰς τὸν βου.

§. 359. Ἐνάρχεται δὲ τὸ μὲν ἀπήχημα τῆ πλαγίᾳ δευτέρου ἤχου ἀπὸ τοῦ πα, καὶ λήγει ἐπὶ τὸν πα μὲν, ὅταν εἶναι κεχεαλες· ἐπὶ τὸν δι δὲ, ὅταν εἶναι κε2α2ω. Αὐτὸς δὲ μεταβαίνων ἀπὸ μὲν τῆ κυρίᾳ τ8, ἐνάρχεται κατὰ τριτονίαν ἢ τετρατονίαν ἐπὶ τὸ βαρὺ, καθὼς καὶ ἀπὸ τῆ πρώτου ἤχου τοῦ ἔχοντος ἴσον τὸν κε' ἀπὸ δὲ τοῦ πλαγίου πρώτου, καὶ τοῦ τετάρτου κᾶν λήγη εἰς τὸν β_η, κατὰ τὸ αὐτὸ ἴσον ἀπὸ δὲ τῆ τρίτου καὶ βαρέος, κατὰ διτονίαν ἐπὶ τὸ βαρὺ· ἀπὸ δὲ τῆ πλαγίου τετάρτου, κατὰ τόνον ἐπὶ τὸ ὀξύ.

§. 360. Διαφέρει δὲ ἀπὸ μὲν τοὺς ἄλλους ἤχους κατὰ τὸ χρωματικόν· ἀπὸ δὲ τῆ δευτέρου, καθὸ αὐτὸς ἔχει περισσοτέραν ἔκτασιν ἐπὶ τὸ ὀξύ, καὶ ὀλιγωτέραν ἐπὶ τὸ βαρὺ· ἐν ᾧ ὁ δεύτερος ἔχει ἔκτασιν ὀλιγωτέραν μὲν ἐπὶ τὸ ὀξύ, περισσοτέραν δὲ ἐπὶ τὸ βαρὺ ἀπὸ ἐκείνων· καὶ ἔτι κατὰ τοὺς δεσπόμενους φθόγγους· καὶ κατὰ τὰς ἐντελεῖς, καταλήξεις· διότι εἰς τὰ σιχηρὰ ὁ μὲν δεύτερος ἤχος ποιεῖ τὰς ἐντελεῖς καταλήξεις δύο τόνους κατωτέρω τῆς βάσεως· ὁ δὲ Πλάγιος τῆ δευτέρου, εἰς τὴν αὐτὴν βάσιν.

§. 361. Τὸ ἦθος τούτου τοῦ ἤχου σφῆζει χαρακτηριστικὰ ὁμοῦζοντα εἰς ἄσματα ἐπικήδεια, καὶ εἰς με-

λέταις ὑψηλὰς καὶ θείας. Οὕτως ἔχει εἰς τὰ σιχηρὰ καὶ παπαδικά. Εἰς δὲ τὰ εἰρημολογικὰ σφῆζει χαρακτῆρα ἡδονικόν, ὅπερ δηλαδὴ πλεονάζει μὲν ἡ ποιότης τῆς ἡεαλῆς· καὶ δὲν ἀκούεται ἡ τοῦ· ἡεδαῶ. Εἶναι δὲ ἡ ἡδονή του διπλασία τῆς τοῦ δευτέρου, καθὼς γίνεται φανερόν ἀπὸ τοὺς ἐξῆς εἰχους.

Ἐκτος μελωδὸς, ἀλλ' ὑπέρπρωτος πέλεις,

Ὁ δέυτερος σὺ τῶν μελῶν δευτερεύων.

Τὰς ἡδονὰς σὺ διπλοσυνθέτις φέρεις,

Τοῦ δευτέρου πως δευτερεύων δευτέρως.

Σὲ τὸν μελιχρὸν, τὸν γλυκὺν, τὸν τέττιγα,

Τὸν ἐν πλαγίοις δεύτερον τίς οὐ φιλεῖ;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

Περὶ τοῦ Βαρέος Ἦχου.

§. 362.

Βαρὺν ἦχον ὠνόμασαν οἱ ψαλμοδοῖ τὸν πλάγιον τοῦ τρίτου ἦχον ἐξ ἀρχαιολογίας. Διότι, καθὼς λέγουσιν, ἐπινοήσας ὁ Ἑρμῆς τὴν λύραν ἐπτάχορδον, ἐδίδαξε καὶ φθόγγους ἐπτά, καὶ ἦχους ἐπτά· βαρύτατος δὲ τῶν ἐπτά φθόγγων ἦτον ὁ ζῶ· διὰ τῆτο καὶ ὁ ἦχος ὅς τις εἶχεν ἴσον τὸν ζῶ, ὠνομάσθη Βαρὺς ἦχος. Ὑστερον ὁ Πυθαγόρας καὶ οἱ μετ' αὐτὸν αὐξήσαντες εἰς ὀκτὼ τὰς χορδὰς, καὶ τοὺς φθόγγους, καὶ τὰς ἦχους, δὲν ἠθέλησαν νὰ ἀλλάξωσι τὸ ὄνομα τῆς Βαρέος ἦχου, διὰ νὰ μὴν ἀλησμονηθῇ παντάπασιν ἡ ἀρχαῖοτρόπος λύρα. Ἀπηχεῖται δὲ ὁ Βαρὺς ἦχος εἰς μὲν τὰ σιχηρὰ καὶ εἰρημολογικὰ τοῦτον τὸν τρόπον

22 εἰς δὲ τὰ παπαδικὰ καὶ εἰς τὰς κα-

α α ἡε 22

§. 365. Καταλήξεις δὲ ποιῇ ὁ Βαρὺς ἦχος, ὅταν μὲν μεταχειρίζεται τὴν ἐναρμόνιον κλίμακα, ἀτελεῖς μὲν εἰς τὸν δι, καὶ εἰς τὸν νη, καὶ σπανίως εἰς τὸν πα· ἐντελεῖς δὲ καὶ τελικᾶς, εἰς τὸν γα· ὅταν ὁμως μεταχειρίζεται τὴν διατονικὴν κλίμακα, ἀτελῶς μὲν λήγει εἰς τὸν δι, ἐντελῶς δὲ εἰς τὸν πα, καὶ εἰς τὸν ζω· τελικῶς δὲ εἰς τὸν ζω. Σημεῖα δὲ μαρτυριῶν εἰς αὐτὸν τὸν ἦχον εἶναι ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἔχουσιν ὁ τρίτος ἦχος καὶ ὁ πρῶτος.

§. 366. Ἐνάρχεται δὲ τὸ ἀπήχημα τῷ Βαρύος ἦχου κατὰ μὲν τὸ στιχηράριον καὶ εἰρμολόγιον ἀπὸ τοῦ γα, καὶ λήγει εἰς τὸν γα· κατὰ δὲ τὴν παπαδικὴν καὶ τὸ καλοφωνικὸν εἰρμολόγιον, ἀπὸ τοῦ νη, καὶ λήγει εἰς τὸν ζω (§.362). Αὐτὸς δὲ ὁ στιχηραριστὸς Βαρὺς μεταβαίνων ἀπὸ μὲν τοῦ πρώτου ἦχου τῷ ἔχοντος ἴσον τὸν κε, ἐνάρχεται κατὰ διτονίαν ἐπὶ τὸ βαρύ· ἀπὸ δὲ τῷ δευτέρῳ, καὶ τῷ τετάρτῳ τῷ λήγοντος εἰς τὸν βου, κατ' ἐλάχιστον τόνον ἐπὶ τὸ ὀξύ· ἀπὸ δὲ τῶν πλαγίων πρώτου καὶ δευτέρου, κατὰ διτονίαν ἐπὶ τὸ ὀξύ· ἀπὸ δὲ τῷ πλαγίου τετάρτου, κατὰ τριτονίαν ἐπὶ τὸ ὀξύ, καὶ ἀπὸ τῷ τρίτῳ, κατὰ τὸ αὐτὸ ἴσον.

§. 367. Διαφέρει δὲ ὁ Βαρὺς ἦχος ἀπὸ μὲν τῶν ἄλλων κατὰ τὴν ἐναρμόνιον κλίμακα· ἀπὸ δὲ τὸν τρίτον ἦχον, κατὰ τὰς διαφορετικὰς δεσπόζοντας φθόγγους, καὶ κατὰ τὰς διαφορετικὰς καταλήξεις· ὁ δὲ κατὰ τὰ παπαδικὰ βαρὺς ἦχος· διαφέρει ἀπὸ τοὺς ἄλλους ὅλως κατὰ τὸ ἴσον καὶ τὰς καταλήξεις.

§. 368. Τὸ ἦθος τοῦ Βαρύος ἦχου κλίνει εἰς τὸ ἡσυχαστικόν· καὶ μάλιστα ὅταν μεταχειρίζεται τὴν ἐναρμόνιον κλίμακα, σφύζει χαρακτηριστῶς γαλήνιον, εἰρηνικόν, καὶ δυνάμενον μετριάζειν τὸ ἐξορμητικόν τῷ τρίτῳ ἦχου, καὶ κατακοιμίζειν τὰ πνεύματα· διὰ τοῦτο ἀπαρέσκει μὲν τοῖς νέοις καὶ τοῖς εὐγε-

νέσιν· ἀρέσκει δὲ τοῖς ἀπλοῖς καὶ γέρονσι τοῖς τιν
δὲ καὶ ἐκ τῶν ἐν τῇ Ὀκτιωήχῳ στίχων ἐκφράζεται
τὸ ἥθος αὐτοῦ.

Ὀπλιτικῆς φάλαγγος οἰκεῖον μέλος ,
Ὁ τῷ βάρους σὺ κλῆσιν ἐλληφῶς φέρεις.
Ἦχον τὸν ἀπλοῦν, τὸν βάρους ἐπώνυμον,
Ὁ τὰς λογισμοὺς ἐν βοαῖς μισῶν φιλεῖ.
Ἀνδρῶν δὲ ἄσμα δευτερότῳ βρέμει,
Ὡν ποικίλος δὲ, τοὺς ἀπλῆς ἔχεις φίλους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ΄.

Περὶ τοῦ Πλαγίου Τετάρτου Ἦχου.

§. 369.

Πλάγιον τῷ τετάρτῳ ἦχον ὠνόμασαν οἱ ψαλμοδοῖ
ἐκεῖνον, ὅς τις ἀπηχεῖται μὲν τὸ λεαγιε· τὸ ὁποῖον
σφῶζον προφορὰν ἡγεμονικὴν καὶ σοβαρὰν δεικνύει
ἀνάβασιν καὶ κατόβασιν ἐνὸς μὲν τόνου, μείζονος· δύο
δὲ, μείζονος καὶ ἐλάσσονος· τριῶν δὲ, μείζονος, ἐλάσσο-
νος καὶ ἐλαχίστου, καὶ τὰ λοιπά. Βάσιν δὲ ἢ ἴσον ἔχει τοι-
στὸν, ὥστε ἐλευθέρως μὲν ἀναβαίνει τόνους ἐπτά·
ἐλευθέρως δὲ καταβαίνει τόνους τρεῖς. Καὶ τέσσα-
ρας μὲν τόνους ἐπὶ τὸ ὀξύ δεικνύει ἀγία· τρεῖς δὲ
τόνους ἐπὶ τὸ βαρὺ, λεαγιε· τοῖς τινος δὲ τόνος εἶναι
ὁ νη. Ὅταν ὁμοῦς ἔχη ἴσον τὸν τόνον γα, τότε ἀ-
ληθινὰ τὸ ἴσον του εἶναι τρεῖς τόνους ὀξύτερον,
πλὴν τὸ μέλος βαδίζει ἀπὸ τῷ γα, ὡς ἀπὸ τοῦ νη·
δηλαδὴ δύο τόνους ἐπὶ τὸ ὀξύ δεικνύει μέλος τῷ ββ,
καὶ ὅχι τῷ κε, καθὼς φαίνεται εἰς τὸ, Ἰδοὺ ὁ νυμ-
φίος ἔρχεται, καὶ εἰς τὰ λοιπά (§. 308.).

§. 370. Κλίμακα δὲ ἔχει ὁ Πλάγιος τῷ τετάρτῳ

ἡχος τὴν διατονικὴν κατὰ τὸ διαπασῶν σύστημα· θέλει οὕτως πολλάκις νὰ πέρνῃ τὸν ὑπ' αὐτὸν ζῶ διεσιν· καὶ τότε τίθεται τὸ γ ἐπὶ τῇ νη πρὸς σαφήνειαν. Σημεῖον δὲ τῆς φθορᾶς τῆ πλαγίου τετάρτου ἡχου εἶναι τὸ ρ, τὸ ὁποῖον τίθεται ἐπὶ τῇ νη τόνου. Εἰς δὲ τὴν ἀντιφωνίαν αὐτῇ ἐπὶ τὸ δξύ, τίθεται τὸ ρ. Ὅταν ὅμως οὗτος ὁ ἡχος ἔχῃ ἴσον τὸν γα τόνον, τότε τίθεται τὸ ρ ἐπὶ τοῦ γα τόνου, καὶ αὐτὸς ὁ τόνος ἀφήνει τὸν φθόγγον τῆ γα, καὶ φθέγγεται τὸν νη, καὶ παραλλαγίζεται τὸ ἐξῆς μέλος ὥς ἀπὸ τῆ νη, ἐπειδὴ μετὰβάλλονται καὶ τὰ διαστήματα.

§. 371. Δεσπόζοντας δὲ φθόγγους εἰς τὰ σιχηρὰ καὶ εἰρημολογικὰ ἔχει τὰς νη, ββ, δι· διότι εὐθύς ἀρξάμενος, ζητεῖ νὰ δείξῃ μελωδίαν ἀνήκουσαν τῷ ββ, καὶ ἄλλοτε μὲν ἐπιστρέφει πρὸς τὸ ἴσον· ἄλλοτε δὲ ἀφορῶν εἰς τὸ δξύτερον, δεικνύει τὸν δι· καὶ ἀναβαίνει ἕως εἰς τὴν ὀγδόην διὰ νὰ ποιήσῃ κατάληξιν, ἀτελεῖ μὲν εἰς τὸν δι, ἐντελεῖ δὲ εἰς τὸ ἴσον τε.

§. 372. Καταλήξεις δὲ ποιεῖ, ἀτελεῖς μὲν εἰς τὰς δι, βου, νη· ἐντελεῖς δὲ εἰς τὸν νη, καὶ σπανίως εἰς τὸν δι καὶ τελικὰς εἰς τὸν νη. Σημεῖα δὲ μαρτυριῶν εἰς τὸν πλάγιον τῆ τετάρτου ἡχον δὲν εἶναι ἄλλα, παρὰ ἐκεῖνα ἃ τινὰ διωρίσθησαν εἰς τὸν πρῶτον ἡχον κατὰ τὸ διαπασῶν σύστημα.

§. 373. Ἐνάρχεται δὲ τὸ ἀπήχημα τῆ Πλαγίου τετάρτου ἡχου ἀπὸ τῆ νη, καὶ λήγει εἰς τὸν νη. Ὅταν ὅμως προγρόφηται τὸ μέλος δίτονον, ὁ προπαλλόμενος εἶχος λήγει εἰς τὸν βου· ὅταν δὲ τρίτονον, εἰς τὸν γα, καθὼς εἵπομεν (§. 308.). Αὐτὸς δὲ ὁ πλάγιος τῆ τετάρτου ἡχος ἐνάρχεται αὐτόθεν ἀπὸ τῆ νη· ὁ δὲ προπαλλόμενος στίχος, ἀρχόμενος ἀπὸ τῆ δι, κατιῶν διατονικῶς, λήγει εἰς τὸν νη. Μεταβαίνων δὲ ἀπὸ μὲν τῆ πρώτου ἡχου, καὶ τῆ

πλαγίου τ ϵ , καὶ τοῦ πλαγί ϵ δευτέρου, ἔχόντων ἴσον τὸν πα τόνον, ἐνάρχεται κατὰ τόνον ἐπὶ τὸ βαρύ· ἀπὸ δὲ τ ϵ δευτέρου καὶ τ ϵ τετάρτου, ἔχόντων ἴσον τὸν β β , κατὰ διτονίαν ἐπὶ τὸ βαρύ· ἀπὸ δὲ τ ϵ τρίτου καὶ τ ϵ Βαρύος, ἔχόντων ἴσον τὸν γ α , κατὰ τριτονίαν ἐπὶ τὸ βαρύ.

§. 374. Διαφέρει δὲ ὁ Πλάγιος τ ϵ τετάρτου ἡχος ἀπὸ μὲν τοὺς χρωματικὰς καὶ ἐναρμονίους ἤχους, κατὰ τὴν κλίμακα· ἀπὸ δὲ τ ϵ ς διατονικοὺς κατὰ τὸ ἴσον, κατὰ τ ϵ ς δεσπόζοντας φθόγγους, καὶ κατὰ τὰς καταλήξεις.

§. 375. Τὸ ἦθος τοῦ Πλαγί ϵ τετάρτου ἡχε σφῆρι χαρακτῆρα, κλίνοντα εἰς τὸ θαλπτικόν, ἡδονικόν, καὶ ἐλκυστικόν εἰς πάθη· διὰ τ ϵ το καὶ οἱ κῶμοι κατὰ τοῦτον τὸν ἦχον ἐμελίζοντο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. Πρὸς τοῦτοις κλίνει καὶ εἰς τὸ σεμνόν, ὅτε συμβάλλει μεγάλως ἡ βραδεῖα ἀγωγή τ ϵ χρόνου, καὶ ἡ μετὰθεσις τ ϵ τόνου ἀπὸ τ ϵ νη ἐπὶ τὸν γ α (§.363.). Οἱ δὲ ἐν τῇ Ὀκτωήχῳ στίχοι τοιαῦτα λέγουσι περὶ αὐτοῦ.

Ἦχων σφραγὶς τέταρτε σὺ τῶν πλαγίων,

Ὡς ἐν σεαυτῷ πᾶν καλὸν μέλος φέρων.

Ἀνευρύνεις σὺ τοὺς κρότους τῶν ἔσμάτων,

Ἦχων κορωνὶς ὡς ὑπάρχων καὶ τέλος.

Ὡς ἄκρον ἐν φθόγγοις τε καὶ φωνῶν στάσει,

Ἄκρον σε φωνῆς δίς σε καλῷ καὶ τέλους.

§. 376. Τῶν εἰρημένων ὀκτὼ ἡχων αἱ βάσεις, ἡρουν τὰ ἴσα ἐκάστου αὐτῶν, ὅταν ζητῆται νὰ φανερωθῶσι, καὶ ἡ σφῆζομένη ἐν αὐτοῖς τάξις ἀπὸ τ ϵ ὀξείος ἐπὶ τὸ βαρὺ, καὶ αἱ μαρτυρίαι αἵτινες φανερόνθαι τ ϵ ς ἡχους καὶ γράφονται πρὸ τῶν μελῶν, καὶ αἱ μαρτυρίαι τῶν φθόγγων τῆς μελωδίας, αἵτινες γράφονται περὶ τὰ μέσα αὐτῆς, εἶναι δυνατόν νὰ ἐκφρασθῶσι μὲ τὸν τρόπον τὸν ὁποῖον παρὶς

ὁ ἐξῆς πίναξ. Ἐπειδὴ δὲ οἱ φθόγγοι τῷ διαπασῶν ἔχουσι τόνους ἑπτὰ, καὶ δὲν δύνανται νὰ δώσωσιν ἴσα εἰς ὁκτὼ ἤχους, διὰ τοῦτο ὁ πα γίνεται ἴσον τῷ πλαγίῳ πρώτου ἤχου, καὶ τῷ πλαγίῳ δευτέρου. Καὶ ἐὰν δὲν εὐρίσκηται φυλαττομένη ἡ τάξις τῶν πλαγίων πρὸς τοὺς κυρίους, τῆτο εἶναι, διότι συνέστησαν οἱ ὁκτὼ ἤχοι τῆς ψαλμοδίας κατὰ τὸν Τροχὸν, καὶ ὅχι κατὰ τὸ Διαπασῶν.

κε	$\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{L}}}$	$\overset{x}{\underset{\cdot}{\text{q}}}$	Πρῶτος
δι	$\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{C}}}$	$\overset{\Delta}{\underset{\cdot}{\text{C}}}$	Δεύτερος
γα	$\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{r}}}$	$\overset{\Gamma}{\underset{\cdot}{\text{r}}}$	Τρίτος
ββ	$\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{H}}}$	$\overset{\beta}{\underset{\cdot}{\text{H}}}$	Τέταρτος
πα	$\overset{\lambda}{\underset{\cdot}{\text{π}}}$	$\overset{\pi}{\underset{\cdot}{\text{q}}}$	$\overset{\lambda}{\underset{\cdot}{\text{π}}}$ τῷ Πρώτῳ
νη	$\overset{\lambda}{\underset{\cdot}{\text{π}}}$	$\overset{\pi}{\underset{\cdot}{\text{H}}}$	$\overset{\lambda}{\underset{\cdot}{\text{π}}}$ τῷ Τετάρτῳ
ζω	$\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{C}}}$	$\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{Z}}}$	Βαρύς

τῶν ἴσων

αἱ μαρτυρίαι

τῶν φθόγγων

αἱ ἤχοι

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

Περὶ Μεταθέσεως, ἢ Φθορῶν.

§. 377.

Κατανοήσαντες οἱ μουσικοὶ περιέργως, ὅτι ὅταν ψάλλωσι καὶ ἐπιμένωσιν εἰς ἓνα τόνον, ἢ εἰς τὸν αὐτὸν ἦχον ἐπὶ πολὺ, συνειθιζόμενον τὸ ἦθος αὐτοῦ τοῦ ἡχῆ, προξενεῖ κόρον, εἰς τὸν ὁποῖον ἀκολουθεῖ δυσαρέσκεια· ὅταν δὲ πρὸ τῆς κόρου μεταβαίνωσιν εἰς ἄλλον ἦχον, νέον ἦθος εισερχόμενον εἰς τὰ πνεύματα τῶν ἀκροατῶν, ἐξανιστᾷ ταῦτα, καὶ τὰ κατασθῆναι προσεκτικὰ, ἐμεθοδεύθησαν νὰ μεταβαίνωσιν ἀπὸ τόνου εἰς τόνον, ἀπὸ γένους εἰς γένος, καὶ ἀπὸ ἡχου εἰς ἦχον, διὰ νὰ ἀποφεύγωσι μὲ τὴν ποικιλίαν, τὴν ἀηδίαν ἣτις προξενεῖται ἀπὸ τὸ μονότροπον ἦθος τῆς μελωδίας.

„Μονωδία γὰρ ἐν ἅπασιν ἐστὶ πλήσμιόν τε καὶ πρό-
„σαντες· ἢ δὲ ποικιλία, τερπνόν (*).“

§. 378. Ἡ δὲ τοιαύτη μετάβασις λέγεται Φθορά. Καὶ ὅταν μὲν γίνηται ἀπὸ τόνου, ὡς εἴρηται (§. 370.), λέγεται καὶ Μετάθεσις· ὅταν δὲ γίνηται κατὰ ἄλλον τρόπον λέγεται μόνον φθορά. Μετάθεσις λοιπὸν εἶναι τὸ νὰ λαμβάνωμεν ἀντὶ τῆς τόνου, ὅς τις φυσικὰ γίνεται ἴσον τῷ ἡχῇ, ἓνα ἄλλον τόνον διὰ ἴσον, φυλάττοντες τὴν ἀναλογίαν τῶν διασημάτων τῆς κλίμακος τέτς, καὶ ὅχι ἐκείνῃ τῇ φυσικῇ. Οἷον τῷ δευτέρου ἡχῆ ἴσον εἴπομεν ὅτι εἶναι φυσικῶς ὁ τόνος δι· ὅταν ἀντ' αὐτῆς τῆς δι λάβω τὸν κε, καὶ φυλάξω τὴν ἀναλογίαν τῶν διασημάτων τῆς κλίμακος, ἀρχόμενος ἀπὸ τῆς κε ὡς ἀπὸ τῆς δι, τὸ

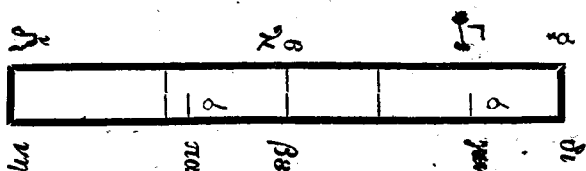
*) Πλούταρχος ἐν τῷ περὶ παίδων ἀγωγῆς λόγῳ.

τε ψάλλω τὸν δεύτερον ἦχον κατὰ μετάθεσιν, λαμβάνων τὸν μὲν κε ἀντὶ τῆ δι, τὸν δὲ δι ἀντὶ τοῦ γα, καὶ τὸν γα ἀντὶ τῆ ββ, καὶ τὰ λοιπά· ἔτω γίνεται καὶ ἐπὶ τῆ (§.370.).

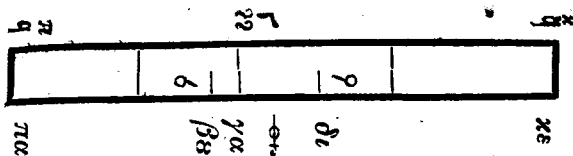
§. 379. Φθορά δὲ εἶναι ματαβολή, ἥτις γίνεται εἰς τὴν μελωδίαν ἢ κατὰ μετάθεσιν, ἢ ἀπὸ γένους εἰς γένος, ἢ ἀπὸ ἦχου εἰς ἦχον, ἢ ἀπὸ κλίμακος εἰς κλίμακα. Μεταχειρίζομεθα δὲ φθορὰς δεκαεξ, τῶν ὁποίων καὶ τὰ σημεῖα ἰδὲ ἐκτίθενται· ἀπὸ τὰς ὁποίας ὀκτώ μὲν εἶναι διατονικαί, αἱ ρ, ϑ, ξ, ϕ, δ, ζ, ε, πέντε δὲ χρωματικαί, αἱ ς, ϕ, ϕ, ς, ς· αἱ δὲ τρεῖς ἐναρμόνιοι, ς, ϑ, ϑ.

§. 380. Περὶ μὲν τῶν δεκατριῶν ὠμιλήσαμεν σποράδην εἰς τὰς ἰδίους τόπας, ὅπως ἔχει κάθε μία εἰς τοὺς ὀκτὼ ἦχους· περὶ δὲ τῶν λοιπῶν τριῶν ἰδού λέγομεν. Ἀρχόμεθα λοιπὸν ἀπὸ τῆς ϕ, καὶ λέγομεν, ὅτι αὕτη τίθεται ἐπὶ τοῦ δι τόνου, καὶ ζητεῖ τὸν γα δίεσιν, καὶ τὸν πα δίεσιν οὕτω· δι δ βου δ νη· εἰδὲ τεθῇ καὶ ἄλλου, πάλιν ἐπὶ τὸ βαρὺν ζητεῖ τὰ αὐτὰ διασήματα. Ταύτης ἰδού καὶ ἡ κλίμαξ.

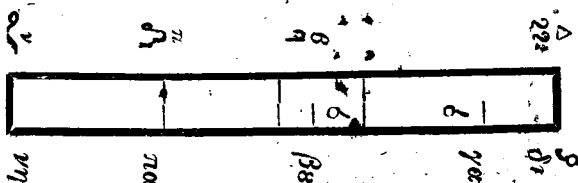

§. 381. Ταύτης δὲ τῆς φθορᾶς τὸ σημεῖον ς, ὅπου τίθεται, ὁ φθόγγος ἀποκτᾷ μελωδίαν καὶ ποιότητα τοῦ λεαλες, καὶ ζητεῖται ἐπὶ μὲν τὸ ὀξὺ ὕφεσις· ἐπὶ δὲ τὸ βαρὺν δίεσις τοιαύτη, ὥστε νὰ εἶναι τὸ ἐπὶ τὸ βαρὺν πρῶτον διάσημα τεταρτημόριον τῆ μείζονος τόνου.

§. 382. Ταύτης δὲ τῆς φθορᾶς ρ τίθεται ἐπὶ τῷ δι, καὶ τὸ μέλος ὁδεύον ἐπὶ τὸ βαρὺ, ζητεῖ νὰ ἔ-
χη ὁ πρῶτος φθόγγος ἐπὶ τὸ βαρὺ τεταρτημόριον
τῷ μείζονος τόνου, καὶ ὁ δεύτερος ἐπὶ τὸ βαρὺ
μείζονα τόνον· ἐντεῦθεν ὁδεύων τις ἐπὶ τὸ δεξιὸν φυ-
λάττει τὰ αὐτὰ διασχήματα.

§. 383. Ἐν συντόμῳ γίνωσκε, ὅτι κάθε φθορά ἔχει
δέσιν καὶ λύσιν καὶ εἰς μὲν τὴν δέσιν τίθεται τὸ σημεῖον
τῆς φθορᾶς, ὅπου γίνεται ἀρχὴ τῷ νὰ μεταβάλληται
ὁ ἦχος, ἢ τὰ λοιπά. Γίνεται δὲ ἡ μεταβολὴ ὅχι
πρὸ τῷ σημείου τῆς φθορᾶς, ἀλλὰ μετὰ τὸ σημεῖον
καὶ εἰς τὴν λύσιν τίθεται τὸ σημεῖον τοῦ προτέρου
ἤχου, καὶ γίνεται πάλιν ἡ μεταβολὴ μετὰ τὸ σημει-
ον. Οἷον, ἐάν τις ψάλλῃ μέλος ἤχου πρῶτου, καὶ
θέλῃ νὰ ποιήσῃ φθορὰν εἰς τὸν δευτέρου ἤχον, τί-
θησιν τὴν ρ ἐπὶ τῷ τόνου κε, καὶ φανερόν, ὅτι
ὅλα τὰ συστατικά τοῦ πρώτου ἤχου παύουσι, καὶ ἀ-
ναγεννῶνται τὰ τῷ δευτέρου ἤχου καὶ ὑποτίθεται ὁ
μὲν κε, δι· ὁ δὲ δι, γα· καὶ ὁ γα, βου· καὶ τὰ
λοιπά. Καὶ ὅταν θέλῃ νὰ ποιήσῃ λύσιν, τίθησιν τὴν
 ρ ἐπὶ φθορικῷ δι, δηλαδὴ εἰς τὸν τόνον τῷ κε,

καὶ φανερόναι, ὅτι ὁ ἦχος τῷ μέλῳ ἐπιστρέφει πάλιν ἐκεῖ, ὅθεν ἐξῆλθεν. Δύναται δὲ νὰ γένη ἡ λύσις, καὶ μὲ ὅ,τι ἄλλο σημεῖον τῶν διατονικῶν φθορῶν ζητεῖ ὁ πρῶτος ἀπαντῶμενος τόνος.

§. 384. Ἐνίοτε ὁ μουσικὸς μετὰ μίαν φθορὰν δένει καὶ ἄλλην φθορὰν, καὶ ὕψερον ἐπιφέρει τὴν λύσιν. Οἶον, ἔαν τις ψόλλῃ τέταρτον ἦχον, καὶ ἀπαντήσῃ τὴν σ ἐπὶ τῷ δι τόνου, ἃς ἡξεύρῃ, ὅτι χρεωσέῃ νὰ ὀδεύῃ τὴν κλίμακα τῷ δευτέρου ἦχου, ἕως νὰ ἀπαντήσῃ τὴν λύσιν· ἔπειτα ἀπαντᾷ τὴν ϕ ἐπὶ τῷ αὐτῷ δι τότε οὐ ποιεῖ λύσιν, ἀλλὰ χρεωσέῃ νὰ ὀδεύῃ τὴν κλίμακα τοῦ πλαγίῳ δευτέρου ἦχου, ἕως ὃ νὰ ἰδῇ λύσιν. Ἐκατέρας δὲ ἡ λύσις γίνεται ἢ διὰ τῆς δ , τιθεμένης ἐπὶ τῷ δι, ἢ διὰ τίνος ἄλλης τῶν διατονικῶν φθορῶν.

§. 385. Ἐνίοτε γίνεται καὶ τρίτη φθορὰ, καὶ ἐπάγεται πότε μία λύσις, πότε δύο, καὶ τλ. καὶ εἶναι ὅλα ἐπαινετά. Μὴ ἐπαινούμενον δὲ εἶναι τὸ νὰ δέσῃ τινὰς μέλος φθορικὸν, καὶ νὰ μὴν ἐπιφέρῃ λύσιν. Ὅπως δὲ καὶ ὅπως ἂν γίνωνται φθοραὶ, φυλάττουσι τὰ ἐξῆς.

Α'. Ὁ τόνος, εἰς τὸν ὁποῖον τεθῇ σημεῖον φθορᾶς, ὑποτίθεται ἀντ' ἐκείνου, τὸν ὁποῖον σημαίνει ἡ φθορὰ καὶ ἀπ' αὐτοῦ λαμβάνουσι τὴν ἀναλογίαν τῶν καὶ τῶν λοιπῶν τόνων τὰ διαστήματα, καὶ κατὰ ταῦτα λέγονται καὶ οἱ φθόγγοι, δι' ὧν παραλλαγίζεται τὸ μέλος.

Β'. Εἰς κάθε φθορὰν χρεωσεῖται τὸ εὐάρεστον ὅθεν καλὸν εἶναι νὰ γίνηται προετοιμασία τις, καὶ νὰ τιθῇται ἡ φθορὰ ὡσὰν εἰς ἰδιὸν τῆς τόπον.

Γ'. Τὸ φθορικὸν μέλος δύναται νὰ καταλήγῃ ἀτελῶς καὶ ἐντελῶς κατὰ τὴν ἰδέαν τῆς φθορᾶς ὅθεν καὶ μαρτυρίας λαμβάνει ἰδιαζούσας τῇ φθορᾷ.

Δ'. Μετὰ τὸ φθορικὸν μέλος χρεωσεῖται νὰ γί-

νηται καὶ λύσις ὁμοίως μὲ προετοιμασίαν τοιαύτην, ὥστε νὰ ἀκούηται ἡ λύσις εὐάρεστος.

§. 386. Μία δίεσις, ἢ μία ὕφεσις ἐν ἐνὶ τετρα-
χόρδῳ σύστημα φθορᾶς εἰ ποῖσιν ὅθεν μετὰ ταύ-
τας οὐδὲ λύσις ζητεῖται. Ὅταν δὲ ἡ δίεσις, ἢ ἡ ὕ-
φεσις διαρκοῦσιν ἀπ' ἀρχῆς τῆ μέλους ἕως τέλους,
μὴ περιεχόμεναι εἰς τὴν κλίμακα τῆ ἤχου, τότε πα-
ρὰ τὴν μαρτυρίαν τῆ ἤχου σημειῖται ὁ φθόγγος μὲ
τὴν δίεσιν, ἢ τὴν ὕφεσιν ἔτω ἤχος \sim , ὁ κεῖ.
ἤχος $\grave{\alpha}$ ὁ νηδ.

§. 387. Ἐξ αἰτίας τῶν φθορῶν συμβαίνει καὶ νὰ
ἐκπίπτῃ ἡ φωνὴ τῆ ψάλλοντος ἢ ἐπὶ τὸ βαρὺ, ἢ ἐ-
πὶ τὸ ὀξύ. Ὁ δὲ λόγος εἶναι, ὅτι ὅταν ἡ λύσις τῆς
φθορᾶς γένηται ἀπὸ τόνου βαρυτέρου τῆ φυσικοῦ, ἐκ-
πίπτει ἡ φωνὴ εἰς τὸ βαρὺ καὶ τὸ ἀνάπαλιν. Οἶον,
ἐὰν διὰ φθορὰν μεταβάλω τὸν γα εἰς δι, ἔπειτα
ποιήσω τὴν λύσιν ἀπὸ τῆ γα τῆς φθορικῆς κλίμα-
κος, ἐκπίπτει ἡ φωνὴ ἡμίτονον· εἰδὲ ποιήσω τὴν
λύσιν ἀπὸ τῆ πα, ἢ ἀπὸ τῆ δι, οὐκ ἐκπίπτει διὰ
τὸ ἰσότονον.

πα	βοῦ	γα	δι	κε	ἡ φθορικὴ κλίμαξ
9	7	12	9	12	
12		9	7	12	ἡ φυσικὴ κλίμαξ
νη	πα	βοῦ	γα	δι	

Αὐτὸ τὸ πάθος παρετηρήθη καὶ ἀπὸ τῆς παλαιούσης,
καὶ ὅταν συμβῇ ἔκπτωσις ἐπὶ τὸ βαρὺ ἐνὸς τόνου,
προσιθέασιν ἓνα τόνον, καὶ τὸν ὀνομάζουσι Δίνα-
μιν. Ὅρα εἰς τὸ Δοξαστικόν Ἰακώβου, τῷ Τριτε-
τῷ τῆς ἐρωτήσεως, εἰς τὸ, αὐτὸν ἰκέτευε.

§. 388. Ἀναγκαῖον εἶναι εἰς κάθε μεταβολήν, νὰ

εἶναι ἐν κοινόν· ἢ φθόγγος, ἢ διάστημα, ἢ κλίμαξ. Λαμβάνεται δὲ ἡ κοινωνία εἰς τὴν ὁμοιότητα τῶν διαστημάτων· διότι ὅταν εἰς τὰς μεταβολὰς πέσωσιν ὅμοιοι φθόγγοι κατὰ τὴν μετοχὴν ἐπ' ἀλλήλους, ἡ μεταβολὴ γίνεται ἐμμελής· ὅταν δὲ ἀνόμοιοι, ἐκμελής. Οἶον, ἐμμελής γίνεται ἡ ἀπὸ τῆς τετάρτου εἰς τὸν δεύτερον ἤχον μεταβολή, διότι τὰ διαστήματα, διγαβ, εἶναι κοινῶς ὅμοια καὶ εἰς τοὺς δύο. Ὁμοίως καὶ ἡ ἀπὸ τῆς πλαγίου πρώτου ἤχου εἰς τὸν πλαγιον τῆς δευτέρας· διότι οἱ νηπα, διγεφθόγγοι κατὰ τὴν ἐπ' ἀλλήλους μετοχὴν εἶναι ὅμοιοι· καὶ τὰ λοιπά.

BIBΛΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Περὶ

Μελοποιΐας.

§. 389.

Μελοποιΐα εἶναι δύναμις κατασκευαστικὴ μέλους. Κατασκευάζομεν δὲ μέλος, ὅχι μόνον ψάλλοντες τετριμμένας διαφοροὺς ψαλμωδίας, ἀλλ' ἐφευρίσκοντες καὶ γράφοντες καὶ ἴδια νέα μέλη, τοῖς ἀκροαταῖς ἀρέσκοντα (§.12.). Ἄρα διαφέρει ἡ μελοποιΐα τῆς μελωδίας· διότι ἡ μὲν μελωδία εἶναι ἀπαγγελία μέλους· ἡ δὲ μελοποιΐα εἶναι ἕξις ποιητικῆ. Διακρίνει λοιπὸν ἡ μελοποιΐα τόπους τῆς φωνῆς τρεῖς, Μεσοειδῆ, Νητοιειδῆ, καὶ Ὑπατοιειδῆ. Καὶ μεσοειδῆς

μὲν εἶναι, ὁ ἀπὸ τῆς ζ μέχρι τῆς ζ' ἐπὶ τὸ ὁξύ
προβαίνων νητοειδῆς δὲ, ὁ ἀπὸ τῆς ζ' μέχρι τῆς ζ''
ἀναβαίνων καὶ ὑπατοειδῆς, ὁ ἀπὸ τῆς ζ'' μέχρι τῆς
 ζ καταβαίνων (§. 114.).

§. 390. Μέρη δὲ τῆς μελοποιίας ἔχον οἱ παλαιοὶ
τρία Ἀῆψιν, Μίξιν, καὶ Χρῆσιν. Καὶ λῆψις μὲν
ἦτον ἐκείνη, δι' ἧς εὑρίσκειν ὁ μελοποιὸς, ἀπὸ ποῖον
τόπον τῆς φωνῆς ἔπρεπε νὰ ποιήσῃ τὴν μελωδίαν·
ἡγοῦν ἀπὸ μεσοειδῆ, ἢ νητοειδῆ, ἢ ὑπατοειδῆ. Καὶ
μίξις ἦτον ἐκείνη, δι' ἧς προσήρμοζεν ἀλλήλοις τὰς
φθόγγους, τοὺς τόπους τῆς φωνῆς, τὰ γένη, καὶ τὰς
ἡχους. Καὶ χρῆσις ἦτον ἡ διάφορος ἀπεργασία τοῦ
μέλους.

§. 391. Τῆς Χρήσεως πάλιν ἦτον εἶδη τέσσαρα·
Ἀγωγή, Πλοκή, Πεττεία, καὶ Τονή. Καὶ πάλιν τῆς
μὲν Ἀγωγῆς ἦτον εἶδη τρία. Εὐθεΐα, Ἀνακάμπτου-
σα, καὶ Περιφερής. Καὶ εὐθεΐα μὲν ἦν ἐκείνη ἥτις
ποιεῖ τὴν ἀνάβασιν μὲ συνεχεῖς φθόγγους ὥς

π
ἡ πα βου γα δι κε ζω.

Ἀνακάμπτουσα δὲ εἶναι ἐκείνη, ἥτις ποιεῖ τὴν κα-
τάβασιν μὲ τὰς ἐπομένους φθόγγους ὥς

ζ'
 α ζω κε δι γα βε Πα.

Καὶ περιφερῆς εἶναι ἐκείνη ἥτις ἀναβαίνει μὲν δια-
τονικῶς, καταβαίνει δὲ χρωματικῶς ὥς

η π ————— ϕ
π ————— π

η πα βε. γα δι κε ζω νη Πα δλ Πα νη ζω

κε δι γα βε πα π ἡ ἐναντίως.

§. 392. Πλοκή δὲ εἶναι ἐκείνη ἥτις ῥίπτει ἕνα
ἕνα φθόγγον διὰ διασημάτων ὑπερβατῶν δύο ἢ καὶ

νάγεται ἡ ψυχὴ εἰς ταπεινότητα καὶ εἰς ἀνδρὸν διάθεσιν. Ἀρμόζει δὲ τὸ τοιοῦτον κατάστημα τῆς ψυχῆς εἰς ἐρωτικά πάθη, εἰς θρήνους, εἰς οἴκτους, καὶ εἰς τὰ παρόμοια. Ἰδιάζουσι δὲ καθ' ἡμᾶς εἰς τοῦτο τὸ ἦθος ὁ δεύτερος ἦχος, καὶ οἱ πλάγιοι, πλὴν τὸ βαρέος.

§. 398. Ὑποχαστικὸν δὲ εἶναι ἐκεῖνο, διὰ τοῦ ὁποῖα ἀκολουθεῖ ἡρεμότης ψυχῆς, καὶ κατάστημα ἐλευθερίον τε καὶ εἰρηνικόν. Ἀρμόζουσι δὲ αὐτὸ ὕμνοι, παιᾶνες, ἐγκώμια, συρβελαὶ, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια. Ἰδιάζουσι δὲ εἰς τῆτο τὸ ἦθος ὁ Βαρὺς ἦχος, καὶ ὁ Πρῶτος.

§. 399. Θεωρεῖται δὲ εἰς τὴν μελοποιῖαν καὶ Μεταβολή. Εἶναι δὲ μεταβολή, μετάρθεσις ὁμοίου τινὸς εἰς ἀνόμοιον τόπον. Λέγεται δὲ μεταβολὴ τετραχῶς· κατὰ Γένος, κατὰ ἦχον, κατὰ Σύστημα, καὶ κατὰ Μελοποιῖαν. Λοιπὸν κατὰ γένος μὲν μεταβολὴν ποιῶμεν, ὅταν ἀπὸ διατονικὸν μεταβαίνωμεν εἰς χρωματικὸν, ἢ εἰς ἐναρμόνιον, καὶ τὸ ἀνάπαλιν. Κατὰ ἦχον δὲ μεταβολὴν ποιῶμεν, ὅταν ἀπὸ ἡχου μεταβαίνωμεν εἰς ἄλλον ἦχον. Κατὰ σύστημα δὲ γίνεται μεταβολή, ὅταν ἀπὸ τῆ διαπασῶν μεταβαίνωμεν εἰς τὸ πεντάχορδον, ἢ εἰς τὸ τετράχορδον, καὶ τὸ ἀνάπαλιν. Κατὰ δὲ μελοποιῖαν πράττεται μεταβολή ὅταν ἐκ διασταλτικῆ μεταβαίνωμεν εἰς συσταλτικὸν, ἢ εἰς ἡσυχαστικόν καὶ τὸ ἀνάπαλιν.

Ἀπὸ τὰ σαφόμενα συγγράμματα τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων μουσικῶν, Ἀριστοξένου, Εὐχλείδου, Ἀριστείδου, καὶ τῶν λοιπῶν, τοιαῦτα τινὰ συνάγονται περὶ μελοποιίας τὰ κυριώτερα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Πῶς ἐμελίζοντο αἱ Ψαλμωδίαι.

§. 400.

Οἱ δὲ Ἐκκλησιαστικοὶ μῦσικοι κατὰ τὰ διάφορα εἶδη τῆς ψαλμωδίας ἔπαλλον καὶ ἔγραφον, ποιῶντες καὶ ἑυθμούς, καθ' οὓς ἐχειρονόμουν, καὶ ἐφευρίσκοντες καὶ μέλη, ἀρμόζοντα τοῖς σκοπουμένοις. Ἐσύνθετον δὲ καὶ θέσεις χαρακτῆρων μουσικῶν, ἵνα συροπτικῶς γράφωσι τὸ ψαλλόμενον, καὶ παραδίδωσι τοῖς μαθηταῖς εὐμεθόδως τὰ πονήματά των. Ὅτε δὲ καὶ οἱ μαθηταὶ τῶν ἐμελοποιῶν, ἐμμενῖντο τὸν τρόπον τῶν διδασκάλων (*). Τῆτο δὲ παραπολὺ συνήργησεν εἰς τὸ νὰ διάσφθῃ ἕως εἰς ἡμῶς ἡ διαφορὰ τῶν μελῶν τῶν εἰδῶν τῆς ψαλμωδίας.

§. 401. Εἶδη δὲ τῆς ψαλμωδίας εἶναι τὰ ἐξῆς: Ἀνοιξαντάρια, Κεκραγάρια, Δοξαστικά, Στιχηρά, Δοχαὶ, Τροπάρια, Ἀπολυτίκια, Ἀναζάσιμα, Καθίσματα, Ὑπακοαὶ, Ἀντίφωνα, Πολυέλεσι, Πασαπνοάρια, Κανόνες, Ὁδαὶ, Εἱρημοὶ, Καταβασίαι, Κοντάκια,

*) Οἱ πρὸ ἡμῶν διδάσκαλοι σύμφωνοι ἦσαν ἀλλήλοις καὶ ἑαυτοῖς καὶ οὐδὲν ἐν ἑδρῇ διεφέροντο, τῷ πρωτοτόπῳ κανόνι τῆς ἐπιστήμης ἐπόμενοι.... Ὁ γὰρ χαριτώνυμος μαῖεωρ Ἰωάννης ὁ Κεκουζέλης ἐν τοῖς ἀναγραμματισμοῖς αὐτοῦ, τῶν παλαιῶν οὐκ ἐξίσταται στιχηρῶν, ἀλλὰ κατ' ἔχνος τῆτοις ἀκολουθεῖ, δυνάμενος ἂν πάντως καὶ αὐτὸς, ὡς οἱ νῦν, καὶ πολλὸν μᾶλλον ἔπερ οὗτοι, μελημόνα ποιεῖν ἴδια, μηδὲν τι κοινωνοῦντα τοῖς πρωτοτύποις αὐτῶν στιχηροῖς. Ἀλλ' εἰ οὕτως ἔποιε, οὔτε καλῶς ἂν ἐποίηε, οὔτε τῆς ἐπιστήμης προσηκόντως ποιεῖν ἐδόκει. Διὸ κατ' ἀκρίβειαν τῶ τῶν παλαιῶν στιχηρῶν ἔχεται δρόμον, καὶ αὐτῶν πάνυ τι ἐξίσταται, τοῖς τῆς ἐπιστήμης νόμοις πειδόμενος. Κἀν τοῖς κατανκτικαῖς δὲ τὸν πρὸ αὐτοῦ τῇ τέχνῃ ἐνευδοκιμήσαντα μιμεῖται ὁ μετ' αὐτόν καὶ ἐν τοῖς κρατήμασι, καὶ ἐν τοῖς μεγαλυναρίοις ὁμοίως. Μανουὴλ ὁ Χρυσάφης.

Οἴκοι, Μεγαλυνάρια, Ἐξαποστειλάρια, Αἶνοι, Προσόμοια, Ἰδιόμελα, Ἑωθινὰ, Δοξολογίαι, Ἀσματικά, Μαθήματα, Τυπικά, Μακαρισμοὶ, Εἰσοδικὰ, Τρισάγια, Ἀλληλουάρια, Χερσβικά, Κοινωνικά, Κρατήματα, Καλοφωνικοὶ Εἵρμοί· καὶ τὰ λοιπὰ.

§. 402. Ταῦτα τὰ εἶδη τῆς ψαλμωδίας ἀνάγονται εἰς τέσσαρα γένη μελῶν· Στιχηραριζὸν παλαιὸν, Στιχηραριζὸν νέον, Παπαδικὸν, Εἰρμολογικόν. Καὶ τὸ μὲν παλαιὸν στιχηραριζὸν μέλος εἶναι τοιῆτον, οἷον εὐρίσκεται εἰς τὸ παλαιὸν Ἀναστασιματάριον, εἰς τὰ παλαιὰ στιχηράρια, καὶ εἰς τὸ Δοξαστικόν Ἰακώβου. Μελίζονται λοιπὸν μετὰ στιχηραριζὸν μέλος Δοξαστικά, στιχηρά, ἀναστάσιμα, αἶνοι, προσόμοια, ἰδιόμελα ἑωθινά.

§. 403. Τὸ δὲ νέον στιχηραριζὸν μέλος εἶναι τοιῆτον, οἷον εὐρίσκεται εἰς τὸ Ἀναστασιματάριον Πέτρου τῆς Πελοποννησίης. Μελίζονται λοιπὸν μετὰ τοιῆτον μέλος, Δοξαστικά, στιχηρά, ἀναστάσιμα, ἔξαποστειλάρια, αἶνοι, προσόμοια, ἰδιόμελα, ἑωθινὰ, καθίσματα, ἀντίφωνα, εἰσοδικὰ.

§. 404. Τὸ δὲ παπαδικὸν μέλος εἶναι τοιῆτον, οἷον εὐρίσκεται εἰς τὰ κοινωνικά καὶ χερσβικά. Μελίζονται λοιπὸν μετὰ τοιῆτον μέλος Ἀνοίξαντάρια, κεκραγάρια, δοχαὶ, πολυέλοι, πασαπνοάρια, οἴκοι, μεγαλυνάρια, ἄσματικά, μαθήματα, εἰσοδικὰ, τρισάγια, ἀλληλουάρια, χερσβικά, κρατήματα.

Αἱ δὲ δοξολογίαι, οἱ στίχοι τῶν πολυελέων, τὸ Μακάριος ἀνὴρ, καὶ τὰ τοιαῦτα, μετέχουσι τῆ νέης στιχηραριζοῦ καὶ τῆ παπαδικοῦ μέλους.

§. 405. Τὸ δὲ εἰρμολικὸν μέλος εἶναι τοιῆτον, οἷον εὐρίσκεται εἰς τὸ Εἰρμολόγιον τῆς Βυζαντίου Πέτρου. Μελίζονται λοιπὸν μετὰ τοιῆτον μέλος Τροπάρια, ἀπολυτίκια, ἀναστάσιμα, καὶ μάλιστα τὰ τῶν ἀπὸ στίχου, καθίσματα, ὑπακοαὶ, ἀντίφωνα,

καμένες, φῶδαι, εἰρημοὶ . κοντάκια, μεγαλυνάρια, ἐξαποστειλάρια, αἶνοι, μακαρισμοὶ, στίχοι τῶν Θοῦ κύριε, καὶ λοιποὶ δοξολογίαι, τυπικὰ, εἰσοδικὰ, καὶ ἔτι αἱ καταβασίαι αἱ ἀργότερα ψαλλόμεναι. Τὸ δὲ Καλοφωνικὸν Εἰρημολόγιον μετέχει καὶ τῶ εἰρημολογικῷ καὶ τῶ παπαδικῷ μέλους.

§. 406. Ἐγραφον δὲ τὰ εἰρημένα μὲ χαρακτηριστῶν τῶν φθόγγων δεκαπέντε· διότι πρὸς τοῖς δέκα εἰρημένοις (§. 27.) χαρακτηῖσιν εἶχον εἰς χρῆσιν οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ μουσικοὶ καὶ ἄλλες πέντε χαρακτηῖσας· τρεῖς μὲν ἀνιόντας, Ὁξεῖαν —, Πελαστὸν —, Κέφισμα — καὶ δύο κατιόντας, Σύνδεσμον —, καὶ Κρατημοῦπόδῃον —.

§. 407. Μετεχειρίζοντο ἀκόμη καὶ ὑποστάσεις, ὅχι τόσας ὅσας ἀνεφέραμεν (§. 116.), ἀλλὰ καὶ ἄλλας διὰ χειρονομίαν, καὶ διὰ πλατυσμὸν τῶν μελῶν αἱ ἰδῆ καταλέγονται, καὶ σημαίνονται ἅπασαι.

Παρακλητικὴ —, Σταυρὸς +, Ἐπέγερμι —, Σύναγμα Z, Ἐσω θεματισμὸς —, Ἐξω θεματισμὸς —, Χόρευμα —, Οὐράνισμα —, Σείσμα —, Θές καὶ ἀπόθες —, Θέμα ἀπλῶν —, Τρομικὸν —, Ἐκστρεπτὸν —, Τρομικὸν σύναγμα —, Ψηφιστὸν σύναγμα —, Παρακάλεσμα —, Ἐτερον —, Ψηφιστὸν παρακάλεσμα —, Ἠμίφωνον —, Ἠμίφθορον —, Ἐναρξίς —, Κράτημα —, Κύλισμα —, Ἀντικενωκύλισμα —, Λύγισμα —, Κλάσμα —, Ξηρὸν κλάσμα —, Ἀργουσύνθετον —, Γοργουσύνθετον —, Πίσμα —, Βαρῖα —, Διπλῇ —, Γοργὸν —, Ἀργὸν —, Οὐαλὸν —, Ψηφιστὸν —, καὶ Ἀπόδομα —.

§. 408. Ὅταν τινὰς θέλῃ νὰ καταλάβῃ τὰ μέλη, τὰ ὁποῖα, ἐγράφοντο διὰ τῶν εἰρημένων δεκαπέντε χαρακτηῖσων, καὶ διὰ τῶν κατηριθμημένων ὑποστάσεων, δύναται νὰ ἐπιτύχῃ τούτα διὰ τοῦ παραλλη-

λισμῷ. Ἐὰν φέρῃ εἰπεῖν θέλει νὰ γνωρίσῃ, ποῖον μέλος ἔγραφε τὸ Κρατημοῦπόδῃσον, ἃς πάρῃ τὸ Κοινωνικὸν τῷ Δανιῇλ, τὸ εἰς ἵχον $\lambda \pi \alpha$, γεγραμμένον μὲ τὴν παλαιὰν μέθοδον, καὶ γεγραμμένον μὲ τὴν νέαν, καὶ διὰ τῶ παραλληλισμῷ εὐκόλως τὸ εὗρίσκει. Πάλιν ἔ-
 ἂν θέλῃ νὰ γνωρίσῃ, πῶς ἐγίνετο τὸ μέλος τῷ Οὐρανίσματος διατονικῶς, ἃς ἴδῃ εἰς τὸ, Τὴν παγκό-
 σμιον δόξαν τῷ Χρυσάφου τὰς λέξεις, πύλην, οὐ-
 ρανὸς, Θεοῦ, πῶς εἶναι γεγραμμένοι κατ' αὐτὸν, καὶ πῶς εἶναι κατ' ἡμᾶς. Χρωματικῶς δὲ, ἃς ἴδῃ εἰς τὸ, Παρῇλθεν ἡ σιὰ, τὴν λέξιν, ἔμεινας. Τὸ ἴδιον δύναται νὰ κάμῃ καὶ διὰ τὸ ψηφιστὸν παρακάλεσμά, καὶ διὰ ὅλα τὰ λοιπά. Διότι οἱ εἰρημένον χαρακτῆρες, καὶ αἱ ὑποστάσεις, ὅταν ἀλλάζωσι τό-
 νους, ἡλλάζον καὶ τὴν δύναμιν οἷον, τὸ Παρακά-
 λεσμά ἄλλο μὲν μέλος ἔγραφεν ἐν τῷ τόνῳ τῷ πα-
 ἄλλο δὲ ἐν τῷ τόνῳ τοῦ βῆ· καὶ τὰ λοιπά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ.

Τωρινὸς Τρόπος τῷ μελίζειν.

§. 409.

Τὸ ἥθος τοῦ ἥχου διδάσκει τὰς τωρινὰς νὰ με-
 λίζωσιν, ἢ κατ' ἐμπειρίαν, ἢ κατὰ τέχνην, ἢ κατ'
 ἐπιστήμην. Ὅσοι λοιπὸν μελίζουσι κατ' ἐμπειρίαν,
 αὐτοὶ δὲν γνωρίζουσιν οὔτε τοὺς μωαικὰς χαρακτῆ-
 ρας, οὔτε κανόνα ἀπὸ ἐκεῖνα, ὅσα διδάσκονται τε-
 χνικῶς, ἢ ἐπιστημονικῶς εἰς τὴν Μουσικὴν· ἀλλὰ
 ἀπὸ πολλὴν ἀσκήσιν καὶ τριβὴν τῷ ψάλλειν, ἀπέκ-
 τησαν εὐκολίαν καὶ δεξιότητα, τῷ νὰ μελίζωσιν τρα-

πάρια κατὰ τὴς ὀκτιῶ ἤχους, ὅποιοι προταθῇ. Καὶ ψάλλει κατ' ἐμπειρίαν, ὁ ψάλτης τὸ δοθὲν τροπάριον. εἰς πρῶτον ἤχον, φέρ' εἰπεῖν, καὶ οὔτε αὐτὸς διστάζει, ὅτι ψάλλει πρῶτον ἤχον, οὔτε οἱ ἀκροαταὶ κρίνουσιν ἀλλεοτρόπως, καὶ ἂν εἶναι καὶ κατ' ἐπιστήμην Μουσικοί. Μελίζουσι δὲ οἱ τοιῦτοι ἀτελῶς, διότι μὴ γράφοντες τὸ μέλος μὲ τὴς μουσικῆς χαρακτῆρας (§. 6.), ἀδυνατῶσι νὰ λέγωσιν αὐτὸ παρομοίως, ὅσάκις θέλουσιν.

§. 410. "Ὅσοι δὲ μελίζουσι κατὰ τέχνην, αὐτοὶ γνωρίζουσι μὲν τοὺς μουσικῆς χαρακτῆρας, κρατῶσι δὲ εἰς τὴν φαντασίαν, ὅσα κατὰ λόγον διδάσκονται, ἕως ἐκεῖ ὅπου φθάνει ἡ κρίσις τῆς αἰσθήσεώς των. Αὐτοὶ ὅταν εἶναι φύσεως ῥοπὴν ἐχούσης εἰς τὴν Μουσικὴν, καὶ καταβάλλωσι πολλὴν ἀσκησιν καὶ τριβὴν εἰς αὐτὴν, ἀποκτιῶσι τὴν δύναμιν τῇ νὰ γράφωσι μὲ τοὺς μουσικῆς χαρακτῆρας, ὅτι μέλος ἀκούσωσιν, ἢ φαντασθῶσι, καὶ νὰ ψάλλωσιν αὐτὸ πάντοτε παρομοίως καὶ ἀπαρραλλάκτως· ἐπειδὴ ψάλλουσιν ἐντέχνως (§. 7.).

§. 411. "Ὅσοι δὲ μελίζουσι κατ' ἐπιστήμην, αὐτοὶ γνωρίζουσι μὲν τὴς μουσικῆς χαρακτῆρας, κρατῶσι δὲ εἰς τὴν φαντασίαν, ὅσα κατὰ λόγον διδάσκονται, ἕως ἐκεῖ ὅπου φθάνει ἡ κρίσις τῇ νοός των· γινώσκουσι δὲ τὰς αἰτίας καὶ τοὺς λόγους τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς μουσικῆς. Αὐτοὶ λοιπὸν, ὅταν εἶναι φύσεως, ἥτις ἔχει ῥοπὴν εἰς τὴν Μουσικὴν, καὶ ἐπιμένουσιν εἰς τὴν ἀσκησιν καὶ τριβὴν αὐτῆς, ἀποκτιῶσι δύναμιν τῇ νὰ ἐφευρίσκωσι μέλη τοιαῦτα, ὥστε νὰ δύνανται νὰ κινῶσι τὴν ψυχὴν τῇ ἀκροατῇ εἰς ὅτι θέλουσι (α). Μεταχειρίζονται δὲ εὐεπηρό-

α) Ὁ Τέρπανδρος ἤρωσε διὰ τῆς μελωδίας τὰ τοὺς Λακεδαιμόνους, οἱ τίνες ἦσαν διγρημένοι πρὸς ἀλλήλους. Πλάτ. Τ. 2. φύλ. 1146. Διόδωρ. Τ. 2. φύλ. 639. Ὁ Σόλων ἔ-

λως μὲν τὰς μελωδίας, προσφύεσσι τὰς χα-
ρακτῆρας. ὄντες δὲ καὶ φιλόσοφοι, καὶ τῆς πρώτης
τάξεως ἄνθρωποι, συντιθέασι καὶ στίχους ἰδίους,
ἐκλέγοντες καὶ λέξεις ἀρμοδίας εἰς τὰς σκοποὺς τῶν
καὶ τότε μὲ τρία δυνατὰ μέσα, μὲ τὴν μελωδίαν
δηλαδή, μὲ τὸν ῥυθμὸν καὶ μὲ τὴν λέξιν, ἐκτελέ-
σι κάθε σκοπὸν. Ὁ μὲν Ἀμφίων ἐμψυχώνει μὲ τὴν
μελωδίαν τὰ τοὺς κτίζοντας τὰ τεῖχη τῶν Θηβῶν
ὁ δὲ Ὀρφεὺς ἡμερώνει τὰ θηρία ὁ δὲ Τιμόθεος ἐν
τῇ τραπέζῃ ἀρματώνει τὸν Ἀλέξανδρον (α) καὶ τὰ
λοιπά.

§. 412. Εἰς μὲν τὰς κατ' ἐμπειρίαν μελίζοντας
ἄλλο δὲ συμβουλευόμεν, εἰμὴ τὸ νὰ μιμῶνται κατὰ
δύναμιν τοὺς κατὰ τέχνην, ἢ κατ' ἐπιστήμην μελί-
ζοντας. Καὶ ἐὰν θέλωσι νὰ διαφυλαχθῇ καὶ κἀνέ-
να τῶν μέλος, ὅς τὸ ὑπαγορεύουσιν εἰς κἀνένα τε-
χνίτην μουσικόν, διὰ νὰ τὸ γράφῃ, ἂν τὸ κρίνῃ ἄξιον.

§. 413. Εἰς δὲ τὸν κατὰ τέχνην μελίζοντα συμ-
βουλευόμεν, εἰμὴν τὸ μελιζόμενον εἶναι προσόμοι-
ον, νὰ μεταχειρίζεται τὸ ἀπαράλλακτον μέλος, τὸ
ὁποῖον διεσφύθη εἰς ἡμᾶς ἢ διὰ τῆ Πέτρου, ἢ δι' ἄ-
λλου τινὸς διδασκάλου ἢ καὶ νὰ μὴν ἀπομακρύνη-
ται τὸ ἐδικὸν τὸ μέλος ἀπὸ τὴν μελωδίαν καὶ ἀπὸ
τὸν ῥυθμὸν, τὸν ὁποῖον οἱ πρὸ αὐτῆ διδάσκαλοι
ἀπέδωκαν εἰς τὸ πρῶτον προσόμοιον.

§. 414. Εἰδὲ εἶναι ἰδιόμελον, νὰ προσέχη πρῶτον
εἰς τὸ ἦθος τῆ ἤχου καὶ ἂφ' οὗ γράψῃ τὴν μαρ-
τυρίαν αὐτῆ νὰ ἀρχίσῃ τὴν μελωδίαν ἀπὸ τὰς δε-
σπόζοντος φθόγγους. Καὶ ὅσάκις μὲν ἀπαντᾷ τὴν
ὑποδιαστολὴν εἰς τὰς λέξεις τῆ κειμένου, νὰ ποιῇ

συνεχ. διὰ τῆς μελωδίας τὰς τὰς Ἀθηναίους εἰς τὴν νῆσον
τῆς Σαλαμῖνος, κτλ. Πλούτ. ἐν Σόλ. Τ. 1. φύλ. 82.
α) Ὁ μέγας Βασίλειος, ἐν τῇ πρὸς τὰς νέους παρακλήσει.

καὶ αὐτὸς εἰς τὴν μελωδίαν τὴν ἀτελῆ κατὰλῃξιν τῇ ἤχῃ· ὁσάκις δὲ ἀπαντᾷ τελείαν στιγμὴν, νὰ ποιῇ ἐντελῆ κατὰλῃξιν τῇ ἤχῃ· ὁσάκις δὲ ἀπαντᾷ μέσσην στιγμὴν, ἂν εἶναι τέλος μεγάλης περιόδου, καὶ πάλιν ἔπῃται μεγάλη περίοδος, νὰ ποιῇ ἐντελῆ κατὰλῃξιν· εἰδὲ εἶναι τέλος κόμματος, ἢ κῶλου, καὶ πάλιν ἔπῃται κόμμα ἢ κῶλον, νὰ ποιῇ ἀτελῆ κατὰλῃξιν· τελικὴν δὲ κατὰλῃξιν τότε μόνον νὰ ποιῇ, ὅταν τελειώνει τὸ κείμενον, καὶ ἔπῃται ἐκφώνησις Ἱερῆως. Ἔστω εἰς-παράδειγμα τὸ ἐξῆς κείμενον, καθὼς ἐμελίσθη ἀπὸ τὸν Πέτρον.

„ Τὸν κήρυκα τῆς πίστεως, καὶ ὑπηρέτην τῆ
 „ λόγου, Ἀνδρέαν εὐφημήσωμεν· οὗτος γὰρ τὴν ἀν-
 „ θρώπου, ἐκ τῆ βυθῆ ἀλιεύει. Ἀντὶ καλάμου,
 „ τὸν Σταυρὸν, ἐν ταῖς χερσὶ διακρατῶν, καὶ ὡς
 „ σπαρτίον χαλῶν τὴν δύναμιν, ἐπανάγει τὰς ψυ-
 „ χὰς, ἀπὸ τῆς πλάνης τῆ ἐχθροῦ, καὶ προσκομι-
 „ ζει τῷ Θεῷ, δῶρον εὐπρόσδεκτον. Ἀεὶ τούτων
 „ πιστοὶ, σὺν τῇ χορείᾳ τῶν μαθητῶν, τῷ Χριστῷ
 „ εὐφημήσωμεν· ἵνα πρεσβεύῃ αὐτῷ, ὅπως ἴλεως γε-
 „ νήσῃτε ἡμῖν, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως.“

Μετὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἤχου, ἄρχεται τῆς μελωδίας ἀπὸ τοὺς δεσπόζοντας φθόγγους δι, νη· καὶ λήγει ἀτελῶς ἐπὶ τῇ δι εἰς τὸ, πίστεως. Καὶ πάλιν ἀτελῶς ἐπὶ τῇ βου εἰς τὸ, λόγου· καὶ ἐντελῶς λήγει εἰς τὸ, εὐφημήσωμεν. Καὶ τὰ λοιπὰ πάντα φυλάττονται, καθὼς εἶπαμεν,

§. 415. Δύναται ὁ τεχνίτης μελοποιὸς νὰ μεταχειρισθῇ εἰς τὸ μέλος του καὶ φθορὰν, κατὰ τὸ νόημα τοῦ κειμένου, σπανίως ὅμως· κατὰ τοῦτο μιμούμενος τὸν Πελοποννήσιον Πέτρον, ὅς τις πολλὰ τροπάρια ἐμέλιζε χωρὶς φθορὰν. Διότι αἱ συχναὶ φθοραὶ δεικνύουσιν ἀδυναμίαν τῇ μελοποιῷ, μὴ δοναμένου εὐρεῖν ὕλην πολλήν εἰς ἓνα ἤχον, καὶ διὰ

τῷτο καταφεύγοντος εἰς πολλούς. Ὅταν δὲ μέλλῃ νὰ ποιήσῃ δέσιν φθορᾶς, ἢ λύσιν φθορᾶς, πρέπει νὰ ζητῇ τὸ εὐάρεστον ἀπὸ τὴν κρίσιν τῶν ἀκροατῶν, καὶ τὴν ἐμμελῆ μεταβολήν (§. 388.). Ταῦτα παρατηροῦνται, καὶ ὅταν μελίζηται, ὅ,τι ἄλλο εἶδος ψαλμοφῃδίας ζητηθῇ, ἀναγόμενον εἰς μέλος νέου στιχηραρίου (§. 403.).

§. 416. Οὕτω μὲν δύναται νὰ μελίξῃ κατὰ τὸ νέον στιχηράριον ὁ τεχνικὸς μουσικὸς· κατὰ δὲ τὸ παλαιὸν στιχηράριον, πῶς; Εἰς τὰς ἡμέρας μας ὀλίγον ζητεῖται τὸ μελίξιν κατὰ τὸ παλαιὸν στιχηράριον· ἐπειδὴ εὐρίσκονται μεμελισμένα ἀπὸ παλαιούς μῦθους καὶ στιχηρὰ, καὶ δοξαστικά, καὶ τὰ λοιπὰ, καὶ δύναται τινὰς νὰ μεταχειρισθῇ τὰ ἔτοιμα. Εἰδὲ θέλει τις τῶν μελοποιῶν νὰ μελίξῃ καὶ τοιῷτον μέλος, εἰς τῷτον συμβεβημένον νὰ ποιήσῃ πολλὴν ἄσκησιν, καὶ τριβὴν, καὶ περιέργειαν εἰς τὸ παλαιὸν στιχηράριον· καὶ ἀπὸ αὐτοῦ ἐρανιζόμενος μέλη, νὰ τὰ ἐφαρμόξῃ εἰς τὰς λέξεις τῆς κειμένου του· ἐπειδὴ εἰς τὸ παλαιὸν στιχηραρικὸν μέλος ἕως τῶρα ξένα μέλη δὲν παρεστέχθησαν, καὶ ἃς μὴ γένη αὐτὸς ἀρχηγὸς τῆς κιβδηλώσεως. Ἐρανιζόμενος δὲ τὰ μέλη, ἐξηγημένα κατὰ τὴν ἡμετέραν Μέθοδον, τὸ νὰ τὰ λαμβάνῃ ὁλόκληρα, καὶ ὅχι κολωβὰ, στέκεται εἰς τὸ νὰ παρατηρῇ αὐτῷ διὰ τῆς παραλληλισμοῦ τὴν κατὰ τῆς παλαιούς χρῆσιν τῶν εἰρημένων χαρακτήρων (§. 27. καὶ 406.), καὶ τῶν ὑποστάσεων (§. 118. καὶ 126. καὶ 407.). Διότι ἂν ἐξαρχῆς διὰ τὸ στοιχειῶδες δὲν ἐνεκρίναμεν ὅλους τοὺς χαρακτήρας, καὶ ὅλας τὰς ὑποστάσεις κατὰ τὴν ἀρχαίαν δύναμιν· ὅμως εἰς τὸν μελοποιόν, ὅς τις θέλει νὰ περιεργάζεται ταῦτα, συμβουλευόμεν νὰ βάλλῃ πολλὴν προσοχὴν εἰς αὐτὰ, καὶ διὰ τῆς παραλληλισμοῦ νὰ ἐμβαθύνῃ εἰς τὸ νὰ ἐννοήσῃ, πῶς ἦσαν ἐν χρήσει παρὰ τοῖς πατέραςιν

ἡμῶν, καὶ ἀφ' οὗ εὐρίσκει τὸ μέλος αὐτῶν, γὰρ τὸ μεταχειρίζεται καὶ αὐτὸς οἰκείως κατὰ τὰς χρείας· καὶ τότε δύναται νὰ ἐλπίζη, ὅτι συντάττει καὶ αὐτὸς μελωδίας ἀπὸ θέσεις ἐκκλησιαστικὰς, καὶ πατρο-
 παραδότους.

§. 417. Κατὰ δὲ τὸ παπαδικὸν μέλος παρὰ πολὺ ζητεῖται τὴν σήμερον τὸ μελίζειν, καὶ μάλιστα χερουβικά καὶ κοινωνικά. Λοιπὸν ὥς γινώσκει ὁ μελοποιὸς, ὅτι μετὰ τὴν μαρτυρίαν τῆ ἤχου γίνεται ἀρχὴ μελωδίας ἀρρῦθμον, ἥτις ὁμοιάζει μὲ προοίμιον· διότι εἰς αὐτὴν δεικνύεται ἡ ὁδὸς τῆ ἤχου καὶ ἐπὶ τὸ ὅξυ καὶ ἐπὶ τὸ βαρὺ· ἔπειτα γίνεται ἐντελής κατάληξις εἰς τὸ ἴσον τῆ ἤχου. Ἡ τοιαύτη δὲ μελωδία λέγεται Παρακλητικὴ, ἐπειδὴ οἱ παλαιοὶ μεταχειριζόμενοι καὶ ἀρχὰς τὴν παρακλητικὴν οὕτω , ἐξέφραζον τοιαύτην τινὰ μελωδίαν.

§. 418: Τὴν μὲν περισσοτέραν ὕλην ὁ μελοποιὸς ἐρανίζει ἀπὸ τὰς μελωδίας, τὰς ὁποίας ἀφηγαν οἱ παλαιοὶ μουσικοὶ εἰς τὰ ὅμοια ποιήματά των· καὶ εἰς τῷτο βοηθεῖται μεγάλως ἀπὸ τὴν συγχὴν ἀνάγνωσιν καὶ μελέτην, δυνάμενος νὰ ποιῇ διὰ τῆ παραλληλισμοῦ εἰς τὰ ποιήματα τῶν παλαιῶν. Διότι ἀφ' οὗ ἀποκτήσει τὴν μάθησιν τῆ μέλους πολλῶν χαρακτήρων ἢ ὑποστάσεων, καὶ τὴν δύναμιν τοῦ νὰ ἐφαρμόζη αὐτὸ εἰς διαφόρους τόνους, εὐκόλως δύναται νὰ μεταχειρίζεται τὸ μέλος αὐτῶν πολλάκις, χωρὶς νὰ ὑποπίπτῃ εἰς κατηγορίαν, ὅτι ταυτολογεῖ. Ὁ Δανιὴλ ἐνδεκάκις μετεχειρίσθη τὸ Κρατημοῦπόρ-
 ροον ἐν ἐνὶ κοινωνικῷ εἰς ἤχον $\pi \dot{\alpha}$. Ὁ Πέτρος ἐ-

ξάκις μετεχειρίσθη τὸ Πελαστὸν ἐν τῷ, Σωτηρίαν ἐργάσω, κοινωνικῷ. Τὸ δὲ Ἐπίσημον πρέπει νὰ εἶναι, ἢ καὶ νὰ νομίζεται ἐφεύρεσις ἐδική τῃ· διότι δὲν φθάνει μόνον τὸ νὰ ἐρανίζεται μέλη ἀπὸ ἄλλης, καὶ νὰ τὰ μεταχειρίζεται κατακόρως, ἀλλὰ νὰ

ἔχη καὶ αὐτὸς ὀλίγην ὕλην νεωστὶ ἐφευρεθεῖσαν ἢ ἀπὸ αὐτὸν, ἢ ἀπὸ ἄλλης εἰς ἄλλα, τὴν ὁποίαν νὰ μεταχειρίζεται διαφόρως, διὰ νὰ διακρίνηται τὸ ἐπίσημον. Ἐπειδὴ κατὰ διαφόρους καιροὺς ἀναφαίνονται καὶ διάφορα νέα μέλη, καὶ διάφοροι νέα κλίμακες. Εἰδὲ καὶ δὲν ἔχει κανένα ἐπίσημον, ὅς μὴν ἐπιχειρῇ νὰ μίλιζῃ νέον, ἀλλ' ὅς μεταχειρίζεται τὰ ἔτοιμα (α).

§. 419. Πλατύνονται δὲ τὰ μέλη μὲ Παλιλλογίαν, Ἐπανάληψιν, Μίμησιν πρὸς τὰ νοούμενα, Μεταβολὴν, καὶ Ἀπόδοσιν. Εἶναι δὲ Παλιλλογία μὲν τὸ νὰ ποιῶμεν τὴν ἀνάβασιν, ἢ κατὰβασιν τῆς μελωδίας διὰ τῆς αὐτῆς θέσεως (β). Οὕτως ὁ Πέτρος ἐν τῷ κοινωνικῷ, Ἀνέβη ὁ Θεὸς ἐν ἀλαλαγμῷ, κατ' ἀρχὰς ἀναβαίνει ἀπὸ τῆς νῆ εἰς τὸν δι με παλιλλογίαν. Ἐν δὲ τῷ, Ἐπεφάνη ἡ χάρις τῷ Θεῷ, ἐν ἡχοῦ, κατὰ μὲν τὸ Ἐπεφάνη μεταχειρίζεται τὴν παλιλλογίαν δις· κατὰ δὲ τὸ ἡ σωτήριος, τὴν μὲν πρώτην παλιλλογίαν δις· τὰς δὲ δύο ἐφεξῆς, πολλάκις.

§. 420. Ἐπανάληψις δὲ εἶναι, τὸ νὰ μεταχειρίζομεθα ἐπὶ τῶν αὐτῶν τόνων ἐκ δευτέρου μίαν θέσιν, ἢ ὁλόκληρον περίοδον μελωδίας· καθὼς μάλιστα συνειθίζεται εἰς τὰ μαθήματα καὶ κρατήματα τῶν παιδῶν. Μετεχειρίσθη δὲ τὴν ἐπανάληψιν καὶ ὁ πρωτοψάλτης Ἰωάννης κατ' ἀρχὰς τῆς κρατήματος τῆς δοξαστικοῦ τῆ πολυελές τῆ εἰς ἡχον π. 4.

§. 421. Μίμησις δὲ πρὸς τὰ νοούμενα εἶναι, τὸ

- α) Ὅσπερ καὶ οἱ μουσικοὶ, ἐκ οἷς ἂν μάθωσι, τῶν μόνων χρωμάτων, ἀλλὰ καὶ ἄλλα περῶνται ποιῶν. Καὶ σφόδρα καὶ ἐν ταῖς μεσικοῖς τὰ νέα καὶ ἀνθηρὰ εὐδοκιμεῖ. Ξενοφῶν. Κύρ. Παιδ. Βιβ. Α'. 50.
- β) Θέσιν ἐννοοῦσιν ἐδῶ μελωδίαν ἐνὸς μέτρος, ἢ ὁρθμῆς, ἢ δύο τὸ πολὺ· περίοδον δὲ, μελωδίαν μέτρων πολλῶν, ἢ δύο τῶνλάχιστον.

νὰ μελίζωμεν μὲ ὀξεῖαν μὲν μελωδίαν ἐκεῖνα, εἰς τὰ ὁποῖα νοεῖται τι ὕψος ὡς οὐρανός, ὄρος· μὲ βαρεῖαν δὲ μελωδίαν ἐκεῖνα, εἰς τὰ ὁποῖα νοεῖται τι χθαμαλόν· ὡς γῆ, ἄβυσσος, ἔδης. Καὶ μὲ τερπνὸν μὲν ἦχον ἐκεῖνα, εἰς τὰ ὁποῖα νοεῖται τις χαρά· ὡς παράδεισος, νίκη· μὲ σκυθρωπὸν δὲ ἦχον ἐκεῖνα, εἰς τὰ ὁποῖα νοεῖται τις λύπη ὡς θάνατος, καταδί-
κη· καὶ τὰ λοιπά.

§. 422. Μεταβολὴ δὲ εἶναι, μετάθεσις ὁμοίᾳ τι-
νός εἰς ἀνόμοιον τόπον. Λέγεται δὲ μεταβολὴ τετρα-
χῶς· κατὰ Γένος, κατὰ ἦχον, κατὰ Σύστημα, καὶ
κατὰ Μελοποιῖαν. Καὶ κατὰ γένος μὲν μεταβολὴν
ποιῶμεν, ὅταν ἀπὸ διατονικὸν μεταβαίνωμεν εἰς χρω-
ματικὸν ἢ εἰς ἐναρμόνιον· καὶ τὸ ἀνάπαλιν. Κατὰ
δὲ ἦχον μεταβολὴν ποιῶμεν, ὅταν ἀπὸ ἐνὸς ἡχου
μεταβαίνωμεν εἰς ἄλλον (§. 415. καὶ 377.). Κατὰ
δὲ σύστημα γίνεται μεταβολή, ὅταν ἀπὸ τῆ Διαπα-
σῶν μεταβαίνωμεν εἰς τὸ Πεντάχορδον, ἢ εἰς τὸ
Τετράχορδον, καὶ τὸ ἀνάπαλιν. Κατὰ δὲ μελοποιί-
αν ἀναφαίνεται μεταβολή, ὅταν ἐκ Διασταλτικῆς ἡ-
θους μεταβαίνωμεν εἰς Συσταλτικὸν, ἢ εἰς Ἑσυχασ-
τικόν· καὶ τὸ ἀνάπαλιν.

§. 423. Ἀπόδοσις δὲ εἶναι, τὸ νὰ μελίζωμεν τὰ
τέλη τῶν περιόδων τῆ κειμένου μὲ μίαν καὶ τὴν αὐ-
τὴν κατάληξιν, τῆς ὁποίας ἡ μελωδία ἐκτείνεται εἰς
δύο, ἢ τρία μέτρα ἐν τέσσαρσι χρόνοις διὰ τὸ νέον
στιχηράριον· εἰς περισσότερα δὲ μέτρα διὰ τὴν πα-
παδικήν· καθὼς εἰς τὸ, Τὰς ἐσπερινὰς ἡμῶν εὐχὰς,
ἡ ἅγιε κύριε, ἡ ἄφесιν ἁμαρτιῶν, καὶ ἡ ἐν κόσμῳ
τὴν θνάσασιν· καὶ εἰς τὸ χερουβικόν τῆ Πελοπον-
νησίᾳ Πέτρον, ὅς τις ἐμέλισε τὸ εἰκονίζοντες, τὸ
προσάδοντες, καὶ τὸ μέριμναν, μὲ ταύτην τὴν θέσιν

(— — — — —)

§. 424. Ἐπειδὴ εἰς τὸ κείμενον τῶν χειρουβικῶν καὶ κοινωνικῶν δὲν εὐρίσκεται τελεία στιγμή ἢ μέση, εἰμὴ μόνον ὑποδιαστολαί, γίνονται αἱ μὲν ἐντελεῖς καταλήξεις εἰς τὰς ὑποδιαστολάς· αἱ δὲ ἀτελεῖς, εἰς τὰ τέλη τῶν λέξεων καὶ ἡ τελικὴ, εἰς τὸ τέλος τῆς Ἀλληλουΐα. Ἐχεις εἰς ταῦτα παράδειγμα τὸ εἰρημένον χειρουβικὸν τῆς Πέτρας. Ὅταν ὁμως τὰ μέλη τῶν χειρουβικῶν εἶναι πολλὰ ἐκτεταμένα, εἶναι συγκεχωρημένον νὰ γίνωνται ἐντελεῖς καταλήξεις, καὶ ὅπου δὲν εἶναι ὑποδιαστολή. Φυλάττει δὲ ταῦτα καὶ τὸ κοινωνικόν, ὅταν ἔχῃ πολλὰς λέξεις, καθὼς τὸ Ὅ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἐν ἡμοὶ μένει, καὶ ἐν αὐτῷ, εἶπεν ὁ Κύριος.

Ὅταν ὁμως τὸ κοινωνικὸν ἔχῃ τρεῖς λέξεις, τότε εἰς κάθε μίαν γίνεται ἐντελής κατάληξις. Γίνωσκε δὲ, ὅτι αἱ μὲν ἐντελεῖς καὶ τελικαὶ καταλήξεις γίνονται, καθὼς διωρίσθησαν εἰς κάθε ἤχον· αἱ δὲ ἀτελεῖς γίνονται κατὰ τὴν θέλησιν τῆς μελοποιῆς.

§. 425. Κατὰ δὲ τὸ εἰρμολογικὸν μέλος ὀλίγον ζητεῖται τὴν σήμερον τὸ μελίζειν· ἐπειδὴ τὰ περισσότερα μὲν ἀπὸ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια θέλουσιν εἰρμολογικὸν μέλος εἶναι προσόμοια· τὰ δὲ λοιπὰ, ὅσα ψάλλονται μὲ ταχεῖαν ἀγωγὴν χρόνου, (διότι τὰ μὲν εἰρμολογικὰ δέχονται καὶ ταχεῖαν ἀγωγὴν χρόνου, καὶ βραδεῖαν· τὰ δὲ στιχηραρικὰ ζητοῦσιν ἀγωγὴν χρόνου βραδεῖαν.) ἐμελίσθησαν ἀπὸ τοὺς διδασκάλους, Πέτρον Πελοποννήσιον, καὶ Πέτρον Βυζάντιον. Εἶδὲ ζητηθῆναι νὰ μελισθῶσιν εἰρμολογικῶς αἱ νοί, καὶ ἐσπερία, παρατηρεῖς εἰς τὴν διδασκαλίαν κάθε ἤχου τὰ λεγόμενα περὶ μέλους εἰρμολογικῆς, καὶ οὕτω μελίξεις. Οἶον, ἐὰν θελήσης νὰ μελίσης εἰρμολογικῶς τὸ, Τὰς ἐσπερινὰς ἡμῶν εὐχὰς, ἐπειδὴ τὸ εἰρμολογικὸν μέλος διαφέρει ἀπὸ τοῦ στιχηρα-

κὸν εἰς τὸν πρῶτον ἦχον, κατὰ τοὺς δεσπόζοντας φθόγγους καὶ τὰς καταλήξεις, καὶ κατὰ τὴν ἀγωγὴν τῷ χρόνῳ, (καθὼς γίνεται φανερόν ἐκ τοῦ (§: 321.) ἀρχόμενος ἀπὸ τῆ πα, ποιεῖς τὰς μὲν ἀτελεῖς καταλήξεις εἰς τὸν δι, τὰς δὲ ἐντελεῖς εἰς τὸν πα· ἐν ὅλῃ τῇ μελωδίᾳ περιφερόμενος εἰς τοὺς δεσπόζοντας φθόγγους πα, δι· εἰς τοῦτο ἔχεις καλὸν παράδειγμα τὸ εἰρμολογικόν, Τὰς ἐσπερινὰς ἡμῶν εὐχὰς, τοῦ Πέτρου. Ἐνίοτε ποιεῖ καὶ μίαν ἀτελῆ κατάληξιν εἰς τὸν γα, ἥτις προμηνύει τελικὴν ἢ ἐντελῆ κατάληξιν διὰ τὸ τέλος τῆ τροπαίᾳς ἢ στίχῃς, καθὼς γίνεται φανερόν ἀπὸ τὴν εἰρμολογικὴν δοξολογίαν τῆ Πέτρου.

§. 426. Τὸ δὲ Καλοφωνικὸν Εἰρμολόγιον, ἐπέχον τὸν ἄνωτάτω βαθμὸν τῆς ᾠσματικῆς τέχνης, θέλει καὶ τὸν μελοποιὸν εἰδήμονα πολλῶν μὲν μελῶν, ὅλου δὲ τῆ καλοφωνικοῦ εἰρμολογίᾳς, καὶ ἐντελῶς ἡσχημένον τῇ ψαλμωδίᾳ. Διότι Πέτρος ὁ Περκεκέτης, ὃς τις ἐμέλισε περισσότερα ἀπὸ ὅλους τοὺς πρὸ αὐτῆ, αὐτὸς μόνος ἐπέτυχεν εἰς τὸ τοιῷτον μέλος, καὶ οὔτε οἱ πρὸ αὐτοῦ εὐδοκίμησαν, οὔτε οἱ μετ' αὐτόν. Ὅθεν ὅς τις θέλει νὰ μελίση κατ' αὐτὸν εἰρμὸν καλοφωνικόν, ἀφ' οὗ καταστήσει τὸν ἑαυτὸν τοῦ τοιῷτον, οἷον εἶπαμεν, τότε παρατηρῶν τὸν τρόπον καὶ τὴν ἔμφρασιν, τὴν ὁποίαν μόνος οὗτος εἰς τοὺς εἰρμῆς του μετεχειρίσθῃ, δύναται νὰ μελίξῃ κατὰ τὰ ἀρέσκοντα τῷ αἰωνόσ του.

§. 427. Εἰς τὰ τοιαῦτα μέλη συνειθίζουσι νὰ μεταβάλλωσι μὲν τὴν ἀγωγὴν τῷ χρόνῳ συχνότερον· νὰ λαμβάνωσι δὲ τὴν ὕλην, καθὼς εἶπαμεν εἰς (§. 418.)· νὰ πλατύνωσι δὲ τὰ μέλη, καθὼς εἶπαμεν εἰς (§. 419.)· νὰ μεταχειρίζωνται δὲ καὶ φθορὰν σπαίως· νὰ ποιῶσι δὲ τὴν ἀγωγὴν τῆς μελωδίας, δεύσαν ταχέως ἀπὸ τοῦ ὀξέος ἐπὶ τὸ βαρὺ, καὶ τὸ

ἀνάπαλιν· νὰ ζητῶσιν ἡθος κλῖνον εἰς τὸ μαλακὸν καὶ ἡδονικόν· νὰ ἐμφανίζωσι τὸ ἐπίσημον, τὸ δοποῶν λείπον ἀπὸ τοὺς ἄλλους εἰρημούς, ἰδιάζει εἰς τὸν ἕνα.

§. 428. Μετὰ τὸν εἰρημὸν ἐπάγεται καὶ κράτημα τοῦ ὁποίου ἡ μὲν μελωδία ἔχει παρομοίωσιν μετὰ τὴν τῷ εἰρημοῦ· ἡ δὲ ἀγωγή τῷ χρόνῳ ταχίνεται εἰς τὸ διπλάσιον. Ἐπειδὴ δὲ αἱ λέξεις τῷ κρατήματος εἶναι ἀσήμεντοι, ἡ μελωδία πρέπει νὰ εἶναι ἱκανή, νὰ ἐμπνέῃ εἰς τὸν ἀκροατὴν τὸ σκοπούμενον πάθος. Μετὰ δὲ τὸ κράτημα εἶναι τὸ ἐπιφώνημα· τὸ ὁποῖον εἶναι εἰρημός, φέρων μελωδίαν παρομοίαν μὲν ὅπως οὖν μετὰ τὴν προηγησαμένην, συντομωτέρον δέ.

§. 429. Οὕτω μὲν μερίζει ὁ τεχνίτης κατὰ τὰ τέσσαρα γένη τῶν μελῶν (§. 402.). Ὅταν δέ τις ἐμπειρικὸς ψάλτης λέγῃ τινὰ μελωδίαν, διὰ νὰ τὴν γράψῃ μετὰ τοὺς μουσικοὺς χαρακτῆρας ὁ τεχνίτης μουσικὸς, ὁ μὲν ἐμπειρικὸς πρέπει νὰ εἴπῃ τὴν αὐτὴν μελωδίαν δις καὶ τρίς· ὁ δὲ τεχνίτης νὰ βάλῃ προσοχὴν νὰ εὔρῃ, πρῶτον μὲν τὸν ἦχον τῆς μελωδίας, δευτέρον δὲ τὴν ἀγωγήν τῷ χρόνῳ ταύτης. Εὐρίσκεται δὲ ὁ μὲν ἦχος ἀπὸ τὰ τέσσαρά του συστατικά (§. 301.). ἡ δὲ ἀγωγή τῷ χρόνῳ, ἀπὸ τὰς συλλαβὰς τοῦ μέλους αἱ ὁποῖαι φεύγουσι μετὰ βραχὺν χρόνον· διότι εὐκολώτερον οἱ μακροὶ φθόγγοι διορίζονται ἀπὸ τῷ βραχείῳ, παρ' ὅτι διορίζονται οἱ βραχεῖς φθόγγοι ἀπὸ τῷ μακροῦ.

§. 430. Λέγει πάλιν ὁ ἐμπειρικὸς μέλος τῆς μελωδίας ἅπαξ καὶ δις, ἕως οὗ ὁ τεχνίτης νὰ τὸ ἐννοήσῃ, νὰ τὸ γράψῃ, νὰ βάλῃ καὶ τὴν μαρτυρίαν. Μετέπειτα λέγει καὶ ἄλλο μέρος τῆς μελωδίας ὁ ἐμπειρικὸς, καὶ ἄλλο πάλιν ἀπὸ τὸ λειπόμενον, ἕως οὗ νὰ γράψῃ τὴν μελωδίαν ὅλην ὁ τεχνίτης ἐκ διαλειμμάτων. Καὶ ὕστερον λέγει πάλιν ὅλην τὴν μελωδίαν ὁ ἐμπειρικὸς, καὶ ἀναθεωρεῖ τὸ γεγραμμένον ὁ τεχνίτης, καὶ διορθώνει τὰ σφάλματα.

§. 431. Τέλος πάντων δοκιμάζεται τὸ γεγραμμένον, μετὰ τὸ νὰ τὸ ψάλλῃ παραλλαγῇ ὁ τεχνίτης μουσικός· διότι ἂν εἶναι λάθος κᾶνένας τόνος ἐπὶ τὸ βαρὺ ἢ ἐπὶ τὸ ὀξύ, διὰ τῆς παραλλαγῆς εὐρίσκεται. Πλὴν καλλιωτέρα καὶ βασιμωτέρα δοκιμὴ γίνεται διὰ τικὸς ὄργάνου μουσικοῦ· διότι τότε εὐρίσκεται καὶ λάθος ἡμιτόνου, καὶ τεταρτημορίε τόνου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ.

Περὶ Μουσικῶν Ὁργάνων.

§. 432.

Καθὼς ὁ προφήτης Δανιὴλ, διδασθεὶς τὴν σοφίαν τῶν Χαλδαίων, δὲν ἔβλαψε παντελῶς τὴν θείαν καὶ ἱερὰν διδασκαλίαν· οὕτω καὶ ὁ φιλόμουσος, ὅταν ἀποκτήσῃ τὴν ἰδέαν ἐνὸς ὄργάνου μουσικοῦ καὶ τὴν χρῆσιν, ὡσὰν ἡ μέλισσα, θέλων νὰ τρυγᾷ μόνον τὰ χρήσιμα, καὶ νὰ παρατρέχῃ τὴν εἰς τὰ ἀνίερα μεταχειρίσιν τοῦ ὄργάνου, δὲν βλάπτει τὴν ἱερὰν ψαλμωδίαν, ἐνδυναμούμενος εἰς τὴν γνῶσιν τῆς Μουσικῆς. Ἐπειδὴ ἐκεῖνα ἃ τίνα ποιεῖ ἀοράτως ἡ φωνὴ μέσα εἰς τὸν λάρυγγα καὶ εἰς τὸ στόμα, ταῦτα δύναται νὰ βλέπῃ μετὰ τοὺς ὀφθαλμούς του ὁ μουσικός ἐπὶ τοῦ ὄργάνου. Ὅσα δὲ σφάλματα τύχῃ νὰ φύγωσιν ἀπὸ τὴν ἀντίληψιν τοῦ νοός, ὅταν μελίξῃ τινὰς μόνον μετὰ τὴν φωνήν, αὐτὰ διὰ τοῦ ὄργάνου φανερόνται, καὶ ἀξιοῦνται διορθώσεως.

§. 433. Ἀπὸ τὰ μουσικὰ λοιπὸν ὄργανα, ἄλλα μὲν εἶναι ἐμπνευστὰ, ἄλλα δὲ ἐντιὰτὰ, καὶ ἄλλα κροστὰ. Καὶ ἐμπνευστὰ μὲν εἶναι, Αὐλὸς, Ψαλμ.

λος, Πλαγίανλος, Φώτιγξ, Σύριγξ, Σάλπιγξ, Κάι-
δα, καὶ τὰ λοιπά. Ἐντατὰ δὲ, Λύρα, Κιθάρα, Κιν-
νύρα, Σπάδιξ, Πανδουρίς, Φόρμιξ, Πικτίς, Σαμ-
βύκη, Λεξίς, Τρίγωνον, Κανόνιον, Σαντοῖρ, Κλα-
βεσσέν, καὶ τὰ λοιπά. Χρουστά δὲ εἶναι τὰ Τύμ-
πανα, καὶ ὅσα ἄλλα εἶναι ὅμοια, μὴ διακρίνοντα
ᾠδύτητα καὶ βαρύτητα (α).

§. 434. Ἀπὸ ταῦτα πάλιν, τὰ μὲν χρουστά εἶναι
θυθμικά, καὶ τέρπουσι τὴν ἀκοὴν διὰ τῆ θυθμοῦ·
τὰ δὲ ἐμπνευστὰ καὶ ἐντατὰ εἶναι μελωδικὰ, καὶ
διατιθέασιν τὸ εἰσθητήριον διὰ τῆς μελωδίας. Καὶ
ἀπὸ τὰ μελωδικὰ ἄλλα μὲν παίζονται κατὰ μόνο-
φθογγον, ἄλλα δὲ κατὰ πολύφθογγον. Κατὰ μὲν
πολύφθογγον παίζονται, ἡ κιννύρα, τὸ κανόνιον,

α) Καὶ χωρὶς τῶν ἐμφυσωμένων, καὶ χορδαῖς ἐπιλημμένων
ἔτερα εἶναι φασὶν ὄργανα, ψόφον μόνον παρασκευαστικά,
καθάπερ τὰ κρέμβαλα ὧν ὅτε τις ἄπτοιο τοῖς δακτύλοις
ποιεῖν λεγερὸν ψόφον. Ἀθήν. Λεπν.

Αὐτὰ λέγονται ἐκ καθομιλεμένη διαλέκτῳ, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν,
τρωκιστὶ, Λαβέλια, Κιόσια, Τεμπέλεκια, Τέφια, Λαγερέ-
δες, καὶ τὰ ἑξῆς.

Ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ὀνομάζεται τρωκιστὶ Τεμπέλεξ, εἶναι
ὄργανον πεποιημένον ἀπὸ ξύλον κοῖλον, καὶ κωνοειδές. Σκέ-
πεται δὲ μὲ δερμάτιον ὀμαλὸν, ξηρὸν, καὶ ἀτρώπητον·
παίζεται δὲ, κροθόμενον μὲ δύο ξυλάριαι.

Ἐκεῖνο δὲ τὸ ὅποιον ὀνομάζεται τρωκιστὶ Κιόσι, διαφέ-
ρει ἀπὸ τοῦ τεμπέλεκι κατὰ τὸ μέγεθος· ἐπειδὴ τὸ κιόσι εἶ-
ναι τὸ μεγαλύτερον ἀπὸ ὅλα τὰ κροστὰ ὄργανα. Λέγεται
ὅτι εὐρίσκειται κιόσι, μέσα εἰς τὸ ὅποιον εἶναι μικρὰ τεμ-
πέλεκια πολυάριθμα, τὰ ὅποια ἀντηχῶσι μὲ τὴν ἤχην τῆς
κιόσιαι. Σκέπεται δὲ τὸ κιόσι μὲ δέρμα χοιρῶδες, ὀμαλῶς
ἐξεσμένον.

Ἐκεῖνο δὲ τὸ ὅποιον ὀνομάζεται Λαβέλ τρωκιστὶ, εἶναι
ὄργανον κατεσκευασμένον ἀπὸ ξύλον κοῖλον, κυλινδροειδές·
τὸ ὅποιον σκέπεται καὶ ἀπὸ τὸ ἐν μέρος καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο
μὲ δέρματα ὀμαλὰ, ξηρὰ, καὶ ἀτρώπητα. Παίζεται δὲ,
κροθόμενον δεξιόθεν μὲν μὲ ῥόπαλον, ἐξεσμένον ἑξαπλήρης·
ἀριστερόθεν δὲ μὲ λεπτὴν ῥάβδον πελεκημένην ἐπιτέτετο.

ἡ κιθάρα, ἡ κάρδα, τὸ σαντάρ, τὸ κλαβεσσέν (α)· κατὰ δὲ μονόφθογγον τὰ λοιπὰ πάντα.

§. 436. Ἀπὸ τὰ μελωδικὰ ὄργανα ἡ πανδουρίς ἐρχεται εὐκολωτέρα εἰς διδασιν, καὶ σαφειτέρως γνωρίζονται ἐπάνω εἰς αὐτὴν οἱ τόνοι, τὰ ἡμίτονα, καὶ ἀπλῶς κάθε διάστημα. Λέγεται δὲ καὶ Πανδοῦρα, καὶ Φάνδουρος· καθ' ἡμᾶς δὲ, Ταμποῦρα, ἢ Ταμπούρ. Ἐχουσα δὲ δύο μέρη τὴν σκάφην καὶ τὸν ζυγόν, ἐπὶ τούτου δεσμεύονται οἱ τόνοι καὶ τὰ ἡμίτονα, καθὼς ἐλαλήθη (§. 63, καὶ 64.). Εἶναι δὲ τριχορδος ἡ πανδουρίς, καὶ ἡ μὲν πρώτη χορδὴ βομβεῖ τὸν δι, ¹¹ ἡ δὲ δευτέρα τὸν γα, ²² καὶ ἡ τρί-

Ἐκείνο δὲ τὸ ὅποιον ὀνομάζεται Τέφ, θιοιάζει μὲ μισὸν Λαβῆλι, καὶ εἶναι ὄργανον κατεσκευασμένον ἀπὸ ξύλον κοῖλον, κυλινδροειδές, τὸ ὅποιον σκέπεται ἀπὸ τὸ ἐν μέρος μὲ δέρμα ξηρὸν, ὁμαλὸν, καὶ ἀτρώπητον. Παιζόμενον δὲ, κρατεῖται μὲν μὲ τὴν ἀριστεράν χεῖρα, κρέεται δὲ μὲ τὴν δεξιάν παλάμην, καὶ μὲ τὰς δακτύλους καὶ τῶν δύο χειρῶν. Εἶναι δὲ οἰκείον εἰς τὰς χορὰς τῶν θηρίων.

Ἐκείνο δὲ τὸ ὅποιον ὀνομάζεται Λαγερές, εἶναι ὅμοιον μὲ τὸ εἰρημένον τέφι· πλὴν ὅτι τῆτο σκέπεται μὲ τὴν κύστην τῶν βοῶν, καὶ μὲ ἄλλα παρόμοια λεπτὰ δερμάτια· ἔχει δὲ τινὰς τροχίσκους ὀρειχαλκίνας περὶ τὰ πλάγια· οἱ ὅποιοι, ὅταν κρέηται ὁ Λαγερές, ἀποτελεῖσι ψόφον κωδώνων. Μεταχειρίζονται δὲ τῆτο οἱ μελωδοὶ, οἱ τινες κατὰ τὰς Ὀθωμανὰς λέγονται Χανέντέδες.

- α) Ἡ Κάρδα, ἥτις εἰς τὰς ἡμέρας μας ἔχει πολλὴν χρῆσιν παρὰ τοῖς δημόταις τῆς Τερχικῆς Εὐρώπης, εἶναι ὄργανον κατεσκευασμένον ἀπὸ ἄσκον, ὅστις γεμίζεται ἀπὸ ἄερα διὰ τινος ξυλίνου σῶλῆνος, πρὸς τὸν λαμὸν τῷ ἄσκῳ πεπηγμένον, καὶ εἰς τὰ ὀπισθεν δύο ποδάρια τῷ ἄσκῳ εἶναι πεπηγμένοι δύο αὐλοὶ ἀπὸ τὰς ὁποίας ὁ ἓνας ὢν ἀτρώπητος ἄνωθεν, βομβεῖ τὸν πα· καὶ ὁ ἄλλος ἔχων τρύπας ἐπὶ τὰ μὲν ἄνωθεν, μίαν δὲ κάτωθεν, διὰ τῶν δακτύλων ἐνεργεῖ τὴν ἀνάβασιν καὶ κατὰβασιν τῆς μελωδίας.

Τὸ δὲ κανόνιον, σαντάρ, καὶ κλαβεσσέν εἶναι πολυχόρδα, καὶ κάθε χορδὴ ἀπὸ ἑνα φθόγγον, καὶ δὲν εἶναι τοῦ σκοποῦ μας νὰ ὁμιλήσωμεν περὶ σφόδρα περὶ αὐτῶν.

διαφόρῳ πνεύματι ἐκπέμπεται ὁ κε καὶ ὁ Κε· ἤγουν οἱ μὲν βαρύτεροι φθόγγοι ἐκπέμπονται ἐν ἀδυνάτῳ πνεύματι· οἱ δὲ ὀξύτεροι ἐν σφοδροτέρῳ.

§. 437. Ἡ δὲ λύρα σφώς καὶ ἀρίστως ἤχει κάθε γένους, καὶ κάθε σύστημα τῆς μουσικῆς, ἐπειδὴ ἔχει τοὺς τόνους ἀπροσδιορίστους, καὶ δύναται νὰ τοὺς διατάτῃ, καὶ νὰ τοὺς μεταχειρίζηται παντοιοτρόπως κατὰ τὰς χρείας. Ἀλλὰ διὰ τῆτο δὲν συμβάλλει πρὸς δίδαξιν τῆς μουσικῆς εἰς τὰς πρωτοπείρους, διότι εἶναι ἀόρατα καὶ ἀδιόριστα τὰ μουσικὰ διαστήματα ἐπάνω εἰς αὐτήν, καθὼς καὶ εἰς τὸ μηχανήμα τοῦ ἡμετέρου σώματος. Εἶδη δὲ τῆς λύρας διακρίνονται καθ' ἡμᾶς τρία· τὸ Τρίχορδον, ᾧ μάλιστα χαίρουσιν οἱ χυδαῖοι τῶν νῦν Ἑλλήνων· τὸ Τετράχορδον, ᾧ μάλιστα χρῶνται οἱ Εὐρωπαῖοι, ὀνομάζοντες αὐτὸ Γαλλιστὶ Violon καὶ τὸ Ἐπτάχορδον, ᾧ καθ' ὑπερβολὴν ἐνγηθύνονται οἱ εὐγενεῖς τῶν νῦν Ἑλλήνων καὶ Ὀθωμανῶν, ὀνομάζοντες αὐτὸ τουρκιστὶ Κεμάν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε.

Διαθέσεις τῶν ἀκροωμένων τῆς Μουσικῆς.

§. 438.

Εἰς μὲν τὸν κατὰ τέχνην μελίζοντα τοσαῦτα συμβουλευόμεν, νομίζοντες, ὅτι αὐτὰ εἶναι ἱκανὰ, νὰ στοιχειώσωσιν αὐτὸν εἰς τὴν Μελοδοϊαν. Ὁ δὲ κατ' ἐπιστήμην μελίζων, ἐπειδὴ ἔχει σκοπούμενον τὸ νὰ διεγείρῃ τὰς ψυχὰς τῶν ἀκροατῶν εἰς κἀγένα πάθος, λέγομεν, ὅτι πρέπει πρὸ πάντων νὰ προγνώριση, εἰς ποίαν διάθεσιν εὐρίσκονται διὰ τὴν Μι-

οικὴν οἱ ἀκροαταὶ του. Διότι εὐρίσκονται μὲν τινὲς ἐκ φύσεως κακῶς διωργανισμένοι διὰ τὴν Μουσικὴν, μὴ δυνάμενοι νὰ διακρίνωσι, μήτε τόνον, μήτε θυθμόν, μήτε μέτρον· ἀπὸ τὰς ὁποίων ἀκέται ἡ μουσικὴ καὶ εἰς πλατύτατα μέλη ἕνας φθόγγος βομβοειδὴς, ἢ ὡς ἕνας βυκανισμός. Λοιπὸν εἰς αὐτοὺς νομίζομεν ὅτι εἶναι ἡ Μουσικὴ ἕνας ψόφος ἐνοχλητικός, καὶ πολλάκις δαγκαστικός, ἐπειδὴ δὲν δύναται νὰ αἰσθανθῶσιν οὐδ' ὀλίγην τέρψιν, ἢ ἕτερον ψυχικὸν πάθος. Ὅθεν εἰς αὐτοὺς εἶναι ὁ Μουσικός ἀρεστός περισσότερον, ἢ σιωπᾷ, παρὰ ἂν ψάλλῃ, διότι εἶναι ἐσκληρυμένοι κατὰ τὴν ἀκοήν. Εὐρίσκονται δὲ καὶ τινες, ἐκ φύσεως καλῶς διωργανισμένοι διὰ τὴν Μουσικὴν, καὶ δύναται νὰ διακρίνωσι καὶ τόνους, καὶ θυθμούς, καὶ τὰ λοιπά. Τοὺς τοιοῦτους λοιπὸν ἀκροατὰς ὁ μουσικός δύναται νὰ εὐρῇ εἰς τρεῖς διαθέσεις μάλιστα· ἀπὸ τὰς ὁποίας εἰς καθὲ μίαν πρέπει νὰ δίδῃ μέλη πρόσφορα, καὶ ἁρμόδια, διὰ νὰ ἀρέσκῃ εἰς ὅλους, ἂν εἶναι δυνατόν τὸ ὅποιον εἶναι ὁ πρῶτος σκοπὸς τοῦ Μουσικοῦ.

§. 439. Πρώτη μὲν διάθεσις εἶναι ἐκείνη, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκονται ἐκεῖνοι, οἱ τινες ἢ ἐκ φύσεως, ἢ ἀπὸ ἑνδεῖαν συνηθείας καὶ γνωρίσεως τῆς μουσικῆς, δὲν εἶναι μὲν εἰς τὴν αὐτὴν κατάστασιν μετὰ τὰς ἐσκληρυμένους κατὰ τὴν ἀκοήν, εἶναι δὲ τοῖστοι, ὥστε ὀλίγον κινδυνεύει μετὰ τὰ δραστήρια μέλη καὶ ἔρῳθυμα καὶ εὐχαριστῶνται εἰς ἀπλουστέρας θυθμούς, ἢ εἰς μέτρα καλὰ σεσημασμένα, καὶ εἰς ἤχους πολλὰ διακεκριμένους, καὶ εἰς ἓν μόνον γένος τὸ διατονικόν. Εἰς ταύτην δὲ τὴν διάθεσιν εὐρίσκονται οἱ δημῶται, καὶ μάλιστα οἱ ναῦται καὶ χειροτέχναι.

Διὰ τοὺς τοιοῦτους ὁ μελοποιὸς δὲν πρέπει νὰ ζητῇ θυθμούς μακροσκελεῖς, καὶ μέτρα ὑπὲρ τοὺς δεκατέσσαρας χρόνους, καὶ μελωδίας χρωματικὰς, καὶ

ποικίλας, ἀλλὰ νὰ μεταχειρίζηται ὁυθμοὺς μὲν ὀλιγοσήμους· μέτρα δὲ, ἐν δυσὶν ἢ τρισὶν, ἢ τέσσαρσι χρόνοις· ἤχους δὲ ζωηροὺς, τερπνοὺς, καὶ ἐμπυχοῦντας, ὥστε νὰ δύνανται νὰ κινῶσιν ἀνθρώπους, τὰς ὁποίους δὲν ἐξελέπτυνεν ἡ φύσις ἱκανῶς, οὔτε ἡ διὰ τὴν χρῆσιν συνήθεια· τόνους δὲ νητοειδεῖς περισσότερον, παρὰ ὑπατοειδεῖς, ἤγην ὀξεῖς περισσότερον παρὰ βαρεῖς. Εἶναι ἀκόμη καλὸν νὰ προλέγῃ ὁ μουσικὸς εἰς αὐτὰς ὅταν μέλλῃ νὰ ψάλλῃ, τοὺς ὁυθμοὺς καὶ τοὺς ἤχους, τοὺς ὁποίους προγνωρίζαντες καὶ προσυνειθίσαντες αὐτοὺς, νὰ τοὺς αἰσθάνωνται εὐκολώτερον. Οἱ τοῖθιτοι προκρίνουσιν ὄργανα τὰ ψοφωδέστερα, παρὰ τὰ λεπτόφωνα· καὶ ἀκόμη τὰ ὀξυφωνότερα, παρὰ τὰ βαρυφωνότερα.

§. 440. Δευτέρα δὲ διάθεσις εἶναι ἐκείνη, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκονται τινὲς εἰδήμονες ἅμα καὶ ἐρασταὶ τῆς Μουσικῆς· τὰς ὁποίους ἐξυπάζει μὲν ὄχι ὀλίγον καὶ σύνηδες μέλος· ὅταν ὅμως ἀκούσῃσι νέον μέλος, τὸ ὁποῖον δὲν ἦλθεν ἄλλοτε εἰς τὴν ἀκοήν των, ἐμπαθῶς ὑπ' αὐτῶ διατίθενται, καὶ κυριεύονται ἀπὸ τὸ τοῖθιτον μέλος ὑπὲρ τὸν Ὀδυσσεά, ὅταν περιέπλεε τὰς Σειρήνας. Οὗτοι ὁποῖα πάσχουσιν, ὅταν ἀκούσῃσι μέλη, καλῶς πεποιημένα, καὶ περιέργως ἐρῶθυμισμένα, καὶ πρὸς ἡδονὴν ἀποκλίνοντα; Ὅποιαν δὲ τέρψιν αἰσθάνονται, ὅταν τὰ οὕτως ἔχοντα μέλη, ψάλλωνται διὰ λαμπρᾶς καὶ λιγυρᾶς φωνῆς, συνοδευμένης ἀπὸ ἐπτάχορδον λύραν, ἀπὸ τρίχορδον πανδουρίδα, ἀπὸ πλαγίαυλον, καὶ ἀπὸ μικρὸν τύμπανον, ἤγην τεμπελέκι (α);

- α) Δὲν εἶναι καλὸν οἱ ἔχοντες τοιαύτην διάθεσιν νὰ ἀναβιβάζωσι τὴν ἔφρεσιν καὶ μάθῃσιν τῆς μουσικῆς εἰς ἓνα βαθμὸν ὑπέρτατον· διότι ἀπὸ ἐμπαθῆ ἔρωτα τῆς μουσικῆς καταντῶσι νὰ γένωσιν ἀναμιφιβδῶς ἀχαλίνωτοι κριτικοί. Ἐπειδὴ δύνανται μὲν κάθε μέλος, ὅπως καὶ ἂν εὐρίσκηται νὰ

Εἰς τοὺς τοιοῦτους εἶναι πρέπειν νὰ προσφέρῃ ὁ μουσικὸς μέλη μὲν ἐμβριθῇ καὶ ἐκτεταμένα, μεταχειριζόμενος ἀπὸ μὲν τὰ γένη, τὸ χρωματικὸν μάλιστα, μεταβάλλων ὅμως καὶ εἰς τὸ διατονικὸν καὶ ἐναρμόνιον· ἀπὸ δὲ τοὺς τόνους, τὴς ὑπατοειδεῖς περισσότερον παρὰ τὴς νητοειδεῖς· καὶ ἀπὸ τὴς ἤχους, ἐκείνους τὴς ὁποῖους ζητεῖ τὸ νόημα τῶν λέξεων, καὶ τὴς, ὁποῖας ὑπαγορεύει ἡ χρεία· ἔνθ' οὖν δὲ μακροσκελεῖς καὶ πολυσήμεις ὄργανα δὲ ἐξεῖνα, τῶν ὁποίων ἡ πτώσις τῶν φθόγγων γίνεται ἡπία, ἀμβλεῖα, καὶ ἀδυνάτως προσβάλλουσα τῷ ᾠτῇ.

§. 441. Τρίτῃ δὲ διάθεσις εἶναι ἐκείνη, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκονται τινές, ἀρεσκόμενοι μερικῶς εἰς ἤχον ἓνα, προκρίνοντες αὐτὸν πάντων τῶν ἄλλων· καὶ ὄργανον ἐν μόνον ἤρρεσεν αὐτοῖς, τὸ ὁποῖον καὶ μόνον ἐπιθυμεῖσι νὰ ἀκούωσιν. Εἶναι δὲ τῆτο καρπὸς προλήψεως, μαθήσεως, καὶ συνηθείας· ὅμως δὲν συνειθίζει νὰ παραμένῃ κοντὰ εἰς αὐτοὺς ἕως τέλους ἡ τοιαύτη διάθεσις· διότι ἡ ἡλικία καὶ τὰ καθημερινῶς προσπίπτοντα δύνανται νὰ μετακινῶσιν αὐτήν, καὶ νὰ εἰσάγωσιν ἄλλην. Διὰ τῆτο καὶ λέγεται, ὅτι οἱ δύο χρωματικοὶ ἤχοι ἀρμόζουσιν εἰς τοὺς νέους. καὶ οἱ τέσσαρες διατονικοὶ, εἰς τοὺς ἄνδρας· καὶ οἱ δύο ἐναρμόνιοι, εἰς τοὺς γέροντας (α). Ἐτι διὰ τὴν μερικὴν ἀρέσκειαν λέγονται καὶ ταῦτα. Ἄλλοι μὲν ἤχοι φαίνονται δραστικοὶ

τὸ νομίζουσιν ἀρίστην μουσικὴν· δύνανται δὲ νὰ εὐρίσκωσιν ἑλλειπεῖς τὴς φθόγγος καὶ τῶν σωστοτάτων καὶ ἀκριβεστάτων τόνων. Καὶ ἔγω δὲν δύναμαι νὰ ἀπολαμβάνωσιν ἀπὸ τὴν μουσικὴν οὐδὲ τὸ πολλοσθημόριον τῆς ἡδονῆς, ἣν κατὰ ἄλλον τρόπον ἀπελάμβανθ'. Διότι τὸ πολὺ εὐαίσθητον ποιεῖ τέλος πάντων αὐτὴς ἀναισθήτους.

- α) Εἰσὶ δὲ τισι καὶ κατὰ γένη καὶ ἡλικίας πρὸς εἶδη τινὰ μελωδίας ἐπιτηδεύοντες· αἱ μὲν γὰρ παίδων, δι' ἡδονὴν· αἱ δὲ γυναικῶν, κατὰ πολὺ διὰ λύπην· αἱ δὲ πρεσβυτέρων, δι' ἐνθουσιασμόν. Ἀριστείδης Κουῖντλ. Βιβλ. Β'. 67.

τὸ Ἕαρ, ἄλλοι δὲ τὸ Θέρος, ἄλλοι δὲ τὸ Φθινόπωρον, καὶ ἄλλοι τὸν Χειμῶνα. Καὶ πάλιν ἄλλοι μὲν ἤχοι ἀρέσκουσι τὴν ἡμέραν, ἄλλοι δὲ τὴν νύκτα, ἄλλοι δὲ τὸ πρωῒ, ἄλλοι δὲ τὴν μεσημβρίαν, καὶ ἄλλοι τὴν ἑσπέραν.

Εἰς τοὺς τοιοῦτους, ἔργον εἶναι τῇ μουσικῇ νὰ προσφέρῃ μέλη, ἀφ' οὗ πρότερον γινώσκει, ποῖα εἶναι τὰ ἀρέσκοντα· εἰς αὐτούς. Διότι ἀφ' ἧς γινώσκει ταῦτα, δύναται νὰ μεταχειρισθῇ καὶ ἤχους, καὶ τόνους, καὶ ἑυθυμίας, καὶ ὀργανα, κατ' ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἐκ φύσεως αὐτοὶ ἐνασμενίζονται. Καὶ διὰ νὰ εἴπω συντόμως, ἡ φυσικὴ κλίσις αὐτῶν διδάσκει τὸν μελοποιόν, ἃ δεῖ ποιεῖν.

§. 442. Δὲν εἶναι ἀνάγκη, νὰ εἶναι τὶς εἰδήμων τῆς Μουσικῆς, διὰ νὰ αἰσθάνηται τὴν ἀπ' αὐτῆς ἡδονὴν, ὅταν ἀκούῃ κανένα μέλος εὐάρεστον, ἀλλ' ἀρκεῖ νὰ ἔχῃ καλὴν αἰσθησιν· διότι ὁ ἔρως ἢ ἡ ἐπιθυμία καὶ ἡ γνώρισις, τὰ ὁποῖα παρέπονται εἰς τὴν μουσικὴν, δύναται νὰ αὐξάνωσι τὴν ἡδονὴν αὐτῆς· δὲν συμπληρῶνουσιν ὅμως τὸ ὅλον αὐτῆς, ἀλλ' ἐξεναντίας μερικαῖς φοραῖς καὶ τὸ ὀλιγοστεύουσιν· διότι ἡ τέχνη βλάπτει τὴν φύσιν. Διότι ἡ Μουσικὴ εἶναι μία ἄλυτος τρόπος τινὰ τόνων, οἱ ὁποῖοι διίστανται ἀπ' ἀλλήλων περισσότερον ἢ ὀλιγώτερον κατὰ τινες κανόνες, τὰς ὁποῖας κάθε ἄνθρωπος καλῶς διωργανισμένος, ἐκ γενετῆς ἔχει. Διότι οἱ τόνοι ἀναφέρονται εἰς τὸν διοργανισμὸν τῇ σωματικῇ μηχανήματος· καὶ ἐξαρτῶνται ἢ ἀπὸ τὴν διάθεσιν καὶ τακτικὴν κίνησιν τῶν ἰνῶν τῇ ὥτῳ, ἢ ἀπὸ ἔρωτα, τὸν ὁποῖον ἔχομεν ἐκ φύσεως εἰς τινα μεθοδικὴν τάξιν. Διὰ τῆτο πρέπει νὰ εὐρίσκηται κάποια ἀναλογία μεταξὺ τοῦ ὥτῳ, καὶ τῶν τόνων, καὶ τῶν ἑυθυμῶν. Διότι εὐρίσκεται εἰς τὴν μουσικὴν ἐπίστευσις ὑπατοιειδὲς, τῇ ὁποίᾳ οἱ τόνοι ἀδυνατοῦσι νὰ

ἐδρασετήσωσιν εἰς τὸ οὖς. Καὶ πάλιν νητοιειδῆς, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀδύνατον νὰ περάσῃ ὁ Μῆσιχος, χωρὶς νὰ προξηγήσῃ εἰς τὸ ἕς καὶ ἐνένα ἐνοχλητικὸν αἰσθημα (α). Ὅθεν ὅση ἀνάβασις καὶ κατὰβασις ἐδόθη συνήθως εἰς τὴν ἀνθρωπίνην φωνήν, διὰ νὰ γίνηται μὲ ὀλίγον ἀγῶνα, τόσην ὅταν ὁ μελοποιὸς μεταχειρίζεται, δὲν ἐκπίπτει ἀπὸ τὴν ἀναλογίαν τὴν μεταξὺ τῶν τόνων καὶ τῆς ᾠτῆς.

§. 443. Ὅταν δὲ συμπλέκῃ πρὸς ἀλλήλους τοὺς τόνους, οἱ ὁποῖοι εὐρίσκονται μεταξὺ τούτων τῶν δύο δυσαρεστούντων περάτων, εἶναι καλὸν ὁ μελοποιὸς νὰ ποιῇ τοιαύτην μίξιν, ὥστε νὰ εἶναι δυνατόν εἰς κάθε ἀκροατὴν σχεδὸν, εὐκόλως νὰ ἐννοῇ τὴν σχέσηιν ἣν ἔχουσιν οἱ τόνοι πρὸς ἀλλήλους· διότι τῆτο γέννη τὸ νὰ ἀρέσκη ἡ μελωδία· τὸ ὁποῖον θεμελιῖται ἐπάνω εἰς τὴν εὐκολίαν, ἣν ἔχει τὸ ἕς διὰ νὰ ἐννοῇ τὴν μελωδίαν.

§. 444. Τοὺς δὲ θυμοὺς καὶ τὰ μέτρα πρέπει νὰ ποιῇ διακεκριμένα, εὐδιάλυτα, καὶ τακτικῶς ὀδεύοντα· διότι κατ' ἄλλον τρόπον οἱ ἄνθρωποι δὲν ἔχουσι φύσιν νὰ διατιθῶνται ποιῶς ὑπὸ τῆς Μουσικῆς, εἰμὴ νοῶντες, ὅτι μηχανικῶς πως αὐτὰ παρακολουθεῖσιν. Ἐπειδὴ τὸ σῶμα τῆς ἀκροατοῦ ὑποτασσόμενον εἰς τὸν μηχανικὸν τρόπον, ἐπιθυμεῖ νὰ

- α) Οἱ Ἀρχαῖοι ἀρχόμενοι ἀπὸ τῆς Προσλαμβανομένου, ἀνέβαινον ἕως εἰς τὴν νήτην ὑπερβολαίων (§. 221.), καὶ ἔπαινον ὅθεν δὲν ἔδεδοντο ἀνάβασιν ὑπὲρ τὸ Διοδιαπασῶν διὰ τῆτο, καθὼς ἀπαγγέλλει ὁ Γερασσηνὸς Νικόμαχος „ Διὰ τὸ μὴ „ ἐπιδέχεσθαι τὴν τῶν ἀνθρώπων φωνήν, μήτε ἐπὶ τὸ „ βαρὺ παρὰ ταύτας τὰς χορδὰς βαρύτερον, τῆς λεγομένης „ παρ' αὐτῶν Βυκανισμοῦς καὶ Βηχίας, φθόγματα ὕψιμα, καὶ „ ἁερθρα, καὶ ἐμμελῆ· ἐπὶ δὲ τὸ δξὺν, τῆς τε Κοκκυμῆς, „ καὶ τοῖς τῶν λύκων ὠρημοῖς φθόγγους παραπλησίως, „ ἀξυνέτεστε καὶ ἀναρμόστους, καὶ ἐκ ἐπιδεχομένους συμ- „ φωνίας κοιωνίαν.“ Βιβλ. Β, 35.

συσχηματίζεται με τὸ σῶμα τῆ μουσικῆς, διὰ τῶν κινήσεων τῆ ποδός, ἢ τῆς χειρὸς, ἢ τῆς κεφαλῆς· αἵτινες κινήσεις γίνονται ἐκταυτομάτου, ἢ ἀπροσεκτὶ καὶ ἀπροβλεπτῶς, καὶ ὥσάν να συσσύρῳνται τὰ μέλη τῆ σώματος ἀπὸ τὴν δύναμιν τῆς Μουσικῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

Χρῆσις τῆς Μουσικῆς.

§. 445.

Πρὶν να κινηθῇ εἰς πρᾶξιν μέλῃς ὁ μελοποιὸς, πρέπει να προὔπαρξη σκοπὸς εἰς τὸν νῦν τον, ἢ καὶ να συλλάβῃ καὶ νένα νέον ἐπειδὴ

„ Πᾶν τὸ κινέμενον ἐνεκά του κινεῖται. “

Ἐπειδὴ δὲ ἡ χρῆσις τῆς μουσικῆς ἀφορᾷ μάλιστα εἰς τρία, εἰς Ὑμνον, εἰς Ἀνθρωπαρέσκειαν, καὶ εἰς διαφόρους χρειὰς ἀλόγων ζώων, ὁ μὲν ὕμνος δίδει σκοπὸν εἰς τὸν μελοποιὸν, τὸ να διεγείρῃ τὰς ψυχὰς τῶν ἀκροατῶν εἰς φόβον καὶ εἰς ἀγάπην Θεῷ μάλιστα (α). Καὶ παραδείγματα μὲν εἰς τοῦτον τὸν

- α) „ Τὰς μὲν ἔν ἀπὸ τῆς Μουσικῆς ἀπαρχὰς τῷ Θεῷ κατὰ „ χροῖος ἀνατιθέντες, ἐν τῇ ἱερᾷ ψάλλειν ἐκκλησίᾳ ταχ- „ θέντες, ἐν κατανύξει τὸν Θεόν, τῷ ἀοράτῳ ἐκεῖ πα- „ ρόντα δοξολογήσομεν. Καὶ γὰρ ἐντάξει φασὶ τῶν ἁγ- „ γελικῶν καὶ ἀρχαγγελικῶν ταγμάτων, ταῦτα τὰ σινηρο- „ μελλήθοντα μέλη, καὶ πνευματοκίνητα ἄσματα τῇ ἐκκλη- „ σίᾳ τυπικῶς παρεδόθησαν. Καὶ καθάπερ ἐκεῖνοι πολυ- „ εἰδῶς, ποικίλως τε καὶ διαφόρως μετὰ φόβον καὶ εὐλα- „ βείας παριστάμενοι τῷ Θεῷ, τοῦτον ἀκαταπαίστως ἀ- „ κυμοῦσιν ὁ μὲν τὸ „ Ἅγιος ὁ Θεός, ἅγιος Ἰσχυρός, ἅ- „ γιος Ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς “ ἀσιγήτως βοῶν ὁ δὲ τὸ, „ Ἀλληλοῦᾶ καὶ ἄλλος τὸ „ Ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος κύριος

σκοπὸν ἔχει πολλὰ, ἡγουν ὅσα ἀπρηθμήθησαν (§. 401.)· ὑποθήκας δὲ τόσας, ὅσας ἡ ὀλιγομάθειά μας ἐδυνήθη νὰ δώσῃ. Τὴν εἰς ὕμνον δὲ τῆς μουσικῆς χρῆσιν θέλων νὰ φανερώσῃ καὶ ὁ Ὅμηρος, λέγει·

„ Οἱ δὲ πανημέριοι μολπῇ Θεὸν ἱλάσκοντο,

„ Καλὸν αἰοῖδοντες παῖνα κῆροι Ἀχαιῶν.“

§. 446. Εἰς δὲ τὴν πρὸς ἀνθρωπαρέσκειαν χρῆσιν τῆς Μουσικῆς, ἰδέαι διακρίνονται δύο· Λογικῇ, καὶ Ἄλογος. Καὶ λογικῇ μὲν εἶναι ἐκείνη, ἣτίς ἀφορᾷ εἰς ψυχικὰ πάθη (§. 189, καὶ 396.)· ἄλογος δὲ, ἐκείνη, ἣτίς ἀφορᾷ εἰς σωματικὰ πάθη. Διότι ἡ μουσικὴ προξενεῖ καὶ εἰς τὸ σῶμα παθήματα, φέρουσα εἰς αὐτὸ μεταβολὰς ἀναλόγους μὲ ἐκείνας, τὰς ὁποίας ἐνεργεῖ ἐπὶ τῶν ἀψύχων σωμάτων (α). Αὐ-

„ Σαββαῖον καὶ ἕτερον τὸ, Σὲ ὕμνοῦμεν, σὲ εὐλογοῦμεν, καὶ
 „ τὰ ἑξῆς. Καὶ ἄλλος ἄλλο, πολλὰ καὶ διάφορα δοξολογοῦντες
 „ χρεωστικῶς, τὸν ποιητὴν ὕμνεσιν. Οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐπόμενοι
 „ τούτοις, καὶ συναμιλλώμενοι, μετὰ φόβου καὶ τρόμου
 „ καὶ πολλῆς εὐλαβείας ὀφείλομεν ἵστασθαι, τὰ ἅγια συν-
 „ νάδοντες ἅμα, ἐν λέξεσι σημαντοῖς καὶ ἀσημάντοις.
 „ Οὐρανὸς γὰρ ἡ Ἐκκλησία παρὰ τοῖς σοφοῖς καὶ θεοδι-
 „ δάκτοις διδασκάλοις ἀπεικονίσται καὶ προσηγόρευται.
 „ Τὸ γὰρ τερερε, καὶ τὸ, τοτοτο, καὶ τὸ, τιτιτι, καὶ τὸ,
 „ λευγαλε, καὶ τὰ λοιπὰ, εἰς τύπον ἐκείνων τῶν ἁγγε-
 „ λικῶν δοξολογιῶν, τῶν σημαντοῖς καὶ ἀσημάντοις λέξεσι
 „ γινομένων. Εἰ καὶ αἱ ἀσημαντοὶ δοκῶσι λέξεις, αἰνέ-
 „ τονται τι. Τῇρ γάρ φησι, τίτι παρίστασαι, καὶ τι
 „ προσάδεις. Καὶ τότε πῶς ἀπολογήσῃ τῷ κριτῇ, ῥευστή
 „ γε φύσις καὶ διαλυομένη τυγχάνων ὡς ἄνθρωπε; Παρά-
 „ γεται γοῦν τὸ μὲν τερερε, ἀπὸ τοῦ τῇρ ροῦ· τὸ δὲ,
 „ τοτο, ἀπὸ τῆς τότε τότε· τὸ δὲ τιτι, ἀπὸ τοῦ τι τίτι.
 „ Ἐξ ὧν αὐτὰ γεγραμμένα ἐν τινι γραμματικῇ τῆς Μουσικῆς
 „ ὅμως ἐλήφθησαν, ἐξ ὧν περὶ τῆς τοιαύτης ὑποθέσεως εἰ-
 „ ρηκεν Ἰωάννης ὁ Λαμασκηνός.

- α) Οἱ φθόγγοι μεταδίδονται εἰς τὸ οὗς διὰ τῆς ἀέρος, κινουμέ-
 νου ὑπὸ φωνῆς· καὶ διὰ τοῦ ὁτός μεταδίδονται εἰς τὴν
 ψυχὴν, ὅφ' ἧς διακρίνονται. Ὅθεν ἐπειδὴ διὰ τοῦ ἀέρος
 ἐνεργεῖ ἡ μουσικὴ, δὲν εἶναι, μοι φαίνεται, περιττὸν νὰ

ται λοιπὸν αἱ ἰδέαι δίδουσι σκοπὸν εἰς τὸν μελοποιὸν ἢ ἀντίθετον τοῦ ἐπικρατέντος πάθους, ἢ ἐπαυξητι-

ἐκτεθῶσιν ἰδῶ μερικαὶ ἰδέαι φιλοσόφων, οἵτινες ἔγραψαν περὶ τῶν συμβαινόντων εἰς τὸν ἀέρα ἕξ αἰτίας τῆ ἥχου (§. 278.)· ἐπειδὴ τότε γνωρίζεται, πῶς ἡ μουσικὴ ἐνεργεῖ καὶ ἐπὶ τῶν ἀνύχων σωμάτων.

Οἱ φθόγγοι καὶ ἀπλῶς οἱ ἥχοι ἀραιόνουσιν τὸν ἀέρα· διότι εἰς μεγάλας πανηγύρεις ἑορτῶν, ὅτε πλήθη ἀνθρώπων ποιεῖν ἐπικλήσεις δυνατὰς, ἐφάνησαν καταπίπτοντα πτηνὰ, τὰ ὁποῖα περιέπταντο τότε τὸν ἀέρα ἐκεῖνον. Πρὸς τοῦτοις ἐμεταχειρίσθησαν τοῦτον τὸν τρόπον μίαν φορὰν οἱ στατιῶται διὰ νὰ πιάνωσι τὰς περισσευὰς, τὰς ὁποίας ἔσπελλον δύο πολιορκούμεναι πόλεις πρὸς ἀλλήλας, ἐπειδὴ ἐμποδίσθη εἰς αὐτὰς ἡ διὰ γῆς κοινωνία, διὰ νὰ μηνύωσιν ἀμοιβαδὸν τὴν κατάστασιν ἀλλήλων. Ἀκόμη φαίνεται κατημερινῶς καὶ τὰ σύννεφα, ὅτι διαλύονται διὰ τοῦ ψύφου τῶν καμπανῶν, καὶ διὰ τῆς βροντῆς τῶν κανονίων. Καὶ αἱ ἀστραπαὶ δέ, ὅτι παύουσι διὰ τὰ αὐτὰ, ἢ ὅτι φεύγουσιν ἀπὸ τὰς ἐκκλησίας καὶ ἀπὸ τὰς πεδιάδας, ὅπως εἶναι πολλοὶ ἀνθρώποι φωνάζοντες. Γίνωσκε δὲ ὅτι τὰ τοιαῦτα ἀποτελέσματα γίνονται ὁλέθρια μάλιστα καὶ εἰς τὰς ἀνθρώπους, ἂν τινὰς μεταχειρίζηται αὐτὰ παρ' ὧραν, δηλαδὴ ὅταν τὰ σύννεφα δὲν εἶναι ἀκομὴ ἔξω τῆς σφαίρας τῆ ἥχου· διότι ὁ ἥχος κινεῖ τὸν ἀέρα, σφαιροειδῶς ἀπλούμενον.

Διὰ τοῦτο ὁ ἀήρ ἐπίσης φέρει τὴν προσβολὴν τῶν φθόγγων εἰς τὰ πέριξ σώματα, ὅσα ἐπίσης ἀφίστανται ἀπὸ τῆς φθεγγομένου, ἢ ψάλλοντος. Διότι δύνασαι νὰ ἰδῇς εἰς τὰς Ἐκκλησίας καὶ εἰς τὰ θέατρα, ὅτι συμφώνως καὶ συμμετρῶς πάλλονται αἱ φλόγες τῶν λαμπάδων, ὁ κυπνὸς καὶ τὰ σώματα, τὰ ὁποῖα φαίνονται σηκνόμενα ἀπὸ τὴν γῆν εἰς τὴν ἐδθυβολίαν τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου ἀπὸ θυρίδος. Διὰ τοῦτο οἱ συμπάλλοντες πρέπει νὰ ἔχωσι τὰ στόματα πλησίον ἀλλήλων.

Ὁ ἀήρ εἰσπνέεται εἰς τὸ σῶμα, καταπίνεται, ἐκροπᾶται, καὶ ἐμπεριέχεται εἰς ὅλα τὰ ἡμέτερα ὄργανα, καὶ συλλέγεται ἔνδον ὑπὸ σχήματι μετὰ πάντων τῶν ἑαυτοῦ ἰδιωμάτων, ἐν τῷ στόματι, ἐν τοῖς ἐντέροις, ἐν τῷ στήθει, μάλιστα μετὰ τῷ πλεθρῶν καὶ τοῦ πνεύμονος, ὅτε καὶ ὀνομάζεται Ἐνθωρακικὸς ἀήρ. Οὗτος ὁ ἐνδομνητὸν ἀήρ βιαζόμενος νὰ ἔλθῃ εἰς ἰσορροπίαν μετὰ τὸν ἔξω ἀέρα, τὸν ὑπὸ

κὸν αὐτοῦ. Οἷον ἡ μὲν λογικῇ, ὅταν ἐπικρατῇ εὐ-
θυμία, κατὰ μὲν τὸν ἀντίθετον σκοπὸν προξενεῖ

τῷ ἥχον πάσχοντα, ποιῇ τὰς προσβολὰς εἰς τὰ εἰρημένα
μέρη τῷ σώματος, καὶ ἔτι δυνάται νὰ φέρῃ μεταβολὰς εἰς αὐτό.
Πόσων δὲ μεγάλων μεταβολῶν, εἶναι ἀκόλουθον, νὰ αἰσθά-
νηται τὸ σῶμα ἀπὸ ῥευστῶν, διὰ τὸ νὰ ἔχῃ πολλὴν αἰ-
κειότητα μὲ αὐτὸ, καὶ διὰ τὸ νὰ εἶναι ἠνωμένον τόσον
οἰκειότατα μὲ τὴν φύσιν αὐτοῦ;

Ἄν εἶναι συγκεκριμένον νὰ συμφύρωμεν ὑποθέσεις μὲ
πράγματα, τὸ νευρώδες ὕγρον νομίζεται ὅτι εἶναι φύσεως
παρομοίας μὲ τὴν τῷ ἄερος καὶ ἂν τοῦτο ἔχῃ οὕτως, ἀν-
τιφιβόλως ὅλαι αὐταὶ αἱ δυνάμεις εἶναι πρὸς τὸ νὰ ἐμ-
ποιῶσιν εἰς τὸ σῶμα, ὅταν εἶναι πεπρωκισμένον μὲ ἀκρι-
βῆ αἰσθητήρια, μεγάλας ἐνεργείας καὶ μάλιστα ἐκείνο τὸ
εὐάρεστον αἰσθημα, τὸ ὁποῖον συνιστᾷ τὴν ἡδονήν, ἥτις
εἶναι τὸ κύριον ἀποτέλεσμα τῆς Μουσικῆς. Ὅθεν ἔπεται
νὰ δοκιμάζῃ καὶ τὸ σῶμα ὅχι μικρὰς μεταβολὰς ἀπὸ τὴν
Μουσικὴν.

Ὁ ὑπὸ τοῦ ἥχον χορδῆς ταραχθεὶς ἄνθρωπος δίδει κίνησιν
εἰς ἄλλην ἰσότητον. Οἷον (λέγει ὁ Ἀριστοτέλης Βιβλ. Β',
107. „ Ἔτις δύο χορδῶν ὁμοφώνων ἐν τῇ αὐτῇ κιδάρα,
„ εἰς μὲν τὴν ἑτέραν σιμῶσαν ἐνθεῖν καὶ κοδῶν καλὰ μὴν,
„ τὴν δ' ἑτέραν πόρῶν τεταμένην πλήξῃεν, ὕψεται τὴν
„ καλαμῆφρον ἐναργέστατα συγκινομένην. “

Καὶ ἀκόμη, ἂν τινες ἔχῃ δύο λύρας εἰς ἓνα θάλαμον,
οὗ πολὺ ἀφροσύνας, ὁμοτόνως ἡρμοσμένας, καὶ παῖξει τὴν
μίαν, ποιῇ τὸν αὐτὸν ἥχον καὶ ἡ ἄλλη. Ἐστοχάσθη δὲ
τοῦτο εἰς τὴν παρελθούσαν ἑκατονταετηρίδα καὶ Γεωργίος
τις, ἀόμματος, τῷ γένει Γραικός, καὶ τῆς παρ' Ὀθωμα-
νοῖς μουσικῆς ἐμπειρότατος. Καὶ ἐποίησε μὲν τὴν λύραν
ἐπτὰχορδον, ἥτις καθ' ἡμᾶς λέγεται Βιολὶ κατὰ δὲ τοὺς
Ὀθωμανοὺς Κεμάν ἦν δὲ πρὸ τούτου τοῦ Γεωργίου τε-
τράχορδος. Ὑπὸ δὲ τὰς παιζομένας χορδὰς, ἔβαλεν ἄλ-
λας ἐπτὰ χορδὰς ὀρειχαλκίνας, ὀλίγον ἀπεχούσας ἐκείνων,
διὰ νὰ ἀκούωνται οἱ φθόγγοι ἐκ τοῦ ὄργανου γλυκύτεροι
διὰ συνῶδιαν.

Καὶ ὁ Κιρχέρος λέγει, ὅτι εἶχεν εἰς ἓνα θάλαμον ὄργα-
νον πολὺχορδον, καὶ ἤκουε μίαν ἀπὸ τὰς χορδὰς αὐτοῦ
νὰ ἀντηχῇ διακριτικώτατα ὅλους τοὺς ψόφους τῆς κα-
πάνης, χρονομένης εἰς μίαν γειτνιαζούσαν Ἐκκλησίαν.

λύπην· κατὰ δὲ τὸν ἐπαυξητικὸν, αὐξάνει τὴν εὐθυμίαν. Οὕτως ἀντιθέτως εἰς μὲν τὴν θλίψιν δίδοται σκοπὸς ἢ τέρψις· εἰς δὲ τὴν χαύνωσιν, ἢ ἐνδυνάμωσις· εἰς δὲ τὸν θοῆνον, ἢ παρηγορία· εἰς δὲ τὸν ἔρωτα, ὁ σφραγρονισμός· εἰς δὲ τὸ πολυφρόντιστον, ἢ παραουθία· εἰς δὲ τὸ πολύπονον, ἢ ἄνεσις· εἰς δὲ τὴν ἐξαργίωσιν, ἢ ἐξημέρωσις, εἰς δὲ τὴν ὀργὴν, ἢ

Ἐὰν τινὰς γεμίῃ ἀπὸ ὑδάτος, ἢ ἀπὸ ἄλλης ὑγρᾶς, ποτήρια ὅμοια καὶ ἰσοπεποιημένα κείμενα πλησίον ἀλλήλων, καὶ ἔξῃ τὸ χεῖλος ἐνὸς αὐτῶν διὰ τῶν δακτύλων, ταράττεται τὸ νερόν, τὸ ὁποῖον εἶναι καὶ εἰς αὐτὸ τὸ ποτήριον καὶ εἰς τὰ ἄλλα. Σημειοῦνται δὲ εἰς ταύτην τὴν πείραν, τὴν ὁποίαν πρῶτος ὁ Κιοχέρος ἐδοκίμασεν, ὅτι τὰ ἑτερογενῆ ὑγρά τόσῳ περισσότερον πηδῶσιν εἰς αὐτὰ τὰ ποτήρια, ὅσῳ λεπτότερα εἶναι· ὥστε τὸ μὲν πνεῦμα τοῦ οἴνου ταράττεται περισσότερον· ὀλιγώτερον δὲ ὁ οἶνος· καὶ ἀκόμη ὀλιγώτερον τὸ νερόν.

Ὅταν θεωρῶμεν τὸ ἀνθρώπινον σῶμα, ὡς συνελθούσιν ἰσῶν μᾶλλον ἢ ἥττον τεταμένων· καὶ ὡς πλήρωμα ὑγρῶν διαφόρων φύσεως, εἶναι ἀκόλαστον νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ἡ Μασικὴ δύναται νὰ ποιῇ εἰς αὐτὸ τὰ αὐτὰ μὲν ἀποτελέσματα εἰς τὰς ἱνας, ἃ ἐποίει καὶ ἐπὶ τῶν χορδῶν τῶν πλησίον ὀργάνων.

Ὅτι πᾶσαι μὲν αἱ ἱνες τῆς ἀνθρώπινης σώματος βάλλονται εἰς κίνησιν.

Ὅτι αἱ μᾶλλον τεταμέναι καὶ αἱ μᾶλλον λεπταὶ, μᾶλλον ταράττονται.

Ὅτι ὅσαι εἶναι εἰς μονοτονίαν, φυλάττουσι τὴν κίνησιν διαρκέστερον.

Τὰ αὐτὰ δὲ ἀποτελέσματα καὶ εἰς τὰ ὑγρά τῆς σώματος, ἃ ἐποίει καὶ ἐπὶ τῶν ὑδάτων τῶν ποτηρίων.

Ὅτι ὅλα τὰ εἰς τὸ σῶμα ἐμπεριεχόμενα ὑγρά, βάλλονται εἰς ταραχήν.

Ὅτι ὁ λόγος τῆς ταραχῆς αὐτῶν, εἶναι ἐν λόγῳ τῆς λεπτότητος τῶν μεριδίων αὐτῶν.

Ὅτι τὸ μὲν νευρώδες ὑγρόν, ἂν ὑπάρξῃ, ἐμπνεύσεται περισσότερον ἀπὸ τοὺς φθόγγους· ὁ δὲ λυμφὸς ὀλιγώτερον. Καὶ ἂν εἶναι τῆτο, δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ βάλλωνται εἰς κίνησιν· ἱνες, ὅταν παύῃ τις ὄργανον χορδικόν, ἢ ἐμπνεύσῃ.

καθησυχασίς (α), καὶ τὰ λοιπά. Ἐπανηξιακῶς δέ, ὁποῖος δίδεται σκοπὸς εἰς τὰ πάθη, εἶναι πασιδηλον.

§. 447. Ἡ δὲ ἄλλοις κατὰ μὲν ἀντίθετον σκοπὸν, ὅταν επικρατῇ τὸ σῶμα νόσος, ἀποβλέπει εἰς ὑγίαν· κατὰ δὲ τὸν ἐπανηξιακὸν, ἀποβλέπει εἰς αὐξίαν τῆς νόσου (β). Αὕτη γοῦν ἡ ἰδέα τῆς Μουσικῆς διὰ τὸ εἶπω ἀπλῶς, ἀντίκειναι τὴν ὁρεξίν (γ)· δίδει τόνον εἰς τὴν κυκλοφορίαν τοῦ αἵματος, καὶ ἐνδυναμόνει τὰ μέλη τοῦ σώματος εἰς τὸ νὰ ἀντί-

α) Ὁ Ἀχιλλεὺς μεταχειρίσθη τὴν Μουσικὴν μέσον διὰ τὸ χαλῆν τὴν ὁρῆν ἣν εἶχε κατὰ τὴν Ἀγαμέμνονα. (ἐπιδείχθη γὰρ καὶ τὴν μουσικὴν ἀπὸ τὸν σοφώτατον Χείρωνα.) Ἐπειδὴ λέγει ὁ Ὅμηρος.

„ Τὸν δ' ἔδρον φρένα τερόμενον φόρμιγγι λιγίῃ,
 „ Καλῇ, Δαίδαλαι, περὶ δ' ἀργύρεον ζυγὸν ἦεν.
 „ Τὴν τ' ἄρετ' ἐξ Ἐνάρων, πόλιν Ἡετίωνος ὀλέσσας,
 „ Τῇ ὅγε θυμὸν ἔτερεν· ἥειδε δ' ἄρα κλέα ἀνδρῶν.”

β) Ὁ Μένανδρος ἀναφέρει τὸ ἐξῆς παραδοξότατον ἀποτελεσματὶς μουσικῆς, ἔχον μάρτυρα αὐτόπτην καὶ ἀξιόπιστον τὸν αὐτόν.
 „ Μουσικὸς τις κτὰ πρός τινα τῶν ἡχῶν ἀηδεστάτως ἔχοντα, μετ' ἄκρας ἀντιπαθείας αὐτοῦ ἀκούοντα, δι' ὃν ἦχον, ὁσάκις ἀν' ἐπαύετο, ὁ κύων ἐταράττετο, ἔβρα, καὶ ὠρυόμενος, ἄκραν τινὰ δυσχέρειαν, καὶ ἀθυμίαν ὁπερβολικὴν ἐνεδείκνυ. Βουλόμενος οἷν ποτε ψυχαγωγῆν, θῆναι τε καὶ ἡμᾶς ἰδεῖν ἐκεῖνος ὁ μουσικὸς, τὸ ἐντεῦθεν ἀποβησόμενον, ἤρξατο παίζειν ἐπὶ τῷ εἰρημένῳ ἡχῶ, συχνάκις αὐτὸν ἐπαναλαμβάνων, ἐνταῦθα πολὺν καταναλισκῶν χρόνον τῇ πράξει· ὁ δὲ κύων ματωδῶς, πολλάκις καταραχθεὶς, εἰτα σπᾶσμοῖς ἐμπεσὼν ἐξέπνευσε.”

γ) Εἰς τοὺς ὑμναιοὺς ἡ μουσικὴ, λέγουσι, συμβάλλει πολλὰ διὰ τὰς ὁρέξεις, παραδίδουσα ταύτας, καὶ τρόπον τινὰ ἀναστομοῦσα, παρακινούσα τοὺς ἡκροτάς, καὶ φέρονται ἀχορτιάστως καὶ ἀπαιτήτως εἰς τὰς ἀπολαύσεις. Ἐπειδὴ διηγοῦνται στρατηγοὶ τινές, ὅτι τὰ στρατεύματα τρώγουσι πολυχρονιωτέρως ἐνταῦτ' καὶ μετὰ πλείονος ἐπιθυμίας ὑπὸ φθόγγους αὐτῶν. Οἱ δὲ Ἀραβες ἔλεγον, ὅτι ἡ μουσικὴ παρῶν αὐτοῦς. Ἀκόμη καὶ οἱ ἰδῶ κρατοῦντες τρώγουσιν, ὑπὸ μουσικῶν ὁργάνων συμφωνίᾳ. Καὶ ὁ Ὅμηρος·
 „ Φόρμιγγός τ' ἦν δαίτι Θεοὶ ποίησαν ἑταίρην.”

χωσιν εἰς χορούς (α), εἰς ὁδοιπορίας, εἰς κήπους (β)·
προξενεῖ ὕπνον ἐρεθίζει πληγὰς· θεραπεύει πά-
θη ἐπιληπτικά (γ)· ἐπικουφίζει τὰ ὄλγη τῆς ἰσχιά-

- α) Καθημερινῶς βλέπομεν, ὅτι ἀκολουθεῖ τῆτο. Ἄνθρω-
πος, ὅς τις δὲν στέργει νὰ χορεύῃ μήτε μίαν ὥραν,
διὰ ὑπερβολὴν ὀκνηρίας, ἥτις τὸν κρατεῖ, καὶ μήτε φω-
νὴν καλὴν ἔχει διὰ μουσικὴν, μήτε ὄργανον μεταχειρίζεται
μουσικόν· οὗτος διερεθιζόμενος ἀπὸ μίαν ἀρέσκουσαν εἰς
αὐτὸν μελωδίαν, δύναται νὰ περάσῃ χορεύων ὀλόκληρον
νύκτα, χωρὶς νὰ αἰσθάνηται διόλου κόπρασιν. Ἡ τοιαύτη
ἐγκαρδίωσις καὶ ἐνδυνάμωσις, καὶ ἔτι ἡ δύναμις τῆς μου-
σικῆς τοῦ νὰ παύῃ τὰς φρίκας, καὶ νὰ καταπραῖνῃ τὸν
θυμὸν, καὶ νὰ προκαταλαμβάνῃ καὶ νὰ ἐμποδίσῃ τὰς ὑπὸ
μέθης ὁρμὰς, ὥσως ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς τοὺς μουσικοὺς, νὰ
ψάλλωσιν εἰς τὴν μετὰ τὴν θοίνην ὀπωροφαγίαν, μέρος
ἔσαν τῇ δέλπου· ὅταν ὀλιγώτερον μὲν τρώωσι, περισσό-
τερον δὲ πίνουσι, καὶ μάλιστα καὶ διάφορα εἶδη οἴνων.
- β) Ὁ Ἀμφίων διὰ τῆς μουσικῆς ἐλάφρυνε τοὺς κόπας εἰς τὰς
κτίστας, ὅταν ἐκτίλνοντο τὰ τεύχη τῶν Θηβῶν. Τὰ δὲ μουσικά
ὄργανα, λύραι, αὐλοὶ, σάλπιγγες, κιθάραι, τύμπανα, κύμβαλα,
καὶ τὰ λοιπὰ, πάντοτε ἦσαν; καὶ εἶναι εἰς χρῆσιν κοντὰ
εἰς τὰ στρατεύματα. Φαίνεται δὲ ὅτι ἡ μουσικὴ ὑπηρε-
τεῖ εἰς τοὺς στρατιώτας ὅχι μόνον διὰ νὰ ἐνστάξῃ εἰς αὐ-
τὰς θάρρος, τόλμαν, καὶ σταθερότητα κατὰ τῶν πολέμι-
ων· ἀλλὰ καὶ ἵδιᾱ νὰ προκαταλαμβάνῃ τὴν ταραχὴν καὶ
τὸν φόβον αὐτῶν. Καὶ ἔτι διὰ νὰ βυθίσῃ ὁ στρατιώτης
ἐμμέτρως, νὰ αὐξάνῃ, ἢ νὰ ἐλαττώνῃ τὴν ταχύτητά του,
καὶ νὰ διευθύνῃ ὅλας τὰς στρατιωτικὰς κινήσεις, αἵτινες
ἀλλοιοῦνται πολυειδῶς· καὶ διὰ νὰ ἐλαφρύνῃ τοὺς κόπας
ὁδεύσεώς τινος κοπιαστικῆς.
- γ) Ὅταν ψάλλῃ τις ἢ παίζῃ κἀνένα μουσικόν ὄργανον κοντὰ
εἰς νερόν, φαίνεται κἄποια ἐντίδωσις εἰς τὴν ἐπιφάνειαν
τοῦ νεροῦ, πολλὰ ἀξιοσημείωτος. Διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν,
λέγουσι, συμβαίνουνσι καὶ κωφώσεις τῶν ὠτων ἐκτὸς ἀ-
προσδοκῆτον καὶ μεγάλης βροντῆς· καὶ ἔτι σπασμοὶ, μα-
νίαι, καὶ ἐπιληψιῶν συμπτώματα. Πρὸς τοῦτοις ἐρεθί-
ζονται καὶ πληγαί· διότι λέγουσιν οἱ εὐρισκόμενοι εἰς τὰ
στρατόπεδα χειρουργοὶ, ὅτι αἱ πληγαὶ τῶν ἐν τῷ πολέμῳ
τραυματισθέντων χειροτερεύουσιν, ὅταν γίνηται πόλεμος,
καὶ ἀκούωνται εἰς τοὺς ἀσθενεῖς αἱ βρονταὶ τῶν κανονίων.

δος (α)· ιατρεύει τὸ δάγκαμα τῆς λοβόλου ἐράχ-

ᾧ ὅτι δὲ θεραπεύει ἡ μουσικὴ καὶ πάθη ἐπιληπτικά, εἶναι φανερόν ἐκ τῆς ὅτι αἱ περίοδοι τῆς μανίας, ἢ μελαγχολίας, αἱ ὁποῖαι ἠνώχλουν τὸν Σαυὺλ, δὲν ἔπαυον, ἐμὴ διὰ τῆς μουσικῆς τοῦ Δαβὶδ. Ἡ Χρυσόπη λέγει, ὅτι ἡ καταλήσις εἶναι ἀρίστη θεραπεία εἰς τὴν ἐπιληψίαν, καὶ εἰς τὴν ἰσχυάδα. Ὁ δὲ Ἀσκληπιάδης ἐφρόνει, ὅτι δὲν εἶναι καλὴν ἰαμα οἰκνότερον ἀπὸ τὴν μουσικὴν, εἰς τὸ νὰ ἱατῶνται τοὺς φρενητιῶντας, καὶ εἰς τοὺς νοσοῦντας, ὅποιον νόσημα τοῦ νοῦς τύχοι. Ἡ δὲ τοιαύτη γνώμη ἐπεκτερώθη μετὰ πολλὰς πείρας ἀπὸ τὰς ὁποίας ἰδοὺ ἀναφέρουμεν μερικὰς.

Ἀπὸ φρενητιῶντες ἐθεραπεύθησαν ἐντελῶς, δι' ἁρμονίαν πολλῶν ὁργανικῶν φωνῶν, ζητηθεῖσαν ἀπὸ αὐτοῦς μετὰ πολλὴν ἔφεσιν. *Histoire de l'Ac. roy. des sciences ann. 1707. p. 7.* Τὸ δὲ ἄξιον περιεργείας εἶναι τὸ, ὅτι τὰ συμπτώματα τοῦ πάθους κατεπραῦνοντο, ὅταν ἐπράττετο ἡ ἁρμονία, καὶ ὅταν ἔπαυε, πάλιν ἤρχοντο νὰ αὐξάνωσι.

Ὁ Βονρδελὸν ἀναφέρει, ὅτι ἱατροὶς τις ἐθεράπευσεν ἀπὸ τὴν μανίαν γυναικα φίλου του, κορηθῶς ὑπαγαγὼν μουσικοὺς εἰς τὸν θάλαμον ἐκείνης, καὶ προστάξας αὐτοὺς νὰ παίζωσι τρεῖς φορὰς τὴν ἡμέραν ἥχους ἁρμόζοντας εἰς τὴν διάθεσιν ἐκείνης. *Histoire de la Musique Chap. 113, pag. 48.* Αὐτοῦ ἀναφέρει καὶ διὰ ἓνα ὁργανικὸν μουσικόν, ὅτι ἀπεσώθη ἀπὸ βιαιῶν φρενίτιδων εἰς ὀλίγον καιρὸν, δι' ἁρμονίαν πολλῶν φωνῶν ἐξ ἀνθρώπων, ἢ ἐξ ὀργάνων, τὴν ὁποίαν συνεκρότησαν φίλοι του εἰς τὴν οἰκίαν του. Ὁ αὐτὸς διηγεῖται καὶ διὰ ἓναν ἡγεμόνα, ὃς τις ἀπηλλάγη ἀπὸ φρενιτὴν μελαγχολίαν διὰ μουσικῆς.

Λέγει δὲ καὶ Βιλχιάμ Ἀλβρῆχτ, ὅτι διὰ μουσικῆς ἐθεράπευσεν μελαγχολικόν, ὃς τις ἀνωφελῶς ἐδοκίμασε κάθε εἶδος θεραπέυσεως, τῆτον τὸν τρόπον. Προσέταξε νὰ ψάλλωσιν ἐν ὁματίῳ εἰς μίαν ἀπὸ τὰς σφοδρὰς περιόδους τῆς νόσου ἡδιακόπως τὸ ὅποιον ἐξυπνίσαν καὶ τέφραν τὸν ἀσθενῆ, προεξένησεν αὐτὸν γελῶτα, καὶ οὕτω διελέθη ὁ παροξυσμός. *affectu Musique §. 314.* Κόρη δέ τις ἔπαυσεν ἀπὸ ὑστερικῶν πάθος, καὶ ἄφ' οὗ ἐδοκίμασεν ὅλους τὰς θεραπευτικοὺς τρόπους, χωρὶς νὰ ὠφεληθῇ, ἕως γυμνασικοποῖς ἔρριψεν ἐξαιτίας πιστόλιον κοτὰ εἰς τὴν κλίνην ἐκείνης τὸ ὅποιον ἐποίησεν εἰς τὸ μηχανήμα τοῦ σώματός της ἄτακτον κίνησιν τόσοσιν μεγάλην καὶ σφοδράν,

νης (β). Διὰ ταῦτα λέγει καὶ ὁ Ἀριστείδης Βιβλ. Β', 64. „ Οὐκ ἐν ἐνεσσι πρᾶξις ἐν ἀνθρώποις, ἥτις ἀ-
 „ νευ μουσικῆς τελείται. Θεῖοι μὲν ὕμνοι, καὶ τι-
 „ μαί, μουσικῇ κοσμεῖνται· ἑορταὶ δὲ ἴδιαι καὶ πα-
 „ νηγύρεις πόλεων ἀγάλλονται· πόλεμοι δὲ καὶ ὁδῶν
 „ πορεῖαι διὰ μουσικῆς ἐγείρονται τε καὶ καθίσταν-
 „ ται ναυτιλίας τε καὶ εἰρεσίας, καὶ τὰ χαλεπώτα-
 „ τα τῶν χειρωνακτῶν ἔργων, ἀνεπαχθῇ ποιεῖ, τῶν
 „ πόνων γινομένη παραμύθιον.“ Ταῦτα δὲ τὰ πι-
 „ θανά, ἅτινα εἰσάγουσι τὴν μουσικὴν εἰς τὴν ἰατρι-
 „ κήν, ἔλαβον τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τὸν Πυθαγόραν, ὅς τις
 „ πρῶτος ἐβάλε περιέργειαν εἰς τοῦτο· ἀπὸ τὸν Θεόφρα-
 „ στον, ὅς τις μετεχειρίθη τὴν μουσικὴν εἰς θεραπείαν

ὥστε παρενθὺς ὁ παροξυσμὸς διελύθη, καὶ πλὴν δὲν τῆς ἤλθεν.

- α) Ὅτι δὲ καὶ νόσους ἴσται ἡ Μουσικὴ; Θεόφραστος ἰστορεῖ-
 σεν ἐν τῷ περὶ ἐνθουσιασμοῦ. Ἰσχυακὸς φράσκων ἀνόσους
 διατελεῖν, εἰ καταλήσῃ τις τοῦ τόπου τῇ Φωνιστὶ ἀρ-
 μονίᾳ. Ἀθήν. Δειπν.

Ἀπὸ τὰ εἰρημένα εἰς τὴν πρώτην ὑποσημείωσιν τοῦ §.
 138. δὲν εἶναι δύσκολον νὰ εὐρεθῶσιν οἱ λόγοι τῆς θερα-
 πείσεως τῆς ἰσχυάδος, τῆς ποδαλγίας, τῆς ὑστερικῆς πάθους,
 καὶ ἄλλων ἀσθενειῶν νευρικῶν, ἥτις γίνεται διὰ τῆς Με-
 σικῆς. Διότι ἐνεργεῖ αὐτὴ ἐπὶ τῶν κλονῶν τοῦ ἀκουστι-
 κῆ νεύρου, καὶ διὰ τῶν δεσμῶν καὶ κοινώσεων τέτων τῶν
 νέρων ἐνεργεῖ πρὸς ὅλον τὸ μηχανήμα τῆ σώματος.

Ὁ Θεόφραστος μετεχειρίζετο τὸν Φρόγιον ἔχον εἰς τὸ
 νὰ ἐπικουφίῃ τὰ ἄλλα τῆς ἰσχυάδος. Ὁ δὲ Βοννέτος εἶ-
 δε, λέγει, αὐτοῦ τινὰς πάσχοντα ἀπὸ ἀρθρίτιδα, νὰ ἀ-
 ναρρώσθωσιν ἐντέλῳ διὰ τῆς Μουσικῆς. Ὁ δὲ Δεσώλ-
 τος φρονεῖ, ὅτι ἡ μουσικὴ ὠφελεῖ καὶ εἰς τὴν φθίσιν.
 Dissert. sur la Musique.

- β) Εἰς τοὺς χρόνους τῆ Γαλίου (Galien) μετεχειρίζοντο τὴν μου-
 σικὴν εἰς τὰ δαγκάματα τῶν ἐχιδνῶν, τῆ σκορπίου, καὶ
 τῆς ἀράχνης τῆς Πούλης, μὲ τὴν προσταγὴν ἐκείνου. Ὁ
 δὲ Δεσώλτος, ἄριστος ἰατρὸς τῶν νοσοκομείων, λέγει, ὅτι μετε-
 χειρίσθη τὴν μουσικὴν ἐπωφελῶς εἰς τὸ δάγκημα κυνῶν
 λυσσώντων. Τέλος πάντων ἐφανερῶς, ὅτι ἡ μουσικὴ γί-

τῆς Ἰσχυάδος· ἀπὸ τὸν Ἱέρωνα, Τύραννον τῆς Σικελίας, ὅς τις νοσήσας μουσικώτατος ἀνεβρώσθη (α)· ἀπὸ τὸν Πτολεμαῖον τὸν δεύτερον, ὅς τις συνειθίσας εἰς τὴν μουσικὴν ἦν ἔπαιζον κονιάτου, ὅταν ἦτον ἀρρώστος, ἀπέμεινε Μουσικός· καὶ ἀπὸ τὸν Ὁμηρον, λέγοντα·

„Ἐπαιδιῇ δ' αἶμα κελαινὸν ἔσχεθεν..“

Οἱ δὲ νεώτεροι ἐποίησαν καὶ πειράματα πολλὰ, καὶ συγγράμματα ἀρκετὰ περὶ αὐτῆς τῆς ὕλης, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὁ Βαγλιβὶ ἐξέδωκε καὶ ἰδιζὸν ἐγχειρίδιον (β).

νεταί θεραπεία εἰς τὸ δάγκυμα τῆς ἰοβόλου ἀράχνης· ὅπου ἰατρεῦει μὲν ὅταν ἐρεθίσῃ τὸν ἀσθενῆ εἰς χόρευσιν· ἀπρακτεῖ δὲ ὅταν δὲν παύσῃ τὸτο τὸ ἀποτέλεσμα. Ἄνθ. Γαλ. Ἀρχ.

Οἱ κάτοικοι τῆς Ἀμερικῆς μεταχειρίζονται τὴν Μουσικὴν εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς ἀσθενείας, διὰ τὰ ἀνακαλῶσι τὸ θάρσος καὶ τὰς δυνάμεις τῷ ἀρρώστου, καὶ τὰ διαλύωσι με τοῦτον τὸν τρόπον τὸν φόβον καὶ τὴν ἀκόλουθον θλίψιν· διότι συχνάκις αὐτὰ φαίνονται ὀλεθριώτερα καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀσθένειαν. Λέγουσι πρὸς τέτοις, ὅτι καὶ ἡ βασιλὶς Ἐλισάβετ, ὅταν ἔπνευ τὰ λείσθια, ἔστειλε καὶ ἐφώναξε μουσικὰς, θέλουσα διὰ τῆς μουσικῆς τὰ ἀπομακρύνῃ τὸν ἑαυτὸν τῆς ἀπὸ τὸν φρικτὸν στοχασμὸν τοῦ θανάτου.

- α) „Ἱερωνάφασι τὸν Σικελίας Τύραννον τὰ πρῶτα ἰδιώτην εἶναι, καὶ ἀνθρώπων ἀμουσότατον, καὶ τὴν ἀγροικίαν ἀλλὰ μηδὲ κατ' ὀλίγον τῷ ἀδελφῷ διαφέρειν τῷ Γέλωνος. Ἐπεὶ δὲ αὐτῷ συνηρέχθη νοσήσαι, μουσικώτατος ἀνθρώπων ἐγένετο, τὴν σχολὴν τὴν ἐκ τῆς ἀρρώστιας εἰς ἀκοῦσματα πεπαιδευμένα καταθέμενος.“ Αἰλιαν.
- β) Ἐξετάζοντες, πότε ἐμβῆκεν ἡ μουσικὴ εἰς τὴν ἱατρικὴν, ἐρρίσκομεν τὴν εἰσοδόντης ἀρχαιοτάτην, καὶ χανομένην εἰς ἐκείνους τὰς σκοτινὰς καὶ μυθώδεις αἰῶνας, εἰς τοὺς ὁποίους ἡ ἱστορία δὲν ἐδυνήθη νὰ ἐσχωρήσῃ· διότι ἡ μουσικὴ ἦτον μέρος τῆς μαγικῆς καὶ ἀστρολογικῆς ἱατρικῆς, ὑπὸ τὰ μυστήρια τῆς ὁποίας οἱ παλαιοὶ λυοπλάνοι ἔχοντες τὰ ἀληθῆ ἀποτελέσματα τῆς μουσικῆς, διὰ τὴν ἀπορῶσι νὰ ἀπατώσι τὰς ὄχλους ἀσφαλιστέως, ἰσχυρίζοντες

§. 448. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τὰ ἄλογα ζῶα θέλγονται ἀπὸ τὴν Μουσικὴν ἀναλόγως μὲ τὸν διοργανισμὸν τῆ σώματος αὐτῶν πρὸς τὸν τῆ ἀνθρώπου, καὶ ἄλλο εἶδος ζῶων προκρίνει ἄλλους ἤχους, ἄλλην φωνὴν καὶ ἄλλο ὄργανον, καὶ ἄλλο ἄλλα, καθὼς ἐξῆς φανερόνομεν· καλὸν εἶναι νὰ ἐκλέγῃ ὁ Μουσικὸς καὶ ἐδῶ τὰ χρήσιμα, καὶ νὰ τὰ μεταχειρίζηται εὐεπηγύλως. Οἶον, οἱ μὲν ἵπποι καὶ ἔλαφοι θέλγονται ἀπὸ τὰς σύριγγας καὶ αὐλούς· ὁ δὲ ὄπις (τὸ καθ' ἡμᾶς τῶν), ἀπὸ τὸν θυμὸν γοητεύεται· οἱ δὲ πάγουροι, ἀπὸ τὰς φώτιγγας ἀπατῶνται· καὶ ἡ θρίσσα ἀναβαίνει εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης μὲ τὴν μελωδίαν καὶ μὲ τὸν κρότον.

„Κηλοῦνται μὲν ἔλαφοι καὶ ἵπποι σύριγξι καὶ αὐλοῖς· ὁ δ' ὄπις ὀλίσκεται γοητευόμενος, ὀρχέμενος ἐν ὄψει μεθ' ἡδονῆς, ἅμα θυμῷ γλιχόμενος τοὺς ὤμους εὖ διαφέρειν· καὶ τοὺς παγούρους ἐκ τῶν χηραμῶν ἀνακαλῶνται, βιαζόμενοι ταῖς φωνήσι· καὶ τὴν θρίσσαν ἀδόντων καὶ κροτέντων, ἀναδύεσθαι καὶ προϊέναι λέγουσι (α).“

χαρακτῆρα μυστηριώδη καὶ ἄκον εἰς τὰς γινόμενας φυσικὰς πράξεις ἀπὸ συνήθεις αἰτίας. Διοπὸν ὁ σοφὸς Βοεραῦβ λέγει κριτικώτατα, ὅτι πρὸς νὰ ἀποδίδωνται εἰς τὴν μουσικὴν ὅλα τὰ μυθολογούμενα τεράστια περὶ θεραπείας ἀρρώστων.

Κλονίας γοῶν ὁ Πυθαγόρειος καὶ τῷ βίῳ καὶ τοῖς ἡθελαι διαφορῶν, εἴποτε συνέβαινε χαλεπαίνειν αὐτὸν δι' ὄργην, ἀναλαμβάνων τὴν λύραν ἐκιδάριζε· πρὸς δὲ τοὺς ἐπιζητῶντας τὴν αἰτίαν, ἔλεγε πρᾶννομαι. Ἀθήν. Δειπνοσ.

- α) Ὁ μὲν Πλούταρχος ἀναφέρει ταῦτα· ὁ δὲ Κισχέρους ὁμιλεῖ περὶ τινος μικροῦ ζῴου, τὸ ὅποιον ἔδει τὴν νίκτα τοὺς ἐπὶ τὰ φθόγγους τῆς διανοικῆς κλίμακος, Γαδικε ζωνηπι βε Γα. Τῆτο διὰ τὴν μελωδίαν καὶ διὰ τὴν βραδύτητα τῶν ποδῶν μόλις εἰς δύο ἡμέρας φθάνει τὴν κορυφὴν τῆς δένδρου. Ὁ Αἰναιὸς ὀνομάζει τοῦτο Βραδέποδα. Τοῦτο ὀνομάζεται καὶ Ἀί· διότι συνειδέει νὰ φωνάζῃ αἰ αἰ.

Ο ψιττακὸς καὶ τὸ κανάριον διὰ τὸ πρὸς Μουσικὴν φίλτρον διδάσκονται καὶ μελωδίας. Ὡς ἴδωμεν μὲ ποίαν ἡδονὴν καὶ προσοχὴν τὸ κανάριον ἀκούει τὴν μελωδίαν τῆς Σερινέττης. (Μουσικὸν ὄργανον, δι' ἃ τὰ τοιαῦτα τῶν πτηνῶν διδάσκονται μέλη διάφορα.) Πρῶτον μὲν προσεγγίζει τὴν κεφαλὴν εἰς τὰ κάγκελα τῆς καφασίς, μέσα εἰς τὸ ὁποῖον εἶναι κεκλεισμένον, μένον ἀκίνητον καὶ ἄλαλον εἰς ταύτην τὴν θέσιν ἕως τῆς συντελείας τῆς μελωδίας. Ἐπειτα μαρτυρεῖ τὴν χαρὰν μὲ τὴν χροῦσιν τῶν πτερύγων καὶ τέλος πάντων ἐπιχειρεῖ νὰ ἐπαναλαμβάνῃ τὸ ᾄσμα, συμφωνοῦν τῷ διδάσκοντι μὲ μίαν φωνὴν περίεργον (α). Διὰ ταῦτα καὶ ὁ μὲν ἐπιτήδειος κυνηγὸς ἔχει πρὸς ἑαυτὸν τὰς ἐλάφους, ἔδων ἢ αὐλῶν· ὁ δὲ ἀρκτοφύλος μετριάζει τὴν ἀγριότητα τῶν ἀρκτων διὰ τῆς

Εἶναι δὲ τὸ μόνον ζῷον, τὸ ὁποῖον ἔχει τρία δάκτυλα. Γεώργ. Βεντ. φέλ. 241.

Ἡ ἱστορία τῆς Δελφίνος εἰσληχθεῖσα ἀπὸ τὸν μουσικὸν Ἀρίωνα, εἶναι λέγουσιν Ἀλληγορία, ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἡθελήσαν νὰ γνωστοποιήσωσι τὸν ἔρωτα, τὸν ὁποῖον ἔχουσιν οἱ Ἰηθεῖς πρὸς τὴν μουσικὴν, ὅστις ἦτον ἐγνωσμένος εἰς ἄλλους καιροὺς.

Τινὰ δὲ τῶν ἀλόγων ζῶων ὑπάγονται καὶ εἰς χόρευσιν ὑπὸ τῆς Μουσικῆς διὰ τινων εὐρύθμων κινημάτων, καὶ ἐμμέτρων πηδημάτων. Ὁ Ἀκανθόχοιρος ὅταν πιασθῇ συστρέφει τὸ δόγμα, καὶ κρύπτει ἑαυτὸν, καὶ ἔτω δὲν βλέπομεν ἄλλο εἰμὴ τὰς ἀκάνθας του. Ὅταν ὁμως κρῇ τις εὐρύθμως χάλασμα, ἢ τέμπανον, αὐτὸς φανερώνει τὸν ἑαυτόν του, καὶ ἄρχεται νὰ πηδᾷ εὐρύθμως. Ὁ Ἀλδροβάνδε βεβαιοῖ, ὅτι εἶδεν ὄνον χορεύοντα ἄριστα, καὶ ὑπὸ φθόγγων ὁργάνων. Ὁ δὲ Βορδελὸτ ἀναφέρει τὸ αὐτὸ περὶ πολλῶν μυῶν, ὡς παρόστησέ τις τῷ λαῷ σχηματίζοντας ἐπὶ χορδῆς χορδὸν πολυσύνθετον ὧν οἱ ὀκτὼ ἦσαν ἐπιτηδεότεροι τῶν ἄλλων, χορεύοντες μὲ ἐντελῇ εὐταξίαν.

- α) Περὶ τῆς Μουσικῆς τῶν πτηνῶν πολλὰ λέγεται· μάλιστα τῶν αἰδόνων, τῶν χελιδόνων, τῶν κύκνων, τῶν τεττίγων τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν λοιπῶν.

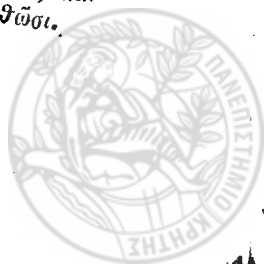
σύριγγος (α). ὁ δὲ ἐλεφαντοτρόφος καθημερόναι τὰς ἐλέφαντας μὲ μελωδίαν ἀνθρωπίνων φωνῶν· ὁ δὲ κτηνοτρόφος παρακινεῖ τὰ κτήνη νὰ πῶσι περισσότερον νερόν, σφυρίζων εἰς αὐτὰ συνήθη μελωδίαν· τὰς δὲ καμήλους εὐχαριστῶσιν εἰς τὸ νὰ βαστάζωσι τὰ βαρύτερα φορτία, καὶ νὰ περιπατῶσι ταχύτερον, παίζοντες κοντὰ εἰς αὐτὰς ὄργανα Μουσικά, ἢ καὶ κρεμύωντες εἰς αὐτὰς κωδούνια (β). Ἴσως ἐκ τοιούτων αἰτιῶν ἔλαβεν ἀρχὴν ἡ τῶν βοσκῶν συνήθης τοῦ αὐλεῖν χοῆσις.

Προσέτι ἐγνώρισεν εἰς ἡμᾶς ἡ περὶ τούτου γινομένη περιέργεια εἰς τὰ ἄλογα ζῶα, ὅτι μερικὰ ἀπὸ αὐτὰ δεικνύουσι τὴν δύναμιν τῆς Μουσικῆς μὲ μίαν ἄκραν ἀποστροφὴν καὶ ἀντιπάθειαν, τὴν ὁποίαν ἔχουσι πρὸς τινὰς ἡχοὺς, ἢ καὶ πρὸς αὐτὴν ὅλως τὴν Μουσικὴν. Ὁ Βαγλιβι ἀναφέρει, ὅτι εἶδε κύνα πάντοτε λυπούμενον, ὠρυόμενον καὶ ὀδυρόμενον, ὅταν ἤκουεν ἡχόν κιθάρας, ἢ καὶ ὁποῖσιν Μουσικῇ ὀργάνου. Τὸ δὲ παραδοξότατον εἶναι ἐκεῖνο ὅπερ ἀναφέρει ὁ Μεάδ (§. 447.).

§. 449. Ἀπὸ τούτων δὴ καὶ τῶν ὁμοίων παρατηρήσεων, ὧν ἡ γνῶσις ἴσως δὲν εἶναι πάντῃ ἄχρηστος. τῷ μελοποιῷ, στραφέντες ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν πάλιν, λέγομεν, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἐθεώρου

α) Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον βλέπομεν ἀναντιρρόητως διὰ τῆς Μουσικῆς ἐνεργοῦμενον ἐπὶ τῶν ἀλόγων ζῴων, εἶναι τὸ ἕξις ἄρκτοι καὶ πύθηκες ἐγγεγυμνασμένοι εἰς διάφορα εἶδη χορῶν, ἡξεύρουσι νὰ μεταβάλλωσι τὸ εἶδος τῆς χορᾶς μὲ τὴν ἀλλαγὴν τῆς μελωδίας καὶ τῆς ῥυθμῆς καὶ χορεύουσιν ὑπὸ τὴν δὲ τὴν μελωδίαν καὶ ὑπὸ τὸν δὲ τὸν ῥυθμὸν ἄλλο εἶδος χορᾶς καὶ ὑπὸ τὴν δὲ καὶ ὑπὸ τὸν δὲ, ἄλλο.

β) Αἱ κάμηλοι, καθὼς βεβαιῶσιν οἱ περιηγηταὶ τῆς Ἀσίας, σηκώνουσι ἀπὸνως τὰ βαρύτερα φορτία, καὶ περιπατοῦσι τόσον εὐκόλα, ὥσταν νὰ μὴν ἐσκήκοναν φορτία, ὅταν παίζηται κοντὰ εἰς αὐτὰς ὄργανα μουσικά· καὶ ἐν ᾧ παύσουσιν αὐτὰ, ὀλιγοστεύει καὶ ἡ δύναμις αὐτῶν τῶν καμήλων, καὶ βραδύνουσι τὸν δρόμον αὐτῶν, θέλουσαι νὰ σταθῶσι.

τὴν Μουσικὴν οἰκείαν εἰς τὸ νὰ ἡμερόνη τὰ ἥθη, καὶ νὰ εὐγενίσῃ τοὺς ὄχλους τὰς βαρβάρους καὶ φύσει ἀγροίους· διὸ καὶ τὴν ἐνόμιζον μέγαν θησαυρόν·

„ Μέγας, ὦ μακάριοι, θησαυρός ἐστὶ καὶ βέβαιος

„ ἡ Μουσικὴ ἅπασιν τοῖς μαθοῦσι παιδευθεῖσίν τε καὶ

„ γὰρ τὰ ἥθη παιδεύει, καὶ τοὺς θυμοειδεῖς καὶ τὰς

„ γνώμας διαφορὰς καταπραῖνει (α). “

Καὶ τοῦτο τὸ εἶδος τῆς Μουσικῆς, τὸ ὁποῖον κατέστη τὴν σήμερον τόσον ἡδονικὸν καὶ μαλθακοποιόν, ὥστε φαίνεται ὅτι ἐγινε διὰ τὰ αἰχμαλωτίσῃ καρδίας, καὶ νὰ ἐνστάσῃ ἔρωτα εἰς τὰς ψυχὰς, εὐρίσκειτο τόσον διαφορετικὰ κοντὰ εἰς τὰς ἀρχαίους, ὥστε ἐνῆργει τὸ ἐναντίον· διότι ἐκεῖνοι μετεχειρίζοντο τὴν Μουσικὴν φυλακτήριον κατὰ τῶν βελῶν τῷ ἔρωτος, καὶ βεβαίαν θεραπείαν εἰς ἐγκράτειαν (β). Ἐπειδὴ λοιπὸν ἤσκει παρ' αὐτοῖς ἀρετὴν ἢ Μουσικὴ, δι' αὐτῆς καὶ ἐπαιδαγώγουν, κερδαίνοντες τὸν σκοπὸν τους,

α) Ὁ μὲν Ἀθήναιος ὁ Λειπνοσοφιστὴς ταῦτα ὁ δὲ Πολύβιος εἰς τὴν ἐπιμέλειαν τῆς Μουσικῆς ἀποδίδει τὴν εὐρισκομένην διαφορὰν τῶν ἡθῶν εἰς τοὺς δύο λαοὺς τῆς Ἀρχαίας· διότι ὁ ἓνας λαὸς, ὅστις ἐφρόντιζε τῆς Μουσικῆς ἐπιμελῶς, ἐτιμᾶτο καὶ ἡγαῖτο διὰ τὴν χρησιμότητα τῶν ἡθῶν, καὶ διὰ τὴν ἐνδραγτικὴν διάθεσιν καὶ διὰ τὴν φιλανθρωπίαν, τὴν ὅποιαν εἰδεινεν εἰς τὰς ξένους, διὰ τὴν εὐλάβειαν ἣν εἶχεν εἰς τὰς Θεοὺς. Καὶ ὁ ἄλλος λαὸς, ὅστις ἐξ ἐναντίας κατεφρόνει τὴν Μουσικὴν, ἦτον ἀτιμος καὶ ἐμισεῖτο διὰ τὴν ἀσέβειαν καὶ διὰ τὴν ἀγριότητα.

β) Ὅταν ἐμελλον οἱ ἀρχαῖοι ἄνδρες νὰ ξενιτεύωνται πολὺν καιρὸν, ἔδενον τὰς γαμετάς των μὲ ζῶνὰς ἰσχυράς, τὰς ὁποίας αὐτοὶ πάλιν ἐν τῇ ἐπιστροφῇ των ἔκρεπε νὰ λύσωσιν. Ἄλλ' ἐπειδὴ τῆτο ἐφαίνετο σκληρὸν εἰς ἄνδρας εὐγενεῖς, αὐτοὶ ὅταν ἐμελλον νὰ ταξιδεύσωσιν, ἔκρινον ἄξιον, νὰ ἀφήνωσι κοντὰ εἰς τὰς γαμετάς των Μουσικὰς, διὰ νὰ παῖξωσιν εἰς αὐτάς ἤχους, δυναμένους νὰ μετριάσωσι τὰς αἰσχυράς ἡδονάς. Ὅθεν ὁμολογῶσιν ὅτι ὁ Αἰγυπτιώτης δὲν ἐδύνατο νὰ σβύσῃ τὸ κατ' αὐτὸ μῖσος τῆς Κλυταιμνήστρας, ἂν δὲν ἐφόνευσεν τὸν Μουσικὸν Δημόδοκον, τὸν ὁποῖον ἀφῆκεν ὁ Ἀγαμέμνων κοντὰ εἰς τὴν σύζυγόν του,

περιοραζόμενοι τὴν συνήθειαν, τὸ γένος, καὶ τὴν μορφὴν (α).

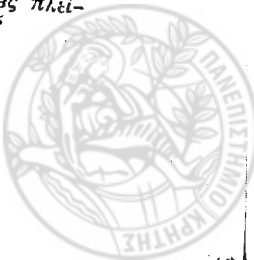
§. 450. Κατὰ ταῦτα καὶ ὁ μελοποιὸς τῆς μὲν μελωδίας τὴν ἐκλογὴν δύναται νὰ ποιῇ τοῦτον τὸν τρόπον. Εἰς κάθε ψυχὴν νὰ προσφέρῃ μελωδίαν ἥ καὶ ἐναντιότητα, ἥ καὶ ὁμοιότητα (§. 446.) καὶ οὕτως ἀποκαλυπτόμενον τὸ ζυγνύμενον ἦθος, διὰ πειθοῦς βελτιοῖ τὸτο (β). Καὶ ἐὰν μὲν εἶναι τὸ ἦθος ἀγενὲς ἢ σκληρόν, φέρει αὐτὸ διὰ μεσότητος εἰς τὸ ἐναντίον· ἐὰν δὲ εἶναι τὸ ἦθος εὐγενὲς καὶ μαλακόν, αὐξάνει αὐτὸ εἰς τὸ σύμμετρον δι' ὁμοιότητος. Καὶ ἐὰν μὲν εἶναι τὸ ἦθος φανερόν, εἶναι χρεῖα τῇ πρόποντος ἤχου καὶ μέλους· ἐὰν δὲ εἶναι ἀφανέστερον καὶ δυσκολογνώριστον, πρῶτον φέρει εἰς αὐτὸ τὴν τυχοῦσαν μελωδίαν. Καὶ ἐὰν μὲν εὐχαριστῇται εἰς αὐτήν, εἰς αὐτήν καὶ ὁ μελοποιὸς διατρίβει· ἐὰν δὲ

διὰ τὰ διδασκῇ διὰ τῆς Μουσικῆς τὴν ἐγκράτειαν τῶν παθῶν εἰς αὐτήν. Ὁ δὲ Φίλιμος, ὁ ἀδελφὸς τούτου τῆς μουσικῆς, ὅστις διωρίσθη νὰ μένῃ κοντὰ εἰς τὴν Πηγελοπὴν, ἀπηλλάγη μὲ εὐτυχίαν καὶ ἀγαθὴν ἐκβασιν, κερδίσας τὴν σωτηρίαν του μὲ τὴν ἄνοιαν τῶν ἐραστικῶν ἐκείνης.

α) Τὶ δαί; ἄρ' ἐ γυμναστικῇ καὶ Μουσικῇ, μαθήμασί τε ὅσοις προσήκει, τέτοις ἐν ἅπασιν τετραῦθαι; Πλάτων.

β) Ὑπόκειται δ' αὐτῇ (τῇ ψυχῇ) θεωρεῖν τὴν ἐν τούτοις διπλὴν, ἀλλοτριότητά τε φημί καὶ θηλότητα... Οὕτως ἐν μὲν ἀνδρείῳ θῆλος ἐπιτρέχει μορφή· ἐν δὲ γυναιξὶν ἀνδρείον εἶδος, ὃ καὶ τὸ ἦθος ὅμοιον τεκμαιρόμεθα. Προσέει καὶ ἄνδρες μὲν ἀγένειοι, καὶ γενειάσκειο γυναῖκες. Καὶ τις ἀνδρὴν ἐβλεπεν ὕψρον, καὶ γυναῖκες γοργὸν προσεῖδον ὥστε καὶ τῶν ἡθῶν ἕκαστα θηρόεις ἕκαστα σονροῦν. Ἀριστείδ.

„ Μουσικὴ δὲ ἐναργέστατα πείθει τοιοῦτοις γὰρ ποιῆται τὴν μίμησιν, οἷς καὶ τὰς πράξεις αὐτὰς ἐπ' ἀληθείας ἀποτελεῖσθαι συμβαίνει. Ἐν γὰρ τοῖς γινόμενοις, βελῆς μὲν καθηγουμένης, ἐπομένης δὲ λόγου, μετὰ δὲ ταῦτα τῆς πράξεως ἀποτελουμένης, ἐννοίας μὲν ψυχῆς ἡθρὴ μιμεῖται καὶ πάθῃ· λόγους δὲ ἁρμονίαις καὶ φωναῖς πλάσσει· πράξιν δὲ ῥυθμοῖς καὶ κινήσεσι σώματος.... Τὶ δὲ θαναμάζομεν, εἰ συνέβη τὰς παλαιὰς πλείους... σὺν ἐπαινοῖς πεποιῆσθαι διὰ Μουσικῆς; “

δυσαρεστῆται καὶ μένη τὸ ἥθος ἀκίνητον, ποιεῖ μεταβολὴν ταύτης τῆς μελωδίας εἰς ἄλλην· διότι ἐκεῖνος ὅστις ἀηδιάζει τὸ τοῖστον μέλος, ὥσως νοστιμευθῇ τὸ ἐναντίον.

§. 451. Διὰ δὲ τὴν ἐκλογὴν τῆ ὁυθμοῦ, ὅταν γνωρισθῇ ἡ αἰτία τῆ ἐπικρατέντος πάθους, ὁ μελοποιὸς δύναται νὰ διορίζη τοὺς τρόπους τῆς ἀσκήσεως κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆ Πλάτωνος. Τοὺς μὲν ἀμβλεῖς, νωθροὺς, καὶ ἀθύμους νὰ ἀνατρέφῃ με ὁυθμοὺς τοὺς ὀρθοῖς, καὶ με μελωδίαις ἰσχυρῶς κινῶσας τὴν ψυχὴν, καὶ με ἕτερα τοιαῦτα ἐπιτηδεύματα τοὺς δὲ θυμικωτέρους καὶ ~~μανικώτερον~~ αἰτιότητας, με τὰ ἐναντία. Οὕτως ὁ Πυθαγόρας ἰδὼν νεανίαν ἐκμανέντα, καὶ ἐτοιμασθέντα νὰ πυρπολήσῃ τὴν δικίαν τῆς ἀπίστου ἐρωμένης του, προσέταξε τὸν Μισοικὸν, νὰ μεταβάλλῃ τὸ μέτρον τῶν στίχων, καὶ νὰ μελωδίσῃ κατὰ τὸν Σπονδεῖον· καὶ εὐθὺς τὸ σοβαρὸν τῆς Μουσικῆς κατεπράυνε τὰς ταραχὰς τοῦ καταφρονηθέντος ἐραστῆ (α). Τοὺς δὲ ἀσθενῶς ἔχοντας πρέπει νὰ ἀποστρέφωμεν ἀπὸ τὸ νὰ συλλογίζονται ἀδιακόπως διὰ τὴν κατάστασίν των, εὐρίσκοντες εὐάρεστα μέλη εἰς αὐτοὺς, καὶ ὁυθμὸς ἀνήκοντας εἰς τὴν διάθεσιν ἐκείνων. Ἐπειδὴ ἡ συλλογὴ βαρύνει τὸ αἰσθητήριον τῶν νεύρων, καθυπαβάλλουσα αὐτὸ εἰς τὴν κατανόησιν τῶν πόνων καὶ ἀποκαθιστᾷ τὴν μὲν κακοπάθειαν, ταρακτικωτέραν τὰς δὲ θλίψεις, ἀφορητοτέρας. Λοιπὸν ὁ Μουσικὸς ὥς προσέχη νὰ ὀλιγοστεύῃ καὶ νὰ διαλύῃ τοὺς πόρους τῶν ἀσθενῶν, με τὸ νὰ προλαμβάνῃ τὰ θανατηφόρα συμπτώματα, καὶ με τὸ νὰ ἀντείσάγῃ τὰς ἐπὶ σωτηρίαν ἐλπίδας.

α) Εὐρέθη τῆτο εἰς τὰ λεξικά τῶν ἐπιστημῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Περὶ Ἀρμονίας.

§. 452.

Η ὀνομαζομένη Ἀρμονικὴ πραγματεία, εἶναι κατὰ τὸν Ἀριστόξενον μία ἀπὸ τὰς ἰδέας, εἰς ἃς διαιρεῖται ἡ περὶ μέλους ἐπιστήμη. Αὕτη ἡ ἀρμονικὴ ἔχει δόναμιν στοιχειώδη, καὶ διὰ τοῦτο εἰς τὴν Ἀρμονικὴν οἱ παλαιοὶ ἔδιδον τὰ πρωτεῖα τῆς τάξεως, ὡς πρὸς τὰς λοιπὰς ἰδέας. Εἶναι δὲ ἡ ἀρμονικὴ, ἐπιστήμη θεωρητικὴ καὶ πρακτικὴ τῆς φύσεως τοῦ ἡρμωσμένου. Ἡρμωσμένον δὲ λέγει ὁ Εὐκλείδης, τὸ ἐκ φθόγγων καὶ διαστημάτων, ποιὰν τάξιν ἐχόντων, συγκείμενον. Ὡστε ἡρμωσμένον εἶη ἂν τὸ Πεντάχορδον σύστημα, τὸ Τετράχορδον, καὶ τὸ Τρίχορδον καθ' ἡμᾶς· τὸ δὲ ἐκ τούτων σύνθετον ἦτοι τὸ Ὀκτάχορδον ἐλέγετο Ἀρμονία.

§. 453. Ἀρμονία λοιπὸν εἶναι, καθὼς λέγει καὶ ὁ Εὐκλείδης, σύνταξις συστημάτων. Λέγεται δὲ ἀρμονία, διότι ἡρμόσθη ἀπὸ δύο συμφωνίας, τὴν τε διὰ τεσσάρων καὶ τὴν τε διὰ πέντε.

„ Ἀρμονίαν ἐκάλουν οἱ παλαιότατοι τὴν Διαπασῶν,
 „ ὅτι πρῶτιστή ἐκ συμφωνιῶν συμφωνία ἡρμόσθη.
 „ Συλλαβὴν δὲ τὴν διὰ τεσσάρων· πρώτη γάρ σύ-
 „ λληψις φθόγγων συμφώνων. Διοξεῖαν δὲ, τὴν
 „ διὰ πέντε· συνεχὴς γάρ τῇ πρωτογενεῖ τῇ διὰ τε-
 „ σσάρων ἐστὶν ἡ διὰ πέντε, ἐπὶ τὸ ὁξὺ προχωρεῖ-
 „ σα. Σύστημα δὲ ἀμφοτέρων συλλαβῆς καὶ διοξεί-
 „ ας, ἡ Διαπασῶν (α).“

§. 454. Συμφωνίας κατεδείξαμεν (§. 57.) τέσσα-

ρας· τὴν διαπασῶν, τὴν διὰ πέντε, τὴν διὰ τεσσάρων, καὶ τὴν διὰ τριῶν. Ἀπὸ αὐτὰς λοιπὸν ἡ μὲν διαπασῶν εἶναι ἡ ἐντελεζέσα, καὶ εἰς τὰς ἀκοὰς εὐαρεστοτέρα· διὰ τῆτο καὶ τὸ Διαπασῶν σύστημα προτιμᾶται, καὶ μόνον εἶναι εἰς χρῆσιν παρὰ τοῖς Μουσικοῖς Εὐρωπαίοις τε καὶ Ὀθωμανοῖς· οἵ τινες κατὰ τοῦτο μόνον τογίζουσι τὰ Μουσικά των ὄργανα. Ἡ δὲ διὰ πέντε συμφωνία εἶναι ὀλιγώτερον ἀρεστή, πλὴν ἀξιωματικὴ καὶ μεγαλοπρεπής. Διὰ τῆτο καὶ ὁ Τροχὸς ἐφάνη ἀρμοδιώτερος καὶ χρησιμώτερος εἰς τοὺς πατέρας τῆς ἡμετέρας ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς διὰ τὰς περισσοτέρας Ψαλμωδίας. Ἡ δὲ διὰ τριῶν εἶναι παρ' ἡμῖν μετρίως ἀρεστή, δι' ἧς μάλιστα περιβαίνεται ὁ δεύτερος ἦχος· τὸν ἔσχατον δὲ τόπον τῆς ἀρεσκείας ἐπέχει ἡ διὰ τεσσάρων.

§. 455. Ἀρμονίαν δὲ λέγουσιν ἔτι καὶ τὸ τέλειον μέλος (§. 4.)· καὶ τὸ ἑναρμόνιον γένος (§. 258.), καθὼς γίνεται δῆλον ἀπὸ τὸν Ἀριστόξενον λέγοντα·

„ Τὸς μὲν οὖν ἔμπροσθεν ἀρμονικοὺς εἶναι, βέλεσθαι μόνον· αὐτῆς γὰρ τῆς ἀρμονίας ἤπτοντο μόνον· τῶν δ' ἄλλων γενῶν οὐδεμίαν πώποτε ἔνοιαν εἶχον. “

Καὶ σχεδὸν τόσον πλάτος ἐδίδον εἰς τὴν λέξιν Ἀρμονία, ὥστε ἐσήμαινε καὶ τὴν μελωδίαν, καὶ τὸν τρόπον, καὶ πᾶν τὸ ἡρμοσμένον (α), καὶ αὐτὴν τὴν Μουσικὴν. Ὅθεν ὠνόμαζον Ἀρμονικοὺς καὶ τοὺς Μουσικοὺς ἀπλῶς.

§. 456. Οἱ μὲν Ἕλληνες μετεχειρίζοντο τὴν λέξιν Ἀρμονίαν εἰς ταύτας τὰς εἰρημένας σημασίας· Οἱ δὲ Εὐρωπαῖοι μεταχειρίζονται τὴν Ἀρμονίαν ἐπὶ τῇ ἐξῆς σημασίᾳ.

α) Πᾶν τὸ ἡρμοσμένον, ὃ συνέστηκεν ἐκ πλειόνων ἢ ἐνὸς τραχώδον, διαφεύγει εἰς συναφήν τε καὶ διάλεξιν. Ὁ Αἰσχύνης. Βιβλ. Γ', 58.

Ἄρμονία εἶναι σειρά συμφωνιῶν, ἀλλήλας διαδεχομένων, καὶ ἀρεσκουσῶν τῇ ἀκοῇ (α). Καὶ καθὼς ἡ μελωδία γίνεται ἀπὸ τὴν πλοκὴν τῶν φθόγγων, οὕτω καὶ ἡ ἄρμονία περαίνεται ἀπὸ τὴν πλοκὴν τῶν συμφωνιῶν.

§. 457. Ἡ συμφωνία κατ' αὐτοὺς σύγζεται ἀπὸ φθόγγους ὅχι μόνον δύο, ὥς γὰρ κε' ἀλλὰ καὶ τρεῖς, ὥς γὰρ κε νη' καὶ τέσσαρες, γὰρ κε νη Γα' καὶ πέντε, γὰρ κε νη βου Γα'.

§. 458. Μέρη δὲ τῆς Ἄρμονίας τὰ κυριώτερα εἶναι τρία Ὑπατοιεῖδες, Μεσοειδές, καὶ Νητοιεῖδες. Ἐκαστον δὲ τούτων ὄν ὁλόκληρος μελωδία συνεοργάζεται τὸ αὐτὸ μέλος, ὅμως μὲ φθόγγους διαφόρου ποσότητος, καὶ ἐνταυτῷ συμφώνοντες ἢ παραφώνους, ἰδιάζοντες εἰς αὐτὸ μόνον τὸ μέρος. Οἶον, ἐὰν ἀρχηται ἡ Ἄρμονία ἀπὸ τοὺς ἐξῆς φθόγγους, ζω δι βη, τὸ μὲν ὑπατοιεῖδες κληροῦται τὸν φθόγγον βου' τὸ δὲ μεσοειδές, τὸν δι, καὶ τὸ νητοιεῖδες, τὸν ζω. Πολλάκις ὅμως ἡ ἄρμονία περιέχει καὶ περισσότερα μέρη.

§. 459. Πάλλεται δὲ ἡ Ἄρμονία παρὰ πολλῶν διότι εἰς μὲ μίαν φωνὴν δὲν δύναται νὰ ψάλλῃ ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἄρμονίας. Ὅθεν ὅταν αἱ συμφωνίαι τάττωνται οὕτως, ὥστε νὰ διαδέχονται ἀλλήλας, καὶ ἕκαστος τῶν ψαλτῶν τῇ ἰδίᾳ του φωνῇ ψάλλῃ τοὺς φθόγγους, οἱ τινες τυχαίνουσιν εἰς τὸ μέρος τῆς Ἄρμονίας, ὅποιον λάχοι εἰς αὐτὸν, μεταβάντων ἀπὸ φθόγγον συμφωνίας, εἰς φθόγγον τῆς ἐπομένης, καὶ ἡ ἐξερχομένη φωνὴ παρὰ τῶν ψαλτῶν ἔτω συμμιγρῆς ἀρεσκῇ εἰς τοὺς ἀκροατάς, τότε ψάλλεται ἡ Ἄρμονία. Τὸ δὲ οὕτω συμπάλλειν λέγεται Συμφωνία Accompanement.

α) Εὐφράσκονται καὶ ἄλλοι πολλοὶ ὅρισμοὶ τῆς τοιμῆτος Ἄρμονίας ὅλος εἶναι καὶ ὁ ἐξῆς. Ἄρμονία εἶναι τέχνη τῇ τέρπην τὴν ἀκοὴν διὰ κράσεως πολλῶν φθόγγων, ἕμια ἀκρομένων.

§. 460. Συμφωνίας δὲ δύο μεθόδους διδάσκουσι καὶ μία μὲν εἶναι ἐκείνη, τὴν ὁποίαν ἐνεργοῦσι γενικῶς εἰς τὴν φωνητικὴν σύνθεσιν τῆς Φαλμοφιδίας ἢ δὲ ἄλλη εἶναι ἐκείνη, τὴν ὁποίαν ἐνεργοῦσι διὰ τῶν ὀργάνων. Ἡ πρώτη λοιπὸν μέθοδος, ἥτις ἦτον ἢ τῶν ἀρχαίων, θέλει κάθε φθόγγον ἐνὸς μέρους τῆς Ἀρμονίας νὰ ἀντικρῶζῃ κάθε φθόγγον τῶν ἄλλων μερῶν· αἱ δὲ συλλαβαὶ τῶν λέξεων τῷ μέλους δύνανται νὰ λέγωνται παρὰ τῶν ψαλτῶν καὶ συγχρόνως, καὶ μὴ, κατὰ τὸ εἶδος τῆς Ἀρμονίας. Συντιθίζεται δὲ νὰ τιθῇται τὸ ἀρχικὸν μέλος ἐν τῷ μεσοειδεῖ μέρει (tenore), ἐνεργούμενον δι' ἐντελῶν συμφωνιῶν.

§. 461. Τὸ μὲν μέλος συντιθέμενον, ἀφορᾷ πρὸς μόνην τὴν τέρεσιν τῆς ἀκοῆς, χωρὶς παρατήρησιν κανόνων, ἢ πολλὰ ὀλίγην. Καὶ ὅ,τι μὲν ἐπιτύχοι εἰς τῆς ἀρέσκειαν, ἀκανονίστως ἐγκρίνεται· τὸ δὲ μὴ οὕτως ἔχον, ἀποδοκιμάζεται παρομοίως. Ἡ δὲ Ἀρμονία κατασκευάζεται, καταστρόνεται, καὶ γράφεται, ἀφορῶσα εἰς κανόνας, χωρὶς νὰ δοκιμάζηται παντελῶς μετὰ τὴν ἀκοήν. Καὶ ἀφ' οὗ συντεθῇ οὕτω, ψάλλεται καὶ εὐρίσκειται πολλάκις ἀρέσκεια εἰς αὐτήν. Λοιπὸν ἀπὸ τὰ δύο εἶδη τῆς Μουσικῆς τὸ μὲν ἐν γίνεται ἐκταυτομάτῃ καὶ τὸ ἄλλο, ἔργον ἢ ἀρμονία, ἐκ τέχνης. Καὶ μέλος μὲν συντίθῃσι καὶ ὁ πάντῃ ἀμύητος τῆς Μουσικῆς, καὶ ἀρέσκει περισσότερον σχεδὸν καὶ ἀπὸ τὸν Θάμυριν· ἀρμονίαν ὅμως πράττει μόνον ὁ κατὰ ἀκριβείαν διδαχθεὶς τὰς κανόνας τῆς Μουσικῆς.

§. 462. Οἱ περὶ τῆς τοιαύτης Ἀρμονίας κανόνες εἶναι τόσον πολλοὶ, ὥστε δύνανται νὰ γεμίσωσι βιβλίον ὀλόκληρον· εἶναι καὶ τόσον ἀκριβῶς ἐστηριγμένοι ἐπὶ τῶν διαστημάτων τῆς Εὐρωπαϊκῆς διατονικῆς κλίμακος, ὥστε ἐὰν ζητηθῇ νὰ εφαρμοσθῶσιν ἐπὶ τῆς ἡμετέρας διατονικῆς κλίμακος, πρέπει νὰ μεταβάλλω-

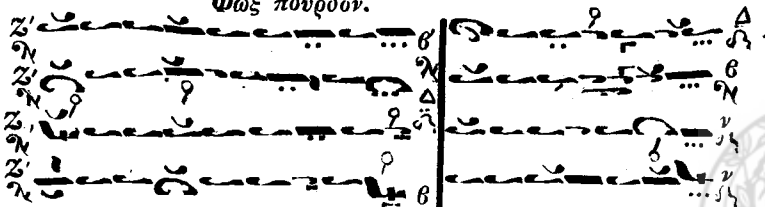
σι τὰ διαζήματα αὐτῆς. Αὐτὴ δὲ πάλιν ἡ ἀρμονικὴ συνωνία ζητεῖ καὶ ἀκροατὰς, συνειδυμένους νὰ ἡδυνῶνται ἀπὸ αὐτὴν. Ὅθεν εἰς ἡμᾶς, οἵτινες ἔτετὴν παραμικρὰν ἡδονὴν λαμβάνομεν ἀπὸ τὴν τοιαύτην ἀρμονικὴν συνωνίαν, ὁ περὶ ταύτης πλατύτερος λόγος εἴη ἂν περιττός· ἐπειδὴ ἔτε τὰς ἀκροατὰς εὐχαριστοῦμεν, καὶ ὅποιος διὰ περιέργειαν θέλει τὴν περὶ ταύτης ἀκριβῆ ἔρευναν, δύναται νὰ μετέλθῃ καμμίαν ἀπὸ τὰς βίβλους, αἱ ὁποῖαι λεπτομερῶς περὶ αὐτῆς τῆς ὕλης πραγματεύονται, καὶ νὰ εὐχαρισήσῃ τὴν περιέργειάν τε. Ἵνα δέ σοι δείξωμεν μόνον πῶς γράφεται ἡ Ἀρμονία, ἰδὲ σοι ἐκτίθεται καὶ παράδειγμα, ἐλλημένον μὲν ἀπὸ τῶν τῷ Ἀλεξάνδρῳ Χορὸν, μεταπεφρασμένον δὲ παρὰ Χρυσάνθον.

Faux - bourdons.

Gloria patri & fili o & spiri tu i sancto

Φωξ πουρδόν.

Γλορι α πα τρι ετ φι λι ο | ετ σπρι του ι σαγκτο

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ΛΦΗΓΗΣΙΣ ΠΕΡΙ ΑΡΧΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΔΟΥ

τῆς

ΜΟΥΣΙΚΗΣ.

Τῆς Μουσικῆς, ἣν εἶπον συνέχειν τὸ πᾶν (α), εἰς ὅποιον μὲν εἶναι περιέρχως ἐπιθυμία, νὰ εὕρῃ τὴν ἀληθεστάτην ἀρχὴν, εἰς τῆτον εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀνατρέχῃ εἰς τὰς ἀρχὰς τῶν διαλέκτων ἔθνους ἐκάστω. Διότι ἐπειδὴ κάθε γλῶσσα φαίνεται ὅτι ἔχει προσφδίαν ἰ-

- α) Μουσικὴν οἱ παλαιοὶ συνέχειν εἶπον τὸ πᾶν. Οὐδὲν γὰρ τῶν ὄντων συμμετρίας ὑπερ καὶ ἀναλογίας ἔστιν. Ἀλλ' ἔ-
δέ τι τῶν γινόμενων, μὴ μετὰ συμμετρίας καὶ ἀναλογίας
τῆς πρόσθεσιν γινόμενον, καλῶς ἂν ποτε γένοιτο· καὶ
τεχνιτὸν εἶη, καὶ φυσικόν, καὶ αἰσθῆσαι ληπτὸν, καὶ περὶ
μόνην νόσιν θεωρούμενον. Ἡ δὲ Μουσικὴ αὐτοσυμμετρία τίς
ἐστὶ καὶ ἀναλογία τὸ πᾶν, οἷα τῶ πατρὸς ἁρμονία τεχνά-
νουςα. Τάχα δ' ἂν τις καὶ τὸ θεῖον αὐτὸ ἐκ ἀπεικόντως
ἁρμονίαν ἔαντ' τε καὶ τῶ πατρὸς ὀνομάσῃ, ἐν ᾧ τὸ πᾶν
ἁρμολογούμενον καὶ συμβιβάζομενον, εἴτε καὶ ὡς ἄριστα δια-
φαίνεται ἔχον τοσούτον τὴν Μουσικὴν ἡξίησαν θαύματος.
Ἦς ἐν ἅπασιν ἔτω θεωρουμένης, καὶ πάντα διεπούσης καὶ
κοσμέσης, καὶ ἡδονὴν μὲν τῇ αἰσθῆσει, ἁρμονίαν δὲ τῇ
φύσει, μακαριότητα δὲ τῇ νοήσει χαριζομένης, περὶ τῆς
ἐν αἰσθῆσει μουσικῆς, μᾶλλον δὲ τῆς ἐν μιᾷ τῶν αἰσθῆ-
σεων τῇ ἀκοῇ θεωρουμένης, ἐν ἐπιτόμῳ διαληφόμεθα. Μα-
νουὴλ ὁ Ψελλός.

διαίτεραν, διὰ τὸτο κάθε ἔθνος πρέπει νὰ ἔχῃ καὶ ἰδιαιτέραν φωνητικὴν Μουσικὴν, ἣτις κατὰ τὴν ἀρχὴν δὲν εἶναι ἄλλο, παρὰ Τερψιχόρης ἀποτελέσμα-
τα. Διὰ τὸτο καὶ πολλοὶ τῶν κριτικῶν ἱστορικῶν, ἐξετάζοντες ἔθνους ἐκάστῃ τὴν Διάλεκτον καὶ τὴν Μουσικὴν, ἀπορῶσιν εἰς τὸ, ποῖον ἀπὸ τὰ δύο συνέστη πρότερον, τὸ λέγειν ἢ τὸ ψάλλειν. Διότι λέ-
γουσιν, ἦτον καιρὸς ὁπότε παρὰ τοῖς Ἕλλησι τὸ λέ-
γειν ἦτον ψάλλειν, καὶ τὸ ψάλλειν λέγειν. Ἄρα ἡ
τοιαύτη περιέργεια καταντᾷ εἰς ἰδέας μυθῶδεις, καὶ
ἐμπίπτει περισσότερον εἰς παχύτατα ψεύδη, παρὰ
εἰς ψηλαφητὰς ἀληθείας.

2. Ὅποιοι ὅμως εὐχαριστεῖται εἰς τὸ νὰ ἰχνηλα-
τῇ τὸ πιθανὸν περὶ τῶν ἀρχῶν τῆς Μουσικῆς, καὶ
ὡς ἐπιτήδειος κυνηγὸς νὰ ἐπιτρέχῃ μὲ σκέψιν ἀκρι-
βῇ καὶ φιλόσοφον ἔρευναν εἰς τὰ σωζόμενα περὶ αὐ-
τῆς ἀπομνημονεύματα τῶν ἱστορικῶν, καὶ ἔτω νὰ
ζητῇ τὸ σκοπόμενον, εἰς τῆτον δὴ καὶ αὕτη μὲν ἡ
Βίβλος ἐπαγγέλλεται, ὅτι δύναται νὰ δώσῃ ὀλίγην
τινὰ καὶ ἀμυδρὰν ἰδέαν, καὶ ὁ Πλάταρχος, καὶ ἄ-
λλοι πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων, καὶ τῶν λοι-
πῶν ἐθνῶν ἐξαιρέτως δὲ ἡ Ἀγία Γραφή, ἀφ' ἧς
καὶ ἀρχόμεθα.

3. Πρὸ τῆς Κατακλυσμῆ παραδίδωσιν ἡμῖν ἡ Ἀ-
γία Γραφή, ὅτι ὁ Ἰσβὰλ ἐπενόησε ψαλτήριον καὶ κι-
θάραν (α). Μετὰ δὲ τὸν κατακλυσμὸν ἐπὶ τῆς Ἰα-
κώβ, φαίνεται, ὅτι φιλοτίμως ἡ Μουσικὴ καὶ ἐπι-
μελῶς ἐνηργεῖτο. Διότι ὅταν ὁ Ἰακώβ ἔφυγε κρυ-
φίως ἀπὸ τὸν Λάβαν, ἔτος παραπονέμενος διὰ μίαν
τοιαύτην φυγὴν, λέγει „ Εἰ ἀνήγγειλάς μοι, ἔξα-
„ πέστειλα ἂν σε μετ' εὐφροσύνης καὶ μετὰ μουσικῶν
„ τυμπάνων καὶ κιθάρας (β). “

4. Ὁ δὲ Μωϋσῆς κοντὰ εἰς τὰς ἄλλας του παιδεί-

α) Γενέσ. Καφάλ. 4, 21. -- β) Αὐτόθι Κεφάλ. 11, 27.

ας, ἐπαιδεύθη καὶ τὴν Μουσικὴν, καὶ κατέσχευασε καὶ μουσικὰ ὄργανα· „ Εὗρεν ὁ Μωϋσῆς καὶ Βυκά-
 „ νης τρόπον ἐξ ἀργυρίου ποιησάμενος· ἐστὶ δὲ τοιαύ-
 „ τη μῆκος μὲν ἔχει πηχυαῖον ὀλίγων λείπον· στενὴ
 „ δὲ ἐστὶ σύριγξ, ἀλλὰ βραχὺ παχυτέρα. Περιέχ-
 „ σα δὲ εὖρος ἀρχῆν ἐπὶ τῷ στόματι πρὸς ὑποδο-
 „ χὴν πνεύματος, εἰς κῶδα ταῖς σάλπιγξι παραπλη-
 „ σίας τελῶν. Ἀσῶστρα κατὰ τὴν Ἑβραίων γλῶσ-
 „ σαν καλεῖται (α). “ Ἦσαν δὲ καὶ Δεββῶρα καὶ
 Βαράκ (β).

Ὁ δὲ Δαβὶδ, εἶναι βέβαιον, ὅτι ἐχρημάτισεν ἀπὸ τῆς ἱκανοτάτης μουσικῆς, δυνάμενος νὰ τραγᾷ τῆς ὠρίμους καρπῆς τῆς Μουσικῆς· ἐπειδὴ δὲ αὐτῆς πολλάκις θεράπευε τὸν Σαουλ ἀπὸ τὴν περιοδικὴν του μανίαν.

„ Καὶ ἐγεννήθη ἐν τῷ εἶναι πνεῦμα πονηρὸν ἐπὶ
 „ Σαουλ, καὶ ἐλάβανε Δαβὶδ τὴν κιννύραν, καὶ
 „ ἔψαλλεν ἐν χειρὶ αὐτῆς, καὶ ἀνέπνευχε Σαουλ. Καὶ
 „ ἀγαθὸν ἦν αὐτῷ. Καὶ ἀφίστατο ἀπ' αὐτῆς τὸ πνεῦ-
 „ μα τὸ πονηρὸν (γ). “

Βασιλεύσας δὲ, ὅταν συνεκρότησεν ἐν συνάθροισμα μουσικῶν, ἔς διώρισε νὰ ψάλλωσι, μεταχειριζόμενοι τὰ ὄργανα, ἐν ᾧ ἀνεβίβαζε τὴν Κιβωτὸν τῆς Θεᾶς, συγκατέταξε μὲ αὐτὸς καὶ τὸν ἑαυτὸν του.
 „ Καὶ Δαβὶδ καὶ οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ παίζοντες ἐνώπιον
 „ Κυρίου ἐν ὀργάνοις ἡρμουςμένοις, ἐν ἰσχύϊ, καὶ
 „ ἐν ᾠδαῖς, καὶ ἐν κιννύραις, καὶ ἐν νάβλοις, καὶ

α) Ἰώσηπος, καὶ Ἀρθ. Κεφάλ. Α', 1.— β) Κριτῶν. Κεφάλ. Δ'.

γ) Ὁ Θεοδώρητος λέγει, ὅτι τὸ τὸν Δαβὶδ θεραπεύειν διὰ Μουσικῆς ἔκ τῆς φυσικῆς, ἀλλ' ὑπὲρ φύσιν· ὁ γὰρ Δαβὶδ ἐδέδεκτο τὴν χάριν τῆς Θεοῦ πνεύματος. Τέτον τοίνυν διὰ τῆς Δαβὶδ ἐνεργήσαντος, τὸ παμπόνηρον ἡσυχάζει πνεῦμα, καὶ τὸ τῆς λύρας μέλος βέλος κατὰ τῶν δαιμόνων ἐπέμπετο. Σειρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων.

„ ἐν τυμπάνοις, καὶ ἐν κυμβάλοις, καὶ ἐν αὐλοῖς (α). “

Ὁ Δαβὶδ καὶ οἱ λοιποὶ συνέγραφον στίχους, καὶ περιετίθесαν εἰς αὐτὰς μέλη, καὶ τοὺς ἔψαλλον ἐν τῷ ναῷ τῷ Θεῷ ἐκ στόματος, μαζὴ μὲ διάφορα μουσικὰ ὄργανα, πρὸς δόξαν Θεῷ, Θυσίαν αἰνέσεως καὶ ἀλλαλαγμῶν ὀνομάζοντες αὐτὰς. Διότι νομίζοντες τὴν Μουσικὴν πολυτιμώτατον καὶ τιμαλφέστατον πρᾶγμα, δι' αὐτῆς ἐθυσίαν τῷ Θεῷ τοὺς δὲ τοιούτους στίχους ὠνόμαζον Ψαλμοὺς.

6. Κατὰ τούτους τὰς χρόνους ἤκμασε καὶ ὁ Ἀσάφ υἱὸς Βαραχίε, Λευΐτης, καὶ ψάλλτης εἰς τὸν οἶκον τῷ Θεῷ ὅς τις Ἀσάφ εἶχε καὶ τὰς νύκτας ψάλλοντας ἐν τῷ ναῷ τῷ Θεῷ. Καὶ ὅσοι ψαλμοὶ ἐπιγράφονται εἰς τὸ ὄνομα τῷ Ἀσάφ, ἔτσι συνεγράφοντο μὲν ὑπὸ τῷ Δαβίδ, ἐδίδοντο δὲ τῷ Ἀσάφ, διὰ τὰς ψάλλη.

7. Ὑπῆρξαν ψαλμῶδοι καὶ δύο Αἰμάν ὧν ὁ μὲν ἦν υἱὸς Ἰωήλ ὁ δὲ υἱὸς Αἰθάμ. Οὗτος ὁ Αἰμάν εἶχεν νύκτας δεκατέσσαρας, τοὺς ὁποίους μετεχειρίζετο εἰς τὸ νὰ ψάλλωσι μαζήτου οἱ αὐτοὶ δὲ ἦσαν καὶ Λευΐται, καὶ ἔψαλλον ἐν κυμβάλοις, καὶ κιννύραις, καὶ ἄλλοις μουσικοῖς ὀργανοῖς (β).

8. Ὁ δὲ Σολομὼν κατὰ τὴν Γραφὴν σοφισθεὶς ὑπὲρ Γαϊθὰν τὸν Ἰσραηλίτην, Ἡμὰν, καὶ τὸν Χαλχὰλ καὶ τὸν Δαρδὰ, νύκτας Αἰθάμ, ἐλάλησε τρισχιλίας παραβολὰς, καὶ ἦσαν ὧδαὶ αὐτῷ πεντακισχί-

α) Βασιλ. Β'. Κεφάλ. 5', 5.

β) Ψαλμῶδοι δὲ πρὸς οἷς ἐθαυμάζοντο καὶ ἄλλοις, ἐχορημάτισαν καὶ ἔτσι διὰ κιννύρας, καὶ ναύλας καὶ κυμβάλων τὰ τῷ Θεῷ θαυμάσια μελωδῶντες. Ἦν δὲ τῷ μὲν Αἰθάμ πρόγονος ὁ Μαρὶ, ὅς καὶ εἰς ἀρίθμησιν τῶν παιδωντῶ Λευὶ τρίτην ἀνεπλήρουν τάξιν. Ὁ δὲ Αἰμάν παῖς μὲν ἦν Ἰωήλ, νύκτας δὲ τῷ προφήτῳ Σαμωνήλ ὃν τὰ λόγια εἰς τὴν Κορὴ συνάπτει συγγένειαν. Ἀνεψιδοὶ δὲ Μωσέως τῷ νομοθέτῳ οἱ περὶ Κορέ ὥστε καὶ τῷ Αἰμάν ἐκεῖθεν ἡ σωμιατικὴ ἀπορροή τῷ γένους. Φωτίος.

λαι. Καὶ ἄλλοι δὲ πολλοὶ παρ' Ἑβραίοις ἐμυσούρησαν. Ἐπειδὴ δὲ πρόκειται νὰ ἀναφέρωμεν διὰ τὸ σύντομον μόνους τὰς ἐπισημοτέρους, περὶ ἐκείνων ἔδὲν λέγομεν· ὥστε ἀπὸ μὲν τῆς Ἀγίας Γραφῆς ταῦτα συνάγομεν περὶ ταύτης τῆς ὕλης ὡς ἐπισημότερα. *Ζαχαρίας.*

9. Οἱ δὲ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, ἔχοντες μεγάλην ἔφεσιν εἰς κάθε εἶδος φιλοσοφίας, οὐδὲ τὴν τῆς Μουσικῆς γνῶσιν ἠθέλησαν νὰ τάξωσιν ἔξω τῆς χωρείας τῶν ἐγκυκλίων μαθημάτων· ἀλλὰ καὶ Πυθαγόραι, καὶ Πλάτωνες, καὶ Ἀριστοτέλεις, καὶ διὰ νὰ εἴπω, ὅλοι σχεδὸν, ὅσοι μετέσχον φιλοσοφίας, ἐτίμων αὐτὴν καὶ ἐπρέσβευον ὡς θεόδοτον, καθὼς ἀπὸ διαφόρων ἱστορικῶς πληροφοροῦμεθα (α), καὶ διδασκόμενοι καὶ διδάσκοντες αὐτὴν, πολλὰ περὶ αὐτῆς ἀνερευνῶντες συνέγραφον·

α) Ἡ γὰρ Μουσικὴ Θεῶν μὲν εἶναι δῶρον ὁμολογεῖται. Πλάτωνα. ἐκ Πλάτωνος περὶ Λειτουργίας, Τόμ. 5. σελ. 638. Ὅρα καὶ Ἀθήναιον Βιβλ. 13. σελ. 624.

Οὐ παραληπτέον τὴν Μουσικὴν ἐπὶ ἀπάτῃ καὶ γοητείᾳ παρεσχῆσθαι τοῖς ἀνθρώποις· ἔδὲ τὰς παλαιὰς Κρητῶν καὶ Λακεδαιμονίων, ἀλλὸν καὶ ὁρθμὸν εἰς τὸν πόλεμον ἀντὶ σάλπιγγος εἰκὴ νομιστέον εἰσαγαγεῖν· ἔδὲ τὰς πρώτους Ἀρκάδων εἰς τὴν ὅλην πολιτείαν τὴν Μουσικὴν παραλαβεῖν, ὥστε μὴ μόνον ἐν παισὶν, ἀλλὰ καὶ ἐν νεανίσκοις γενομένοις ἕως τριάκοντα ἐτῶν, καὶ ἀνάγκην σύντροφον ποιεῖν αὐτὴν, τὰλλα τοῖς βίοις ὄντας ἀδύνητοτάτους. Παρὰ γὰρ Ἀρκάδων οἱ πᾶντες ἄδειν ἐθίζονται ἐκ νηπίων κατὰ νόμον τὰς ὕμνους καὶ παιᾶνας, οἷς ἕκαστοι κατὰ τὰ πατέρα τὰς ἐπιχωρίους Ἦρωας καὶ Θεὰς ὕμνῃσι. Μετὰ δὲ ταῦτα τὰς Τιμοθέου καὶ Φιλοξένου νόμους μανθάνοντες, χορεύουσι κατὰ ἐνιαυτὸν τοῖς Διονυσιακοῖς αἰλοῖς ἐν τοῖς θεάτροις. Οἱ μὲν ἐν παιδείᾳ τὰς παιδικὰς ἀγωνίας, οἱ δὲ νεανίσκοι τὰς τῶν ἀνδρῶν. Καὶ παρ' ὅλον δὲ τὸν βίον ἐν ταῖς συνουσίαις ταῖς κοιναῖς ἢ διὰ τῶν ἐπεισάκτων ἀκροαμάτων, ὡς διὰ τῶν ἀνὰ μέρος ἄδειν ἀλλήλοις προστάττοντες. Καὶ τῶν μὲν ἄλλων μαθημάτων ἀρνηθῆναι τι μὴ εἶδέναι· ἔδὲν αὐτοῖς ἀσχρόν ἐστι· τὸ δὲ ἄδειν ἀποτρέβεσθαι, ἀσχρόν παρ' αὐτοῖς νομίζεται. Ἀθήν. Λεπνοσ.

„ Τῶν τε γὰρ Πλατωνικῶν οἱ πλεῖστοι , καὶ τῶν
 „ ἀπὸ περιπάτου φιλοσόφων οἱ ἄριστοι , περὶ τε τῆς
 „ ἀρχαίας Μουσικῆς συντάξαι ἐσπούδασαν , καὶ περὶ
 „ τῆς αὐτῆς γεγεννημένης παραφθορᾶς· ἀλλὰ καὶ γρα-
 „ μματικῶν καὶ ἀρμονικῶν οἱ ἐπ' ἄκρον παιδείας
 „ ἐληλακότες , πολλὴν σπουδὴν περὶ τούτου πεποίη-
 „ ται (α). “

10. Ἡ λέξις Μουσικὴ κατὰ τὰ ἀπομνημονεύματα
 τῶν ποιητῶν καὶ φιλοσόφων ἀπὸ τῆς Μῆσα παρα-
 γομένη παραπέμπει τὸν περιεργον εἰς τὰς μυθολο-
 γουμένας , ἢ μᾶλλον ὀλληγορουμένας Μούσας , ὅταν
 ἐξετάζη περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ προόδου τῆς Μουσικῆς.
 Αἱ Μοῦσαι λοιπὸν κατ' ἀρχὰς ἐλέγοντο τρεῖς. Με-
 λέτη , Μνημοσύνη , καὶ Ὡδή. Καὶ διὰ μὲν τῆς Με-
 λέτης ὀλληγορεῖται κατὰ τὴν ἡθικὴν ὁ στοχασμὸς ,
 τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ ἔχη τις εἰς τὴν ἐργασίαν του·
 διὰ δὲ τῆς Μνημοσύνης , ἢ ἐνθύμησις , ἥτις διαιω-
 νίζει τὰς λαμπρὰς πράξεις· καὶ διὰ τῆς Ὡδῆς , τὸ
 μέλος , τὸ ὁποῖον συντροφεύει τὴν διήγησιν αὐτῶν.
 Ἀπὸ δὲ τῆς Μουσικῆς ἀποδίδεται εἰς τὰς τρεῖς Μῆ-
 σας ἡ εὐρεσις τῶν τριῶν Μουσικῶν τόνων· ἡγουν τῆς
 Ἀδρῆς , τῆς Ἰσχρῆς , καὶ τῆς Μέσου· τῆς Βαρύος , τοῦ
 Ὁξύος , καὶ τῆς Ἰσού· τῆς Ἀωρίου , καὶ Ἀυδίου , καὶ
 Φρυγίς· τῆς Μείζονος , Ἐλαχίστης , καὶ Ἐλάσσονος.
 Κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν τριῶν Μουσῶν ἐφεῦρε , λέ-
 γουσιν , ὁ Πυθαγόρας τὰ τρία μέρη τῆς ἐν Μουσικῇ
 ποσότητος· Ὑπατιδὲς , Νητοιδὲς , καὶ Μεσοειδὲς.
 Ἐνταῦθα θετέον καὶ τὴν διὰ τριῶν συμφωνίαν. Κα-
 τὰ τὸν αὐτὸν λόγον , λέγει συγγραφεὺς τις μεταγε-
 νέστερος (β) ἐφεῦρε καὶ ὁ Πτολεμαῖος τοὺς τρεῖς
 χαρακτηῖρας τῆς Μουσικῆς· τὸ Ἰσον , τὸ Ὀλίγον , καὶ
 τὴν Ἀπόστροφον.

α) Πλάταρχος ἐν τῷ περὶ Μουσικῆς Διαλόγῳ.
 β) Ἐγχειρίδιον Ἰωάννου τῆς Λαμασκηνῆς.

11. Τινὲς δὲ παραδίδουσι τὰς Μῆσας τέσσαρας ἑτεροί, πέντε καὶ ἄλλοι, ἑπτὰ. Καὶ εἰς μὲν τὰς τέσσαρας ἀποδίδουσι τὴν εὐρεσιν τῆς διὰ τεσσάρων συμφωνίας, τῇ Τετραχόρδου συστήματος, καὶ τῶν μονοσυλλάβων τεσσάρων φθόγγων, τε καὶ τῇ εἰς δὲ τὰς πέντε, τὴν εὐρεσιν τῆς διὰ πέντε συμφωνίας, καὶ τῇ Πενταχόρδου συστήματος· εἰς δὲ τὰς ἑπτὰ, τὴν εὐρεσιν τῆς ἑπταχόρδου λύρας, τῇ Διαπασῶν συστήματος, τῶν ἑπτὰ αὐτῇ διαστημάτων. Κατὰ τῆτον δὲ τὸν ἀριθμὸν ἐφευρέθησαν καὶ ἑπτὰ στοιχειώδεις χαρακτῆρες, οἳ ὧν εἶναι δυνατόν, λέγουσι, νὰ γράφηται τὸ ποσὸν τῆς μελωδίας ἀσφαλῶς. Ὅπου ἂν προστεθῶσι, τὸ Γοργὸν καὶ ἡ Ἀπλῇ, γράφεται καὶ τὸ ποῖόν (α).

12. Ὅθεν ὁ Ὅμηρος καὶ ὁ Ἡσίοδος (β) παραδίδουσι τὰς Μῆσας ἑννέα, θυγατέρας τῇ Διὶ καὶ τῇ Μνημοσύνης. Αὐτὰ εἰς τὸν Ἑλικῶνα (γ) ἄλλην φροντίδα δὲν εἶχον, εἰμὴ νὰ ψάλλωσι καὶ νὰ χορεύωσι μετὰ πολλῆς χάριτος καὶ ἡδονῆς, καὶ νὰ ὑμνῶσι τὰ κατορθώματα τῶν Θεῶν, καὶ τῇ πατρὶς αὐτῶν Διὶ. Συνάδουσαι δὲ μίαν ἁρμονίαν μὲ τὰς ἡδυτάτας αὐτῶν φωνὰς, ἐχόρευον ἐκεῖ περὶ τὸν βωμὸν τοῦ Διὸς, ἔχουσαι ἀρχηγὸν τῆς χορείας τὸν Ἀπόλλωνα, ὅς τις εἰς τὸ μέσον ἰστάμενος, ἔκρουε τὴν λύραν τῇ καὶ δι' αὐτὸ καὶ Μοσηγέτης ἐπωνομάζετο (δ). Ἐκ-

α) Γαβριὴλ Ἱερομόναχος. -- β) Ἐν ὕμνῳ εἰς Ἀπόλλωνα. -- γ) Ἐν Θεογονίᾳ.

δ) Αἱ Μῆσαι βασιλεύουσιν ἐπὶ τῇ Ἑλικῶνι, ὅστις εἶναι ὄρος τῆς Βοιωτίας. Φαίνεται δὲ ὅτι οἱ πρῶτοι ποιηταὶ ἐκπληττόμενοι τὴν ὠραϊότητα τῆς φύσεως, κατήντησαν νὰ χρειασθῶσι τὸ νὰ ἐπικαλῶνται τὰς νέμφας τῶν δάσεων, τῶν βενῶν, τῶν βρύσεων, κτλ. Καὶ ἐπείκοντες τῇ ἡδονῇ τῆς ἀλληγορίας, τῆς τότε γενικῆς ἐπικρατήσεως, ἐσημείωσαν τὰς Μῆσας δι' ὀνομάτων σχετικῶν εἰς τὴν ἐπιβρότην, ἣν αὐταὶ ἐδύναντο νὰ ἔχωσιν ἐπὶ τῶν καρπῶν τῇ πνεύματος. Αὐταὶ ὁμῶς αἱ ἰδέαι ἐγέννησαν εἰς ἓνα βάρβαρον τόπον, οἷος ἦν ἡ Θρά-

τὸς δὲ τῆς φροντίδος τῆς ψάλλειν καὶ χορεύειν, ἐκάστη ἐφευρέτι, εἰς τὸ ὁποῖον καὶ ἐφώρρευεν (α). Ἡ μὲν Κλειὰ ἤρε τὴν Ἱστορίαν, καὶ εἶχε τὴν ἐπιστασίαν τῆς. ἡ δὲ Θάλεια, τὴν Φυτουργίαν· ἡ δὲ Εὐτέρπη, Ἀὐλὸς· ἡ δὲ Μελπομένη, Ὠδὴν· ἡ δὲ Τερψιχόρη, Χορείαν· ἡ δὲ Ἐρατώ, Γαμικὰ καὶ Ὀρχησιν· ἡ δὲ Πολύμνια, Γεωργίαν· ἡ δὲ Οὐρανία, Ἀστρολογίαν καὶ ἡ Καλλιόπη, Ποίησιν (β). Ἀπὸ τῆς πρωτίστου λοιπὸν καὶ κυρίως ἔργου τῶν ἐννέα Μῦσων ὠνομάσθη τὸ ψάλλειν Μουσική.

13. Τὸ μὲν ὄνομα ἐντεῦθεν ἔλαβεν ἡ Μουσική. Τίς δὲ ὁ πρῶτος αὐτῆς ἐφευρετής; Ἀπὸ μὲν τὰς Θεοὺς ἄλλοι θέλουσιν εὑρετὴν τὸν Ἀπόλλωνα (γ), καὶ ἄλλοι τὴν Ἀθηνᾶν (δ). Ὁ δὲ Γερασινὸς Νικόμαχος εἶπεν, ὅτι ὁ Ἑρμῆς ἐφεύρε τὴν Λύραν, καὶ κατεσκεύασεν αὐτὴν ἐπτάχορδον, καὶ παρέδωκε τὴν μάθησιν εἰς τὸν Ὀρφέα· ὁ δὲ Ὀρφεὺς ἐδίδαξε τὸν Θάμυριν καὶ τὸν Λίνον· ὁ Λίνος τὸν Ἡρακλῆην καὶ τὸν Ἀμφίωνα (ε).

κη, μεγάλα προΐοντα· διότι ἐν μέσῳ τῆς ἀμαθείας ἀνεγέρησαν εὐθὺς ἔμμουσοι ἄνδρες, Ὀρφεὺς, Λίνος, καὶ οἱ μαθηταῖ των. Αἱ Μῦσαι λοιπὸν ἐτιμῆθησαν ἐκεῖ εἰς τὰ βεβὰ τῆς Πιερίως· ἐκεῖθεν δὲ ἀπλώσασαι τὰς ἐπικρατείας των συνεστήθησαν κατὰ διαδοχὴν εἰς τὰ βουνὰ τοῦ Πίνδου τῆς Παρνασσῆς, τῆς Ἑλικῶνος, καὶ εἰς ὅλους τοὺς ἐρημικὰς τόπους. Εἶπον δὲ αὐτὰς καὶ Θεὰς, καὶ Μῆσας ὡς ὁμοῦ ἔσους.

α) Ἡσίοδ. ἐν Θεογ. καὶ Πίνδαρος ἐν α', Πυθίων. - β) Ἡσίοδ. αὐτόθι.

γ) Ὁ Πλάταρχος ἐν τῷ περὶ Μουσικῆς Διαλόγῳ ἀναφέρει, ὅτι ὁ Ἡρακλείδης ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν ἐν τῇ Μουσικῇ λέγει, ὅτι πρῶτος ὁ Ἀμφίων ὁ υἱὸς τῆς Διὸς καὶ τῆς Ἀντιόπης ἐπενόησε τὴν Κιθαρομυδίαν καὶ τὴν Κιθαρομυδικὴν ποιῆσιν, καὶ ἐδίδαξεν αὐτὴν ὁ πατήρ του. Ἄλλοι λέγουσιν ὅτι ὁ Ἀπόλλων ἐγένεν εὑρετὴς τῶν ἀπὸ τῆς μουσικῆς ἀγαθῶν. Ἡ δὲ Κόρινθα λέγει, ὅτι καὶ ἐδιδάχθη ὁ Ἀπόλλων ὑπὸ τῆς Ἀθηνᾶς τῇ αἰλῇ. -- δ) Ὁ αὐτὸς αὐτόθι.

ε) Περὶ τούτων ἴσα τὸ σύγγραμμα τὸ καὶ τύποις ἐκδομένον τῆς Γερασινῆς Νικόμαχου τῆς Πυθαγορικῆς.

14. Ἀπὸ δὲ τῆς ἀνθρώπους ἀποδίδουσιν εἰς τὸν Ἀμφίωνα τὴν ἐφεύρεσιν τῆς παρ' Ἑλλήσι Μουσικῆς (α), πρῶτον ἐπινοήσαντα τὴν Κιθαρωδίαν καὶ τὴν Κιθαρωδικὴν ποιήσιν. Ἐδίδαξε δὲ ὁ Ἀμφίων τὸν Ὀρφέα· ὁ δὲ Ὀρφεὺς τὸν Θάμυριν καὶ τὸν Αἶνον· καὶ ὁ Αἶνος τὸν Ἡρακλῆ, ὃς ἔχει καὶ ἀνῆρέθη. Θηβαῖος δὲ ἦν ὁ Ἀμφίων, ὃς ὅτε ἐκτίζοντο τὰ τεῖχη τῶν Θηβῶν, ἔπαλλε καὶ ἐνεψύχονε τὴς κτίστας.

15. Ὁ δὲ Ὀρφεὺς ὁ μαθητὴς μὲν τοῦ Ἀμφίωνος, πατὴρ δὲ τῆς ποιήσεως, θρυλλεῖται ὡς θεομοιοῦς καὶ μελοποιὸς τοιοῦτος, τὸν ὅποιον πολλοὶ μὲν ἐμιμήθησαν, αὐτὸς δὲ φαίνεται ὅτι δὲν ἐμιμήθη κἀνένα. Οὗτος ἄδων ἐκίνει λίθους καὶ δένδρα· ἔχον ἐξημέρονα τὰ θηρία, καὶ ἐποιεῖ χειροῖθις τὴς ἀνθρώπων, οἳ τινες ἐφαίνοντο πάντῃ ἀκίνητοι (β) διὰ τὴν ἐπιχρατῆσαν ἀγριότητα, φέρων αὐτὴς εἰς κοινωνίαν.

16. Ἀπὸ δὲ τῆς μαθητὰς τοῦ Ὀρφέως ὁ μὲν ἐκ Θράκης

α) Ὅρα περὶ τέτον τὸν Πλάταρχον. Ἡ δὲ ἐποχὴ καθ' ἣν ἐκτίζοντο τὰ τεῖχη τῶν Θηβῶν, ὅτε καὶ ἐπῆρχεν ὁ Ἀμφίων κατὰ τὴς κριτικῆς ἱστορικῆς, εἶναι σχεδὸν 1540 ἔτη πρὸ Χριστοῦ.

Δόξαν δ' ἔσχεν Ἀμφίων ἐπὶ Μουσικῇ, τὴν τε ὁρμονίαν τὴν Ἀνδῶν κατὰ κῆδος, τὸ Ταντάλον παρ' αὐτῶν μαθὼν, καὶ χορδὰς ἐπὶ τέσσαρσι ταῖς πρότερον τρεῖς ἀνευρών. Πανσανίας. φύλ. 720.

β) Καὶ Ὀρφεὺς ὁ ἀσκήσας κιθαρωδίαν, ὃς ἄδων ἐκίνει λίθους τε καὶ δένδρα· ἀποθανούσης δὲ Εὐρυδικῆς τῆς γυναικὸς αὐτῆς δηγθείσης ἐπὶ ὄφιος, κατήλθεν εἰς ἄδου, θέλων ἀναγαγεῖν αὐτήν· καὶ Πλούτωνά ἐπεισεν ἀναπέμψαι· ὁ δὲ ἐπέσχετο τέτο ποιῆσαι, ἂν μὴ πορευόμενος Ὀρφεὺς ἐπιστραφῇ, πρὶν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτῆς παραγενέσθαι· ὁ δὲ ἀπιστῶν, ἐπιστραφεὶς ἰδεάσατο τὴν γυναῖκα· ἡ δὲ πάλιν ἐπέστρεψεν. Ἐξοὶ δὲ Ὀρφεὺς καὶ τὰ Διονυσίου μυστήρια· καὶ τέθνηται περὶ τὴν Πιρίαν, διασπασθεὶς ἐπὶ τῶν Μαικάδων. Ἀπολλοδ. περὶ Θεῶν Βιβλ. Α'.

Ἡ Ἑλλὰς χρεωστῆ εἰς τὸν Ὀρφέα τὴν Θρησκείαν, τὴν Μουσικὴν, τὴν Ποιμαντικὴν καὶ τὰς λοιπὰς τέχνας. Ἀνθιμος Γαζής.

Θάμυρις ἐποίησε μελουργικῶς τὸν πόλεμον, ὅτε κατὰ τῶν Θεῶν συνέστησαν οἱ Τιτᾶνες. Αὐτὸς ἐπειδὴ καθ' ὑπερβολὴν ὑπερέβη τὰς τότε ἀνθρώπους κατὰ τὸ κάλλος, κατὰ τὴν εὐφωνίαν, καὶ κατὰ τὴν κιθαρωδίαν, αὐθαδίασε νὰ φιλονικίῃ περὶ Μουσικῆς καὶ μὲ τὰς Μῆσας· ὅθεν νικηθεὶς, ἐστερήθη ὁμμάτων, κιθαρωδίας, καὶ νῆ (α). Ἦν δὲ υἱὸς Φιλάμμωνος καὶ Ἀρσίας τῆς νύμφης. Ὁ δὲ χαλκιδεὺς Λίνος ἐγένεν ἀρχηγὸς τῆς Λυρικῆς Μουσικῆς, ἐφευρὼν τὴν χρῆσιν τῆς χορδῆς εἰς τὸ ὄργανον ἀντὶ τοῦ Λίνου. Πρῶτος ἔφερε γράμματα εἰς τὰς Ἑλλήνας· ἐδίδασκε καὶ τὸν Ἡρακλῆ, καὶ ἐτάφη ἐν Θήβαις. Ἐτιμᾶτο δὲ παρὰ τῶν ποιητῶν μὲ θρηνώδεις ἀπαρχάς· εἰς ὃν εἶναι καὶ τοιοῦτον ἐπίγραμμα.

„ὦ Λίνε πάντα Θεοῖς τιμημένε· σοὶ γὰρ ἔδωκαν

„Ἀθάνατοι πρῶτον μέλος ἀνθρώποισιν αἰεδεῖν

„Ἐν ποδὶ δεξιτερῷ· Μῆσαι δὲ σε θρήνεον αὐταί,

„Μυρόμεναι μολπῇσιν, ἐπεὶ λίπες ἡλίου αὐγὰς. “

Ὁ δὲ Ἡσίοδος εἶπε περὶ αὐτοῦ τὰς ἐξῆς εἰχρὰς.

„Οὐρανὴν δ' ἄρ' ἔτιχτε Λίνον πολυήρατον υἱόν.

„Ὅν δὴ, ὅσοι βροτοὶ εἰσιν αἰοιοὶ καὶ κιθαρισταί,

„Πάντες μὲν θρηνεύουσιν ἐν εἰλαπίναϊς, ἡδὲ χοροῖσιν.

„Ἀρχόμενοι δὲ Λίνον, καὶ λήγοντες λαλοῦσιν (β). “

17. Ὁ δὲ Ὑαγνίς ἐφεῦρεν Αὐλὸν, καὶ τὴν Αὐλωδικὴν τέχνην, καὶ ἐδίδασκεν αὐτὴν τὸν υἱόν τε Μαρσύαν (γ). Οὗτος ἐδίδασκε τὸν πρῶτον Ὀλυμπον,

α) Ὅρα Βαρῖνον εἰς τὴν λέξιν Θάμυρις.

β) Ὅρα τὸν αὐτὸν εἰς τὴν λέξιν Λίνος.

γ) Ὁ μὲν Πλάταρχος ἔτω φρονεῖ· ὁ δὲ Ἀπολλόδωρος ἐν Α', Βιβλίῳ περὶ Θεῶν λέγει, ὅτι ὁ Μαρσύας ἦτον υἱὸς τοῦ Ὀλύμπου. Ἀπέκτεινε δὲ ὁ Ἀπόλλων τὸν Μαρσύαν, κρεμάσας αὐτὸν ἐκ τίνος ὑπερτενοῦς πίτυος, καὶ ἐκτεμὼν τὸ δέσμα παρὰ τὸν ποταμὸν, ὃς ἐκ τούτου Μαρσύας ἀνομάσθη. Εὐρῶν γὰρ ὁ Μαρσύας αὐλὸς, ὃς ἔρριπεν Ἀθήνῃ, διὰ τὸ τὴν ἄνθρωπον αὐτῆς ποιεῖν ἁμορφον, ἥλθεν εἰς ἔ-

ὅς τις ἔφερεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τοὺς Ἀρμονικὰς νόμους (α). Διότι πρὸ αὐτῶν τὰ μέλη τῶν Ἑλλήνων ἦσαν διάτονα καὶ χρωματικά. Λοιπὸν οὗτος φαίνεται, ὅτι ἠϋξήσε τὴν Ἑλληνικὴν Μουσικὴν, εἰσαγαγὼν γένος ἀγέννητον καὶ ἀγνοούμενον ἀπὸ τῆς προηγουμένης. Ἐπενόησε δὲ καὶ τὸν Προσοδιακὸν ὁυθμὸν, ἐν ᾧ ὁ τῷ Ἄρεϊ νόμος καὶ τὸν Χορεῖον, ὃς μεταχειρίζονται παρὰ πολὺ εἰς τὰ μητροῦα. Κατὰ δὲ τινὰς ἐπενόησε καὶ τὸν Βακχεῖον.

18. Ὁ δὲ Κλονᾶς πρῶτος συνέστησε τοὺς αὐλωδικὰς νόμους καὶ τὰ Προσώδια (β). ἔγινε δὲ καὶ ποιητὴς Ἑλεγείων ἐπῶν· μετ' ὅλον ὅτι ἄλλοι λέγουσιν, ὅτι συνέστησε τὴν αὐλωδικὴν Μῆσαν ὁ Τροϊζήνιος πρὸ τῷ Κλονᾷ. Ἦσαν δὲ οἱ αὐλωδικοὶ νόμοι, Ἀπόθετος, Ἑλεγος, Κωμάρχιος, Σχοινίω, Κηπίω, Δείος, καὶ Τριμελής· ὕστερον δὲ ἐξευρέθησαν καὶ οἱ ὀνομαζόμενοι Πολυμνάστια· τὰ ὅποια ἴσως ἔλαβον τὴν ὀνομασίαν ἀπὸ τὸν Κολοφώνιον Πολύμναστον, εἰς

οὖν περὶ Μουσικῆς Ἀπόλλωνι· συνθεμένων δὲ αὐτῶν, ἵνα ὁ νικῆσας ὁ βούλεται διαθῇ τὸν ἡττημένον, τῆς κρίσεως γνωμένης, τὴν κιδάραν στρέψας, ἡγωνίζετο ὁ Ἀπόλλων, καὶ ποιεῖν ταῦτο ἐκέλευσε τὸν Μαρσύαν· τῷ δὲ ἀδυνατῆντος, εὐρεθεὶς κρείσσων ὁ Ἀπόλλων, διέφθερεν αὐτόν.

α) Ἀρμονικὰς νόμους ἐνταῦθα ἐννοεῖ τὸ ἐναρμόνιον γένος τῆς Μουσικῆς. Γίνωσκε δὲ, ὅτι νόμος παρὰ τοῖς μουσικοῖς ἐσήμαινε τὸ ἔξῃς.

Νόμος ὁ Ἀπόλλων, φασί, κατέδειξε τοῖς ἀνθρώποις μετὰ τῆς λύρας, καθ' ἧς ζήσονται, ἅμα τῷ μέλει, τὸ κατ' ἀρχὰς ἐν αὐτοῖς θηριῶδες, εὐπρόσιτον τῇ τῷ ὁυθμῷ ἡδονῇ ποιῶν· καὶ ἐκλήθησαν νόμοι κιδαρωδικοὶ ἐπειδὴν σεμνολογικῶς νόμοι καλεῖνται οἱ τῆς Μουσικῆς τρόποι, καθ' ἧς τινὰς ἄδομεν.

β) Ὡς κιδαρωδικοὶ νόμοι, ἔγω καὶ αὐλωδικοὶ διὰ τὸ ὄργανον. Προσώδια δὲ λέγονται τὰ ἀδόμενα ἄσματα, εἰσφερομένων εἰς τὸν βωμὸν τῶν ἱερέων. Ζηρόβ. Κ. Πάπ. CXCIX. Κατὰ δὲ Σουΐδαν, τὰ ὑπὸ τῶν λυρικῶν εἰς τὰς πανηγύρεις ἀδόμενα ποιήματα. Γράφεται δὲ διὰ τῶ ο, καὶ διὰ τῷ ω ἀδιαφόρως.

τὸν ὁποῖον ἀνατίθεται καὶ ἡ εὐρεσις τοῦ Ἀυδίου τρόπου.

19. Χείρων δὲ ὁ Κένταυρος, ὃς τις κατώκησεν εἰς τὸ Πήλιον, ὑπερέβη τῆς τότε ἀνθρώπους κατὰ τὴν μάθῃσιν καὶ δικαιοσύνην· αὐτὸς ἐδίδαξε τὸν Ἀσκληπιὸν καὶ τὸν Ἀχιλλέα (α). Λοιπὸν ὁ μὲν Ἀσκληπιὸς εἰς τὴν ἰατρικὴν τοῦ μετεχειρίζετο καὶ τὴν Μουσικὴν βοήθημα κατὰ τινων ἀσθενειῶν, καθὼς ὁ Πίνδαρος ἀναφέρει.

„ Ἄρῳα παντοδαπῶν ἀλεκτῆρα νοῦσων

„ Τὰς μὲν μαλακαῖς ἐπαιδαῖς ἀμφέπων. “

Ὁ δὲ Ἀχιλλεὺς ἐν τῇ θλίψει τοῦ παρηγορούμενος, κατεπράυνε τὴν πρὸς Ἀγαμέμνονα ὀργὴν διὰ τῆς Μουσικῆς, καθὼς ὁ Ὅμηρος ἐξῆραψώδησε.

„ Τὸν δ' εὖρον φρένα τερόμενον φόρμιγγι λιγείη,

„ Καλῇ Δαιδαλέῃ, περὶ δ' ἀργύρεον ζυγὸν ἦεν,

„ Τὴν τ' ἄρετ' ἔξ' Ἐνάρων, πόλιν Ἡετίωνος ὀλέσσας.

„ Τῇ ὅγε θυμὸν ἔτερπεν ἄειδε δ' ἄρα κλέα ἀνδρῶν. “

20. Κατὰ ταύτην τὴν ἐποχὴν Δημόδοκος τις Κερκυραῖος ἐποίησε πόρθησιν Ἰλίου, καὶ γάμον Ἀφροδίτης καὶ Ἥφαιστου. Οὗτος ὁ μουσικὸς ὑπ' Ἀγαμέμνονος διωρίσθη νὰ μένῃ παρὰ τῇ Κλυταιμνήστρᾳ, ἵνα τὴν ἐγκράτειαν αὐτῇ διὰ τῆς Μουσικῆς ἐμπνέῃ. Καὶ Φήμιος δὲ τις Ἰθακήσιος ἐποίησε νόστον τῶν ἀπὸ Τροίας μετ' Ἀγαμέμνονος ἀναχομισθέντων. Οὗτος δὲ, ὃς καὶ ἀδελφὸς λέγεται τῷ Δημόδοκου, διωρίσθη νὰ μένῃ παρὰ τῇ Πηνελόπῃ διὰ τὸ αὐτὸ τέλος (β).

21. Ὅμηρος δὲ, ὁ κατ' ἐξοχὴν ποιητὴς ἐξῆραψώδησε, ποιήσας τὴν Ἰλιάδα, καὶ τὴν Ὀδύσειαν, καὶ ὕμνους εἰς Θεοὺς. Αὐτὸς διότι ἐμελοποίησεν ὅλην τε

α) Ὅρα τὸν Βαρῖνον ἐν τῇ λέξει Χείρων.

β) Οὗτοι οἱ δύο μουσικοὶ ἤκμασαν ἐπὶ τῷ Τρωϊκῷ πολέμῳ, ἥτοι 1200 ἔτη πρὸ Χριστοῦ.

τὴν ποιήσιν, ἀφροντιστὶ τοὺς πολλοὺς στίχους ἐποίησεν ἀκεφάλους, καὶ λαγαροὺς, καὶ μειούρους (α), ἀποπληρῶν τὴν ἔλλειψιν τῶν συλλαβῶν διὰ τῆς μελωδίας (β). Προσαιτῶν δὲ κατὰ τινας, ἔπαιξε λύραν καὶ ἤδε τοὺς στίχους (γ). Ἀπέδειξε δὲ μαθητὴν τὸν Ἀρχίτινον, ὃς ἐφεῦρε τοὺς Ἰαμβοὺς (δ).

22. Ὁ δὲ Ἀρχίλοχος ἐφεῦρε τὴν Ῥυθμοποιεῖαν τῶν Τριμέτρων, καὶ τὴν Ἑνστασιν εἰς τὰς ὁμογενεῖς ὁρθοὺς, καὶ τὴν Παρακαταλογὴν, καὶ τὴν περὶ ταῦτα κροῦσιν. Εἰς αὐτὸν πρῶτον ἀποδίδονται καὶ τὰ Ἐπῳδα, καὶ τὰ Τετράμετρα, καὶ τὸ προκριτικόν, καὶ τὸ Προσοδιακόν, καὶ ἡ αὐξήσις τῇ Πρώτῳ κατὰ τινας δὲ καὶ τὸ Ἐλεγγεῖον. Κατέδειξεν ἔτι καὶ τὸ, ἀπὸ τὰ Ἰαμβεῖα ἄλλα μὲν νὰ λέγωνται παρὰ τὴν κροῖσιν, ἄλλα δὲ νὰ ψάλλωνται. Ὡν δὲ ἀγαθὸς ποιητὴς, ἀγωνιστὴς, καὶ μελοποιὸς, ἐκαυχῆθη τὰ ἐξῆς, καθὼς ἀναφέρει ὁ Ἀθήναιος·

„ Εἰμὶ δ' ἐγὼ Θεράπων μὲν ἐννάλιοι ἀνακτος,
„ Καὶ μουσέων ἐρατὸν δῶρον ἐπιστάμενος (ε).“

- α) Καὶ πάθη ἔξ συμβαίνειν φασὶ τῷ ἡρωϊκῷ μέτρῳ· τρία μὲν κατὰ πλεονασμόν· Προκέφαλον, Προκοῖλιον, Δολιχόερον. Τρία δὲ κατ' ἐνδειαν· Ἀκέφαλον, Λαγαρόν, καὶ Μείερον. Ζηρόβιος. Κ. Πῶπ. Κεφάλ. Γ'. §. μθ'.
- β) Διότι εἶναι δυνατόν εἰς τὸν ἐπιτήδειον μουσικόν, νὰ δίδῃ εἰς ἰσομήκη μελωδίαν καὶ περισσοτέρας συλλαβὰς καὶ ὀλιγωτέρας τῇ δέοντος, χωρὶς νὰ προσενηθῇ εὐαισθητος δυσαρέσκεια.
- γ) Πρῶτον μὲν ἔν φασι, τὸν Ὀμηρον ὑπὸ πένιαςτε καὶ ἀπορίας προσαιτεῖν ἐν τῇ Ἑλλάδι. Δίων Χρυσ. Δόγ. ια'.
- δ) Ἦν δὲ ἔτος υἱὸς Τήλεω τῇ Ναύτῳ, Μιλήσιος, Ὀμήρου μαθητὴς· ἤκμασε δὲ κατὰ τὸν Σούδαν περὶ τὴν θ' Ὀλυμπιάδα, κατὰ δὲ τὸν Εὐσέβιον κατὰ τὴν λ'. ὥστ' ἄμφω ἀμφίβολα φησὶ Ζηρόβ. Κ. Πῶπ. περὶ τῇ Ἰαμ. σελ. 21.
- ε) Τὰ παρὰ τὴν κροῖσιν λεγόμενα Ἰαμβεῖα προσφέρονται κατὰ τὸν ὁρθμόν τῆς ποιητικῆς· τὰ δὲ ψαλλόμενα ἐκφέρονται κατὰ τὸν ὁρθμόν τῆς μουσικῆς.

Ὁ Ἀρχίλοχος ἦν υἱὸς Τηλεσικλέους ἐκ τῆς κτήσου Πά-

23. Ἀλκμᾶν δὲ καὶ Ἰππῶναξ ὑπῆρξαν εὐρεταί, ὁ μὲν τῶν ἐρωτικῶν μελῶν ὁ δὲ Ἰππῶναξ, τῆς Παρωδίας (α). Ἦν δὲ ὁ μὲν Ἀλκμᾶν Λάκων ἐκ Μεσσίας· καθὼς ὅμως ὁ Κράτης ἀναφέρει, ἦτον Λυδὸς ἀπὸ τὰς Σάρδεις (β)· ὁ δὲ Ἰππῶναξ ἦν Ἐφέσιος, υἱὸς Πύθειω καὶ Πρωτίδος. Ὁλκῆσε δὲ Κλαζομενᾶς, ὑπὸ τῶν τυράννων Ἀθηναγόρα καὶ Κωμᾶ ἐξελαθεῖς.

24. Λυρικοὶ δὲ ὑπῆρξαν Στησίχορος, Ἀλκαῖος, Ἀσκληπιάδης, καὶ Ἴβυκος. Ἀπὸ τῆς ὁποῖας ὁ μὲν Στησίχορος, διότι ἔσποιησε χοροὺς, ὠνομάσθη Στησίχορος, ἐν ᾧ πρότερον ὠνομάζετο Τησίλας. Ἐγραψε δὲ Δωρίδι διαλέκτῳ ποιήματα ἐν βιβλίοις κς'. πατρὶς δὲ αὐτῷ τὰ Ἱμερα, πόλις τῆς Σικελίας· ζήσας δὲ χρόνους πέ, ἀπέθανεν εἰς Κατάνην (γ). Οὐ-

ρον· ἤκμαζε περὶ τὴν κθ' Ὀλυμπιάδα, 600 πρὸ Χρ. ἔτη. Ἐποίησε Σάτυρον, δι' ἧς ἐγγίσας σφοδρῶς τὸν Λακάρβην καὶ τὰς τρεῖς τε θυγατέρας, (διότι ὑποσχεθεὶς νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν τὴν θυγατέρα του γυναῖκα, ὑπενύσθη) ἐπροξένησεν εἰς αὐτὰς τὸν θάνατον· διότι ἀφ' ἐαυτῶν ἐκρεμάσθησαν, μὴ ὑποφέροντες τὴν αἰσχύνην· τὸν δὲ φονέα τήτου Καλῶνδαν ὁ Ἀπόλλων ἐξήλασεν, εἰπὼν·

„Μουσάων θεράποντα κατέκτας· ἔξιθι νῆε.“ “Ορα καὶ Ἀνθιμον Γαζῆν φύλ. 132.

α) Ὁ μὲν Ἀλκμᾶν κατὰ τὸν Ἀνθιμον Γαζῆν ἤκμασεν 610 ἔτη πρὸ Χρ. κατὰ δὲ τὸν Ζηρόβιον 610, περὶ τὴν κς' Ὀλυμπιάδα. Ἦν δὲ ἐκ Μεσσίας, ἥ ἐστι μέρος τῆς Σπάρτης ἢ τόπος Λακωνικῆς. Ὁ δὲ Ἰππῶναξ ἤκμασε περὶ τὴν μ' Ὀλυμπιάδα, 540 ἔτη πρὸ Χρ. κατὰ τὸν Πλίνιον. “Ορα Ἀνθ. καὶ Ζηρόβ. Τί δὲ ἐστι παρωδία, καὶ ἐπωδὸς, ἐρμηγενεὶ Ζηρόβιος Πάπ. XCV.

β) Ὁ Ἀλκμᾶν ἦτον ἄριστος μελῶν ποιητὴς κατὰ τὸν Πλάταρχον καὶ ἔγραψε μελῶν βιβλία 5'.

γ) Ὁ μὲν Στησίχορος, εἰς τῶν Λυρικῶν ποιητῶν, νομίζεται ἀπὸ μερικὰς νιδὸς τῷ Ἡοῖδον, γεννηθεὶς εἰς τὴν Ἱμεραν τῆς Σικελίας τῇ λς' Ὀλυμπιάδι, ἡκμάσας δὲ τῇ ν', 580 ἔτη πρὸ Χρ. ἐκρημάτισεν εἰς τὸ ἄκρον ἐχθρὸς τῷ τυράννῳ Φαλάριδος· ἀπέθανεν ἐν Κατάνῃ τῇ νς' Ὀλυμπιάδι.

τος γράψας εἰς Ἑλένην ψόγον, ἐτυφλώθη λέγουσιν·
ἔπειτα παλινωδιαν ἄσας, ἀνέβλεψεν ἥς ἡ ἀρχὴ ἐ-
χει οὕτως·

„Οὐκ ἔστ' ἔνυμος λόγος ἔτος· ἔδ' ἔβας ἐν ναυσίν·
„Εὐσέλμοις, ἔδ' ἔκεο πέργαμα Τροίας.“

Ὁ δὲ Ἀλκαῖος μετεχειρίσθη τὸ Ἀλκαῖχὸν μέτρον εἰς
τὰς στιχουργίας του· ἔγραψεν ᾠδὰς· ἦν δὲ Ἀέσβιος,
ἐκ Μιτυλήνης πόλεως (α). Ὁ δὲ Ἀσκληπιάδης μετε-
χειρίσθη μάλιστα τὸ Ἀσκληπιάδιον μέτρον· ὅμως
εὐρετὴς αὐτῷ φαίνεται, ὅτι δὲν ἐχρημάτισεν ὁ Ἀ-
σκληπιάδης, ἐπειδὴ μετεχειρίσθησαν αὐτὸ πρότερον
ὁ Ἀλκαῖος καὶ ἡ Σαπφώ (β). Ὁ δὲ Ἴβυκος ἐφεύ-
ρε τὴν Σαμβύκην, καὶ ἔγραψε δωρὶδι διαλέκτῳ βί-
βλια ζ'. ἔγινεν ἐρωτομανέστατος περὶ μειράκια· καὶ
ἐφρονεύθη ὑπὸ κακούργων (γ), καὶ ἐξεδιχθήθη ὑπὸ
γεράνων· ἦν δὲ τῷ γένει Ῥηγῖνος.

25. Κατὰ ταύτην τὴν ἐποχὴν ὑπῆρξαν καὶ τρεῖς

Ὁ δὲ Ἀλκαῖος ἤκμαζε μετὰ κλέους τῇ μὲν Ὀλυμπιάδι·
ἐδίωκε τὰς τυράννους περισσότερον μὲ τὰς ᾠδὰς του πα-
ρὰ μὲ τὸ ξίφος, καὶ ἔγινε πρῶτος καὶ ἡγεμὼν τῶν διωκο-
μένων· ἔπесεν ὅμως τελευταῖον εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἐχθροῦ
του Πιττακῆ ἐνὸς τῶν ἐπὶ σοφῶν· ὅστις ἀπὸ γενναιότη-
τα δὲν μετεχειρίσθη κατ' αὐτῷ τὴν δύναμιν του.

α) Ὅρα περὶ τέτων Ζηρόβιον Κ. Πάπ. φύλ. 366.

β) Ὅρα τὸν αὐτὸν, φύλ. 370.

γ) Ἴβυκος, υἱὸς Φυτίου, φρονεόμενος ὑπὸ τινων, καὶ μηδένα
ἔχων μῆτε μάρτυρα τῆς ἐπιβουλῆς, θεωρήσας γεράνους,
Ἵμεις ἔφησεν ὧ γέρανι τιμωρήσατέ μοι τὸν φόνον. Τῆς
δὲ πόλεως ζητήσης τὰς φρονεύσαντας, καὶ μὴ δυναμένης εὐ-
ρεῖν, ἐπιτελεσμένου θεάτρου, καὶ τῷ δήμῳ καθ' ἐξομῆνον,
γέρανι διέπτησαν· θεασάμενοι δὲ οἱ φονεῖς, ἐγέλασαν καὶ,
Ἰδοὺ, εἶπον, οἱ τιμωροὶ τῷ Ἴβύκῳ. Τῶν δὲ πλησίων κα-
θ' ἐξομῆνων τις ἀέσας, ἀπήγγειλε ταῖς ἀρχαῖς· καὶ συλλη-
φθέντες ὡμολόγησαν τὸν φόνον, καὶ τῷ φόνον δίκην ἔδο-
σαν. ἤκμασε δὲ ὁ Ἴβυκος ἐπὶ Κροίσῳ κατὰ τὴν νδ' Ὀ-
λυμπιάδα. Παρὰ Ἀθηναίῳ εὐρίσκονται καὶ τινὰ ἀπο-
σπασμάτια τῶν ποιημάτων τῷ Ἴβύκῳ.

Λυρικά καὶ ποιήτριαι περιβόητοι· Σαπφώ, Ἡριννα, καὶ Δαμοφίλη. Διὰ γὰρ τὴν πολλὴν ἐν Μουσικῇ δύναμιν ὠνομάσθη καὶ Μοῦσα δεκάτῃ ἡ Σαπφώ. Ἐφεῦρε τὸ Πλήκτρον, καὶ τὴν Μιξολυδιστί· συνέγραψεν ὕμνους μελῶν λυρικῶν βιβλία θ', ἐλεγεία, ἐπιγραμματα, (ἀπὸ τὰ ὁποῖα μερικὰ σφῶνται ἐν τῇ Ἀνθολογίᾳ τῶν ἐπιγραμμάτων.) μονωδίας, καὶ ἰάμβους. Καὶ μήτηρ μὲν αὐτῆς ἦν ἡ Κλεῖς, πόλις δὲ ἡ Μιτυλήνη (α)· καὶ ὑπερέβη μὲν ἡ Σαπφώ τὴν Ἡρινναν εἰς τὰς ᾠδὰς· ὑπερέβη δὲ τὴν Σαπφώ ἡ Ἡριννα εἰς τὰς ἐξαμέτρους στίχους, οἷτινες καὶ συγγρίνονται, λέγουσι, μὲ τὰς τοῦ Ὀμήρου. Τῆς δὲ Δαμοφίλης τὸ ὄνομα λέγεται δεδομένον, ἀπὸ τοῦ πρὸς τὰ μέλη τῆς φίλτρου τῷ δήμῳ, ἐν ᾧ πρότερον εἶχεν ἄλλην ὀνομασίαν.

26. Περίφημος λυρικός ὑπῆρξε καὶ Τέρπανδρος ὁ Ἀργαῖος ἢ Λέσβιος, ἀπέγονος Ἡσιόδου, καὶ κατ' ἄλλους Ὀμήρου. Αὐτὸς ἐποίησε τὴν λύραν ἐπτάχορδον, καὶ πρῶτος ἔγραψε λυρικὰς νόμους, ἃν καὶ νῦν θέλουσι νὰ συνέγραψεν πρῶτος ὁ Φιλόμμων (β). Ὠνόμασε δὲ τὰς λυρικὰς τὰ νόμους, Βοιωτίον, Αἰό-

α) Ἡ περίφημος ποιήτρια Σαπφώ γεννήθη εἰς τὴν Μιτυλήνην τῇ 15, ἢ 17 Ὀλυμπιάδι, 600 ἔτη πρὸ Χρ. Ὅμην πατὴρ αὐτῆς ἐκαλεῖτο Σκανδρώνυμος· ἡ δὲ μήτηρ Κλεῖς μεταξὺ τῶν 25 καὶ 30 ἔτους τῆς ἡλικίας τῆς ἀπῆλθεν εἰς Σαπφίαν ἐξ ἔρωτος· ἔλθουσα δὲ εἰς Λευκάδα, ἐπήδησεν ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ ἀκρωτήριον, κατὰ τὴν τότε συνήθειαν τῶν ἀπηλπισμένων ἑραστῶν, εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐπνίγη.

Ἡ δὲ Ἡριννα ἦτον ἀπὸ τὴν Λέσβον, ὡς λέγουσι, καὶ ἤκμαζεν εἰς τὸν καιρὸν τῆς Σαπφῆς· ἀπέθανεν ὁμοῦς εἰς τὸ δέκατον ἔνατον ἔτος τῆς ἡλικίας τῆς.

β) Σουὶδ. ἐν λ. Ἐκμασε δὲ ὁ Τέρπανδρος περὶ τὴν 17 Ὀλυμπιάδα. Λέγει δὲ ὁ Ἀθήναιος, ὅτι δῆλον ἐκ τούτων, ὅτι ὁ Τέρπανδρος ἀρχαιότερος Ἀνακρέοντος. Τὰ Καρνεία πρῶτος πάντων Τέρπανδρος νικᾷ ἐν τε τοῖς ἐμμέτροις καρνενίαις, καὶ τοῖς κυταλογάδην.

μον, Τροχαιῶν τε καὶ Ὀδῶν, Κρητῶν τε καὶ Τερ-
πειθῶν. Καὶ καὶ ἕκαστον μέλη πεποιηθεὶς εἰς τὰς
στίχους τῷ Ὀμήρῳ καὶ εἰς τὰς ἰδικὰς του, τὰς
ψάλλον εἰς τὰς ἀγῶνας ἐνίκησε δὲ τετρακίς ἑξῆς εἰς
τὰ Πύθια (α). Ἐξήλωσε δὲ Ὀμήρῳ μὲν τὴν ποιή-
σιν, Ὀρφῆως δὲ τὰ μέλη ἐποίησε δὲ καὶ τετραοῖδια,
καὶ προοίμια πεδοκράδων ἐν σιγουργίᾳ, καὶ νόμους
ὁμοίους αἰς αὐτὰς ἀποκρίνεται τῆς νῆας, παρὰ τὴν
ἢ τῷ Μεξολυνδίου τόνου ὕψου, καὶ ὁ τῷ Ὀρφῶ με-
λωδίας τρώπας, ὁ κατὰ τὰς δοθίους πρὸς τὸν δοθιον
σηματῶν τροχαιῶν. Λέγει δὲ Πίνδαρος, ὅτι καὶ
τῶν Σκολιῶν μελῶν (β) εὐρετὴς ὑπῆρξεν ὁ Τέρπα-
δρος· κατέστησε δὲ ποιῆσαι καὶ τὴν ποιήσιν
Μελοποιῶν, ἀριστοὶ ὑπῆρξαν, Ἀνακρέων, ὁ ἐκ

Ἡρεῖς τοὶ τετρακίην ἀποστέρξαντες ἀοιδῶν,
Ἑπταφώνῳ φόρμιγγι νέους κελαδῆσομεν ὕμνας. “

27. Μελοποιοὶ ἀριστοὶ ὑπῆρξαν, Ἀνακρέων ὁ ἐκ
Τέου πόλεως Ἰωνίας. Οὗτος, ὃν καὶ σοφῶν ἐνόμιζον
τινες καὶ ἀληθῶς φιλόσοφον, ἔγραψεν ὥδας, καὶ
ὑμνοὺς γ). Σκολιῶν δὲ ὁ ἐκ Μεξολυνδίου πόλεως τῆς
νῆας καὶ Ὀρφῶ κατὰ τὰς παρὰ τὴν νῆαν καλῶν,
ἦτον ὁ δυνατώτατος εἰς τὴν διεγερτικὴν μουσικὴν,
καὶ ὅτι καὶ ἐν τῷ ὀγδοηχοστῷ ἔτει τῆς ἡλικίας τε ἔ-
λαβε τὸ βραβεῖον. Ἐφεῦρε λέγουσι καὶ τὰ διπλᾶ γρά-

α) Πύθια λέγεται τόπος, καὶ ἑορτὴ Ἑλληνικὴ, καὶ πανήγυρις.
Ὁρα Βαρίνον.

β) Σκολιῶν μέλος λέγεται τὸ παρὰ πότον ἀδόμενον, ὃ καὶ Πα-
ρῶνιον ἐκαλεῖτο. Ἴδε τέτον πλατυτέρων ἐξηγήσιν παρὰ

γ) Ὁ Ἀνακρέων ἦν ἐκ τῆς πόλεως Τέου ἐν τῇ Ἰωνίᾳ. Ἐπὶ τῇ
β' ἔτει τῆς 16 ἡλικίας του, καὶ ἀπεπνίγη ἐκ τινος κόκκου
στεινῆς διατρίβας ἀσχετὸς χρόνος ἐν Σάμῳ παρὰ τῷ
τυράννῳ Πολυκράτῃ, ὅστις καὶ μεγάλως τὸν ἐτίμα· εἴτα
δι ἐπιτροπῆς Ἰππάρχου, ἦλθον εἰς τὰς Ἀθήνας πεντηκτὶ-
σὶν ἔτη.

μματα, τὸ Η δηλαδή, Ω, Ζ, Ξ, καὶ Ψ (α). Καὶ Ἰπποδίκης ὁ Χαλκιδεὺς, ὅστις συνέστησε καὶ ἐθεμελίωσε τὰς μουσικὰς ἀγωνάς.

28. Πυθαγόρας δὲ θέλων τὴν ἑοίαν τῷ Παντὸς συγκειμένην διὰ Μουσικῆς, (Πανσάνιας) φιλοσοφικωτέραν ἀπὸ ὅλων τὰς πρὸ αὐτοῦ ἐνέθηκεν ἐρευνᾶν εἰς τὴν Μουσικὴν. Οὗτος διελθὼν τὸ πεντεκαίδεκάχορδον Σύστημα εἰς πέντε τετράχορδα, προσέθηκεν εἰς τὰς φθόγγους τὸν Προσλαμβανόμενον. Ἦρε τὰ διαστήματα τῶν τόνων, καὶ δι' ἀριθμῶν ἐξέφρασε τὴν διαφορὰν αὐτῶν, οἱ τινες ἀριθμοὶ σφύζονται καὶ ἕως εἰς ἡμᾶς. Τόστος δὲ τὰς φθόγγων καὶ τοὺς τρόπους, ὅς μετεχειρίσθη πρὸς διάκρισιν τῶν διαστημάτων, καὶ τὰ σύμφωνα, καὶ τὰ διάφωνα συστήματα, καὶ τὰ λοιπὰ, περιέξει μὲν καὶ αὐτὴ ἡ Βίβλος, πλατύτερον ὅμως ἐβρίσκεis αὐτὰ παρὰ τῷ Πυθαγόρῃ Νικομάχῳ, παραλαβόντι ταῦτα παρὰ Φιλόλαου, ὅς τις ἐξημερῶν παλαιῶν τοῦ Πυθαγόρου. Ἡ δὲ σύζυγος τῷ Πυθαγόρου Θεανώ ἦτον τέλει παιδευμένη, ὥστε ὄχι μόνον βιβλία συνέγραψεν, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀνδρός της ἀνεδέχθη καὶ τὸ σχολεῖόν του (β).

α) „Γέγραπται αὐτῷ Ἀσφίδι διαλέκτω ἡ Καμβύσου καὶ Δαρείου βασιλεία, καὶ Ξέρου ναυμαχία, καὶ ἡ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ ναυμαχία, δι' ἐλεγείας· ἡ δ' ἐν Σαλαμίνι, μελικῶς.“ Σουίδα.

Ὁ Σιμωνίδης ἐγεννήθη τῇ νέῃ Ὀλυμπιάδι, καὶ ἀπέθανε τῇ οἷ' ἐτῶν διηγέται ἀξιωμακρόν τινα ἐφευρέματα.

β) Ὁ Πυθαγόρας, φιλόσοφος περίφημος, εἶχε πατρίδα τὴν Σάμον, καὶ ἦν υἱὸς Μνησάρχου δακτυλιογλύφου. Ἐγεννήθη μετὰ τῆς μγ' καὶ νβ' Ὀλυμπιάδος· ἔλαβε τὰς πρώτας ἀρχὰς τῆς μαθήσεως ἀπὸ Φερεκύδην καὶ Ἑρμοδάμαν. Ἀπλῶν δὲ εἰς Αἴγυπτον, ἐπαχώρησεν εἰς τὰς ναῖς, καὶ εἰς τὰς ἱερὰς τόπους των, καὶ ἐδιδάχθη ἀκριβῶς τὴν σοφίαν τῶν Αἰγυπτίων· ἐδιδάχθη προσέτι ἐκεί τὴν Ἀστρονομίαν, Γεωμετρίαν, καὶ Θεολογίαν· αἰχμαλωτισθεὶς δὲ ἐκ τῆς Καμβύσου, ἐφέρθη εἰς τὴν Βαβυλῶνα, ἐνθα πάλιν ἀ-

29. Θαλήτας δὲ ὁ Γορτύνιος, καὶ Ξενοδάμος ὁ Κυθήριος, καὶ Ξενοκρίτος ὁ Λοκρὸς κατεστάθησαν ποιηταὶ Παιάνων (α). Λοιπὸν ὁ μὲν Θαλήτας ἐμμήθη μὲν τὰ μέλη τῷ Ἀρχιλόχῳ, καὶ τὰ ἐξέτεινεν εἰς τὸ μακρότερον ἐνέθηκε δὲ εἰς τὴν Ρυθμοποιῖαν καὶ Μάρωνα καὶ Κρητικὸν ἑνθμόν· οὗς ἔτε ὁ Ὀρφεὺς, ἔτε ὁ Ἀρχιλόχος, ἔτε ὁ Τέρπανδρος μετεχειρίσθησαν. Τῷ δὲ Ξενοδάμῳ, λέγει ὁ Πλάταρχος, ἀπομνημονεύεται καὶ ἄσμα, τὸ ὁποῖον εἶναι φανερῶς Ὑπόρχημα (β). Ὁ δὲ Λοκρὸς Ξενοκρίτος ἐποίησε καὶ Ἡρωϊκὰς ὑποθέσεις, ὧν τινὲς ὠνομάσθησαν Διθύραμβοι (γ).

30. Σικανίας δὲ ὁ Ἀργεῖος ἔγινε ποιητὴς μελῶν, καὶ ἐλεγείων μελοποιημένων, καὶ ἐποποιὸς ἀγαθός· ἐνίκησε τρεῖς εἰς τὰ Πύθια (δ). Πυθόκριτος δὲ ὁ Σικανῶνιος, αὐλητὴς περίφημος, ἐνίκησε κατὰ τὰς ἐφεξῆς τέτων ἐξ Πυθιάδας αὐτὸς μόνος αὐλητής. Ἐ-

πέτησε τὰς ἐκεί σοφούς διὰ διδασκάλους τὸν Ἀκιστραφεῖς δὲ εἰς Σάμον, ἤρξατο νὰ διδάσκη, καὶ μὴ ἐνδοκιμήσας, φυγὼν καὶ περιελθὼν τὰς περιφημοὺς τόπους καὶ ναοὺς τῆς Ἑλλάδος, κατήντησεν εἰς τὴν Ἰταλίαν· ἔνθα εἰς τὴν Κροτωνῶν ἐσύστησε τὸ σχολεῖον, διδάσκων ἰδίαν φιλοσοφικὴν αἵρεσιν· μετὰ τὴν μαθητείαν του ἔζη ὥς εἰς κοινόνβιον, οἱ δὲ τὰς λόγους του ἐδέχοντο ὡς χρησμούς, λέγοντες· Αὐτὸς ἔφα· Ἔλθει κατὰ τινὰς ἡ ἔτη.

- α) Οἱ εἰς Ἀπόλλωνα ὕμνοι κυρίως ἐκαλεῖντο Παιᾶνες, ἐπὶ κακῶν λύσει ἀδόμενοι. Ζηρόβ. Πῶπ.
- β) Ὑπόρχημα λέγεται τὸ μέλος τὸ ἐν τῇ ὀρχήσει ἀδόμενον ὡς γίνεται ὅλον ἐν τῶν ἐξῆς.
 „ Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἐξ ἀρχῆς συνέταττον οἱ ποιηταὶ τοῖς
 „ ἐλευθέροις τὰς ὀρχήσεις, καὶ ἐχρῶντο τοῖς σχήμασι ση-
 „ μείοις μόνον τῶν ἀδομένων, τηρῶντες αἰεὶ τὸ εὐγενὲς καὶ
 „ ἀνδρωῆδες ἐπ’ αὐτῶν ὅθεν καὶ Ὑπορχήματα τὰ τοιαῦτα προσηγόρευον. Ἀθήν. Ὁρα καὶ Ζηρόβ.
- γ) Ὁ δὲ Διθύραμβος εἶναι μέλος, ἀδόμενον εἰς Διώνυσον, καὶ διηγούμενον τὴν μυσαρὰν ἐκείνου γένεσιν.
- δ) Πανσανίας Βιβ. 5, σελ. 487.

πηύλησε δὲ καὶ εἰς τὰ Ὀλύμπια ἐξάκις εἰς τὸ πένταθλον· δι' ἃ ἔστησαν αὐτῷ στήλην, καὶ ἐπέγραψαν αὐτῇ τὰ ἐξῆς·

„ Πυθοκρίτου καλλινίκου μνάματα αὐλητᾶ (α). “

31. *Λυρικαὶ ἐπίσημοι ἐστάθηναι καὶ Κόριννα, Τηλέσιλλα, καὶ Πραξίλλα. Καὶ ἡ μὲν Κόριννα γεννηθεῖσα ἐν Θήβαις, ἐδιδάχθη ὑπό τινος ποιητρίας Μύρτιδος (β)· ἐνίκησε δὲ τὸν Πίνδαρον πεντάκις, καὶ ἔλαβε τὸ βραβεῖον. Ἡ δὲ Τηλέσιλλα ἦν Ἀργεῖα, ἐξ ἑνδόξου οἰκίας, κατὰ δὲ τὸ σῶμα νοσηματικῇ. Καὶ ἐπειδὴ περὶ τῆς ὑγιαινούσης τῆς ἡρώτησε τὰς Θεοὺς, ἐλαλήθη πρὸς αὐτὴν νὰ θεραπεύῃ τὰς Μέσας· ὅθεν πεισθεῖσα τοῖς λόγοις, ἐπεχείρησε τῇ Μουσικῇ, καὶ διὰ τῆς ἁρμονίας ἡλευθερώθη τῷ πάθους. Ἐθαρμάζετο δὲ ὑπὸ τῶν γυναικῶν καὶ διὰ τὴν ποιητικὴν καὶ διὰ τὴν γεννημοκαρδίαν (γ). Ἡ δὲ Πραξίλλα διθυράμβους ἔγραψεν ὥς ἀναφέρει ὁ Ἡφαιστίων καὶ Σχολιά, δι' ἃ καὶ ἐθαυμάσθη, καθὼς εἶπεν ὁ Ἀθήναιος (δ). Ἀπὸ ἐκεῖνα ὅμως ἃ τινὰ ἀναφέρει Γράλλδος ὁ Λίλιος, ἀπὸ αὐτὰ δὲν ἀπεσώθη κανένα (ε).*

α) Ὁ αὐτὸς αὐτόθι.

β) Ἡ Μύρτις ἦν μήτηρ, ἡ τελάχιστον διδάσκαλος τῷ Πινδάρῳ· γυνὴ περίφημος διὰ τὰς ἀρετὰς καὶ προτερεῖματά της, καὶ ἔτι περιφημότερα, διότι μεταξὺ τῶν μαθητῶν αὐτῆς εἶχε τὸν Πίνδαρον, καὶ τὴν Κόρινναν.

γ) Ἐπεὶ δὲ Κλεομένης ὁ Βασιλεὺς τῶν Σπαρτιατῶν, πολλὰς ἀποκτείνας, ἐβάδιζε πρὸς τὴν πόλιν, ὁρμὴ καὶ τόλμα δαιμόνιος παρέστη ταῖς ἀκμαζούσαις τῶν γυναικῶν, ἀμύνασθαι τὰς πολεμίους ὑπὲρ τῆς πατρίδος· ἡγουμένης δὲ Τηλεσιλλῆς, ὅπλα λαμβάνουσι, καὶ παρ' ἑπαλξιν ἰστάμεναι, κύκλῳ τὰ τεῖχη περιέστειπαν, ὥστε θαυμάζειν τὰς πολεμίους. Τὸν μὲν ἔν Κλεομένη, πολλῶν πεσόντων, ἀπεκρούσαντο· τὸν δ' ἕτερον βασιλεῖα Λαμάρτον, ἐντὸς γενόμενον, καὶ κατασχόντα τὸ Παμφυλιακὸν, ἐξέωσαν. Ὅθεν δῆλον αὐτὴν περὶ τὴν 91' Ὀλυμπιάδα ἀκμάσαι. — δ) Βιβλ. 14'.

ε) Ἀνθολ. 91' καὶ Ἡφαιστ. 9. Ἐγεννήθη δὲ ἡ Πραξίλλα εἰς τὴν Σικυνῶνα, ἦν δὲ τῇ 96' Ὀλυμπιάδι.

32. Λάσος δὲ ὁ Ἑρμιονεὺς εἰσήγαγε τὸν διθύραμβον εἰς τὸν ἀγῶνα, καὶ εἰσηγήσατο τὰς ἐριστικὰς λόγους μὲ ὅλον ὅτι ὁ Ἡρόδοτος ἀπονέμει τὴν ποιήσιν καὶ τὴν ὀνομασίαν τῷ Διθύραμβου τῷ Μηθυμναίῳ Ἀρίωνι τῷ κιθαρωδῷ, λέγων·

„ Ἀρίωνα τὸν Μηθυμναῖον ἐπὶ δελφίνος ἐξενειχθέν·
 „ τα ἐπὶ ταίναρον, ἐόντα κιθαρωδὸν τῶν τότε ἐ-
 „ ὄντων οὐδενὸς δεύτερον, καὶ Διθύραμβον πρῶ-
 „ τον ἀνθρώπων, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, ποιήσαντά τε
 „ καὶ ὀνομάσαντα καὶ διδάξαντα ἐν Κορίνθῳ (α). “
 Ἦν δὲ ὁ Λάσος, πατρὸς μὲν Χαριβίνου, πόλεως δὲ Ἀχαΐας. Συναριθμεῖται δὲ παρὰ τινων τοῖς ἐπτά σοφοῖς, ἀντὶ ~~Περικλέους~~ Περικλῆ. Ἀγῶνα δὲ περὶ Μουσικῆς ὁ-
 τος ἔγραψε, πλην ὃ σφίζεται. Ἐδίδασκε καὶ τὸν ἔσο-
 χον τῶν νέων λυρικῶν ποιητῶν Πίνδαρον· ἄλλοι λέ-
 γουσιν ὅτι ἐδίδασκεν αὐτὸν ἡ Κόρινθα, εἰπῶσα περὶ
 αὐτῆς ταῦτα·

„ Μέμφομαι ἰώννα τὰν λυγουρὰν Μυρτίδα,
 „ Ὅτι βαναφῆσα ἔβα Πινδάρῳ ποτ' ἔριν. “
 Καὶ πατὴρ μὲν αὐτῆς ἦν Δαίφαντος, μήτηρ δὲ Μύρ-
 τις. ὄντες δὲ ἀμφότεροι ἀθληταί, ἐδίδασκεν τὴν ἰδί-
 αν τέχνην καὶ εἰς τὸν υἱὸν των. Διὰ δὲ τὴν μου-
 σικὴν του κατέστη τόσον περίφημος, ὥστε Ἀλέξαν-
 δρος ὁ τῷ Ἀμύντου μετὰ ταῦτα τὸν συγκατέταξε
 μετὰ τῶν λοιπῶν μουσικῶν, τοὺς ὁποῖους αὐτὸς ἐ-
 σέβετο (β). Μεγάλην δὲ ἄμειλλαν εἶχε πρὸς τὸν Πί-
 νδαρον καὶ Βακχυλίδην, ὁ ἐξ Ἰσλίδος πόλεως τῆς

α) Κλειώ.

β) Ὁ Πίνδαρος ἐγεννήθη τῷ α' ἔτει τῆς 48' Ὀλυμπιάδος· πα-
 τὴρ του δὲ γνωρίζεται αἱ Θῆβαι τῆς Βοιωτίας, ὅστις διὰ
 τῷ μεγάλῳ ποιητικῷ αὐτῷ πνεύματος ἀπεδίωξε τὸ ἐκ τῆς
 πατρίδος ὄνειδος. Ἐδιδάχθη τὴν λύραν ἀπὸ Λάσον τὸν
 Ἑρμιονέα, τὴν δὲ ποιητικὴν ἀπὸ τὸν Σιμωνίδην. Ὁ Πίν-
 δαρος τῷ 40 ἔτει τῆς Ἡλικίας του ἐστάθη ὁ περιφημότε-
 ρος τῶν λυρικῶν, καὶ ἐτιμᾶτο μεγάλως· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι

Κέω (τῆς), συμπολίτης καὶ ἀνεψιὸς τῷ Σιμωνίδου, τῷ καὶ διδασκάλου ὑπάρξαντος τῷ Πινδάρου· ἀλλ' ὁ Βαχχυλίδης ἡξιώθη μεγαλητέρας τιμῆς παρὰ τῷ βασιλεῖ Ἰέρωνι, παρὰ ὁ Πινδαρος· διὸ καὶ τὸν κατὰ τοξεύει ὁ Πινδαρος, ὀνομάζων αὐτὸν μὲν Κόρακα, τὸν δὲ ἑαυτὸν τοῦ Ἀετὸν. Ἐγραψε δὲ ὁ Βαχχυλίδης ἔρωτικά, προσώδια, διθυράμβους, ὕμνους, καὶ ἄλλα πολλὰ (α).

33. Τραγικοὶ δὲ περίφημοι ἐστάθησαν, Αἰσχύλος, Σοφοκλῆς, καὶ Εὐρυπίδης. Ὡν ὁ τῶν τραγικῶν ἀπάντων μεγαλοφρονέτατος Αἰσχύλος ἐπενόησε τὴν τάξιν τῆς σκηνῆς, καὶ ἔφερε τὸ πλῆθος τῶν ὑποκριτῶν νὰ ὁμιλῶσιν ἀνὰ δύο, καὶ πολλὰ ὀρχηστικά σκῆματα ἐξευρίσκειν, ἀνέδιδεν εἰς τὰς χορευτάς. Ἐφεύρε τὴν στολὴν εὐπρεπὴ καὶ σεμνὴν, καὶ τὰ λοιπά (β). Δι' αὐτῶν πρεπόντως ἠθέλησαν νὰ τὸν ὀνομάσωσι

διὰ τιμὴν τοῦ ἡγείραν ἀνδριάντα· οἱ δὲ Αἰσχυρίωνες, ὁ Ἀλέξανδρος, κατεδαφίζοντες τὰς Θήβας, διεφύλαξαν τὸν οἶκον τῷ Πινδάρου· κατέκεινε τὸ ζῆν μέχρι τῶν 941 ἐτῶν τῆς ἡλικίας του, καὶ ἀπέθανε λαμπρῶς.

α) Ἦνθα ὁ Βαχχυλίδης 430 ἔτη πρὸ Χριστοῦ.

β) Ἐκόσμησε μὲν τὴν τραγωδίαν καὶ Πρατίνος, ἐφ' ἧ καὶ θεάτρον ἀνήγειραν, ὅς ἦν υἱὸς Πυθῶνιον, ἡ Ἐγκωμίσ, καὶ συνακμαίνας Αἰσχύλῳ, ἀντηγωνίζετο αὐτῷ τε καὶ Χοιρίλλῳ. Ὁ δὲ Αἰσχύλος μετὰ τῆτον ἔφερεν εἰς τὴν Τραγωδίαν τοῖστον καλλωπισμὸν, ὥστε δι' αὐτὸν καὶ Πατὴρ τῆς Τραγωδίας ὀνομάσθη. Μαρτυροῦσιν οἱ παλαιοὶ, ὅτι κατ' ἐξοχὴν ἔτος ἤξευρε νὰ διεγείρῃ τὸ πάθος τῷ τρόμῳ καὶ τῷ οἴκτῳ, ὡς ἑδεῖς ἄλλος. Ἦν δὲ υἱὸς Εὐφορίωνος. Ἐγεννήθη κατὰ τὸ δ' ἔτος τῆς 57' Ὀλυμπιάδος· κἀν τῇ πρὸς τὸν βάρβαρον μάχῃ ἐκ αἰσχυρῶς συνηγωνίσατο· ἤττηθείς δὲ Σοφοκλῆς, ἔφυγεν εἰς Σικελίαν πρὸς Ἰέρωνα τὸν Τύραννον· καὶ ἀποθνήσκει κατὰ τὸ δ' ἔτος τῆς π' Ὀλυμπιάδος. Φέρεται δὲ εἰς αὐτὸν μετ' ἄλλων καὶ τῆτο τὸ ἐπίγραμμα·

„ Αἰσχύλον ἦδε λέγει ταφὴν λίθος ἐνθάδε κέσθαι

„ Τὸν μέγαν οἰκείης τῇλ' ἀπὸ Κεκροπίης,

„ Λευκὰ Γέλας Σικελιοῦ παρ' ὕδατα· τίς φθόνος ἀστῶν

„ Ὅσησίδας ἀγαθῶν ἔγκοτος αἰὲν ἔχει;“

καὶ εἵρετήν τῆς Τραγωδίας (α). Ὁ δὲ σοφὸς Σοφοκλῆς ἐποίησε σκηνογραφίαν· ἐκαινούργησε τὰ περὶ τῶν χορόν· καὶ καταλύσας τὴν ὑπόκρισιν τῆ ποιητῆ, ἐφευρε τρίτον ὑποκριτὴν· καὶ ἐπιτηδεύσας τὸ γλυκὺ εἰς τὰς τραγωδίας, εὐδοκίμησε περισσότερον ἀπὸ ὅλης (β). Ὁ δὲ Εὐρυπίδης, ὁ ἐπὶ τῆς σκηνῆς φιλόσοφος, ἔφερεν εἰς τὴν σκηνὴν πολλὰ καὶ καλὰ διώτι μετεχειρίσθη μὲν γνώμας οἰκειοτάτας· ἐπεχειρίσθη δὲ καὶ θεωρήματα ὑψηλά· διὰ τῆτο καὶ οἱ Ἀθηναῖοι, ἰδόντες τοὺς τρεῖς ποιητάς, ὅτι εἰς ὀλίγον καιρὸν ἐποίησαν μεγάλας ἐπιδόσεις, ἐψήφησαν τὰ ἐξῆς.

„ Τὰς Τραγωδίας τῶν ποιητῶν Αἰσχύλου, Σοφοκλῆς, Εὐρυπίδου, ἐν κοινῷ γραφισμένους φυλάττειν καὶ τὸν γραμματεὰ τῆς πόλεως παραγινώσκειν τοῖς ὑποκρινομένοις· ἐκ ἐξεῖναι γὰρ αὐτάς, ὑποκρίνασθαι. “

34. Φιλόσοφοι δὲ μουικοὶ ἐστάθησαν τρεῖς οἱ ἐπισημώτατοι· Σωκράτης, Πλάτων, καὶ Ἀριστοτέλης. „ Ὡς δὲ μὲν Σωκράτης ἐμαθήτευον εἰς τὸν Κόν-

α) Διαιρεῖται δὲ ἡ Τραγωδία κατὰ τὸ ποῖον, εἰς Μῦθον, Ἡθος, Λέξιν, Διάνοιαν, Ὀψιν, καὶ Μελοδοίαν· ὅθεν καὶ πᾶς τραγωδοποιὸς, ἔστι καὶ μελοποιός· Ζητήβ. Πώπ.

β) Ὁ μὲν Σοφοκλῆς ἐγεννήθη κατὰ τὴν οἶον Ὀλυμπιάδα, προσηγορεύθη δὲ Μέλισσα διὰ τὸ γλυκὺ· ἔγραψεν Ἑλεγιάς τε, καὶ Παιῖνας, καὶ λόγον περὶ χοροῦ καταλογάδην, πρὸς Θεσπιν καὶ Χοίριλλον ἀγωνιζόμενος· ἐδίδαξε δράματα 97· ἔλαβε νίκας 40· τελευτᾷ δὲ μετὰ Εὐρυπίδην ἔτη 9.

Ὁ δὲ Εὐρυπίδης, υἱὸς Μησάροιο καὶ Κλειτῆς, ἐγεννήθη ἐν Σαλαμῖνι Ὀλυμπιάδος 48· τῷ ἅ ἔτει, 420 ἔτη πρὸ Χρ. Ἦκουσέ δὲ Σωκράτους τῷ Ἀθηναίῳ, καὶ Ἀναξαγόρου τῷ Κλαζομένει. Ἐγραψε πολλὰς τραγωδίας, ἐξ ὧν 20 ἀπεσφύθησαν· ἐλθὼν δὲ εἰς Μακεδονίαν πρὸς Ἀρχέλαον, θνήσκει.

Ὁ μὲν Σωκράτης ἐγεννήθη 468 πρὸ Χρ. καὶ ἀπέθανε 398· ὁ δὲ Πλάτων ἐγεννήθη 427· πρὸ Χρ. καὶ ἀπέθανε 346· ὁ δὲ Ἀριστοτέλης ἐγεννήθη 384 πρὸ Χρ. καὶ ἀπέθανε 320.

„νον, τὴν καθαρωδίαν διδασκόμενος. „ Οὐκ ἀπὴρ, „ ξίς δὲ ἔδδ' Σωκράτης πρὸς Κόννον φοιτᾶν τὸν Μουσικόν, ἀλλ' ἐμάνθανε καθαρίζειν, γέρον ἤδη ὢν. “ Ὁ δὲ Πλάτων ἤκουσε τὰ Μουσικὰ παρὰ Δράκοντος τῷ Ἀθηναίῳ, καὶ Μετέλλῃ τῷ Ἀκραγαντίνῳ. Θελήσας ἂν ἔτος νὰ ἀποδείξῃ ἀρμονικῶς τὴν ψυχικὴν ἀρμονίαν πρὸς τὰ τέσσαρα στοιχεῖα, καὶ τὴν αἰτίαν τῆς πρὸς ἄλληλα ἐξ ἀνομοίων συμφωνίας, ἀπέφηνε δύο ψυχικὰς μεσότητες ἐν ἐκατέρῳ διαστήματι κατὰ τὸν μουσικὸν λόγον. Ὁ δὲ Ἀριστοτέλης διδασκθεὶς ὑπὸ Πλάτωνος τὰ μουσικὰ, ὑπέδειξε καὶ πῶς πρέπει οἱ νέοι νὰ μεταχειρίζονται τὴν Μουσικὴν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῷ Σωκράτους ἤκμασε καὶ Δάμων ὁ Ἀθηναῖος, ὁ μαθητὴς μὲν Ἀγαθοκλῆς, διδάσκαλος δὲ Περικλῆς. Ἐφευρὲ δὲ ὁ Δάμων τὴν ἐπανειμένην Λυδιστί (α). Γνώριμος δὲ τῷ Πλάτῳ ὑπῆρξε καὶ Ἀρχύτας ὁ Μαθηματικὸς, ὅς τις ὅλος ἐδόθη εἰς τὴν Πυθαγορικὴν φιλοσοφίαν καὶ μουσικὴν· τὸ ἀξιολογώτερον τῶν ἐφευρέσεων τήτου ἦτον μία ~~ἐκείνη~~ περικοτὰ, κατασκευασθεῖσα παρ' αὐτῷ τόσον εὐμηχανῶς ὥστε μόνῃ τῆς ἐδύνατο νὰ πετάξῃ (β).

35. Διονύσιος δὲ ὁ Θηβαῖος, Λάμπρος, Λαμπροκλῆς, καὶ Μελανίπιδης ὁ μελοποιὸς, ὁ μετὰ τούτους γενόμενος, καὶ Κρέξος, καὶ Φιλόξενος (γ), καὶ ἄλλοι πολλοὶ, τοῖς νόμοις τῶν πρὸ αὐτῶν ἠκολού-

α) Ὁ Δάμων ἠκμασεν ὀλίγον πρότερον τῷ Σωκράτει· διότι ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Περικλῆς συνήκμαζε τῷ Σωκράτῃ.

β) Ὁ Ἀρχύτας ἦτον ἀπὸ τοῦ Τάραντος, ἔχων πατέρα Μνησιγόραν, ἢ Ἐστιαῖον· ἐγνωρίσθη δὲ μετὰ τὸν Πλάτωνα τῇ 45' Ὀλυμπιάδι. Ἦνθει πρὸ Χρ. 398 ἔτη.

γ) Διονύσιος ὁ Θηβαῖος, ποιητὴς καὶ μουσικὸς ἄριστος, ἠκμασε 450 ἔτη πρὸ Χρ. σύγχρονος αὐτῷ ἦν καὶ Λάμπρος ὁ Ἐρυθραῖος, ὁ διδάσκαλος τῷ Ἀριστοξένῳ. Ὑπῆρξε καὶ ἄλλος Διονύσιος μεταγενέστερος 138 πρὸ Χρ. ὅστις λέγεται Διονύσιος Αἴλιος ἀττικιστὴς ὁ Ἀλικαρνασσεύς. Ὁ δὲ Φιλόξενος ἐγεννήθη εἰς τὴν Κυθῆραν, 367 ἔτη πρὸ Χρ. 300.

θησαν, μὴ θελήσαντες νὰ καινοτομῶσι. Φρύνις δὲ καὶ Τιμόθεος, καὶ Ἐπιγόνιος, καὶ Λύσανδρος, καὶ Σίμμικος, καὶ Διόδωρος, μὴ ἠγαπήσαντες τῇ προϋπαρχέσῃ Μουσικῇ, ἐπεχείρισαν νὰ καινοτομῶσι· διότι ὁ μὲν Φρύνις συνήψε τὸ ἑξάμετρον μὲ τὸ λελυμένον, καὶ μετεχειρίσθη χορδὰς περισσοτέρας ἀπὸ τὰς ἐπτά (α)· ἐπειδὴ ἐπτάχορδος ἦτον ἡ λύρα ἀπὸ τῶν χρόνων Τερπάνδρου τῆ Λεσβίᾳ, καὶ ὁ μὲν Φρύνις προσέθηκε τὴν ἡ' καὶ θ' χορδὴν, ὁ δὲ Τιμόθεος τὴν ι' καὶ ια'· καὶ ὥτως ἐφέρθη εἰς τὸ μαλακώτερον ἢ ἀρχαία Μουσική· διὰ τῆτο καὶ ἐδίωξαν οἱ Λακεδαιμόνιοι τὸν Τιμόθεον ὅταν ὑπῆγεν εἰς τὴν Λακεδαίμονα· μὲ κιθάραν ἑνδεκάχορδον (β). Ἦν δὲ ἕτος ὁ Ἀνρικός Μιλήσιος, υἱὸς Θεράνδρου, ἡ Νεομύσης, ἡ Φιλοπόλιδος· ἔγραψε δὲ ἐπῶν νόμους Μουσικὰς ιθ', προσοίμια λς', Ἄρτεμιν, διασκευὰς ἡ', ἐγκώμιον, Πέρσας, ἡ Ναύπλιον, Φινείδας, Λαέρτην, διθυράμβους ιη', ὕμνους, καὶ ἄλλα τινὰ· ἀπέθανεν ἐ-

- α) Πρόκλος παρὰ Φωτίῳ Κώδ. 259. Ὁ δὲ Πλούταρχος ἀναφέρει τὰ ἑξῆς „ Ἐμμεπὴς ἔφορος, Φρύνιδος τῆ μουσικῆς κεσπεάρων τὰς δύο τῶν ἐννέα χορδῶν ἔξετεμεν, εἰ πῶν „ Μὴ κακούργει τὴν Μουσικὴν. “ Αποφθέρ. Λακ.
- β) Τέτον ἐλθόντα εἰς Λακεδαίμονα μετὰ κιθάρας ἑνδεκάχορδον, ἔξεωσαν οἱ Λάκωνες τοιαῦτα ψηφισάμενοι. “ Ἐπειδὴ „ Τιμόθεος ὁ Μιλήσιος παραγενόμενος ἐπὶ τὰν ἀμετέραν „ πόλιν, τὰν παλαιὰν μῶαν ἀτιμάσθη, καὶ τὰν διὰ τὰν „ ἐπτά χορδῶν κιθάριζιν ἀποστρεφόμενος, πολυφωνίαν εἰ „ σάγων, λαμβάνεται τὰς ἀκοὰς τῶν νέων, διὰ τε τὰς πολυχορ- „ διας τὰς καινότατος τῶν μέλεος, ἀγενεῖα, καὶ ποικίλιν, ἀντὶ „ ἀπλὰς, καὶ τεταγμένας ἀμφιένονται τὰν Μῶαν, ἐπὶ χρώμα- „ τορ συνιστάμενος τὰν τῶν μέλεος δίσκιν, ἀντὶ τὰς ἑναρμο- „ νίῳ, ποττὰν ἀντίστροφον ἀμοιβάν· παρακληθεῖς δὲ καὶ „ ἐπὶ τὸν ἀγῶνα τὰς Ἐλευσινίαν Λάματρος, ἀπρεπῆς διὰ „ σατο τὰν τῶν μέσῳ διασκευὰν, τὰς τὰς Σεμέλιας ὠδί- „ ναρ ἐκ ἑνδικοῦ τῶν νέωρ διδάσκη, δεδόχαι φαν περὶ „ τέτων τῶν βασιλέωρ, τῶν ἐφόρων μεψάσαι Τιμόθεον, „ ἐπαυαχάσαι δὲ, καὶ τὰν ἑνδεκά χορδῶν ἐκταμόντα τὰς „ περιττὰς, ὑπολίπην μόναν τὰς ἐπτά· ὅπως ἕκαστος τὸ

τῶν γ' (α) φαίνεται δὲ, ὅτι ἔφθασεν ἔτος εἰς τόσῃν ἔξιν μουσικῆς, ὥστε δι' αὐτῆς ἐδύνατο νὰ ἐνστάξῃ πάθῃ διάφορα εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀκροατῶν δι' ἃ καὶ ὁ Μέγας Βασίλειος λέγει.

„Ὡγε (Τιμοθέῳ) τοσῶτον περιῆν τῆς (Μουσικῆς) τέχνης, ὥστε καὶ θυμὸν ἐγείρειν διὰ τῆς συντόνης, καὶ αὐστηρᾶς ἀρμονίας· καὶ μέντοι καὶ χαλᾶν καὶ μαλαττεῖν πάλιν διὰ τῆς ἀνειμένης, ὁπότε βέλοιο. Ταύτῃ τοι καὶ Ἀλεξάνδρῳ ποτὲ τὸ Φρύγιον ἐπαυλήσαντα, ἔξαναστῆσαι αὐτὸν ἐπὶ τὰ ὅπλα λέγεται μεταξὺ δειπνῶντα· καὶ ἐπαναγαγεῖν πάλιν πρὸς τὰς συμπότας, τὴν ἀρμονίαν χαλάσαντα (β).“

Ὁ δὲ Ἐπιγόνιος ἐφεῦρεν ὄργανον τεσσαράκοντα χορδῶν· καὶ πρῶτος ἐπέκρυσεν ἀνευ πληκτρῶ· ἦν δὲ ἔτος γένει μὲν Ἀμβρακιώτης· τιμῇ δὲ Σικυνώνιος. Ὁ δὲ Σίμμικος ἐφεῦρεν ὄργανον τριάκοντα καὶ πέντε χορδῶν, ὅπερ ὁ Διόδωρος ἐποίησεν ἐντελέστερον, προσθεὶς αὐτῷ νέας ὁπᾶς.

36. Ἀπὸ τῆς ἑως ὧδε καταλεγέντας ἀρχαίας Μουσικῆς, ἄλλοι μὲν ἐφεῦρον ἄλλο, καὶ ἄλλοι ἄλλο· πολλοὶ δὲ μετ' αὐτῶν καὶ ἄλλοι πολλὰς καὶ ἄλλοιαις ἐφευρέσεις ἐποίησαν εἰς τὴν Μουσικὴν, τὰς ὁποίας διὰ τὴν ἄγνοιαν σιωπῶμεν. Ὅσον ὅμως διὰ τὰς ἀρχὰς, καὶ διὰ τινὰς προόδους τῆς φωνητικῆς, ὀργανικῆς, καὶ ῥυθμικῆς Μουσικῆς, ἀρκετὰ μοι φαίνεται ἱστορήθησαν. Ἐπειδὴ δὲ διὰ μόνῃς τῆς συγγραφῆς εἶναι δυνατόν νὰ ἀπομνημονεύηται πᾶσα τέχνη καὶ ἐ-

„τῶν πόλιος βάρος ὁρῶν, εὐλάβηται ἑτῶν Σπάρταν ἐπιφέρῃντι τῶν ἡθῶν, μὴ ποτιτῶ ἀρεττῶ κλέος ἀγόντων.“ Κεῖται τῆτο παρὰ Ζηροβίου Κ. Πάπ.

α) ἤμασεν ὁ Τιμοθέος ἐπὶ τῶν χρόνων τῆς μεγάλης Ἀλεξάνδρου.

β) Καὶ Δίων λόγ. Α', περὶ Βασιλείας. Ὁ δὲ Πλάταρχος (περὶ τῆς Ἀλεξάνδρου σελ. 307) αὐτὸ τῆτο φησὶ καὶ Ἀντιγνώδαν ποιῆσαι, τὸν Ἀρμάτιον ἐπάσαντα νόμον· αὐτὸ δὲ τῆτο καὶ Ἰππόλυτον παθεῖν τὸν Καρδινάλιον ἐν Παννονίᾳ στρατεύόμενον φησὶν Ἰερώνυμ. Μάχιος ποικιλ. Ἀναγν. Βιβλ. Δ', κεφ. ΙΓ'.

πιστήμη, δὲν εἶναι περιττὸν νὰ διαλάβωμεν καὶ περὶ ἐκείνων, ὅσοι γνωρίζονται εἰς ἡμᾶς, ὅτι κατὰ καιρὸς συνέγραψάν τι περὶ Μουσικῆς.

37. Πρῶτος λοιπὸν ὁ Φιλόλαος συνέγραψε· δεῦτερος δὲ, ὁ Λάσος, καὶ τρίτος ὁ Δικαίαρχος· ὧν τὰ συγγράμματα ἀπώλοντο. Καὶ περὶ μὲν τῷ Λάσῳ ὠμίλησαμεν (32)· ὁ δὲ Φιλόλαος ὑπῆρξε μαθητὴς καὶ διάδοχος τῷ Πυθαγόρῃ· τῷ δὲ περὶ Μουσικῆς συγγράμματός του τεμάχιά τινα διεσώθησαν παρὰ Νικομάχῳ τῷ Γερασσηνῷ, ὅσον καὶ τὸ ἐξῆς τοῖς φιλομύθοις παρατιθέμενον.

„ Ἀρμονίας δὲ μέγεθος, συλλαβὰ καὶ διοξεῖα· τὸ
 „ δὲ διοξεῖας μῆζον τῆς συλλαβᾶς ἐπογδοῶν· ἔστι γὰρ
 „ ἀπὸ ὑπάτας εἰς μέσαν, συλλαβὰ· ἀπὸ δὲ μέσας
 „ ποτὶ νεάταν, διοξεῖα· ἀπὸ δὲ νεάτας εἰς τρίταν,
 „ συλλαβὰ· ἀπὸ δὲ τρίτας ἔς ὑπάταν, διοξεῖα· τὸ
 „ δ' ἐν μέσῳ τρίτας καὶ μέσας, ἐπὶ γδοον· ἃ δὲ συ-
 „λλαβὰ, ἐπί τριτον· τὸ δὲ διοξεῖας, ἡμιόλιον· τὸ δὲ
 „ Διαπασῶν, διπλόον· ὥστε Ἀρμονία, πέντε ἐπὶ γ-
 „ δῶν καὶ δυεῖν διέσεων· διοξεῖα δὲ, τρι' ἐπὶ γδοα
 „ καὶ διέσεις· συλλαβὰ δὲ, δύ' ἐπὶ γδοα καὶ διέσεις (α). “
 Ὁ δὲ Δικαίαρχος ἦν Μεσσήνιος, υἱὸς μὲν Φειδίου,
 ἀκουστῆς δὲ Ἀριστοτέλους· ὑπῆρξε δὲ μουσικὸς, ρή-
 τωρ, καὶ φιλόσοφος, τὸν ὁποῖον ὁ Κικέρων ἀνό-
 μασεν Ἱστορικώτατον (β).

38. Ἀριστόξενος δὲ ἐστὶν ὁ σφῆζόμενος ἀρχαιότερος συγγραφεὺς τῆς Μουσικῆς· ἦν δὲ υἱὸς Μνησίου τοῦ καὶ Σπινθάρου μουσικῆ ἀπὸ Τάραντος τῆς Σικελίας· φιλοσοφήσας δὲ ἐπεχείρησε καὶ εἰς τὴν Μουσικὴν, καὶ ἔγινεν ἀκουστῆς τῷ πατρός του, καὶ Λάμπρου τοῦ

α) Ὅσα Νικόμαχον τὸν Γερασσηνὸν ἐν τῷ περὶ Μουσικῆς.

β) Δικαίαρχῳ τῷ Μεσσηνίῳ, τῷ περὶ Μουσικῶν ἀγώνων βιβλίον (ἔ καὶ Σφηξὶ στίχ. 1190, μέμνηται ὁ τῷ Κομ. σχολίας.) ἀναγέγραφεν ὁ Φαβρίκιος Βιβ. Ἑλλην. Βιβλ. Γ', Κεφ. ΙΑ', σελ. 267, καὶ 295.

Ἐρυθραίου· εἶτα Ξενοφίλου τῷ Πυθαγορείῳ, καὶ τέλος Ἀριστοτέλεις· συνέγραψε δὲ βιβλία μουσικὰ γ', φιλόσοφα, ἱστορίας, καὶ παντὸς εἶδους παιδείας εἰς βιβλία ὑγ' (α).

39. Εὐκλείδης δὲ συνέγραψεν Εἰσαγωγὴν εἰς τὴν Μουσικὴν, ἐνθα καταλέγει τὰς χορδὰς τῶν τριῶν γενῶν· διακρίνει χροὰς ἑξ'· διασαφηνίζει τρόπους ἑπτὰ· ἐκτίθησιν εἴκοσι θεωρήματα εἰς κατατομὴν τοῦ Κανόνος· ἡγοῦν καταγίνεται περὶ τῷ ἐν Μουσικῇ ποσὸς μόνον, χωρὶς νὰ ἀναφέρῃ τι περὶ τῷ ποιῶ· γνωρίζεται δ' ὁ ἀνὴρ ἐκ τῶν στοιχείων τῆς γεωμετρίας (β).*

40. Νικόμαχος δὲ τις Γερασσηνὸς συνέγραψε περὶ Μουσικῆς, ὅς τις διαιρεῖ τὸ σύγγραμμά του εἰς δύο βιβλία· καὶ διότι ὁμιλεῖ κατὰ τὰς γνώμας τῷ Πυθαγόρου, παρωνομάσθη Πυθαγορικός· λέγεται δὲ Γερασσηνὸς ἐκ τῆς Πόλεως, ἐν ἣ ἐγεννήθη· αὕτη ὠνομάσθη Γέρασα ἀπὸ τῆς, ὅτι κατόκησαν ἐκεῖ οἱ συστρατεύσαντες τῷ Ἀλεξάνδρῳ γέροντες, μὴ δυνάμενοι νὰ πολεμῶσι· κεῖται δὲ αὕτη ἡ πόλις περὶ Βόστρον καὶ Ἀραβίαν (γ).

41. Θέων δέ τις Συμωναῖος ἀφῆκεν ἀποσπασματίον περὶ ἀριθμητικῆς καὶ Μουσικῆς, καὶ ἐξέδωκεν αὐτὸ τύποις Ἰσμαὴλ Βαλλιάλδ.

42. Ἀριστείδης δὲ ὁ Κεῖντυλιανὸς συνέγραψε πλατύτερον καὶ πληρέστερον τῶν προσηγησαμένων, ὁμιλήσας περὶ μελωδίας, περὶ ᾠδῶν, καὶ περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς Μουσικῆς.

α) Ὁ Ἀριστόξενος ἤκμασεν ἐπὶ τῆς ριᾶ Ὀλυμπιάδος· κατὰ δὲ Ἀνθιμὸν Γαζῆν 322 ἔτη πρὸ Χριστοῦ.

β) Ὁ Εὐκλείδης ἤκμασε κατὰ τὸν αὐτὸν Γαζῆν 258 ἔτη πρὸ Χριστοῦ.

* Ὁ Ἐρατοσθένης, ὅστις εἶναι γνωστὸς ὡς γραμματικὸς, ποιητής, φιλόσοφος, καὶ γεωμέτρης, ἠκμάσας κατὰ τὴν ραΐ Ὀλυμπιάδα, ἥτοι 194, ἢ 6 πρὸ Χρ. ἔγραψε Κανόνος Πυθαγόρου κατατομὴν.

γ) Ἦκμασεν ὁ Νικόμαχος 117 ἔτη πρὸ Χρ. κατὰ τὸν αὐτὸν· ἔην δὲ σύγχρονοι αὐτῷ καὶ ὁ Θέων, καὶ ὁ Ἀριστείδης.

43. Κλαύδιος δὲ ὁ Πτολεμαῖος συνέγραψεν ἑλλη-
νιστὶ τὰ ἀρχὰς τῆς ἀρμονίας, ἔνθα μαθηματικώτε-
ρον ἐκφράζεται. Σχολιάζει δὲ τὰ ἀρμονικὰ τῷ Πτο-
λεμαίου Πορφύριος, ἀφείς καὶ αὐτὸς ὑπόμνημά τι
περὶ μουσικῆς ἐκ ἀξιοκαταφρόνητον (α).

44. Ἀλύπιος δὲ ἐκτίθησι τὰ σημεῖα, ἃ τινα διὰ
τὰς φθόγγους μετεχειρίζοντο οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες εἰς
δεκαπέντε τρόπους ἐν τοῖς τρισὶ γένεσι, τριτέστιν ἐ-
πὶ διαγραμμάτων τεσσαράκοντα πέντε ἠλήφθησαν
δὲ ταῦτα τὰ μουσικὰ σημεῖα ἀπὸ τῷ Ἑλληνικῷ Ἀλ-
φαβήτου (β).

45. Γαυδέντιος δέ τις φιλόσοφος συνέγραψεν Εἰ-
σαγωγὴν εἰς τὴν Μουσικὴν ἔνθα ὁμιλεῖ περὶ φθό-
γγων, διαστημάτων, καὶ τρόπων· ἐκτίθησι δὲ καὶ
σημεῖα τῶν φθόγγων εἰς τέσσαρας τρόπους ἐν τῷ
Διατονικῷ μόνῳ γένει.

46. Βακχεῖος δὲ ὁ Γέρων συνέγραψεν Εἰσαγωγὴν
τῆς Μουσικῆς τέχνης κατ' ἐρωταπόκρισιν· ἀναφέρει
καὶ δέκα ρυθμούς· περὶ δ' εὐρεται καὶ τὸ ἐξῆς ἐπί-
γραμμα·

„ Τῆς Μουσικῆς ἔλεξε Βακχεῖος Γέρων

„ Τόνους, τρόπους, μέλη τε καὶ συμφωνίας.

„ Τούτῳ συνῶδ' αἰονύσιος γράφων,

„ Τὸν παμμέγιστον δεσπότην Κωνστατῖνον

„ Σοφῶν ἐραστὴν δέκνυσιν τεχνημάτων.

„ Τὸν τῶν ἀπάντων γὰρ σοφῶν παιδευμάτων

„ Ἐφευρετὴν τε καὶ δότην πεφηνότα

„ Ταύτης προσῆκεν ἑδαμῶς εἶναι ξένον. “

47. Ἐγραψαν δὲ περὶ Μουσικῆς καὶ τρεῖς Πολυτ-

α) Ἦκμασε Κλαύδιος ὁ Πτολεμαῖος ἀπὸ 125 ἕως 161 ἔτη ἀπὸ
Χρ. κατὰ τὸν αὐτὸν ἔζησε δὲ ἑβδομήκοντα ὀκτὼ χρόνους.

β) Μάρκος ὁ Μειβώμιος ἐξέδωκε βιβλίον, περιέχουσιν μετὰ Λα-
τινικῆς μεταφράσεως καὶ σχολίων τὰ συγγράμματα, δια-
γράμματα, καὶ σημεῖα, ἐπὶ τῶν μουσικῶν Ἑλλήνων. Ἀριστο-
ξένου, Εὐκλείδου, Νικομάχου, Ἀλυπίου, Γαυδεντίου, Βα-
κχεῖος, καὶ Ἀριστείδου· ποιήσας ἔργον ἐπαίνων πολλῶν ἄξιον.

στορες. Λουκιανὸς ὁ Σαμβσατεὺς, Πλάταρχος ὁ Χερωνεὺς, καὶ Ἀθήναιος. Καὶ ὁ μὲν Ἀθήναιος ἀναφέρει περὶ τινων εὐδοκίμησάντων εἰς τὴν Μουσικὴν, ἢ ἐφευρόντων τι εἰς αὐτήν· ὁ δὲ Πλάταρχος ἐποίησε δύο διαλόγους διὰ τὸ αὐτὸ τέλος· καὶ ὁ Λουκιανὸς ἔγραψεν ὄρχησιν, ἢ ἐγκώμιον Μουσικῆς. (α)

48. Συνέγραψαν δὲ περὶ Μουσικῆς ἐν ἐσχάτοις τοῖς χρόνοις καὶ δύο Κωνσταντινουπολῖται· Μιχαὴλ ὁ Ψελλὸς, καὶ Μανουὴλ ὁ Βρυέννυος. Καὶ τῷ μὲν Ψελλῷ σφίζεται ἐπιτομὴ μουσικῆς, ἐνθα φαίνεται ὅτι ἔδεν ἄλλο ἐποίησεν ὁ Ψελλὸς, εἰμὴ συνάθροισιν ἀρχαίων λέξεων τῆς Μουσικῆς, ὁρισμῶν, καὶ διατρέσεων. Ὁ δὲ Βρυέννυος ὠμίλησε περὶ τῆς ἐν Μουσικῇ ποσότητος κατὰ τὰς ἀρχαίας πληρέστατα· καὶ ἔτι περὶ ἡχων, καθὼς οἱ μελοποιοὶ τῷ καιρῷ του ἐφρόνουν. Εἶναι ὅμως ἄπορον, διὰ τὸ δὲν ὠμίλησεν ἕτερος ὅτι ἔδεν ἄλλος περὶ φωνῶν, χειρονομίας, καὶ χαρακτήρων· διότι ὁ μὲν Ψελλὸς ἔγραψε περὶ τὸ 1105 ἔτος, ὁ δὲ Βρυέννυος περὶ τὸ 1320, ὅτε παρὰ πολλοῖς ἀναμφιβόλως ὑπῆρχεν ἡ χρῆσις τῶν χαρακτήρων καὶ τῆς χειρονομίας· (ἣτις διήρκεσε καὶ μετὰ τὴν ἄλυσιν.) ἐπειδὴ εὐρίσκονται στιχηράρια, γεγραμμένα πρὸ ἑξακοσίων χρόνων. Ἐτι καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ Θεόφιλος περὶ τὸ 830 ἐμέλιζε στιχηρά, καὶ διδούς τοῖς ψάλταις, προέτρεπεν αὐτὰς, ἵνα ψάλλωσιν αὐτά· καὶ αὐτὸς ἡγάπα νὰ χειρονομῇ καὶ ἐν φαιδραῖς πανηγύρεσι (β). Πρὸς τέτοις καὶ Κωνσταντῖνος ὁ Αὐτοκράτωρ ὁ Πορφυρογέννητος ἀναφέρει πολλαχῇ περὶ τῆς χειρονομίας, λέγων Ἐπαλλον οἱ ψάλλται τῇ πολυτέχνῳ χειρονομίᾳ, περὶ τὸ 950 ἔτος με-

α, Ὁ Πλάταρχος ἐγεννήθη 50 ἔτη σχεδὸν μετὰ Χρ. καὶ ἀπέθανε 135. Καὶ ὁ Λουκιανὸς κατὰ ταύτην τὴν ἐποχὴν φαίνεται ὅτι ὑπῆρξε· κατὰ δὲ τὸν Ἀνθιμιον ἀπὸ 120 ἕως διακόσια. Ὁ δὲ Ἀθήναιος συνέγραψε μετὰ τὸ 204 ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ.

β, Ὁρμ. Κεδρητόν.

τα Χρ. Συνάγεται λοιπὸν, ὅτι αὐτοὶ οἱ δύο συγγραφεῖς ἦσαν ἀμύητοι τῆς Μουσικῆς τῷ καιρῷ των ἢ τῇ-
λάχιστον ἔγραψαν, καὶ τὰ περὶ ταύτης τῆς ὕλης γρα-
φέντα ἔ διεσώθησαν.

49. Τόσους λοιπὸν γνωρίζομεν ἀπὸ ἐκείνης, οἱ
τινες συνέγραψαν ἑλληνιστὶ περὶ Μουσικῆς ἑλληνικῆς.
Ἀπὸ δὲ τῆς Λατίνους καὶ τῆς λοιπῆς Εὐρωπαϊοῦς
ἐπὶ μὲν Θεοδωρίχου συνέγραψαν Βοέσιος, Κασσιό-
δωρος, Μαρτινιανὸς, καὶ Αὐγουστῖνος· νεωστὶ δὲ,
Ζαρκλίνος, Σαλινᾶς, Ναγέλιος, Βικέντιος, Γαλιλαί-
ος, Δόνις, Κιρχέρος, Βανχίερις, Μαρσένος, Παρ-
ῆας, Περωῶτος, Βαλλῆς, Δεσκάριτης, Ὀλδῆρος, Μαν-
ρόλις, Μαλκόμος, Βερρέτιος, Ραμῶ, Δ' Ἀλαμπέρτος,
Ρουσσῶ, καὶ Ὀρόν. Συνέγραψαν αὐτοὶ τε καὶ ἄλλοι
ἐκ ὀλίγοι περὶ Μουσικῆς, ἐκφράζοντες ἐξ εἰκασίας
καὶ τὰ λεγόμενα παρὰ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων Μυ-
σικῶν, σημειώνοντες ὁμοίως καὶ μέλη τῶν Ἑλλήνων
μὲ τὰς εἰς χρῆσιν ἔσας παρ' αὐτοῖς νότας. Ὅσα ὅ-
μως γράφουσι περὶ τῆς Μουσικῆς, ἥτις εἶναι παρ'
αὐτοῖς εἰς χρῆσιν τὴν σήμερον, εἰς ταῦτα ἀληθεύ-
ουσι, διηγέμενοι πράγματα, καὶ ὄχι ὑποθέσεις.

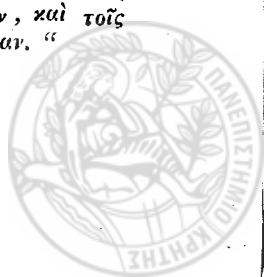
50. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Μουσικῆς
πρὸ τῆς Χριστιανικῆς ἐποχῆς. Ὅτε δὲ ἡ κοινὴ μύ-
τηρ ἡμῶν, ἡ Ἐκκλησία δηλαδὴ τῶν χριστιανῶν ἐ-
λάμβανε σύστασιν, ὃ δὲ Χριστιανισμὸς ἐφαπλέμενος
εἰς διαφόρας πόλεις, ἐβελτιῆτο, τότε, καθὼς ἐσυ-
νειθίζετο καὶ παρ' Ἰουδαίους, ἔδοξε καὶ τοῖς Χριστι-
ανοῖς, ἵνα τὰ μεγαλεῖα καὶ θαυμασία τῇ Θεῷ δοξο-
λογῶνται καὶ ἐν τῇ ἱερᾷ Ἐκκλησίᾳ διὰ τῆς Μουσικῆς.
Καὶ ἔπαλλον μὲν τὰς Ψαλμοὺς τῇ Δαβιδ ἐν αὐ-
τῇ, ἐμέλισαν δὲ καὶ τὸ Σιγησάτω πᾶσα σὰρξ βρο-
τεία, τὸ Χερουβιζόν, τὸ Κοινωνικόν, τὸ Ἅγιος ἁ-
γιος Κύριος Σαββαῶθ, τὸ Σὲ ὑμνῶμεν, τὸ Τὴν
γὰρ σὴν μήτραν, καὶ τὰ λοιπὰ τῆς θείας καὶ ἱερᾶς
Λειτουργείας ἔσματα. Μετέπειτα μετεχειρίσθησαν τὴν
Μουσικὴν ἐν τῷ Ἑσπερινῷ, Μεσονυχτιῷ, καὶ Ὁρθρῷ.

Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν ἔζων ὁ, τε Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, ἦτοι περὶ τὸ 736 ἔτος ἀπὸ Χρ. καὶ ὁ τέτρω συνινατραφεὶς καὶ συμπαιδευθεὶς Κοσμάς (α), ἐπενοήθη ὁ τρόπος τῆ γραφῆναι τὰ μέλη διὰ τινων συμβολικῶν χαρακτήρων, διὰ τῶν ἔγραψεν ὁ ἐκ Δαμασκῆ Ἰωάννης ἐν ὁκτώ μὲν ἤχοις τὰ ἀναστάσιμα τῇ Ὀκτωήχῳ, καὶ τὰ Κεκραγάρια

α) Ὁ ἐν ἁγίοις πατὴρ ἡμῶν ἐκ Δαμασκῆ Ἰωάννης ὁ Μανσῶρ, πατρίδα μὲν ἔσχε τὴν κατὰ Συρίαν Δαμασκόν· γονεῖς δὲ, περιφανεῖς καὶ ἐνδόξους· διδάσκαλον δὲ Κοσμάν ἐρωμένον τε καὶ ἐλλόγιμον ἄνδρα ἐξ Ἰταλίας· παρ' ἧ πολλὰ μὲν εἰδὴ σὺν Κοσμῷ τῷ μελωδῷ ἐκιδάσκειται παιδείας, τὴν δὲ Μουσικὴν ἐμνήθη ἐντελῶς· καὶ περὶ μὲν τὸ 728 ἔτος ἀπὸ Χρ. ἤκμασεν ἐπὶ Λέοντος τῷ Ἰσαύρῳ· περὶ δὲ τὸ 756 πρὸς Κῆριον ἐξεδήμησεν. Ἀναβιβάζουσιν οἱ μεταγενέστεροι συγγραφεῖς τὴν μέθοδον καὶ τὰς χαρακτῆρας τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς ἕως εἰς τὰς χρόνους Πτολεμαῖα τῷ Φιλαδέλφῳ, βασιλέως Αἰγύπτου, τοῦτέστι 285 ἔτη πρὸ τῆς Σατιρῆς ἐποχῆς· διότι λέγουσι·

„ Πτολεμαῖος ὁ Βασιλεὺς εὐρὼν τὰς ἤχους συγκεχυμέ-
 „ νες καὶ δια κεχωρισμένους, προστάξας τὰς σοφῆς τῶν
 „ Ἑβραίων ἄνδρας, μετελῳτίτισαν τὴν Ἑβραϊκὴν γραφὴν
 „ εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ συντάξαντες πάντα τὰ μέλη τῶν
 „ ἤχων, ἐποίησαν ἐξ αὐτῶν βιβλίον καλούμενον Μουσικόν·
 „ ἐξ οὗ τῆς Παπαδικῆς ἡ πᾶσα τέχνη ἐγνωρίσθη· ὃ σὺν
 „ ἄλλοις πολλοῖς ὑπὸ τῶν ἀθέων βαρβάρων ἐνεπρόσθη.
 „ Ἀγνοῶντες ἔν οἱ ἄνθρωποι δίχα τῶν πῶς ἄλλως
 „ ὑμνεῖν τὸν Θεὸν δυνήσονται, εἰς ἀλλὰς καὶ κινιάρους ἐξέ-
 „ κλιναν· μετὰ δὲ τῶν τῶν Θεοστυγῶν ὁργάνων εἰς τὰς
 „ Ἐκκλησίας εἰσερχόμενοι ἔψαλλον· καὶ πάλιν ἀπερχόμενοι
 „ εἰς τὰ θεάτρα, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν εἰς πᾶσαν ἀσεβῆ καὶ
 „ μισόθειον πρᾶξιν, πᾶς ὁ λαὸς διὰ τῶν ὁργάνων ἐκείνων
 „ θελγόμενος, διεσύρετο βία ὑπὸ τῷ Διαβόλῳ καταδυνα-
 „ στενόμενος· ἕως ὁ Θεὸς ἐλεήσας τὸ πλάσμα αὐτῶν, τέ-
 „ τος τὰς τρεῖς φωστῆρας τῇ οἰκουμένῃ διήγειρεν ἐν τῇ
 „ Ἐκκλησίᾳ, τὸν ἐν ἁγίοις ἅγιον μέγιστον Κοσμάν τὸν
 „ ποιητὴν, καὶ τὸν ἐκείνου ὑπέρλαμπρον καὶ κεχαριτωμένον
 „ φοιτητὴν Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνόν, καὶ πρὸ τῶν τῶν
 „ μέγιστον ἑωσφόρον καὶ ἰσαγγέλον Ἰωάννην τὸν Χρυσό-
 „ στομον· οἱ τινες Θεοπνεύστῳ βουλήματι κινήσαντες, ταύ-
 „ τὴν τὴν τέχνην ἀνεκαίνισαν, καὶ ἀνῆρμωσαν, καὶ τοῖς
 „ ἀνθρώποις λεπτομερῶς καὶ ἐντέχνως ἡρμήνευσαν. “

τὰ παρὰ Πέτρου τοῦ Λακεδαιμόνος ἐξηγηθέντα. Ἐν ἡμῶν δὲ Πλαγίου δευτέρου τὰ μέλη ἐνὸς Χερουβικοῦ, ἐνὸς Κοινωνικοῦ, τοῦ Νῦν αἱ δυνάμεις, καὶ τοῦ Προστασίας τῶν χριστιανῶν ἀκαταίσχυντε· ἐν Πρώτῳ δὲ ἡμῶν, τὸ Γεύσασθε. Λοιπὸν οὗτος λέγεται ὁ ἀρχαιότερος διδάσκαλος καὶ πρωτουργὸς τῆς καθ' ἡμῶς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς, κατὰ τὰ σωζόμενα γεγραμμένα μέλη διὰ τῶν ἐρημέων μουσικῶν χαρακτήρων. Αὐτὸς ποιήσας τὴν Ὀκτώηχον, ἐδίδαξε τοὺς μεταγενεστέρους ψαλμωδοὺς, νὰ μὴν ἐκτείνωσιν, οὔτε νὰ παρεκτρέπωσι τὰς ψαλμωδίας ἀπὸ τοῦς ὁκτώηχους (α). Ἀπὸ δὲ ταύτης τῆς ἐποχῆς ἕως εἰς τοὺς ἐδικούς μας χρόνους, ὅσους διδασκάλους καὶ ἐφευρετὰς ψαλμωδιῶν ἀνέδειξεν ὁ χρόνος, διδάξαντας ἅμα καὶ μελίσσαντάς τι, ἄξιον ψάλλεσθαι ἐν ταῖς ἱεραῖς Ἐκκλησίαις, ἰδοὺ καὶ ἀλφάβητον ὀνομαστὶ κατὰλέγονται.

A.

51. Ἀγάθων ἀδελφὸς Ξένου τοῦ Κορώνη. Ἀθανάσιος μοναχός. Ἀθανάσιος μοναχός Ἀθωνίτης. Ἀθανάσιος Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, μαθητὴς Βαλασίου. Ἀλέπιος. Ἀμπελοκηπιώτης. Ἀνανεώτης (β). Ἀνδρέας ὁ ἅγιος ποιμὴν τῆς Κρήτης. Ἀνδρέας Ἱεροσολυμίτης. Ἀνδρέας Σιγηροῦ. Ἀνδρόνικος. Ἀνθίμος ἱερομόναχος. Ἀντώνιος ἱερεὺς, καὶ μέγας Οἰκονόμος, χρηματίσας μαθητὴς Ἱερεμίου Χαλκηδόνος. Ἀργυρὸς

α) Depuis que nous avons écrit ceci, nous avons encor trouvé, en feuille, tant le même livre, au haut d'une page & dans la marge, cette date, ετος ωκέ, ce qui feroit an 805. Si c'étoit-là la date de ce livre, il remonteroit à-peu-près au temps même de S. Jean Damascène, qui est l'inventeur de la musique Grecque moderne; & cela ajouteroit sans doute beaucoup au mérite de ce manuscrit. pag. 786. de l'état actuel de l'art Musical en Egypte par m. Villoteau.

β) Ὁ Ἀνανεώτης ἐπὶ ῥξε πρῶτος ποιητὴς τῶν Ὄκτων καὶ δευτέρως Ἰωάννης ὁ Γλυκὺς, τὸν Ἀνανεώτην μιμοῦμενος· ἐπιτα τρίτος ὁ Ἡθικός· μεθ' ἑς ὁ Κοκκουζέλης· λέγει Μακρονὴλ ὁ Χρυσάφης.

Ῥόδιος. Ἀρχάδιος μοναχός. Ἀρσένιος ἱερομόναχος ὁ μέγας. Ἀρσένιος ἱερομόναχος ὁ μικρός (α).

B.

52. Βαλάσιος ἱερεὺς, μαθητὴς Γερμανοῦ Νέων Πατρῶν (β). Βαρθολομαῖος μοναχός. Βενέδικτος δομῆστικος. Βλατηρός. Βυζάντιος.

Γ.

53. Γαβριήλ ἱερομόναχος καὶ φιλόσοφος (γ). Γαβριήλ ἐκ τῆς μονῆς τῶν Ξανθοπούλων. Γεννάδιος ὁ ἐξ Ἀγχιάλου. Γερμανός μοναχός. Γερμανός Νέων Πατρῶν (δ). Γεώργιος Κοντοπετρῆς. Γεώργιος Παναρέτου. Γεώργιος Σγουροπούλου. Γεώργιος Πλαγιώτου. Γεώργιος Πρωτοψάλτης Γάνου. Γεώργιος ὁ ἐκ Ῥαιδεστού, καὶ Πρωτοψάλτης τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας. Γεώργιος ὁ Κρής (ε). Γρηγόριος Ἰλνυζύς. Γρηγόριος

- α) Οὗτος ἐμέλισε πρῶτος εἰρημούς καλοφωνικὰς, ὀλίγῃ πρότερος χρηματίσας τῷ Χρυσάφου, καὶ τῷ Βαλασίῳ.
- β) Οὗτος ἐμέλισεν Εἰρημολόγιον τῶν Καταβασίων, ὃ συνέτεμεν ὁ Πέτρος. Ἐγραψε μέλη δοξολογιῶν, εἰρημῶν καλοφωνικῶν, καὶ ἄλλα πολλά. Ὑπῆρξε σύγχρονος τῷ νέῳ Χρυσάφει.
- γ) Τάτου σώζεται καὶ ἐγχειρίδιον περὶ Μουσικῆς χειρογράφου, γραφὴν ἔτι σωζομένης τῆς χειρονομίας, ὃθεν ὀμιλεῖ καὶ πρὸς εἰδότας αὐτήν.
- δ) Οὗτος ἦν ἢ σύγχρονος ἢ ὀλίγῃ ὕστερος τῷ Χρυσάφου. Ἠχημασε δὲ περὶ τὸ ἀχό ἔτος. Ἐμέλισε δὲ Στιχηράριον, καὶ ἄλλα πολλά.
- ε) Οὗτος ἦν ἢ γραφὴς Ἰακώβου τῷ Πρωτοψάλτου· διότι μὴ γυμνασθεὶς ὁ Ἰακώβος εἰς τὸ γράφειν, ἔπαλλε μὲν αὐτὸς ὥσάν να ὑπηγόρευεν, ὃ δὲ Γεώργιος ἔγραφεν. Ἐδίδασκε δὲ τὰ μουσικὰ εἰς Κωνσταντινέπολιν κατὰ τὸ Φανάρι, ἐν τῇ Χίῳ, καὶ εἰς τὰς Κεδωνίας τῆς Ἐφέσου ὅπου καὶ ἔδωκε τὸ κοινὸν χρῆμα κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος. Ἦκουσε δὲ τὰ μαθήματά τε παρὰ Ἀντὶλ Πρωτοψάλτου, Πέτρος τῷ Πελοποννησίῳ, Πέτρος Βυζαντίῳ, καὶ Ἰακώβου Πρωτοψάλτου· ἐχρημάτισε διδάσκαλος Γρηγορίον τὸν Λαμπαδαρίου. Τόν τὸν Γεώργιον ἐμελείων νὰ γέρωσιν οἱ ἔφοροι τῆς ἡμετέρας Σχολῆς, διὰ νὰ γένῃ καὶ αὐτὸς μέλος τῶν τριῶν τῆς νέας Μεθόδου τῆς Μουσικῆς· ἀλλ' ὁ θάνατος προλαβὼν, ὕστερόν τας φιλομέσους τῶν ἐκπιζομένων ἀγαθῶν τῆς μουσικῆς παρ' αὐ-

ιερομόναχος. Βούνης ὁ Ἀλιώτης (α)· καὶ Γρηγόριος ὁ νῦν Λαμπαδάριος (β).

Δ.

54. Λαβίδ μοναχός. Λαμιανός Βατοπεδηνός. Δανιήλ παλαιός. Δανιήλ ὁ νέος. Δανιήλ ὁ Πρωτοψάλτης, μαθητὴς Παναγιώτου Χαλάτζογλου (γ). Δημήτριος Δακιανός, μαθητὴς Κουκουζέλου. Δημήτριος ἐκ Ῥαιδεστού. Διονύσιος μοναχός. Δούκας λαοσυνάκτης. Δούκας Σιρόπουλος.

Ε, Ζ, Η.

55. Ἐυνοῦχος Πρωτοψάλτης τοῦ Φιλανθρωπίνου. Ἐφραίμ Καρίας. Ζαχαρίας Πρωτοψάλτης Κυζίκου, ἀνεψιὸς μὲν Ἀνανίου Κυζίκου, μαθητὴς δὲ Ἰωάννου Πρωτοψάλτη. Ἡθικός. Ζαχαρίας Χανεντές (δ).

Θ.

56. Θεόδουλος μοναχός. Θεόδωρος στουδίτης. Θεόδωρος Ἀγαλιανός. Θεόδωρος Θαλασσηνός. Θεόδωρος Καλλικρατίας. Θεόδωρος Κλαβᾶς. Θεοφάνης Καρύκης Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως. Θεόφιλος ὁ Αὐτοκράτωρ (ε). Θεοφύλακτος Ἀργυρόπουλος. Θωμᾶς ἱερέυς.

τῷ. Οὗτος ἦν ποιητὴς καὶ διδάσκαλος τῆς ψαλμοδίας, ἀλλ' ἔτι καὶ ψάλτης· διότι ἔδεποτε ἔψαλλεν ἐπ' Ἐκκλησίας.

- α) Οὗτος ὑπῆρχε Πρωτοψάλτης τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἐπὶ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως.
- β) Οὗτος ἐμαθήτευσεν εἰς Ἰάκωβον τὸν Πρωτοψάλτην, εἰς Πέτρον τὸν Πρωτοψάλτην, καὶ εἰς Γεώργιον τὸν Κρητᾶ. Ἐστὶν εἰς τῶν τριῶν Διδασκάλων, τῶν ἐφευρετῶν τῆς νέας Μεθόδου τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς.
- γ) Δανιήλ ὁ Πρωτοψάλτης, ἡ μελωδικὴ σάλπιγξ τῆς ἡμετέρου αἰῶνος, κατήγετο ἀπὸ τὸ Τέρναβον κατὰ τὴν Λάρισσαν, περὶ δὲ τὸ ἀπρὸς Δεκεμβρίου καί, ἡμέρα σαββάτῳ εἰς τὰς 12 ὥρας ἔδωκε τὸ κρινὸν χρέος. Ἐψηφίσθησαν δὲ Πρωτοψάλτης μὲν ὁ Ἰάκωβος, Λαμπαδάριος δὲ, Πέτρος ὁ Βυζάντιος.
- δ) Ζαχαρίας ὁ Χανεντές ἦτον σύγχρονος τῷ Δανιήλ. Τότε τῷ Ζαχαρίᾳ σφίζονται εἰρημοὶ καλοφωνικοὶ καὶ κοινὰ εἰς τὰς νῦν χανεντέδες σφίζονται φάσια μεγάλα καὶ ἀξίεπαιρα.
- ε) Ὁ Αὐτοκράτωρ Θεόφιλος ἐβασίλευσε περὶ τὸ 830 ἔτος ἀπὸ

I.

57. Ἰάκωβος Πελοποννήσιας Πρωτοψάτης τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας (α). Ἱερεμίας Χαλκιδόνης. Ἰωακείμ Βυζίης Ἀλαπάσης, μαθητῆς Βαλασίου. Ἰωάννης ὁ ὄσιος καὶ πατὴρ ἡμῶν ὁ Δαμασκηνός. Ἰωάννης Γλυκός. Ἰωάννης Μαῖσιτωρ ὁ Κουκουζέλης (β). Ἰωάννης Βατάτζης. Ἰωάννης Σγουροπούλα. Ἰωάννης ὁ Φωκάς. Ἰωάννης Οὐρανιώτης. Ἰωάννης ὁ Κλαδάς (γ).

Χρ. περὶ τῶ ὁποῖον λέγει ὁ Κεδρινός, ὅτι ἐφιλοτιμεῖτο νὰ εἶναι καὶ μελωδός διὰ καὶ ᾄδοντας ποιῶν τινάς, καὶ σιγῇ μελλῶν, ἄδουσαι προέτρεπε. Φέρεται δὲ καὶ τις λόγος, ὡς ἔρωτι τῶ μέλους βαλλόμενος κατὰ τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν ἐν παιδικαῖς πανηγύρεσιν, ἐπαρητιέτο τὸ χειρονομεῖν.

- α) Ἦκμασεν ὁ Ἰάκωβος περὶ τὸ αὐτὸ ἔτος ἀπὸ Χρ. Ἐμελίσσε βίβλον ὅλην τὸ Δοξαστικόν, ὅκτω δοξολογίας, συνέτεμε τὰ μεγάλα πεπραγμένα, καὶ τὸν πολυέλεον τῶ Ἀντὶχ. Διόρθωσε τὰ σφάλματα, τὰ ὅποια ἐξ αἰτίας τῆς ἀμελείας τῶν τυπογράφων εὐρίσκοντο εἰς τὰς Ἐκκλησιαστικὰς βίβλους προτροπῇ Γρηγορίου Πατριάρχου. Ἦν γραμματικὸς καλός ἦτον καὶ ψάλτης ἄριστος, ἂν δὲν ἦτον κακὸ ῥυθμός. Διότι ἀγνοῶν τὰς κανόνας τῆς ῥυθμικῆς καὶ ποιητικῆς, διὰ νὰ φυλάξῃ τάχα τὸ νόημα τῶ τροπαρίου, δὲν ἐφύλαττε τὸν ῥυθμὸν τῶν προσομίων διὰ τὰ ὅποια Πέτρος ὁ Βυζάντιος ὠντότε Αἰμιλαδάριος, ἡγανάκτει μεγάλως β. Περί τῆτον εὐρηται ἐν τῇ βίβλῳ τῇ καλουμένῃ „Αἰμαρτωλῶν Σωτηρία τὰ ἑξῆς.

„ Ἦσαν τις νέος εἰς τὴν μεγαλόπολιν Αὐρῳάχιον τῆς
 „ πρώτης Ἰουστινιανῆς, ὁρφανὸς ἀπὸ τὸν πατέρα ἢ δὲ
 „ μήτηρ αὐτῆς, ὡς εὐσεβῆς καὶ φιλόθεος, ἔδωκε τὸν παῖδα
 „ νὰ μαθάνῃ τὰ ἱερὰ γράμματα τὸν ὅποιον (διατὶ ἦτον
 „ εἰς τὸν νῦν ἐπιδέξιος, καὶ πλείστα καλόφρωνος) ἅπαντες
 „ ἐπαινοῦμαζον Ἀγγελόφωνον. Τὸν καιρὸν ἐκεῖνον, καθὼς
 „ εἶναι συνήθεια εἰς τὰ βασιλεία πάντοτε, ἐζητήσαν ἐν-
 „ ῥόλους καὶ καλοφώνους καὶ εὐρόντες αὐτὸν, ἔβαλον εἰς
 „ σχολεῖον βασιλικόν, νὰ παιδεύηται τὴν μουσικὴν τέχνην,
 „ ἕως νὰ γένη εἰς αὐτὴν τέλειος ὅστις εἰς ὀλίγον καιρὸν,
 „ ὡς ἀγγίχοντες καὶ φρόνιμος, ὑπερέβη ἅπαντας“....

- γ) Φέρεται καὶ τῆτον γραμματικὴ Μουσικὴ περὶ Μετροφωνίας χειρογράφος ἀπῆρξε δὲ μετὰ τὸν Κουκουζέλην.

Ἰωάννης Κουκουμάς (α). Ἰωάννης ἱερεὺς Πλουσι-
 δηνός (β). Ἰωάννης Πρωτοψάλτης μαθητὴς Παναγιώ-
 του Χαλάτσογλου (γ). Ἰωάννης Πρωτοψάλτης Ραι-
 δεστοῦ, ἀνεψιὸς καὶ μαθητὴς Γερασίμου Ἡρακλείας·
 οὗ καὶ ἕτερος μαθητὴς Ἰωακεῖμ ἱερομόναχος Ῥόδιος.
 Ἰωάσαφ ὁ νέος Κουκουζέλης,

Κ.

58. Κάλλιστος πάλαιός (δ). Κάλλιστος ἐκ Νικαίας.
 Καμπάνης. Καρβουνάρις. Κασσιανὴ μοναχὴ (ε). Κλή-

- α) Εὐρίσκεται καὶ τέτον Γραμματικὴ Μουσικὴς περὶ Μετροφω-
 νίας καὶ περὶ ἤχων χειρόγραφος.
 β) Εὐρίσκεται τέτον ἕως τροχὸς εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς Παπαδικῆς.
 γ) Τραπεζούντιος ἦν ἔτος ὁ Ἰωάννης, χρυσοκόμος τὸ κατ' ἀρ-
 χὰς γενόμενος· εἶτα τῷ Παναγιώτῃ μαθητεύσας, καὶ ὅ-
 παντα τὰ τότε σωζόμενα μουσικὰ ποιήματα ἐκδιδαχθεὶς
 ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ἰκανῶς ἐπιδὲς εἰς τὴν Μουσικὴν, ἐψηφίσθη
 Λαμπαδάριος, τῷ διδασκάλῳ συμπάλλων· ὃν καὶ μετὰ
 τὸν θάνατον αὐτοῦ διεδέξατο, Πρωτοψάλτης γενόμενος. Ἐ-
 μέλεισε δὲ τὰ πασαινοῦρια προτροπῇ Κυρίλλου Πατριάρ-
 χου κατὰ τὸ αἶψιν· ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ.
 δ) Νικηφόρος Κάλλιστος ὁ Ξανθόπουλος ἔζη ἀκόμη 1341 μετὰ
 Χρ. Ἐγράψε κατὰλογον τῶν ὕμνογράφων τῆς Ἐκκλησίας.
 ε) Ἡ Κασσιανὴ λέγεται καὶ Κασία καὶ Εἰκασία· περὶ ἧς ἀναφέ-
 ρουσι Παῦλος, Κωδινός, καὶ Θεόδωρος ὁ Προόδρομος τὰ
 ἑξῆς.

„ Ἡ μονὴ τῆς Εἰκασίας ἐκτίσθη παρὰ Εἰκασίας μονα-
 „ χῆς εὐσεβεστάτης καὶ παρθένου ὠραίας τῷ αἵθῃ, ἥτις
 „ σοφωτάτη ἦσα, καὶ κανόνας πολλὰς, καὶ στιχηρὰ, καὶ
 „ ἄλλα τινὰ ἀξιοθαύμαστα ἐποίησε καὶ ἐμελῶδησεν, ἐν
 „ τοῖς χρόνοις Θεοφίλου τῷ Βασιλέως. -- Ὁ μὲν Κωδι-
 „ νὸς ταῦτα· ὁ δὲ Παῦλος ὁ Σιλεντιανός, „ Ἡ δὲ μονὴ
 „ τῆς Ἰκασίας, ἐκτίσθη παρ' αὐτῆς, γεγονυίας, ὅτε τῆς
 „ βασιλείας ἀπέτυχε παρὰ Θεοφίλου Βασιλέως, σεβασμι-
 „ ας καὶ ὠραίας τυγχανούσης, ἥτις καὶ κανόνας καὶ στι-
 „ χηρὰ ποιήσασα ἐν τοῖς χρόνοις Θεοφίλου καὶ Μιχαήλ
 „ τῷ εὐὶ αὐτοῦ, ὅποια τὰ εἰς Πόρνην καὶ εἰς τὸ Μῦρον·
 „ αὐτῆς γὰρ εἰσὶν ἅπαντα ταῦτα --

„ Ἀλλὰ πολὺ πρότερον, ὥς ἔξ ἀγράφου ἔχομεν παρα-
 „ δόσεως, γυνήτις τῶν εὐπατριδῶν σοφῇ καὶ παρθένος
 „ Κασία τένομα, τῇ τε μέλους ἀρχηγὸς ἐχηματίσσε, καὶ

μης Λέσβιος. Κορνήλιος μοναχός. Κοσμάς ὁ ὅσιος καὶ πατὴρ ἡμῶν (α). Κωνσταντῖνος Μαγουλᾶς. Κωνσταντῖνος ὁ ἐξ Ἀγχιάλου. Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος (β). Καντεμῆρις (γ). Κύριλλος ὁ Τήνου (δ).

Α.

59. Λάσκαρις Πηγωνίτης. Λέων ὁ Συφός καὶ Αὐ-

- „ τὸν κανόνα ἐπεράσατο (τῷ Μεγάλῳ Σαββάτῳ). Οἱ δὲ
 „ ὕστερον τὸ μέλος ἀγασάμενοι, ἀνέξιον δ' ὅμως κρίναντες,
 „ γυναικείοις συμμῖξαι λόγοις τὰ τῷ ἥρωος ἐκείνου Κοσμά
 „ μουνσουργήματα, τὸ μέλος παραδόντες τῷ Μάρκῳ, καὶ
 „ τοὺς ἱερὰς ὕμνους ἐγχειρίσαντες, τὴν πλάκην τῶν τρο-
 „ παρίων τότε μόνον ἐπέτρεψαν.“ Θεόδ. Προδ.
- α) Ὁμοίως τῷ Λαμασκηῶ Ἰωάννῃ κατὰ τε τὸν βίον καὶ κατὰ
 τὸν λόγον ἐκρημάτισεν ὁ Κοσμάς, λέγει ὁ Μελέτιος ἐν τῇ
 Ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ· ὁ δὲ Σουδάς, ἔτιωσ' „ Οἱ γοῦν
 „ ἁσματικοὶ κανόνες Ἰωάννου τε καὶ Κοσμά συγκροσιν οὐκ
 „ ἐδέξαντο, ἀ δὲ δέξαιτο, μέχρις ἂν ὁ καθ' ἡμᾶς βίος
 „ περὶ αὐτῶν θῇται.“
- β. Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος νίδος ἦν Λέοντος τῷ Σο-
 φῷ· ἐγεννήθη μὲν ἀπὸ Χρ. 903, ἀπέθανε δὲ 959. ἔχει με-
 γάλῃν κλίσιν εἰς τὴν σπουδὴν καὶ φιλομάθειαν· ἐβασίλευ-
 σε χρόνους 47. Οὗτος ἐποίησε τὰ ἐν τῇ Ὀριγῶνι Ἐξου-
 πιστελάριᾳ τὰ ὁποῖα σώζονται μεμελισμένα ὑπὸ Βαλα-
 σία, καὶ ὑπὸ Πέτρου εἰς Λεύτερον ἦχον.
- γ) Ὁ Καντεμῆρις ἔγραψεν ἑλληνιστὶ καὶ τουρκιστὶ περὶ Μου-
 σικῆς ἀπὸ τὰ ὁποῖα μόνον τὸ τουρκιστὶ σώζεται, διαλαμ-
 βάνον περὶ τῆς ἐξωτερικῆς Μουσικῆς. Ἐφεῦρε καὶ ὁνθ-
 μὸν τὸν καλούμενον Ζάροπέν· καὶ κατήγετο μὲν ἀπὸ τὸ
 γένος τῶν ἡγεμόνων τῆς Μολδοβλαχίας· περιῆλθε δὲ Τρο-
 ζιαν, Ἀραβίαν, καὶ Περσίαν· καὶ ἐδιδάχθη ἐντελῶς τὴν
 εἰς ἐκείνους τὰς τόπους σωζομένην Μουσικὴν. Μετεχειρί-
 ζετο δὲ ὄργανα τὸ Νέι καὶ τὸ Ταμποῦρι.
- δ) Ὁ Κυρὸς Κύριλλος ἀπὸ τὸ περὶ Μουσικῆς σύγγραμμά του
 κρίνεται ὅτι μετέχευε καὶ τῆς Ἑλλάδος φωνῆς, καὶ τῆς Μασικῆς
 τῆς ἐκκλησιαστικῆς τε καὶ ἐξωτερικῆς. Ἐδιδάχθη δὲ τὴν Ἐκ-
 κλησιαστικὴν Μουσικὴν ὑπὸ τῷ Πρωτοψάλτῃ Πατριάρχῳ.
 Συνέβαλλεν ἐνίοτε τῷ Λαυρίῳ ἐν τῷ Πατριαρχεῖῳ. Καὶ
 διὰ μὲν τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν συνέγραψε περὶ χα-
 μακτέφων, καὶ ἥχων με διάφορα παραδείγματα· διὰ δὲ τὴν
 ἐξωτερικὴν, περὶ περὶ δῶδι, μακαμίων, καὶ ὁνθμῶν,

τοκράτωρ (α). Λέων ὁ Ἀλμυριώτης. Λογγῖνος μοναχός.

M.

60. Μανουὴλ υἱὸς Κορώνη. Μανουὴλ Γαζής. Μανουὴλ Ἀργυρόπουλος. Μανουὴλ Φωκιανός. Μανουὴλ Ἀγαλιανός. Μανουὴλ ὁ μέγας ρήτωρ. Μανουὴλ Θηβαῖος. Μανουγρᾶς. Μανουὴλ Χρυσάφης (β). Μανουὴλ Γούτας. Μανουὴλ ὁ νῦν Πρωτοψάλτης. Μάρκος ὁ Εὐγενικός. Μάρκος Κορίνθου. Μελέτιος Σιναΐτης (γ). Μελχισεδέκ ἐπίσκοπος Ῥαιδεστού. Μιχαὴλ Ἀνανεώτης. Μιχαὴλ ἱερεὺς Κουκουλάς. Μοσχιανός.

N.

61. Ναθαναὴλ Νικαίας. Νήφων δομέστικος. Νικηφόρος ἱερομόναχος ὁ Ἡθικός. Νικηφόρος Χῖος ἀρχιδιάκονος τοῦ Ἀντιοχείας, καὶ μαθητὴς Ἰακώβου Πρωτοψάλτου (δ). Νικόλαος δομέστικος. Νικηφόρος Τραμουντιάνας, καὶ Πρωτοψάλτης Ῥόδου. Νικόλαος Ἀσάν ὁ Κύπριος. Νικόλαος Ἀνδριανουπολίτης, μαθητὴς Ἰωάννου Πρωτοψάλτου.

Ξ, Π.

62. Ξένος ὁ Κορώνης, Πρωτοψάλτης τῆς Ἀγίας Σοφίας. Παγκράτιος ἱερομόναχος. Παΐσιος μοναχός. Παναγιώτης Χαλάτζογλου (ε). Πανόρετος. Πατ-

- α) Λέων ὁ Σοφὸς ἀπέθανεν 911 ἀπὸ Χρ. Ἦν δὲ υἱὸς τῷ Καίσαρος Βασιλείῳ τῷ Μακρόνῳ, καὶ τέτονι διάδοχος τῆς Βασιλείας τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐν ἣ ἱβασίλευσε χρόνους 22. Οὗτος ἐποίησε μέλη ἢ ἔμνους ἐκκλησιαστικὰς, ἀπὸ τῶν ὁποῖους εἶναι καὶ τὰ ἑνδεκα Ἑωθινά. Ἀτὰ εἰρήσκονται μεμειλισμένα εἰς τὸ παλαιὸν Στιγχεράριον μετεμελίσθησαν ἔτι παρὰ Ἰωάννου τῷ Κλαδά, καὶ συνεμήθη τὸ μέρος αὐτῶν ἐπὶ Ἰακώβου Πρωτοψάλτου.
- β) Μανουὴλ Χρυσάφης ὁ παλαιὸς ἦν Λαμπιδόριος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἐπὶ Κωνσταντίνῳ τῷ Παλαιολόγῳ, ἐσχάτῳ Ἀυτοκράτορος τῶν Ῥωμαίων.
- γ) Οὗτος ἐξημέτισε διδάσκαλος Γεωργίου τῷ Κορητός.
- δ) Οὗτος διδάσκει τὰ μοναχὰ εἰς Υἱάσι τῆς Μολδαβίας.
- ε) Ὁ πατὴρ τῷ Παναγιώτῳ κατήχετο μὲν ἐν Τραπεζεύτῳ, ἦν δὲ κατὰ τὸ ἐπάγγελμα Χαλάτζης, ἐνημερεύει δὲ ἐν Κωνσταντινουπόλει. Τοῦτε εἰς τὴν οἰκίαν ἑλθὼν μοναχός

ζάδας ὁ Πρασηνός. Πέτρος Γλυκὺς ὁ Μπερεκέτης (α). Πέτρος ὁ Λαμπάδαριος, Λακεδαιμόνων, διδάσκαλος μέγας, κατὰ δὲ τοὺς Ὁθωμανὲς Χιροῦζ Πέτρο· διότι ὅταν καὶ πρώτην φοράν ἤκουε νέον μέλος, διὰ τῆς γραφῆς ἐκλεπτεν αὐτό (β). Πέτρος Βυζάντιος, Πρωτοψάλτης καὶ μαθητὴς μὲν Πέτρου τοῦ μεγάλου διδασκάλου, διδάσκαλος δὲ τῶν διδασκάλων Γρη-

τις, συγγενὴς, καὶ μουσικὸς, ἐδίδαξεν ἀρχαρίστου τῆς Μεσικῆς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Παναγιώτην. Εὐφώνον δ' ὄντα καὶ φυσικὴν ἔχοντα κλίσιν πρὸς Μουσικὴν ἰδὼν, συνεβέλευσεν αὐτῷ, ἵνα πορευθῇ εἰς τὸ Βατοπεδινὸν μοναστήριον τὸ κατὰ τὸν Ἄθω, καὶ τῷ τότε ψάλλοντι ἐκεῖ Ἀμιαντῷ τὸν μαθητὴν· διότι κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐξέλιπον ἐν Κωνσταντινουπόλει εἰδήμονες ψαλμοῦδοί. Τούτῳ γοῦν τῷ Ἀμιαντῷ μαθητεύσας ὁ Παναγιώτης, καὶ πάντα τὰ τότε σωζόμενα Ἐκκλησιαστικὰ μέλη ἐκδιδάχθεις, ἐπέστρεψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ εἰσεδέχθη Πρωτοψάλτης ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ. Τούτου τῷ Παναγιώτῳ μέλη σώζονται εἰς εἰρμὸς Ἐφρίξε γῇ μετὰ τῷ κρατήματός, καὶ ἕτερον κράτημα εἰς ἧγον Βαρὺν, καὶ ἄλλα τινά.

- α) Οὗτος ὑπερέβη κατὰ τὴν γλυκύτητα πάντας τοὺς μουσικὰς εἰς τὴν σύνθεσιν τῶν Εἰρμῶν, ὅς καὶ Καλοφωνικὰς ὠνομάσαν. Ὡν δὲ σύγχρονος τῷ Παναγιώτῃ, ἐχρημάτισε Πρωτοψάλτης κατὰ τὰ Ἡμαθία. Περικέτης δὲ ὠνομάσθη, διότι ἐρωτῶντων αὐτὸν τῶν μαθητῶν διδάσκοντα τὰς Εἰρμὰς, ἂν ἔχη καὶ ἄλλους, ἔλεγε πάντοτε Περικέτι. Φαίνεται δὲ, ὅτι καὶ ἐμέλισεν ἕως περισσότερα ἀπὸ ὅλας τὰς μελωδούς, τὰς ὁποίας καταλέγομεν ἐδῶ, ἐκτὸς τῷ Λακεδαιμόνῳ Πέτρου.
- β) Οὗτος ἐμαθήτευσε παιδιόθεν ἐν Σμύρῃ εἰς τινα μουσικὸν ἱερομόναχον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐπέλασεν ἀρχετὰ μαθήματα· ἔπειτα ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινέπολιν, ἐμαθήτευσεν εἰς τὸν Πρωτοψάλτην Ἰωάννην τὸν ὁποῖον καὶ ἐμιμεῖτο εἰς τὰ μέλη του, κατ' ἐκεῖνον ἐκφράζων αὐτά. Τῆς δὲ μελοποιίας ἤρξατο, ὅταν ἦτον ἀκόμη δομῆστικος ἀριστερός. Ὅτε δὲ ἐπλήρωσε τὸ κοινὸν χορὸς, ὁ Πρωτοψάλτης Ἰωάννης, καὶ ἔγινε Πρωτοψάλτης ὁ Δανιὴλ, ἔπρεπε μὲν νὰ γένῃ Λαμπάδαριος ὁ Ἰάκωβος ὡς δεξιὸς δομῆστικος· ὁ δὲ Πέτρος διὰ μεσιτείας δυνατωτέρων παραβὰς τὴν τάξιν, ἔγινε Λαμπάδαριος· καὶ ἐπῆρε δομῆστικόν του τὸν Βυζάντιον Πέτρον. Ἐκ τέτον γῆν ἐφθονεῖτο, λέγουσιν, ὑπὸ τῷ Ἰακώβῳ καὶ

γορίου Λαμπαδαρίου, καὶ Χρυσάνθου Ἀρχιμανδρίτου, ὁ καὶ Φυγὰς ἐπιλεγόμενος (α). Πρασινός.

P, Σ, T, Φ καὶ X.

63. Ῥωμανὸς ὁ μελωδὸς, δ' ἐφευρὼν πρῶτος Κοντάκια, καὶ συγγράψας ἀπὸ αὐτὰ ὑπὲρ τὰ χίλια (β). Σέργιος. Στέφανος Ἀγιοπολίτης. Στυλιανὸς ἱερεὺς. Συμεὼν Λαοσυνάκτης τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας. Συ-

τῷ διδασκάλῳ Δανιὴλ· καὶ ἐσώζετο ἐν αὐτοῖς μῖσος χροπτόν μὲν, ὑπεραίνετο δὲ καὶ ἐνέχτε. Ἐμέλεισε δὲ Ἀναστασιματάρια δύο· χερουβικά καὶ κοινωνικά τῶν Κυριακῶν κλάσεις τέσσαρας· καὶ ἀπὸ τὰ κοινωνικά τῷ ἐναντὶ ἄλλα μὲν διπλᾶ, πολλὰ δὲ καὶ τριπλᾶ πολυέλεους, πασαπνοάρια, δοξολογίας, ὁλόκληρον Δοξαστικόν, ὁλόκληρον Εἰρημολόγιον· ἐξηγήσῃ τὰ Ἀνοιξαντάρια, τὰ μεγάλα Κεκοιμήτρια, τινὰ πασαπνοάρια, τὸ Ἄνωθεν οἱ προσφίται, καὶ ἄλλα τινὰ· ἐμέλεισε δὲ καὶ στίχους πολιτικοὺς κατὰ τὰ μακάμια τῶν Ὁθωμανῶν, καὶ κατὰ τὰς θυμὰς τῶν αὐτῶν. Εὐρέθησαν ἔτι ἐν τοῖς σημειώμασιν αὐτῷ γεγραμμένα μετὰ τῆς Μουσικῆς Χαρακτῆρας Φάσις, καὶ Πισσάρεφια διὰ δὴ ταῦτα ὠνομάσθη καὶ Μέγας διδασκαλός. Ἐποίησε δὲ ταῦτα πάντα ἐν ὀλίγῳ διαστήματι καιρῷ· διότι Λαμπαδαρίου ἔτι ὢν, τὸν βίον μετέλλαξε, λοιμὲν παρανάλωμα γενόμενος.

- α) Οὗτος ἦν Κωνσταντινουπόλις, καὶ ἐπαιδεύθη τὴν μουσικὴν ὑπὸ Πέτρον τῷ Λαχεδαίμονος. Ἐμέλεισε δὲ ὁκτὼ κοινωνικά τῶν Κυριακῶν, καὶ ὁκτὼ χερουβικά, ἐν μᾶθημα, μίαν δοξολογίαν· καί τινος καταβασίας, ἃς ἐκ ἐμέλεισε ὁ διδασκαλὸς αὐτῷ, καὶ ὅλον τὸ σύντομον Εἰρημολόγιον. Ἐξηγήσῃ δὲ πολλὰ ἐκ τῶν παλαιῶν. Ἐπὶ δὲ τῆς πρώτης Πατριαρχείας Καλλινίκου τῷ ἀπὸ Νικαίας διὰ τινὰ σφάλματα ἐξώσθη τῷ κλήρῳ, καὶ ἔφυγεν εἰς Χερσόνησον· καὶ ἔκειτο εἰς Υἱάσι τῆς Μολδαβίας, καὶ πολλὰ ἐπὶ τῆς ἀλλοδαπῆς ἀναξιοπαθίσας, τὸν βίον μετέλλαξε κατὰ τὸ αὐτῷ ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ.
- β) Οὗτος ἦν Ἐδεσσινός τὴν πατρίδα. Ἐλθὼν δὲ εἰς Κωνσταντινέπολιν, κατώκησεν εἰς μοναστήριον τῆς ὑπεραγίας ἡμῶν Θεοτόκου, τὸ ἐν τοῖς Κύρου. Ἐποίησε δὲ καὶ ἐμέλεισε τὸ, Ἡ παρθένος σήμερον τὸν ὑπερούσιον τίθει, καὶ ψαλῶν αὐτῷ ἐπ' ἄμβωνος, ὑπὸ πάντων τῶν ἀκροατῶν θαυμάσθεις τε καὶ εὐφημισθεῖς, συνέγραψε καὶ ἐμέλεισε καὶ τὰ λοιπὰ. Ὅρα τὸν Μεταφραστὴν τῇ α' Ὀκτωβρίῳ.

μεῶν Ψυρίτζης. Σωφρόνιος ἱερομόναχος Καφφᾶς. Τζακνόπουλος. Φίλιππος Γαβαλλᾶς. Φωκᾶς δομῆσι-
κος. Χαλιβοῦρις. Χριστοφόρος Μιστάκων. Χουρμού-
ζης ἱερεὺς. Χουρμούζης Διδάσκαλος (α). Χρῦσανθος
ἱερομόναχος Κύπριος, μαθητὴς Ἰωάννου Πρωτοψάλ-
του. Χρῦσανθος Ἀρχιμανδρίτης, καὶ Διδάσκαλος (β).
Χρυσάφης Πρωτοψάλτης ὁ νέος (γ).

64. Αὐτοὶ λοιπὸν εἶναι οἱ κατὰ καιροὺς χρημα-
τίσαντες μελοποιοὶ καὶ διδάσκαλοι τοῖς παρ' Ἑλλήσι
σφῆζομένης Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς τὴν ὁποίαν ἔ-
σωσεν εἰς ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ μεγάλου ναυαγίου τοῦ Γέ-
νους ἡ μήτηρ ἡμῶν Ἐκκλησία. Διότι ὅταν ἐξέλιπεν
ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως ἡ ἔμμουσος ψαλμωδία, ἔ-
σφῆζετο ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις ταῖς κατὰ Πελοπόννησον
καὶ Κρήτην· ὅτε δὲ καὶ ἐντεῦθεν ἀπέπτη, ἐσφῆζετο
ἐν τῷ τοῦ Ἀθῶνος Ἀγιωνύμφῳ Ὄρει, ἐπειδὴ ἔχρη-
σίμευεν ἡ διάδοσις τῆς Μουσικῆς εἰς τοὺς Ἐκκλησια-
στικοὺς, καὶ ἄλλοτε μὲν, μάλιστα θεὸς εἰς τὰς ἀγρυ-
πνίας, ἤγουν εἰς τὰς παννυχίους τελετάς. Ἀπὸ δὲ
τοῦ Ἀθῶνος αὐθις μετεκομίσθη εἰς τὴν Κωνσταντι-

α) Οὗτός ἐστι Χαλκηνὸς κατὰ τὴν πατρίδα, ἀπὸ τῆς νήσου
δηλαδὴ Χάλκης, κειμένης παρὰ τὴν Βυθινίαν ἐν τῇ Προ-
ποντίδι· ἔστι δὲ καὶ μέλος τῶν τριῶν Διδασκάλων τῆς
νέας Μεθόδου τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς τῶν νῦν
Ἑλλήνων, καὶ διωρίσθη γενικῶς ἵνα μετὰ Γρηγορίου Λαμ-
παδαρίου παραδίδῃ τὸ Πρακτικὸν μέρος αὐτῆς.

β) Οὗτος ἦν ἀπὸ τὴν Μάδντον, πόλιν κειμένην παρὰ τὸν Ἑ-
λλήσποντον καὶ εἶναι μέλος τῶν τριῶν Διδασκάλων, τῶν
ἐφερευτῶν τὴν νέαν Μεθόδον τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μου-
σικῆς καὶ διωρίσθη γενικῶς, ἵνα παραδίδῃ τὸ Θεωρητικὸν
μέρος αὐτῆς.

γ) Μανουὴλ ὁ νέος Χρυσάφης ἤχησε περὶ τὸ πρῶτον ἔτος ἀπὸ
Χρ. ἐμέλισεν Ἀναστασιματάριον, Στιχηράριον, χερουβικά,
κοινωνικά, καὶ ἕτερα' συνέγραψεν ἐγχειρίδιον περὶ μουσι-
κῆς, ἐξ ἧς φαίνεται πεπαιδευμένος ὁ ἀνὴρ ἱκανῶς καὶ τὴν
ψαλμωδίαν καὶ τὴν ἑλλάδα γῶνῃν. Σφῆζεται δὲ τὸ ἐγχει-
ρίδιόν του χειρόγραφον,

νούπολιν διὰ τοῦ νέου Χρυσάφου, τοῦ Παναγιώ-
του, καὶ τοῦ Περκεζέτη.

65. Σφύζονται δὲ συγγράμματα, τὰ ὅποια διαλαμ-
βάνουσι περὶ τῆς τοιαύτης μουσικῆς, τὰ ἐπισημότερα.

Α', Ὁ Ἐπιγράφεται Γραμματικὴ Μουσικῆς Ἰωάν-
νου τοῦ Δαμασκηνοῦ, καὶ Κοσμᾶ τῷ Μελωδοῦ· καὶ
εἶναι μὲν γεγραμμένη κατ' ἐρωταπόκρισιν, εὗρίσκε-
ται δὲ ἐν τοῖς παλαιοῖς στιχηραρίοις, τοῖς ἐν μεμ-
βράνοις (α).

Β', Ὁ ἐπιγράφεται Ἰωάννου τοῦ Κλαδᾶ· πραγμά-
τεύεται δὲ περὶ Μετροφωνίας, σημείων Μουσικῶν,
καὶ Ἦχων.

Γ', Ὁ ἐπιγράφεται Ἰωάννου τοῦ Πλουσιαδηνοῦ, ἢ
Κουκουμᾶ· πραγματεύεται δὲ καὶ αὐτὸ περὶ τῶν αὐτῶν.

Δ', Τὸ ἐγχειρίδιον Μανουὴλ τοῦ Χρυσάφου, πρα-
γματευόμενον περὶ τῶν Χαρακτήρων, Ἦχων, καὶ
μάλιστα περὶ τῶν Φθορῶν.

Ε', Τὸ περὶ Μουσικῆς ἐκκλησιαστικῆς τε καὶ ἐξω-
τερικῆς Κυρίλλου Ἐπισκόπου Τήνου, πραγματευόμε-
νον περὶ τῶν αὐτῶν, καὶ περὶ τόνων, καὶ μακα-
ρίων κατὰ τοὺς Ὁθωμανούς.

ΣΤ', Τὸ περὶ Μουσικῆς τοῦ Καντεμῆρι, ὃ σφύζε-
ται Τουρμιστί.

Ζ', Σύνγραμμα Γαβριὴλ Ἱερομονάχου καὶ φιλο-
σόφου περὶ τῆς Ψαλτικῆς τέχνης. Εὗρίσκονται δὲ καὶ
ἄλλων ὀλιγομαθεστέρων συγγράμματα, τοὺς ὁποίους
εἶναι περὶ τὸν μὲν φαίνεται, νὰ ἀπαριθμῶ.

Η', Ἰωάννης ὁ Κουκουζέλης εἰς τὸ Μέγα του Ἰσον,
ὅπερ ἐξηγήθη παρὰ Πέτρου τοῦ Πελοποννησίου, ἀ-
παριθμεῖ ἐμμελῶς τοὺς χαρακτήρας καὶ τὰς θέσεις
ὡς εἰς τὸν καιρὸν τοῦ μετεχειρίζοντο πρὸς παρὰς-

α) Ἐν ἄλλοις ἐπιγράφεται Μέθοδος ἠκριβωμένη τῶν ἁγίων
πατέρων Κοσμᾶ, καὶ Ἰωάννου τῷ Δαμασκηνοῦ, καὶ Ἰωάν-
νι τῷ Χρυσόστομον· φαίνεται ὅμως ἀπὸ τὴν ἐκφρασίαν τε,
ὅτι δὲν εἶναι γνήσιον γέννημα οὐδενὸς τῶν τριῶν.

τασιν τῶν μελῶν. Τοιαύτας δὲ μεθόδους ἐποίησαν καὶ ἄλλοι Μουσικοὶ διδάσκαλοι, δι' ὧν προωδοποιοῦν εἰσάγοντες τοὺς μαθητὰς εἰς τὴν Μουσικὴν.

Κείμενον τοῦ Μεγάλου Ἰσού.

Ἰσόν, Ὀλίγον, Ὁξεία, καὶ Πεταστή· καὶ Διπλῇ, Κράτημα, Κρατημοκατάβασμα, Τρομικόν, Στρεπτόν, Θες καὶ ἀπόθες, Θεματισμός, Ὁρθιον· σὺν τούτοις Οὐράνισμα, Σεῖσμα, Τρίχισμα, Σύναγμα, Κύλισμα, Στραγγίσματα, Κροῦσμα, Ἄλλον ἀνάβασμα, καὶ Κατάβασμα ἄλλον, Ψηφιστοκατάβασμα, Παρακάλεσμα, Ἀποδόσῃ, Ἀντικένωμα, Ἀντικενωκύλισμα, Ἀργοσύνθετον, Κολαφισμός, Κούφισμα, Κρατημοκούφισμα, Τρομικοπαρακάλεσμα· καὶ Παρακλητική, Σεῖσμα, καὶ ἕτερον, Δαρμός, τοῦτο λέγεται Ἀντικούντισμα, Χόρευμα, Ἑτερον, Ὁμοιον, Σύνθεσις τοῦ μεγάλου ᾠσματος, ἑτέρα σύνθεσις ἐξ αὐτῶν, Ἑτερον, βυθόν, Γρόνθισμα, Κλάσμα, ἀμφοτέρα Χαιρετισμός· καὶ Βαρεῖα ὁμοῦ, Πίασμα, Ἠχάδην, ὃ λέγεται Διπλοπέλαστον, Θέμα ἀπλοῦν, τέλος στιχηροῦ ἐν αὐτῷ, Βαρὺς, ἕτερος βαρὺς Τετράφωνος, Ἀνάπauμα, Δαρτά. Ταῦτα ἅπαντα μετὰ Ἐλεγέματος, Σταυρός, Ἀνάπauμα σήμερον, ἡ Γορθμός, Διπλοπέταστον, φθορά, Ἐγαρξίς, Γοργόν, Ἀργόν· καὶ πρόχες μαθητὰ πνεύματα τέσσαρα, ἐπὶ φωναὶ διπλασμός, καὶ τρία κρατήματα ἐντέχως συντεθέντα παρὰ Ἰωάννου τοῦ Κουκουζέλη καὶ Μαῖστορος (α).

66. Ἀπὸ τοὺς ἀπαριθμηθέντας συγγραφεῖς συνάγεται, ὅτι ἡ χρῆσις τῶν χαρακτήρων τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς εὐρίσκετο εἰς καλὴν κατάστασιν ἐπὶ τῶν χρόνων Θεοφίλου τοῦ Αὐτοκράτορος, ὃς τις

- α) Εὐρίσκεται τέτον προγεγραμμένον, καθὼς ἐχαρακτηρίσθη ἀπὸ τὸν ποιητὴν του, εἰς ὅλας τὰς παλαιὰς παπαδικὰς εὐρίσκεται δὲ προγεγραμμένον, καθὼς ἐξηγήθη ἀπὸ τὸν Πέτρον, εἰς τὰ Ἀνοίξαντάρια.

ἐφιλοτιμεῖτο νὰ εἶναι καὶ μελωδὸς, καὶ νὰ χειρονομῇ μέσα εἰς τὴν Μεγάλην Ἑκκλησίαν. Ἦτον λοιπὸν σχολεῖον Μουσικῆς μέσα εἰς τὸ παλάτιον, ὅπου οἱ ἀρχαριοὶ ἐδιδάσκοντο καὶ τὸ ψάλλειν καὶ τὸ χειρονομεῖν. Ἐπρεπε δὲ νὰ ᾤτον καὶ σύγγραμμα τι διδακτικὸν τούτων τῶν δύο, τὸ ὁποῖον εἰς ἡμᾶς δὲν ἀπεσφῆθ'· σφῶνται δὲ μόνον τὰ μελισθέντα καὶ γραφέντα μὲ τοὺς εἰρημένους χαρακτῆρας ποιήματα· περὶ ὧν ἰδοὺ λέγομεν τὰ συναγόμενα.

67. Χαρακτῆρας, διὰ νὰ γράψωσιν οἱ Ἕλληνες τὰ μέλη, μετεχειρίζοντο τοὺς χαρακτῆρας τοῦ Ἀλφαβήτου, καθὼς εὐρίσκονται παρὰ τῷ Ἀριστείδῃ, καὶ τῷ Ἀλυπίῳ. Οἱ δὲ χαρακτῆρες, δι' ὧν ὁ Ἀμασκηνὸς Ἰωάννης ἔγραφε τὰ μέλη του, καὶ οἱ τινες ἕως τώρα σφῶνται παρὰ τῇ ἡμετέρᾳ Μουσικῇ, εὐρέθησαν ὕστερον καὶ μετὰ ταῦτα ἐπενοήθησαν τὰ σημεῖα, τὰ ὁποῖα εἶναι εἰς χρῆσιν παρὰ Λατίνοις καὶ πᾶσι τοῖς Εὐρωπαίοις. Ὡς τόσον οὔτε ὁ πρῶτος τρόπος τοῦ γράφειν τὰ μέλη, οὔτε ὁ δεύτερος, οὔτε ὁ τρίτος ἦσαν ἀνεπίληπτοι· μὲ τὸν καιρὸν ὅμως ἐκαλλιεργήθησαν καὶ διωρθώθησαν μὲ προσθήκας καὶ ἀφαιρέσεις μόνον οἱ δύο, τοῦτέστιν ὁ τῶν Εὐρωπαϊῶν καὶ ὁ ἡμέτερος.

68. Οἱ χαρακτῆρες, τοὺς ὁποίους οἱ ἡμέτεροι Ψαλμοδοὶ μετεχειρίζοντο ἀπὸ Ἰωάννου τοῦ Ἀμασκηνοῦ μέχρις Ἰωάννου τοῦ Πρωτοψάλτου, παρωμοιάζον τὰ ἱερογλυφικὰ σύμβολα τῶν παλαιῶν Αἰγυπτίων. Διότι καθὼς ἀπὸ ἐκεῖνα ἐν ἐδύνατο νὰ παραστήνῃ πολλὰς, ὅχι μόνον συλλαβὰς, ἀλλὰ καὶ λέξεις, καὶ ὁλοκλήρους ἐννοίας, οὕτω καὶ ἕνας ἢ δύο ἀπὸ τούτους τοὺς χαρακτῆρας παραστήνουσι καὶ ἓνα φθόγγον, καὶ πολλοὺς, καὶ ὁλοκλήρους μελωδίας. Καὶ ἕως οὗ μὲν τὰ μουσικά των ποιήματα ἦσαν ὀλίγα, εὐκόλως ὅπως οὖν καὶ ὀλιγοχρονίως ἐμάνθανον αὐτὰ διὰ τὴν συνήθειαν οἱ μαθηταί· ὅταν ὅμως μὲ τὴν πολυχαιρίαν ἠϋξάνον τὰ ποιήματα τῶν διδασκάλων,

τότε ἀναλόγως πολυχρονιωτέρα κατεστήνεται καὶ ἡ διδασίς καὶ μετάδοσις τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, ἁσμάτων εἰς τοὺς μαθητάς.

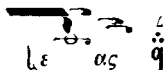
69. Ἐπὶ τῶν χρόνων Μανουὴλ τοῦ Χρυσάφου ἀνεφάνησαν διδάσκαλοι τῆς Μουσικῆς, λέγοντες, ὅτι συνίσταται τὸ πᾶν τῆς Μουσικῆς εἰς τὴν Μετροφωνίαν· καὶ ὅτι τὰ περὶ τῶν ὑποστάσεων καὶ θέσεων λεγόμενα ἦσαν περιττά· πρὸς οὗς ἂντιφερόμενος ὁ Χρυσάφης, συνέγραψε τὸ περὶ Μουσικῆς ἐγχειρίδιόν του· τὸ ὁποῖον δὲν φανερόναι ἄλλο, παρὰ ἀνασκευὴν τινὰ τῶν τοιούτων φρονημάτων, καὶ ἔκθεσιν τῶν χαρακτήρων καὶ τῶν θέσεων, καὶ σκοτεινὴν τινὰ διασάφησιν τῶν φθορῶν. Ὡς τόσον ἔκτοτε παρέμεινεν ἡ διδασίς τῆς μετροφωνίας ἕως εἰς ἡμᾶς· καὶ παραδίδουσιν εἰς ἡμᾶς τὸ Ἀναστασιματάριον οἱ διδάσκαλοι, πρῶτον κατὰ παραλλαγὴν, εἰτα κατὰ μετροφωνίαν, καὶ τέλος πάντων κατὰ μέλος.

70. Ἦν δὲ Παραλλαγὴ· μὲν, τὸ νὰ ἐφαρμόζωσι τοὺς πολυσυλλάβους φθόγγους ἐπάνω εἰς τοὺς ἐγχεχαγαγμένους χαρακτήρας τοῦ ποσοῦ τῆς μελωδίας, ψάλλοντες αὐτοὺς συνεχῶς ἐπὶ τε τὸ ὀξύ καὶ ἐπὶ τὸ βαρὺ, καὶ οὐδέποτε ἐπὶ τὸ ἴσον, ἢ ὑπερβατικῶς. Μετροφωνία δὲ ἦν, τὸ νὰ ψάλλωσι τὸ μεμελισμένον τροπάριον, καθὼς ζητοῦσι μόνον οἱ χαρακτήρες, οἵτινες γράφωσι τὸ ποσὸν τῆς μελωδίας, χωρὶς νὰ παρατηρῇται τὸ ζητούμενον ἀπὸ τὰς ὑποστάσεις καὶ θέσεις. Μέλος δὲ ἦν, τὸ νὰ ψάλλωσι τὸ μεμελισμένον τροπάριον, καθὼς ζητοῦσιν αἱ θέσεις τῶν χαρακτήρων μετὰ τῶν ὑποστάσεων, δι' ὧν γράφεται ὄχι μόνον τὸ ποσὸν τῆς μελωδίας, ἀλλὰ καὶ τὸ ποιόν, χωρὶς νὰ παρατρέχεται καὶ τὸ κείμενον τῶν λέξεων. Πρὸς δὲ σαφήνειαν κείσθω ἐπὶ παραδείγματός αὐτῇ ἡ περιχοπὴ.

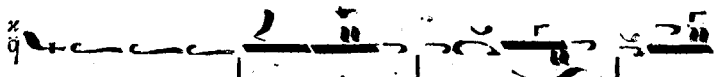

Τας ε σπε ρι νας η η η μων Ε ευ χα α

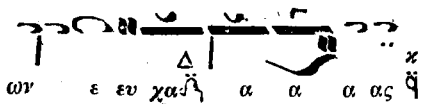

71. Ἐψάλλετο λοιπὸν αὕτη ἡ περικοπὴ Παραλλα-
γὴ μὲν τοῦτον τὸν τρόπον· αἰῶνες διὰ τὴν μαρτυ-
ρίαν, λεαγίε αἰες λεχεαῖες αἰεαῖες διὰ τὴν Χαμη-
λὴν, ἐπειδὴ ἡ Ἀπόστροφος ὑπετάσσετο. Ἐπειτα ἀφή-
νοντες τὰ Ἰσα, ἔψαλλον λεαῖες ῥαῖα αἰα αἰῶνες
λεαῖες διὰ τὴν Πετασίην καὶ Ὑψηλὴν· ῥαῖα διὰ τὰ
Κεντήματα, λεχεαῖες αἰεαῖες διὰ τὸ Ἐλαφρόν, ἐπει-
δὴ ἡ Ἀπόστροφος ὑπετάσσετο. λεαῖες ῥαῖα διὰ τὸ
Κέντημα, ἐπειδὴ τὸ Ὀλίγον ὑπετάσσετο· λεχεαῖες αἰ-
εαῖες λεαγίε διὰ τοὺς Ἀποστροφούς, αἰες λεχεαῖες
διὰ τὸ Ἐλαφρόν, ῥαῖα διὰ τὰ Κεντήματα, αἰα
αἰῶνες διὰ τὰ Ὀλίγα· λεαῖες ῥαῖα διὰ τὸ Κέντημα,
λεχεαῖες διὰ τὴν Ἀπόστροφον, καὶ αἰεαῖες διὰ τὸν
Σύνδεσμον, ἡγουν τὰς δύο ἀποστροφάς.

72. Μετροφωνία δὲ ἔψάλλετο μὲ τέτοιον τρόπον,
οἷον ἰδοὺ κατὰ τὴν ἡμετέραν Μέθοδον οὕτω γράφομεν.

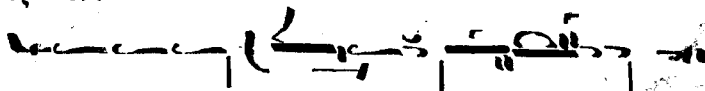

Τας ε σπε ρι να α ας η η η η μω

ων ε ευ χα α α α ας

73. Κατὰ δὲ μέλος ἔψάλλετο μὲ τὸν ἀκόλουθον
τρόπον.

Τας ε σπε ρι να α α α α ας η

η η η η η η η η η η η

μω ω ω ω ω ω ω ω ω ω ω

ευ χα α α α α α α α α α

ε ε ε α α α α α α α α α

α α α α α α α α α

74. Ὁ Πρωτοψάλτης Παναγιώτης ἔφερε μὲν τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Μουσικὴν ἀπὸ τῶν ἐν τῷ Ἀθωνι μουσικῶν διδασκάλων, ὅμως φαίνεται ὅτι παραδιδούς εἰς τοὺς μαθητὰς τὰ μέλη, ἄλλου μὲν συνέτεμνε τινὰς μελωδίας τῶν θέσεων, ἄλλου δὲ καὶ μετέβαλλεν αὐτάς, ἀφορῶν εἰς τὸ ἡδονικὸν ἐν ταύτῳ καὶ καλλωπιστικὸν, καθὼς λέγουσι. Καὶ ἐντεῦθεν ἴσως ἐπήγασεν ἡ ὁπωσοῦν διάφορος ἀπαγγελία τῶν Ἐκκλησιαστικῶν μελῶν κατὰ τινὰς θέσεις, ἡ τῶν Κωνσταντινουπολιτῶν μουσικῶν διδασκάλων πρὸς τὴν τῶν Ἀθωνιτῶν.

75. Ὁ δὲ διάδοχος αὐτοῦ Ἰωάννης ὁ Πρωτοψάλτης ἔλεγε φανερῶς, ὅτι ἔπρεπε νὰ σηκωθῇ ἀπὸ τὰ ποιήματά των ἐκείνη ἡ διὰ τὸ πολυχρόνιον δυσκολία τῆς διδάξεως καὶ μεταδόσεως τῆς Ψαλμοδίας. (καθ' ὃ ἴσως ἐγίνετο μιμητὴς τοῦ διδασκάλου τοῦ Παναγιώτου, ἃν ἴσως συνειθίζωσι τὰ ἥθη τῶν διδασκάλων νὰ μεταβαίνωσιν εἰς τοὺς μαθητὰς.) καὶ νὰ συστηθῇ σύστημα χαρακτηρῶν ἀπλούστερον, με-

θοδικώτερον, καὶ στοιχειώδες, δι' οὗ νὰ εἶναι δυνατὸν νὰ γράφηται κάθε εἶδος μελωδίας, καὶ νὰ μεταδίδωται ἀπαρασάλευτα. Ὅθεν ἐν ἔτει α' ψνς', ὅταν ὑπὸ τοῦ φιλομούσου Κυρίλλου, τὰ τῆς Πατριαρχείας τότε δι' ὑφ' ὅντος πηδάλια, προειράπη μετ' ἐπιμονῆς ὁ Ἰωάννης εἰς τὴν σύνθεσιν τῶν πασάπνοαρίων, πολυελέων, δοξολογιῶν, καὶ κοινωνικῶν, κ τ λ, μετεχειρίσθη τρόπον τοῦ γράφειν, ὅς τις εἶναι διάφορος τοῦ παλαιοῦ, καὶ κλίνει εἰς τὸ ἐξηγηματικὸν, καὶ ἐστάθη αὐτὸς ἡ ρίζα τοῦ ἐξηγηματικοῦ τρόπου, ὃν μετεχειρίσθη ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Πέτρος.

76. Ὁ δὲ διάδοχος τοῦ Ἰωάννου Δανιὴλ ὁ Πρωτοψάλτης τὰ αὐτὰ ἀρυσάμενος ἀπὸ τοῦ διδασκάλου Παναγιώτου, τὸν ἐξηγηματικὸν αὐτὸν τρόπον ἤθελε νὰ μιμῆται, καθὼς βλέπομεν εἰς τὸν πολυτέλεόν του καὶ εἰς τὴν δοξολογίαν του· διὰ τοῦτο εὐρίσκονται εἰς τὰ μέλη τούτου θέσεις καινότροποι καὶ τοιαῦται, οἷας δὲν μετεχειρίσθησαν οὔτε οἱ πρὸ αὐτοῦ ψαλμοδοῖ, οὔτε οἱ μετ' αὐτῶν διὰ τὰς ὁποίας καὶ τολμῶσι τινὲς δι' ἀμάθειαν νὰ τὸν κατηγορῶσι. Διότι ἐπειδὴ οὗτος ἐπέχειρσε νὰ εἰσάγῃ εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ μέλη καὶ ἐξωτερικὰ, δηλαδὴ μέλη τὰ ὅποια ἐσυνειθίζοντο εἰς τὸν καιρὸν τοῦ παρὰ τοῖς ὀργανικοῖς μουσικοῖς, ἃ τινὰ δὲν ἦτον δυνατόν νὰ γράφονται μὲν τὰς παλαιὰς τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς θέσεις, ἢναγκάσθη νὰ νεωτερίσῃ. Φίλος δὲ ὢν ὁ Δανιὴλ Ζαχαρία τῷ Χανεντέ (α), ἐμάνθανε παρ' αὐτοῦ πολλὰ περὶ τῆς ἐξωτερικῆς μουσικῆς· ὡσαύτως καὶ ὁ Ζαχαρίας ἐδιδάσκετο παρὰ τοῦ Δανιὴλ ἀμοιβαίως ἐκκλησιαστικὰ μέλη. Λοιπὸν ἐμέλιζε, λέγουσι τινὲς, ὁ Ζαχαρίας εἰρημούς, ἔγραφε δὲ τὸ μέλος αὐτῶν μὲν τὰς μουσικοὺς χαρακτῆρας ὁ Δανιὴλ ὅμως ἐπειδὴ

α) Περὶ τούτου εἶπομεν πρότερον. Ἡ δὲ λέξις Χανεντές εἶναι τουρκικὴ, καὶ σημαίνει μελωδόν.

δὲν τοὺς παρέδωκεν εἰς τοὺς μαθητὰς του, τὸ μέλος αὐτῶν ἀγνοεῖται, μὲ ὅλον ὅτι πολλοὶ ψάλλται τοὺς ἔχουσιν· αὐτοὶ δὲ οἱ ψάλλται τῶρα ἐρωτώμενοι, λέγουσιν, ὅτι δὲν ἐγράφησαν οἱ εἰρμοὶ τοῦ Ζαχαρίου παρὰ τοῦ Δανιήλ, διὰ τοῦτο καὶ δὲν τοὺς παρέδωκε. Προτέρημα δὲ τοῦ Δανιήλ εἶναι τὸ ἐμβριθεῖς καὶ πλούσιον τῆς εὐρέσεως· διότι ὅταν ἐμβαίνειν εἰς φθορὰν, ἐπέμενε κατακόρως εἰς τὸ μέρος τῆς, ἐκεῖθεν ταχέως μὴ μεταβαίνων. Τοῦτο δὲ εἶναι μάλιστα τὸ ἀξιέπαινον τοῦ μελοποιου.

17. Ὅταν ἦτον Πρωτοψάλτης ὁ Δανιήλ, ἦτον Αμπαδάριος ὁ Πελοποννήσιος Πέτρος. Οὗτος γράφων ἡμέρας καὶ νυκτὸς καὶ ἐξηγῶν τὰ παλαιὰ μουσικὰ, μαθήματα, καὶ ἐπιμελούμενος εἰς τὸ νὰ γράφῃ κάθε μελωδίαν ἣτις ἤρχετο εἰς τὴν φαντασίαν του ἢ ἔξωθεν ἢ ἔσωθεν, (διότι διέκρινε λέγουσι μελωδίαν, *γινόμενῃ ἀπὸ τοῦ ἀνέμου, προσβάλλοντος εἰς τὰς ὑέλους τῶν θυρίδων.*) καὶ *μελίξων κατὰ τὰ μακά-* *μα καὶ τοὺς θυμους τῶν Ὀθωμανῶν στίχους,* ὅσοι τοῦ ἐδίδοντο, (διότι ἐπεκράτει κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν τοὺς εὐγενεῖς καὶ λογίους τοῦ ἡμετέρου γένους πνεῦμα στιχομανίας.) σχεδὸν ἐφθασεν εἰς τὸ νὰ φέρῃ τοὺς μουσικοὺς χαρακτῆρας ἀπὸ συμβόλων εἰς γράμματα. Καὶ μόνος ἀπὸ τοὺς καθ' ἡμᾶς μουσικοὺς ἵσως ἐπλησίασεν εἰς τὸ ἄκρον τῆς ἕξεως τῆς πρακτικῆς μουσικῆς. Διότι τὸ ἱστορούμενον περὶ τῶν Ἑλλήνων Μουσικῶν, ὅτε τοῖς Ὀθωμανοῖς ἐάλω Κωνσταντινούπολις, ὅτι μέλη παιζόμενα μὲ τὰ μουσικὰ ὄργανα, ἐκεῖνοι εὐθὺς ἅμα τῷ παίζεσθαι ἐδύναντο νὰ τὰ γράψωσι, καὶ ἀπὸ πρώτῃν ἀκοὴν νὰ τὰ προφέρωσιν ἀπαρallάκτως, καὶ τὸ ὁποῖον ἀπιστεῖται ἀπὸ πολλοὺς, τοῦτο βεβαίως ὁ Πέτρος ἀπέκτησε, καθὼς μᾶς πληροφοροῦσιν οἱ αὐτόπται, τὸ ἀξιόπιστον ἔχοντες, διότι εἰσὶν οἱ πρώτιστοι τοῦ ἡμετέρου γένους. Ἐπαιζον λοιπὸν οἱ Ὀθωμανοὶ νέας μελωδίας καὶ ἀνηκούστους, ἐφευρημένας ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἰδίους,

ὁ δὲ καὶ ἔγραφεν αὐτάς, καὶ τὰς ἔψαλλε, καὶ μὲ τὸ ταμποῦρι τὰς ἔπαιζε. Τοῦτο γνωσθὲν τῷ τότε κρατοῦντι, προεξένησεν αὐτῷ τὴν παρ' ἐκείνου εὐνοίαν, καὶ τὴν εἰς τὰ παλάτια εἴσοδον ἐλευθέραν.

78. Ὁ δὲ διάδοχος τοῦ Δανιὴλ Ἰάκωβος ὁ Πρωτοψάλτης, ἀκριβῶς φυλάττων τὰ παραδεδομένα, τοῖς ἔχουσιν ἐμμόνως βαίνων τῶν διδασκάλων του, δὲν ἔχαιρε τόσον εἰς νεωτερισμούς. Ὁθεν ἔλθων εἰς Κωνσταντινούπολιν Ἀγάπιος Παλιέρμος Χῖος, ἀρχετὰ πεπαιδευμένος τὴν Εὐρωπαϊκὴν Μουσικὴν, καὶ παρρησιασθεὶς εἰς τὸν Πατριάρχην Κύριον Γρηγόριον, ἀνέφερεν εἰς τὴν Παναγιότητά του καὶ εἰς ὅλην τὴν ἱεράν Σύνοδον, ἅφ' οὗ ἀπέδειξε πολλὰ ἐλαττώματα τῆς γραφῆς, τὴν ὁποίαν τότε μετεχειρίζοντο οἱ ἐκκλησιαστικοὶ μουσικοὶ, ὅτι συμφέρεי νὰ διδαχθῶσιν οἱ ψάλλται τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἐν σύστημα μουσικῆς, συντεθειμένον ἀπὸ αὐτὸν (α), πεπροικισμένον μὲν ἀπὸ τὰ προτερήματα τοῦ συστήματος τῶν Ἑυρωπαϊῶν, ἀμέτοχον δὲ τῶν ἐλλειμμάτων αὐτοῦ. Καὶ οὕτω νὰ φροντίσωσι καὶ αὐτοὶ, ἢ νὰ διορθώσωσι τὸ Ἐκκλησιαστικὸν σύστημα, δόντες τοὺς πρέποντας λόγους, ἢ νὰ ἐφεύρωσιν ἄλλο νεώτερον, ἢ νὰ κρατήσωσι τὸ παρ' αὐτοῦ τοῦ Ἀγαπίου προσφερόμενον, καὶ κατ' αὐτὸ νὰ μεταγράψωσιν ὅλα

- α) Οὗτος περιῆλθε τὴν Ἑυρώπην ἐπιταυτοῦ, διὰ νὰ διδαχθῇ τὴν Μουσικὴν τῶν Ἑυρωπαϊῶν ἐντελῶς· ἔπειτα νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα, νὰ ὠφελήσῃ τοὺς ὁμογενεῖς του κατὰ τοῦτο. Ὁθεν ἅφ' οὗ ἐνεδυναμώθη ἀρχετὰ εἰς τὴν ἐρημίαν τὴν Μουσικὴν, ἦλθεν εἰς τὸ Ἄγιον Ὅρος· μὴ τελοσφορήσας δὲ ἐκεῖ, ἐπῆγεν εἰς τὴν Ἐφεσον ἀποτυχὼν δὲ καὶ ἐκεῖ, ἦλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπὶ τῆς πρώτης πατριαρχείας Γρηγορίου Πελοποννησίου τοῦ ἀπὸ Σύνωνης· καὶ ἐδίδασκε τὰ μουσικὰ μὲ τὰς Νότας τῶν Ἑυρωπαϊῶν ἀποτυχὼν δὲ, μετέβαλε τὸ σύστημα, καὶ ὅταν ἦλθε τὸ δεύτερον, καὶ τὸ τρίτον εἰς Κωνσταντινούπολιν, μετεχειρίζετο τὸ Ἀλφάβητον. Ἀπέθανε δὲ εἰς Βουκουρέστι κατὰ τὸ ἡμιέτιος.

τὰ ὅποια ἤξεύρουσιν Ἐκκλησιαστικά μέλη. Μὲ τοιούτους λόγους κατέπεισε τὴν Παναγιότητά του, τὸν δὲ Ἰακώβον δὲν ἐδυνήθη νὰ διασείῃ παντελῶς. Ὅθεν ἐδόθη μὲν προσταγὴ νὰ διδάσκῃ ἐν τῷ Πατριαρχείῳ ὁ Ἀγάπιος, καὶ νὰ διδάσκωνται πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ οἱ Δομέστικοι (α). Διὰ τὸ ἀκατάπειστον ὅμως τοῦ Πρωτοψάλτου Ἰακώβου, καὶ διὰ τὰς εἰρωνείας του πρὸς τὴν προφορὰν καὶ τὸν τρόπον τῆς διδασκείας τοῦ Ἀγαπίου, δὲν ἔγινε καρπός. Ὁ ἱεροεπίσκοπος

α) Ὁ μὲν δεξιὸς πρῶτος ψάλτης ἔχει τὸ ὀφφίκιον, νὰ ὀνομάζεται Πρωτοψάλτης· ὁ δὲ ἀριστερόθεν πρῶτος ψάλτης ἔχει τὸ ὀφφίκιον νὰ ὀνομάζεται Λαμπαδάριος· οἱ δὲ δευτεροὶ ψάλται τῷ δεξιῷ καὶ ἀριστερῷ χορῷ, ἐπονομάζονται Δομέστικοι.

Οἱ κατὰ καιρὸς Πατριάρχαι μεγάλως ἐφρόντιζον περὶ τῆς συντηρήσεως τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς. Γίνεται δὲ τοῦτο δῆλον καὶ ἐντεῦθεν, καὶ ἐξ ἄλλων πολλῶν, καὶ μάλιστα ἐκ τινος ἐγγράφου, γενομένου μὲν ἐπὶ Νεοφύτου Πατριάρχου· σφωζομένου δὲ ἐν τῷ ἱερῷ Κώδικι· οὗ ἰδοὺ τὸ προσόμιον.

Εἶγε περὶ τῶν πόρρω πον, καὶ ἀπανταχοῦ κειμένων ἀγίων τοῦ Θεοῦ ἐκκλησιῶν ὀφειλὴ ἡμῖν ἐπίκειται οὐ μικρά, γενναίως φροντίδος ὑπὲρ τῆς κοσμιότητος καὶ ἀγαθῆς καταστάσεως, καὶ ἐπὶ τὰ καίριον ῥοπῆς τε καὶ βελτιώσεως αὐτῶν, πολλῷ μᾶλλον ὑπὲρ τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας τῆς κοινῆς μητρὸς τῶν ἀπανταχοῦ εὐσεβῶν, καὶ τῆς εὐπρεπείας καὶ κοσμιότητος, καὶ ἐναρμονίου αὐτῆς εὐταξίας· ὑπὲρ γὰρ ταύτης καὶ γενναϊότατα δέον καταβάλλειν τὰ ἀγωνίσματα, καὶ προνοεῖν ἐπιστημόνας, καὶ ἐπιμελεῖσθαι ἀγρόπνως τῆς συντηρήσεως καὶ διαμονῆς τῆς κοσμιότητος καὶ λαμπρότητος αὐτῆς. Κατὰ γοῦν τὴν ἐπιχειρήσασθαι ἡμῖν ὀφειλὴν ταύτην, ἐρευνῆς ἀκριβοῦς γενομένης γνώμῃ κοινῇ τῆς περὶ ἡμᾶς ἐνδημούσης ἱερᾶς ἀδελφότητος, καὶ Ἀγίας Συνόδου, καὶ τῶν τιμιωτάτων Ἐπιτρόπων τοῦ Κοινοῦ τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας περὶ τῆς καταστάσεως τῶν ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ Μουσικολογιωτάτων Ψαλτῶν, τοῦ τε Πρωτοψάλτου Κυρ Ἰακώβου, καὶ τοῦ Λαμπαδαρίου Κυρ Πέτρου, καὶ τῶν ὑπ' αὐτῶν διδασκόμενων μαθητῶν, κατείδομεν τὸ ἔργον αὐτῶν παρελημμένον, ὥστε

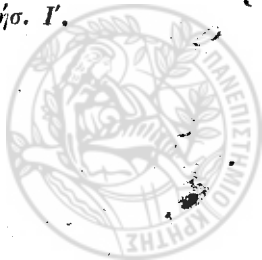

λοιπὸν τῆς ἀρχαίας παραδόσεως τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς Ἰάκωβος, ἐμέλισε Δοξαστικάριον, ἐπιχειρήσας νὰ περιλάβῃ ὅλας τὰς παλαιότερας Θέσεις τοῦ Στιχηραρίου, χωρὶς νὰ ἀφήσῃ οὔτε τῶν νεωτέρων τὰς τετριμμένας. Ὅπου ἤθελεν, ἵνα αἱ μὲν παλαιαὶ Θέσεις προφέρωνται κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν παλαιῶν διδασκάλων, χωρὶς νὰ μεταβάλλωνται συντεμνόμεναι, ἢ ἄλλως καλλωπιζόμεναι· καὶ ὅταν ἤθελε νὰ μεταχειρισθῇ καινοτρόπως καμμίαν ἀπὸ αὐτὰς, ἔγραφεν αὐτὴν ἐξηγηματικῶς. Μὲ ὅλον τοῦτο αὐτὸς ὁ ἴδιος συνέτεμε μετὰ καλλωπισμοῦ, καθὼς ἐπέγραψε, τὰ μεγάλα Κεκραγάρια, τὰ Ἑωθινὰ, καὶ τὸν Πολυέλεον τοῦ Δανιήλ.

79. Ὁ δὲ τὸν Ἰάκωβον διαδεξάμενος Πέτρος Πρωτοψάλτης ὁ Βυζάντιος, εἰς τὸ εὐτακτον μᾶλλον ἀφορῶν καὶ εὐθύθυμον τῆς ψαλμωδίας, πολλάκις ἐμέμφετο τὸν Ἰάκωβον, παραβαίνοντα τὸν θυθμὸν τῶν Προσομοίων, διὰ νὰ ψάλλῃ τάχα κατὰ νόημα. Ἐγνώρισεν ὁ Πέτρος οὗτος τὴν δύναμιν τῆς χειρονομίας, τὴν ὁποίαν μεταχειρίζοντο οἱ ψάλλται καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ψάλλοντες, καὶ ἔλεγεν· ἂν ἤξευρα, οὐ εὐρίσκεται τις εἰδήμων τῆς Χειρονομίας καὶ εἰς

δὴ τῶν ὑπ' αὐτῶν μαθητευομένων μὴ εἰς τὰ πρόσω χωροῦντων, μηδ' ἐξικανούντων ἐκλιπόντος τινος, χοροστατῆσαι καὶ ψάλλειν ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, προφανοῦς γενομένης τῆς αἰτίας, διὰ τὸ μὴ ἐξαρκεῖν αὐτοῖς τοῖς πρωτίστοις τῆς ἐκκλησιαστικῆς μελουργίας τὰ ἅπερ ἀπολαμβάνουσι καὶ καρποῦνται παρὰ τῆς Ἐκκλησίας εἰσοδήματα, καὶ μισθοὺς αὐτῶν, καὶ ἐκ τούτου κινδυνεύειν ἐξίτηλον γενέσθαι τὴν Μουσικὴν τῆς Ἐκκλησίας τέχνην, ἣν οὗτοι μόνοι δύνανται τό γε νῦν ἐπιστημόνως διδάξαι, καὶ ὠφελῆσαι πολλούς. Ἐνθεν τοι ὡς ἀναγκαῖον πρὸς τὴν τῆς Ἐκκλησίας ἐδταξίαν καὶ ἁρμοσίαν, οὐ τὴν τυχοῦσαν ἐπιμέλειαν καταβαλλόντες, δεῖν ἐγνωρίεν θεοπεθεῦσαι τὰς ἀνάγκας, καὶ ἀναπληρῶσαι τοὺς μισθοὺς αὐτῶν, καὶ οἰκονομῆσαι τρόποις τοιούτοις . . .

Ἐν ἔτει Σωτηρίου α' ψ γ δ', Σεπτεμβρίου β'. Ἐπινυμῆσ. Γ.

τὴν Ἀμερικὴν, μὲ ὅλην μου τὴν πενίαν ἐπὶ ἡγένα, καὶ ἐμαθήτευσά εἰς αὐτὸν δι' αὐτήν. Οὗτος ὁ Πέτρος μετὰ τὸν διδάσκαλόν του Πέτρον τὸν Λακεδαιμόνα μόνος ἐδύνατο νὰ ἐξηγῇ καὶ νὰ γράφῃ κατ' ἐκείνον ὁπωσοῦν. Ὅθεν τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἐξηγούμενα ἡμιβιβλίονιο, πότερον, ὑπ' αὐτοῦ ἐξηγήθησαν, ἢ ὑπὸ τοῦ διδασκάλου του. Διὰ τοῦτο ὅλοι οἱ μαθηταὶ τὰ μὲν παλαιὰ μαθήματα ἐδιδάσκοντο καὶ ὑπὸ τοῦ Ἰακώβου καὶ ὑπὸ τοῦ Πέτρου· τὰ δὲ νέα, ὑπὸ τοῦ Πέτρου μόνον. Οὗτος ὑπεσχέθη νὰ ἐξηγήσῃ ὅλα τὰ παλαιὰ μαθήματα τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, καὶ νὰ τὰ ἐκδώσῃ, ἔαν εὑρίσκειν ἀνταμείπτας τῶν κόπων του. Μὲ ὅλον τοῦτο μετὰ τὸν θάνατόν του αἱ ἐξηγήσεις του δὲν ἔμειναν εἰς κενόν· ἀλλ' ἔλαβον τὴν φροντίδα οἱ ἔφοροι τῆς ἡμετέρας Σχολῆς, καὶ ἠγόρασαν ὅλα του τὰ βιβλία, τὰς ἐξηγήσεις, καὶ τὰ σημειώματα, διὰ νὰ εἶναι εἰς χρῆσιν αὐτῆς τῆς σχολῆς.

80. Τοῦτον δὲ φυγόντα ἢ ἐκποσθέντα διεδέξατο Μανουὴλ ὁ νῦν Πρωτοψάλτης· τοῦ ὁποίου εἰς τὸν καιρὸν ἀποπληροῦται καὶ ἐκεῖνο ὅπερ ἔλειπεν ἀπὸ τὴν ἡμετέραν Ἐκκλησιαστικὴν Μουσικὴν· τουτέστιν ἡ καταμέτρησις τοῦ ἐν τῇ μελωδίᾳ δαπανωμένου χρόνου, ὁ προσδιορισμὸς τῶν κλιμάκων, καὶ τῶν χαρακτήρων, καὶ τῶν λοιπῶν· τῶν ὁποίων ἡ χρῆσις δὲν εἰσῆχθη ἀκόμῃ ἕως τοῦ νῦν εἰς τὴν ἡμετέραν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν· εἰσάγεται δὲ παρὰ τῶν τριῶν Διδασκάλων. Εἰδὲ σφύζουσι τὰ παλαιὰ μέλη ταχτικὴν χρονικὴν κίνησιν, καὶ διὰ τοῦτο ἀρμόζουσιν εἰς τὰ Μέτρα εὐκολώτερον παρὰ τὰ νέα, τοῦτο εἶναι ἐξ αἰτίας τῆς χειρονομίας, ἢ τοῦ θυμοῦ, ὃν οὐκ ἠγγόνον οἱ πατέρες ἐκείνων τῶν μελῶν. Ἐμέλεισε δὲ ὁ Μανουὴλ τὸ Μακάριος ἀνὴρ, τὰ Ἀντίφωνα, καὶ μίαν σύντομον δοξολογίαν εἰς ἤχον Βαρύν· ἔδωκε δὲ τὸ κοινὸν χρέος αὐτοῖς, Ἰουνίου κα.

81. Νῦν οὖν ἡ Μουσικὴ προσφέρεται τοῖς φιλομύσοις, καθὼς ἤρξατο ἀπὸ Ἰωάννου τοῦ Δαμασ-

κηγοῦ μαζῇ μὲ τὰς προόδους, τὰς ὁποίας ἔλαβεν ἕως τοῦ νῦν. Καὶ φυλάττει μὲν τὰ πρῶτα καὶ παλαιὰ μέλη, ἄπτεται δὲ καὶ τῶν νεωτέρων· καὶ μεταχειρίζεται μὲν χαρακτῆρας τοὺς παλαιούς, ὅσοι εἶναι εὐχρηστοί, προσαλέκτησε δὲ νεωστὶ καὶ τινας, ὅσοι ἦσαν ἀναγκαῖοι. Τὶ λοιπὸν εἶναι; παλαιὰ ἢ νέα; Οὔτε παλαιὰ, οὔτε νέα· ἀλλ' ἡ αὐτὴ κατὰ διαφόρους καιροὺς τετελειοποιημένη.

ΠΩΣ ΠΡΟΣΙΤΕΟΝ ΤΗ ΜΟΥΣΙΚῃ

82.

Οτι καλὸν, φίλον ἐστὶ τὸ δ' οὐ καλὸν οὐ φίλον ἐστίν, εἶπεν ὁ Θέογνις. Ὅθεν διὰ τὸ εἶναι καὶ ὁ ψάλλον φίλος εἰς τοὺς ἀκροατὰς, καὶ ὄχι ἀπεχθής, πρέπει νὰ εἶναι καλός· τὸ δὲ καλὸν τοῦ ψάλτου συνίσταται.

Α', εἰς τὴν εὐφωνίαν. Ἄλλως γὰρ ἔσται τὸ πρᾶτόμενον

„Ἴσον καὶ σπεῖρειν πόντον ἄλδς πολιῆς.“

Εὐφωνία δὲ εἶναι ὄχι·μόνον ἡ γλυκύτης τῆς φωνῆς, (τὸ ὁποῖον εἶναι προτέρημα εἰς ὅλους μὲν ἐπιθυμητὸν, εἰς πολλὰ ὀλίγους ὅμως ἀπὸ τὴν φύσιν δεδομένον.) ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ δύναται τινὰς νὰ ἐκφωνῇ τοὺς φθόγγους, κατὰ τοὺς διωρισμένους τόνους.

Β', Τοῦτου δοθέντος, εἰς τὸ νὰ εἶναι ὁ ψάλτης διαθέσεως μιμητικῆς ἐκ φύσεως ἢ ἐκ μαθήσεως· διότι ἐπειδὴ κάθε τόπος ἔχει καὶ ἔθιμα ἰδιαιτέρα τόσον εἰς τὴν προφορὰν τῶν μελῶν, ὅσον καὶ εἰς τὴν προφορὰν τῶν λόγων, ἀνάγκάζεται πολλαχοῦ ὁ ψάλτης, κατὰ τὰς συνεθιζομένας εἰς τὸν τόπον μελωδίας, ἢ μάλλον κατὰ τὰ ἦθη τῶν ἐντοπίων, νὰ προσφέρῃ καὶ αὐτὸς ὄχι μόνον τὰς μελωδίας, ἀλλὰ καὶ τὰς λέξεις τῶν στί-

χων· εἰς τὰ ὁποῖα εἰμὲν δύνатаι νὰ μιμῆται, ἐπι-
τυχαίνει· εἰδὲ μὴ, μένει ἄπρακτος.

Γ', Τούτων ὑπαρχόντων, εἰς τὸ νὰ εἶναι πεπαι-
δευμένος ἀρκετὰ καὶ τὴν ἰδίαν του διάλεκτον, (ἐ-
πειδὴ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι ὅλοι οἱ Μουσικοὶ
καὶ φιλόσοφοι.) διὰ νὰ ἐννοῇ τὴν ἐννοίαν τοῦ ψαλ-
λομένου. Διότι εἶναι πρόπον, νὰ ψάλλῃ ὁ ψάλτης γη-
θοσύνης μὲν τὰ τερπνὰ, ἐλεινώς δὲ τὰ θλιβερά·
καὶ νὰ ἀναβαίνει μὲν εἰς ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἐννοεῖται
ὑψος· νὰ καταβαίνει δὲ εἰς ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἐννοεῖ-
ται βάθος· καὶ ὅπως κατὰ τὰ νοήματα νὰ μεταχει-
ρίζεται καὶ τὰς μελωδίας.

83. Λοιπὸν ὁ οὕτως ἔχων, θέλων νὰ διδαχθῇ τὰ
Μουσικὰ, πρέπει νὰ μὴν εἶναι οὔτε ἀνήλικος, οὔτε
παρήλιξ· ἤγουν νὰ μὴν εἶναι κατώτερος ἀπὸ τὴν
ἡλικίαν τῶν δεκατριῶν χρόνων, οὔτε πάλιν γέρων.
Νὰ ἐμμείνει δὲ εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς φωνητικῆς
καὶ ὁργανικῆς μουσικῆς ἓνα χρόνον, ἢ καὶ δύο, ἢ
τὸ πολὺ τρεῖς· διὰ νὰ μὴν ἐμποδίσῃ τὸν ἑαυτὸν του
διὰ τὴν μουσικὴν ἀπὸ ἄλλας ὠφελιμωτέρας μαθη-
σεις. Εἰς τοῦτο ἂς ἀκούσῃ καὶ τὸν Πλάτωνα, λέ-
γοντα· „Λύρας δὲ ἄψασθαι, τρία μὲν ἔτη καὶ δέ-
„ κα γεγονόσιν, ἄρχεσθαι μέτριος χρόνος· ἐμμείνειαι
„ δὲ ἕτερα τρία· καὶ μήτε πλείω τούτων μήτε ἐλάττω.“

84. Διδασκόμενος δὲ τὰ μουσικὰ πρέπει νὰ προ-
σέχῃ τὰ ἐξῆς τέσσαρα·

Α', Νὰ δίδῃ πολλὴν προσοχὴν εἰς τὸν διδάσκον-
τα, καὶ νὰ μαθαίνῃ τὸ διδασκόμενον μέλος οὕτως,
ὥστε νὰ μὴ γίνῃται καμμία αἰσθητὴ διαφορά εἰς
τὴν προφορὰν τοῦ μέλους ὅπερ ἐδιδάχθη. Διότι, ἂν
καὶ ἄλλου, εἰς τὸ ψάλλειν ὅμως ἢ φιλαυτία δουλό-
ναι τοὺς περισσοτέρους, καὶ δὲν τοὺς ἀφήνῃ νὰ κρί-
νωσιν ὀρθῶς. Ὅθεν πρέπει τινὰς νὰ καθίξῃ δικασ-
τὰς εἰδήμονας τοῦ ψαλλομένου, διὰ νὰ κρίνωσιν
αὐτοὶ, ἂν ἔχῃ ὀρθῶς.

„ Οὐχ ἅμῃν τὰ καλὰ πράτοις καλὰ φαίνεται ἡμεῖς.,

Β', Νὰ μὴ θέλῃ νὰ ποιῇ νεωτερισμοὺς εἰς τὰ ξένα μέλη κατὰ τὴν προφορὰν, ἢ κατὰ τὴν γραφὴν, ἢ κατὰ τὴν ἐκθεσιν, καλλωπίζων ἢ συντέμνων αὐτά. Διότι πολλοὶ ὅσον ἀμαθέστεροι εἶναι κατὰ τὰ Μουσικὰ, τόσῳ περισσύτερον αὐθαδειάζουσι νὰ διορθώσωσι τὰ ξένα. Διότι ἀφ' οὗ εἶναι ἄδεια εἰς τὸν καθένα νὰ μελίξῃ ὅ,τι θέλει, ποῦ εἶναι πλέον εὐλογον, νὰ μεταποιῇ καὶ νὰ μεταμορφώῃ τὰ ξένα;

Γ', Νὰ ἐπιχειρῇ νὰ μελοποιῇ καὶ ἴδια κατὰ μίμῃσιν πολλαχοῦ τῶν διδασκάλων· τὰ ὁποῖα νὰ φέρῃ εἰς ἀπροσωπολήπτους κριτὰς, καὶ νὰ διορθώῃ μετ' ἐπεικειάς, ὅ,τι κατακριθῇ, χωρὶς νὰ ἐπιμένῃ μὲ πείσμα εἰς τὰ ἀγνοούμενα σφάλματα· τὰ ὁποῖα ἢ ἀλαξονία καλύπτει πολλάκις ὑπὸ τὸν χιτῶνα τῆς ὀρθότητος· καὶ νὰ στοχάζεται καὶ διὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ τοῦ λόγιον τοῦ σοφοῦ,

„Οὐδὲ τῷ γὰρ ἀνθρώπων περαγίνεται, ὅσσ' ἐθέλῃσι“.

Δ'. Νὰ μὴν ἀηδιάζῃ ἀπὸ πρώτῃν προσβολὴν εἰς τὰ ξένα μελίσματα, μήτε νὰ τὰ καταδικάζῃ, χωρὶς νὰ τὰ περιεργασθῇ μὲ πολυκαιρίαν, καὶ μὲ μεγάλην προσοχήν. Ἀλλ' ἀφ' οὗ τὰ ἐκμάθῃ καλῶς, καὶ γένῃ ἐγκρατὴς αὐτῶν ἐντελέστατα, τότε νὰ ἀποφασίσῃ νὰ ἐπάγῃ τὴν πρέπουσαν εἰς αὐτὰ ἐπίκρισιν. Διότι ἐπειδὴ τὸ πᾶν τῆς Μουσικῆς εἶναι ἓνας ἐθισμὸς, καθὼς ἔλεγεν ὁ Πλούταρχος, ἢ ποιότης ἐνὸς νέου καὶ ἀσυνήθους μελίσματος, εἶναι δυνατόν νὰ γνωρισθῇ μετὰ τὸ συνείδημα. Καὶ πολλάκις τὰ μέλη, τὰ ὁποῖα τῷ πρώτῳ ἀηδιάζουσι τὸν ἀκροατὴν, τῷ ἐσπέρας ἡδύνουσι τὸν αὐτόν.

ΤΕΛΟΣ.

ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΩΝ ΤΙΝΩΝ
ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΩΝ.

- Ἀναγίνωσκε
- §. 7, στίχ. 1 Ἄδει δέ τις ἡ ψά-
λλει ἀτέχνως, ἐντέχνως, καὶ
ἐπιστημονικῶς. ὑποσημ. α)
στίχ. 7, συνειδισμένη.
13, ὑποσημ. α) στίχ. 2, ἐ-
στιν, ἡ χρωματικόν, ἡ ἐ-
ναρμόνιον.
27, στίχ. 5, — ο ἑδέτερος
90, στίχ. 3, τῷ δὲ δευτέρῳ,
ὁ πέμπτος,
113, στίχ. 8, δαίνει.
122, στίχ. 4, φανερόνουσιν.
127, στίχ. 8, νὰ γένη.
146, στίχ. 3, ἀφῆν.
162, στίχ. 4, Ταῦτίξεται.
163, στίχ. 6, ταῦτίξεται.
164, στίχ. 4, Ταῦτίξεται.
169, στίχ. 9, καὶ ὁ 7, καὶ ὁ 6
178, στίχ. 13, ὥστε δύο 2 2.
179, στίχ. 13, Σεμαῖ, ὁ 2 ὁ 1.
182, στίχ. 6, μεσσαίας.
- §. 185, στίχ. 2, δαίνεται.
186, στίχ. 8, περισσεύη.
190, ὑποσημ. α) στίχ. 7, με-
γαλοπρεπέστατοι. — στίχ.
8, οἱ δ' ἐν ἐπιμορφῶ, —
στίχ. 10, μετεκληφότες
204, στίχ. 9, Προκελευσμα-
τικὸν οἱ.
219, στίχ. 2. οἱ ἀρχαῖοι ἐ-
καῖνο ὅπερ.
224, ὑποσημ. α) στίχ. 8,
Παρνπάτη.
228, στίχ. 3, ἀνωτέρω (§. 226.)
264, στίχ. 1, γίνεται.
282, ὑποσημ. α) στίχ.
1 Πεττέλαν.
307, στίχ. 5, πρὸ τῆ.
307, ὑποσημ. α) στίχ. 2,
στοιχειοῦται.
336, στίχ. 10, συνιστᾶται.
406, στίχ. 1, τὰ εἰρημένα μέλη.
418, στίχ. 25, νὰ μετῇ.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ.

BENETIAS.

Σώματα

Ὁ Πανιερώτατος πρῶν Δαλματίας Κύριος Βενέδικτος 2
BIENNΗΣ.

Ὁ Πανοσιολογιώτατος Κύριος Γρηγόριος Καλαγάνης Ἐφη- 2
μέριος τῆς Ἐκκλησίας τῶν ἐντοπίων

Ὁ Μεσικολογιώτατος Κύριος Ἀνθιμος Νικολαΐδης ἱερο- 2
διάκονος

Ὁ Πανοσιολογιώτατος Νεόφυτος Ἱεροδιάκονος Καλαγάνης 2

Ὁ τιμιώτατος Ἀναστάσιος Δ. Δεδέμης ἐξ Ἰωαννίνων 2

Ὁ τιμιώτατος Δημήτριος Ποστολάκας 1

ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ.

Ὁ σοφολογιώτατος ἱερομόναχος καὶ κήρυξ τῆς Ἐθαγγέλης 1
Χαραλάμπης Ποβερέτος Τιπάλδος

Νικόλαος ἱερομόναχος Πυλαρινὸς καὶ Μουσικός 1

Διονύσιος ἱερομόναχος Δελλαπόρτας Μέγας Σκενοφύλαξ 1
καὶ Μουσικός

Δημήτριος ἱερομόναχος Πασχάλης καὶ Μουσικός 1

Ἀγαθάγγελος ἱερομόναχος Δουβέρδος Διβιματός 1

Γεράσιμος ἱερομόναχος Τιπάλδος Ὀκτωράτος 1

Παπᾶ Βενέδικτος Δεσίλας Παργινός 1

Σπυρίδων ἱερομόναχος Ἐνδιάς 1

Γρηγόριος ἱερομόναχος Μελιδόνης καὶ Μουσικός 1

Χρῦσανθος Ἱεροδιάκονος Μανιάτης καὶ Μουσικός 1

Νικόλαος Τιπάλδος Ἐνδιάς 1

Δημήτριος Μπέλλος ἐξ Ἀγίας Μαύρας καὶ Μουσικός. 1

Γεράσιμος Παριτίδος 1

Ὁ Μουσικολογιώτατος Κύριος Ἰάκωβος Βριώνης 2

Ἀναγνώστης Ἰωάννης Σκαλιζούνης 1

Ἀντώνιος Πυλαρινὸς Τουμάσης 1

Εὐστάθιος Μπλέσας 1

Γεράσιμος Πυλαρινὸς Ἀλιφουνσάτος 1

Βαγγέλης Ποταμιάνος 1

Μάρκος Χωροφᾶς 1

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ.

Ὁ Πανιερώτατος ἅγιος Διδάχαιον Κύριος Χρῦσανθος 3

Ὁ Πανοσιολογιώτατος Μέγας Ἀρχιδιάκονος Γαβριήλ 4

Ὁ Δευτερεύων Ἰάκωβος Παλαιολόγος ἐκ Μεθύνης 10

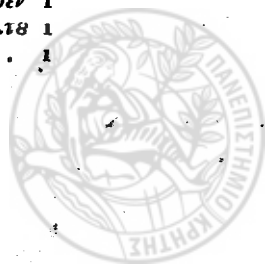
Ὁ Ἀρχιμανδρίτης Ἀθανάσιος Κέπριος Μ. 1

Ὁ Σύγγελος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας Εὐδύμιος 1

Ὁ Τριτεύων τῆς Παναγιωτάτου Κύριλλος ἐκ Μπαγιάκωφεν 1

Ὁ τῆς Παναγιωτάτης διάκονος Ἰωαννίκιος Μ. Πρωτοψάλτης 1

Ὁ Μέγας Γραμματεὺς τῆς Παναγιωτάτου Μ. Θεόδωρος 1

‘Ο Πατριαρχικός Ἐφημέριος Πορφύριος	1
‘Ο Προηγούμενος Ἀγιοταφίτης Πορφύριος	1
‘Ο Ἀγιοταφίτης Κυμαράσης Γαβριήλ	1
‘Ο Προεστὴς τῆς Παναγίας Καρ. Βασίλειος Μανρωμάτων	1
‘Ο ἱερομόναχος Φάλτης Μακάριος ἐκ Ταταούλων	1
‘Ο Δ. Α.	2
‘Ο Ἱεροδιάκονος τῷ ἁγίου Λέσχων Κύριλλος Πελοποννήσιος	1
‘Ο Ἱεροδιάκονος τῷ ἰδίου Γενάδιος Μακεδών	1
‘Ο Ἀθ. τῷ ἁγίου Λέσχων Προικοννήσιος	1
‘Ο Ἱεροδιάκονος τῷ ἁγίου Θεσσαλονίκης Ἰάκωβος ἐκ Πάτρης	1
‘Ο Ἱεροδιάκονος τῶν Εἰσοδίων Ἀμφιλόχιος	1
‘Ο Ἱεροδιάκονος Μελέτιος Δέσης	1
‘Ο Ἱεροδιάκονος Μεθόδιος Ἀναστασιάδης Κύπριος	3
‘Ο Ἱεροδιάκονος Ἱερεμίας Θεολογίτης Πάτριος	1
‘Ο Ἱεροδιάκονος Καλλίνικος ἐκ Ταταύλων	2
‘Ο Δ. Χ. Χ. Μ.	10
‘Ο Τιμώτατος Γεργόριος Ἀξόδρογλους	1
II. Χαρίσης	10
Στέφανος Τυχίρογλους	1
Ἰωάννης Χαψέλας	50
B. Βλαχόπουλος ἀπὸ Παλαιαῖς Φώκαις	1
Γ. Βλαχόπουλος ἀπὸ Παλαιαῖς Φώκαις	1
‘Ο Μουσικολογιώτατος Κωστής Μ. Βυζάντιος	1
‘Ο Μουσικολογιώτατος Χερμείσιος Χαροφύλαξ τῆς Μεγα- λῆς Ἐκκλησίας	1
Θεόδωρος II. Παράσχων Φωκεύς	10
Σταυράκης Χανεντές	1
‘Ο τιμώτατος Κύριος Παντελῆς Μανροκορδάτος	2
ΛΙΒΟΡΝΟΥ.	
‘Ο ἐξ Ἀνδρου Εὐγένιος Κάτης Ἐφημέριος τῆς ἐν Λι- βόρνῳ Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας	1
‘Ο ἐψηλότατος Ἡγεμὼν Ἰωάννης Γ. Καρατζᾶς	5
‘Ο ἐγγενέστατος Ἀρχὼν Μιάνος Κύριος Γεώργ. Ἀργυρόπουλος Δημήτριος Κοκκινάκης	1
Πασχάλης Δημάδης Πελοποννήσιος Φάλτης τῆς ἐν Λι- βόρνῳ Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας	2
Παναγιώτης Πάλης	2
ΜΥΝΙΧΙΑΣ ΒΑΥΑΡΩΝ.	
‘Ο τῷ Ἑλληνικῷ σπουδαστηρίου Διευθυντῆς Ἀρχιμαν- δρίτης Μισαήλ Ἀποστολίδης	2
Πέτρος Χατζὶ Βέρον Ἰατρός	1
Ἰωάννης Φωτιάδης Λέσβιος	1
Σπυρίδων Ἰασονίδης Κύπριος	1
Παντελεήμων Κόβας Σμυρναῖος	1
Κωνσταντῖνος Κοντογόννης Πελοποννήσιος	1
Ἀδαμάντιος καὶ Ἰωάννης Ἀντωνίου ἐκ Θράκης	1

Ἰωάννης Ἀπαλῦρας Χίος	1
Μιχαὴλ Π. Μανροχορδάτος	1
ΣΕΡΡΩΝ.	
Ὅτῃ ἁγίῳ Σεβρῶν Ἀρχιδιάκονος Κ. Ἰγνάτιος Κωνσταντίνου .	1
Ὁ Μουσικολογιώτατος Κύριος Σταμέλης Π. Ζαρκινός, Πρωτοψάλτης τῆς Μητροπόλεως Σεβρῶν .	1
Δημήτριος Ἀγγέλου διδάσκαλος τῆ ἑλληνικῆ φιλολογι- κῆ γυμνασίου .	1
Ὁ Μουσικολογιώτατος Γεώργιος Νακίδης ἐκ Πονλιανῆς .	1
Ὁ Πανοσιολογιώτατος Ἀνδρόνικος Εἰκοσιφινίσης καὶ Μουσικός .	1
Ὁ Πανοσιολογιώτατος Χριστόφορος τῆς αὐτῆς Μονῆς καὶ Μουσ. .	1
Ὁ Πανοσιολογιώτατος Πρωτοσύγγελος Σεραφεῖμ Κρής Σι- ναΐτης καὶ Μουσικός .	1
Ὁ ἐκλαμπρότατος κύριος Ἰωάννης Σπόντης ὑποκόνησολος τῆς Βρετανικῆς δυνάμεως .	1
Ὁ ἔξοχοσολογιώτατος Κύριος Ἀναστάσιος Πάλης ὑπο- κόνησολος τῆς Αὐστριακῆς δυνάμεως .	1
Ὁ Ἱερολογιώτατος Θεοδόσιος Προδρομίτης .	1
Ὁ Πανοσιολογιώτατος Χρῦσανθος τῆς αὐτῆς Μονῆς καὶ Μουσ. .	1
Ὁ Ἱερολογιώτατος Κωνσάντιος τῆς αὐτῆς Μονῆς καὶ Μουσικός .	1
Ὁ Πανοσιολογιώτατος Ἰωάσαφ τῆς αὐτῆς Μονῆς καὶ Μουσικός .	1
Ὁ Πανοσιολογιώτατος Ἡγούμενος τῆς αὐτῆς Μονῆς Κύ- ριος Διονύσιος καὶ Μουσικός .	1
Ὁ Πανοσιολογιώτατος Δανιὴλ τῆς αὐτῆς Μονῆς .	1
Ὁ Πανοσιολογιώτατος Σεραφεῖμ τῆς αὐτῆς Μονῆς καὶ Μουσικός .	1
Ὁ Πανοσιώτατος Σάββας τῆς αὐτῆς Μονῆς καὶ Μουσικός .	1
Ὁ Κύριος Ἰορδάνης Πέτρον Σιλιαλῆς καὶ Μουσικός .	1
Ὁ ἐντιμώτατος Κύριος Σύμων Συμώτας ἐκ Κλεισῆρας τῆς Μακεδονίας καὶ Μουσικός .	3
Ὁ Μουσικολογιώτατος Ἰωάννης Ἀντωνία Βεβροῖαιος .	1
Ὁ τιμωτάτος Κύριος Δημήτριος Κοτζιάμπασης Δοβίστας .	1
Ὁ λογιώτατος Ἰωάννης Παπᾶ Χριστοδούλου ἐκ Τρικάλων .	1
Ὁ Αἰδεσιμώτατος Παπᾶ Ἀστέριος Θεσσαλονικεὺς .	1
Ὁτῇ ἁγίῳ Σεβρῶν Ἱεροδιάκονος Νεφντος ἐκ Γανοχώρων .	1
Ὁ ἐντιμώτατος Δημήτριος Ἀθανασίος ἐκ Τρικάλων καὶ Μουσικός .	1
Ὁ ἑλλογιμώτατος Κωνσάντινος Μιλίδης Ναυσαῖος καὶ Μουσικός .	1
Ὁ Μουσικολογιώτατος Κυργιαζῆς Νικολάου Μωδεμοχωρίτης .	1
Ὁ Κύριος Ἰωάννης Χ. Δήμιον ἐκ Θετταλίας .	1
Ὁ Κέρ. Γεώργιος Κωνσάντινος Πετριτζλῆς Σαπεντζῆς καὶ Μουσ. .	1
Ὁ ἔξοχότατος Κύριος Ματάκος Κερκνραῖος καὶ Μουσικός .	1
Ὁ Μουσικολογιώτατος Μιχαὴλ Κρανιότης .	1
Ὁ Μουσικολογιώτατος Κύριος Ἀποστόλης Γεωργίου Παν- τελεμωνίτης ἐκ Πλαταμῶνος .	1
Ἐρμανοὺν Φωτιάδης διδάσκαλος Λακοβικίων .	1
Λ. Μιχαήλ Χ. Χριστάκης Σεβρῶν καὶ Μουσικός .	1
Αἰτάδελφου νιοὶ Χ. Δούκα Σεβρῶν .	2

'Ο ἑλλογιώτατος Γεώργιος Μ. Χ. Γράτζις Βλασός	1
ΤΕΡΓΕΣΤΗΣ.	
'Ο Πανοσιολογιώτατος Κ. Ίωακείμ Ἀρχιμανδρίτης Φώτιος	2
'Ο Πανοσιολογιώτατος Κύριος Ἰγνάτιος Ἀρχιμανδρίτης Θεολόγης Πάτριος	2
'Ο Πανοσιολογιώτατος Κύριος Σεραφεῖμ Πομάκης ἀρχι- διάσκαλος τῆς Ἑλληνικῆς σχολῆς	5
'Ο Πανοσιολογ. Κ. Ἀβράμιος Ἀρχιμανδρίτης Ἀγγελάτος	1
'Ο αὐτὸς διὰ τὸν κύρ Ἀνδρέα Κλωζόνη	1
'Ο Ἱεροδιάκονος Γρηγόριος Ψαλτάκης	1
'Η Ἑλληνικὴ σχολή	10
Δημήτριος Ν. Ἀποστολόπουλος	1
Γρηγόριος Τζαννός	1
'Αλέξιος Μαγονήλ Ἡσαΐας	1
'Ιάκωβος Ρώτας	1
Δημήτριος καὶ ἀδελφοὶ Κατράρο	1
Γεώργιος Παχαδόρης	1
Εμμανουήλ Κοσσαντέλης	1
Γεώργιος Καρτζιώτης	1
Ἀμβρόσιος Στ. Ράλλης	1
Στέφανος Βορδόνης Ἱατρός	1
Προκόπιος Δ. Καρτζιώτης	4
Νικόλαος Μοροζίνης	1
Πέτρος Γεωργούλης	1
Πέτρος Κοβαρῆς	1
Κερίκης Βαρδάκας	1
Κωνσταντῖνος Γιαλῶσης	1
'Ιωάννης Σαρεγιάννης	2
'Αλέξιος Σαρεγιάννης	2
Δημήτριος Γαγγάδης	1
Σπυρίδων Γεωργόπουλος	2
Χριστόδουλος Γραμμιάτος	1
'Ο Μεσικολογιώτατος Ἰωάννης Κόβας	1
'Ο Μεσικολογιώτατος Μιχαήλ Δημητρίου	5
'Ο λογιώτατος Γεώργιος Ε. Ἰωαννίδης	1
Νικόλαος Μπενάκης	1
Νικόλαος Παπανικολάκης	1
Νικόλαος Ζ. Βλαστός	1
Μ. Α. Ροδοκανάκης	1
Ἀντώνιος Γιαλῶσης	1
Εὐδοκίμης Πετροκόκκινος	1
Α. Καρονδᾶς	1
Ν. Α. Βᾶρος	1
'Ο λογιώτατος Ὑπάτιος Ἀγγερινός	2
'Ιωάννης Ροδοκανάκης	1
Γεώργιος Ἀβασιωτής	1

Φραγγέλης Καράλης	1
Ἰωάννης Κόντογλου	1
Α. Τ.	1
Παναγιώτης Τζαμπόκας	1
N. N.	1
Σπυρίδων Σακελλάριος	2
Δημήτριος Ἰωάννου	1
Στ. Κλήμης	1
Γεώργιος Χ. Κωστή	1
Ἀντώνιος Δημητρίδης	1
Γεώργιος Ξένης	1
Κωνσταντῖνος Κατρίτζης	1
Πανάγος Νταμῆλος	1
Γεώργιος Παπιολάκης	1
Φραγγέλης Σκαλάδης	1
Παῦλος Καλλιγᾶς Κεφαλληναῖος	1
Γεώργιος Σβύνος Καλύμνιος	2
Νικόλαος Μ. Σβύνος Καλύμνιος	1
Ἀναγνώστης Τζάσης Καλύμνιος	1
Σωτήριος Γερέσης	1
Ἀναστάσιος Ζωγράφου ἐκ Κόρυττας τῆς Ἀλβανίας	2
Κωνσταντῖνος Μ. Κέμης	4
Ἰωάννης Κατακεζηνός	1
Γεώργιος Πιερόπουλος	1
Γεώργιος Μεντζέλος	1
Ἀποστόλης Καλογιώργης	1
Μάρκος Παπαδάκης	1
Νικόλαος Ποστολάκης	1
Παναγιώτης Δεγριμής	1
Ἰωάννης τῷ Χ. Μήμια	1
Γεώργιος Ἰωάννου	1
Θ. Δέμα	1
Κ. Μπερτομυή	1
Ἰωάννης Ράλλης	1
Νικόλαος Ἡσαΐας	1
Παῦλος Μαυροκορδάτος	1
Ἰωάννης Σαραμαγκᾶς	1
Πέτρος Ἰσοῦφ	1
Λεονάρδος Κ. Βῆρος	1
Θεόδωρος Ἀχιλλεύς Ἰατρός	1
Ἰωάννης Δραγίνης	1
Φραγγέλης Ν. Γλυκοφρεΐδης	1
Περικλῆς Σαπεντζάκης	1
Κωνσταντῖνος Ταμπέρος	1
Δημήτριος Πλατυγένης	1
Ἐδστρούτιος Μεταξῆς	1

Βασίλειος Σάββας	1
Γεώργιος Βλισμάς	1
Ἀλέξανδρος Λιβαδίτης	1
Σπυρίδων Α. Ἀντωνόπουλος	1
Κυριακὸς Κατράρος	1
Μιχαὴλ Παξιμάδης	1
Νικόλαος Βασίλειος τῷ Ἀντωνίου	1
Νικόλαος Σταματοπούλος	1
Δημήτριος Κασάπης	1
Γεώργιος Διαζός	1
Ἰωάννης Μ. Ροδοκανάκης	1
Ἀλέξανδρος Γαλάτη	1
Κοστάκης Σπανδονῆ	2
Δημήτριος Θεοδώρου ἐκ Σεβρών	1
Πέτρος Αγγελερόπουλος Πατρὲς	1
Ἰωάννης Κάππαρις	1
Ἰωάννης Ἀποστολόπουλος	1
Ἀλέξανδρος Βλαστός	1
Γεώργιος Σαριδάκης	1
Ἰωάννης Ἀνδραλάκης	1
Ἰωάννης Κόσσουφας	1
Λεονῆς Τζίτζεκλῆς	1
Μιχαὴλ Δέλας	1
Λούκας Σωτηριάδης	1
Νικόλαος Στράτης	1
Ἰωάννης Βοζίκης	1
Μ. Βογιαζόγλου	1
Ἰωάννης Ῥήγας	1
Ἰωσήφ Βατόρης	1
Βασίλειος Πιτακός	1
Παναγιώτης Τζίπουρας	1
Κωνσταντῖνος Δεραμάνης	1
Νικόλαος Μπιριάκος	1
Δημήτριος Κολέας	1
Παρθένιος Ἱεροδιάκονος Γ. Πελοπίδης	1
Βασίλειος Π. Πελοπίδης	1

ΑΓΙΑΣ ΜΑΥΡΑΣ.

LXV

Σώματα

Βαρθολομαῖος Καρκαμέτης δ' ἐκ Νικοπόλεως τῆς Ἠπείρου	1
Δημήτριος Παπαϊωαννόπουλος δ' ἐκ Προβέζης .	2
Ὁ ἐκ τῆς Λευκάδος Ἰωαννίκιος Ἱερομόναχος Βικέντιος	1
Ὁ ἐκ τῆς Λευκάδος Σπυρίδων Μπαρμπάρδης	1
Ὁ ἐκ τῆς Λευκάδος Φίλιππος Κορόνιος .	1
Ὁ ἐκ τῆς Λευκάδος Α. Εὐστάθιος Πήλικας .	1
Σπυρίδων Μιχαῆλς Λευκάδιος .	1
Ὁ ἐκ τῆς Λευκάδος Σπυρίδων Ἰωάννου Γουλέμης .	1
Ὁ ἐκ τῆς Λευκάδος Σπυρίδων Ἰωάννου Σέντιος .	1
Ὁ ἐκ τῆς Λευκάδος Σπυρίδων Φλογαίτης .	1
Ὁ ἐκ τῆς Λευκάδος Ἰωάννης Τζαέσης .	1
Ἀναστάσιος Εὐσταθίου Παπακάλη Λευκάδιος .	1
Ὁ ἐκ τῆς Λευκάδος Βαγγέλης Βερίκιος .	1
Γεώργιος Καβαδιάς Ἰωάννου Λευκάδιος .	1
Γεώργιος Κωνσταντῖνα Στεφανίτζης Λευκάδιος .	1
Ἀνδρέας Ξενοφῶν Σπυρίδωνος Βλαντῆ Λευκάδιος .	1
Δημήτριος Μητῷ Βασίλειος Λευκάδιος .	1
Δημήτριος Ἀπόστολος Σταμπόγλου Λευκάδιος .	1
Ἰωάννης Νικολάου Μαρίνος Λευκάδιος .	1
Ἰωάννης Στεφανίτζης ποτὲ Γεωργίου .	1
Ἀντώνιος Τριαντάφυλλος Ἀθανασίου Λευκάδιος .	1
Ἰωάννης Θεοφύλης Σκαδαρέσης Λευκάδιος .	1
Ἐπαμειῶνδας Ἀντωνίε Κόνδαρης Λευκάδιος .	1
Μάρκος Κονηδόρης ποτὲ Θεοδοσίου .	1
Σπυρίδων Νικολάου Γαντζίας Λευκάδιος .	1
Ἰωάννης Σπυρίδωνος Σέροβος Λευκάδιος .	1

ΛΑΡΙΣΣΗΣ.

Σώματα

Ὁ Πανιερώτατος Μητροπολίτης Ἅγιος Λαρίσσης Κύριος Μελέτιος	2
Ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Ἅγιος Γαρθίκας, Κύριος Ἀμβρόσιος .	1
Ὁ Μουσικολογιώτατος Ἀρχιδιάκονος τῷ ἁγίῳ Λαρίσσης Μελέτιος Σμυρναῖος .	2
Ὁ Ἱεροδιάκονος τῷ ἁγίῳ Λαρίσσης Γαβριὴλ Σίφνιος	1
Ὁ Ἱεροδιάκονος τῷ ἁγίῳ Γαρθίκῃ Ἀνθίμος .	1
Ὁ Ἱερομον. Ἀγάπιος ἐξ Ἐλασσώνος .	2
Ὁ Ἱερομον. Διονύσιος ἐκ τῆς Θεοτόκου .	1
Ὁ Παπᾶ Ἀθανάσιος ἐκ Λειβαδίου τῆς Ἐλασσώνος .	1
Ὁ Παπᾶ Βασίλειος ἀπὸ Παλαμῶν .	1
Ὁ ἐντιμώτατος Δημήτριος Γ. Σφαρτζῆς ἐξ Ἀμπελακίου	1
Ὁ Μουσικολογιώτατος Ξάνθος ἐκ Ζαρχῶν	1
Ὁ τιμιώτατος Γιωργέσης Ἀποστόλου ἀπὸ Παλαμῶν .	19
Ὁ τιμιώτατος Ἀποστόλης Γεωργίου ἀπὸ Παλαμῶν .	2
Ὁ τιμιώτατος Κωνσταντῖνος Παπ. Θεοδώρου ἀπὸ Κοροζῆς	1
Ὁ τιμιώτατος Τριαντάφυλλος Κωνσταντῖνα ἀπὸ Κοροζῆς	1
Ὁ τιμιώτατος Νικόλαος Ἰωάννου Λαρίσσης	2
Ὁ τιμιώτατος Γιωργούλης Ἀναγνώστης Κανονάρχος	1
Τοῖς τῆς Θετταλίας.	Σώματα 31
Ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Σταγῶν Κύριος Κύριλλος	5

Ο Πανοσιώτατος Ἀμβρόσιος Ἡγούμενος Κορποβέτης	2
Ο Πανοσιώτατος Ζαχαρίας τῆ πρώην Τρίκκης	1
Ο Πανοσιώτατος Νικηφόρος ἐκ Δασίκου	1
Ο Πανοσιώτατος Νικόδημος	1
Ο Πανοσιώτατος Ἀγάπιος ἐκ τῆς τῆς Κίκκου	1
Ο Πανοσιώτατος Ἰωακείμ ἐκ τῆς Ἀγίας Τριάδος	1
Ο τιμιώτατος Σταμονλάκης Οἰκονομίδης	1
Ο τιμιώτατος Δημήτριος Κωνσταντίνου Σιμῆ	10
Ο τιμιώτατος Ἰωάννης Νικολάου	1
Ο τιμιώτατος Κώνστας Πανᾶς	1
Ο τιμιώτατος Νικόλαος Ἰωάννου	1
Ο τιμιώτατος Δημητράκης Κώρσα ἐκ Κλινοβῆ	1
Ο τιμιώτατος Στέφανος Ἰωάννου Κανούτα	1
Ο τιμιώτατος Γεώργιος Διαμάντη	1
Ο τιμιώτατος Δημήτριος Ἀναγνώσης Βοϊβόδα	1
Ο τιμιώτατος Γεώργιος Ἀδάμιν Βοϊβόδα	1
Ο τιμιώτατος Γεώργιος Δημητρίδης Ἰατροῦ	1
Ο τιμιώτατος Δημήτριος Ζωγράφος	1
Ο τιμιώτατος Βασίλειος Ἀναγνώσης ἐξ Ἀγοράφων	1
Ο τιμιώτατος Βασίλειος Γεωργίου Ἀλεβίση	1
Ο τιμιώτατος Τασούλας Ἰωαννίτης	1
Ο τιμιώτατος Γεώργιος Γεωργιάδης	1
Ο τιμιώτατος Βασίλειος Παπαδόπουλος	1
Ο τιμιώτατος Νικόλαος Τζαβέλας	1
Ο τιμιώτατος Νικόλαος Ἀναστασίας Ἰατροῦ	1

Τύρναβον τῆς Θετταλίας. Σώματα 71

Ἀγάπιος Ἱερομόναχος ἐπίτροπος τῆς Ἀγίου Ἀθανασίου	2
Μακάριος Ἱερομόναχος τῆς αὐτῆς Μοναστηρίου	1
Μακάριος Ἱερομόναχος	1
Διόντιος Μοναχός	1
Ο ἐλλόγιμος διδάσκαλος τῆς σχολῆς Δημήτριος	1
Ο τιμιώτατος Σταμελάκης Μπαράτα	1
Ο τιμιώτατος Σταμονλάκης Γκουζοβά	1

Σιλιτζάνι καὶ Ἀγνιά.

Σώματα 79

Ο Πανοσιώτατος Πνευματικὸς Γεράσιμος Κύπριος	1
Ο Παπᾶ Δημήτριος Δανιήλ	1
Ο Παπᾶ Παναγιώτης Χ. Δημητρίδης	1
Ο λόγιος Ἰωάννης Παπ. Πάτρα	1
Ο τιμιώτατος Δημήτριος Γεωργίου Χρυσόχοι	1
Ο τιμιώτατος Σούλιος Τριανταφύλλου	1
Ο τιμιώτατος Χ. Μήτρος Γεωργίου	1
Ο τιμιώτατος Ἰωάννης Ἀντωνίς	1
Ο τιμιώτατος Παναγιώτης Ἰωάννου	1

Δομοκός καὶ Ομβριακή.

Σώματα 88

Ο Αἰδεσιμώτατος Σακκελάριος Παπᾶ Γεώργιος	1
Διονύσιος Ἱερομόναχος ἐκ τῆς Μονῆς τῆς Ἁγίας Ἀθανασίου	1
Ο λογιώτατος Κυριατῆς ἐκ Φερῶν τῆς Θετταλίας	1
Ο τιμιώτατος Ἰωάννης Ἀναγνώσης Παπατζούλου	1
Ο τιμιώτατος Ἀθανάσιος Παγκρατίου	1

